BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
18 L
21

IN D. THOMÆ

DE ENTE ET ESSENTIA LIBRVM,

THOMAE A VIO CAIETANI

Cardinalis Tituli Sancti Xiſti

Commentaria.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Bibliothecæ Conventus Romani S. Andreæ de Valle

LVGDVNI,

Apud Ioannam Iacobi Iuntæ F.

M. D. LXXIX.

14-9.E.21

12 16 L 21
2

THOMAE DE VIO CAIETANI CARDINALIS TIT. S. XISTI in librum Diui Thomæ Aquinatis de Ente & Eſſentia Commentaria.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

1 *Entis & Eſſentiæ nomine quidnam ſignificetur oſtendit: nomina itē varia ponit, quæ eſſentiam ſignificant.*

2 *Subſtantiarum eſſentiam propriè dici, accidentium autem, nō niſi ſecundùm quid, oſtendit. Nobiliores item eſſe ſimplicium eſſentias quàm compoſitarum ſubſtantiarum probat. Quod demum eſſentiæ ſubſtātia compoſita non materia non forma, vel interea aliqua excogitata relatio, vel quid piam ipſi compoſito ſuperadditum, ſed ipſum ſit compoſitum variis rationibus demonſtrat.*

3 *Eſſentiæ generis, ſpeciei, indiuiduorum, quomodo tam abſolutè quàm primæ impoſitionibus nominibus concepta diſtinguantur: quomodo item genus ſpecies, differentia, diffinitio differant, exponit. Deinde quomodo eſſentia ſpeciei ipſis indiuiduis comparentur, declarat.*

4 *Quanam ratione compoſitorum eſſentia conueniat eſſe genus ſpeciē, & differentiam oſtendit.*

5 *Quòd ſimplicium ſubſtantiarum eſſentia maximè ſit ex materia & forma, quid cōpoſitum, ſed tantùm forma: quomodo item cōparetur compoſitorū eſſentiæ, & quod ex eſſe & eſſentia ſit compoſita: quòd denique intelligentiæ effectiuæ ſint à Deo, ex actu & potentia compoſita multipliciter.*

6 *Qualiſnā ſit eſſentia Dei, quanam item ratione in ſimplicibus ſubſtantiis ſeparatis, & à quo genus & differentia ſumendum ſit, & quomodo multiplicari eas contingat, exponit.*

7 *Quod accidentia habeat eſſentiam incompletam, oſtendit: varia item accidentia diſtinguit: & quomodo in ipſis ſumatur genus & differentia exponit.*

PROOEMIVM.

Eorum quæ dicenda ſunt, vtilitatem ac neceſſitatem ponit: difficultatem item illorum & ordinem ea exponendi, edocet.

T.c.33. cap. 5. in prin.

QVia paruus error in principio magnus eſt in fine, ſecundum Philoſophum primo Cæli & mundi: ens autem & eſſentia ſunt, quæ primo in intellectu concipiuntur, vt dicit Auicenna in metaphyſica, ideo primo, ne ex eorum ignorantia errare contingat, ad horum difficultatem aperiendam dicendum eſt quid nomine Eſſentiæ & Entis ſignificetur, & quomodo in diuerſis inueniantur, & quomodo ſe habeant ad intentiones logicas, ſcilicet genera ſpecies, & differentias.

OPVS iſtud inſigne in duas partes, diuiditur principales: in procemium ſcilicet, & tractatum incipienté ibi, Sciendum eſt, &c. In procemio artem Rhetoricæ ſeruãdo tria agit primò reddit auditores beneuolos vtilitatem & neceſſitatem dicendorum oſtendens tali ratione, Omnis errans circa principia omnium intelligibilium magis errabit circa alia: omnis errans circa eſſentiam & ens errat circa principia omnium intelligibilium: ergo omnis errans circa eſſentiam & ens magis errabit circa alia. Vtile igitur & neceſſarium eſt tradere notitiam de eſſentia & ente ad vitandos multiplices errores, qui ex eorum ignorãtia accidunt, huius rationis Maioris ſubintellectę probatio ponitur in litera ſumpta ex primo cęli tex. commentario triceſimotertio. Minor auté probatur authoritate Auicem. Primo ſuæ Metap. capite ſeptimo.

Cap. 5. in prin.

Ad euidentiam maioris & ſuæ probationis ſcito, quòd quia principium eſt paruum in quantitate, ideo error in principio paruus appellatur, & quia principium eſt magnum in virtute (vtpote virtualiter continens omnia principiata) ideo error in principio paruus, in fine efficitur magnus. Creſcit enim error ſicut & dilatatur principium in ſuis principiatis, vt manifeſtè patet in principio biuij, in quo modica deuiatio ad magnam diſtantiam deducit in proceſſu.

QVÆSTIO I.

Num ens ſit primum cognitum ordine & via originis.

AD euidentiam minoris occurrit dubitatio in hoc ſtudio trita Can ſcilicet ens ſit primo cognitum ordine originis ab intellectu noſtro. Queſt. 1.

In hac quęſtione quinque agam. Primò declarabitur in quo ſtat difficultas quæſtionis: ſecundò ponetur opinio Scoti cum fundamentis ſuis: tertiò ponetur opinio ſancti Thomæ, & impugnabitur ſimul opinio Scoti: quartò arguetur cõtra dicta ſancti Thomę, & reſpondebitur: quinto ſatisfiet argumentis principalibus.

Quo ad primum notandum eſt quòd vniuerſale (quod tantum ab intellectu directè cognoſci ſupponimus) duplicem habet totalitatem: eſt enim totum diffinibile, & eſt totum vniuerſale. Differunt autem hæ totalitates tripliciter. Primo, quia totalitas diffinitiua fundatur ſupra actualitates rei: totalitas autem vniuerſalis ſupra virtutem ſeu poteſtatem. Secundò, quia illa eſt in ordine ad ſuperiora, ſi habet ea; iſta verò eſt in ordine ad inferiora. Tertiò, q̃a illa naturaliter eſt iſta prior. Et ſicut habet duplicem totalitatem ipſum vniuerſale: ita habet duplicem cognitionem confuſam, & duplicem diſtinctam. Prima cognitio confuſa eſt; quá cognoſcitur vt totum diffinibile, non reſoluendo in partes diffinitiuas. Secunda cognitio confuſa eſt, qua cognoſcitur vt totum vniuerſale non componendo ipſum cum partibus ſubiectiuis. Prima diſtincta eſt, qua cognoſcitur totum diffinitum, reſoluendo ipſum in ſingulas partes diffinitionis, & hæc reſpondet primæ confuſè. Secunda diſtincta eſt, qua cognoſcitur totum vniuerſale, componendo ipſum cum ſuis partibus ſubiectiuis: & hæc reſpondet ſecundæ confuſè. Differunt autem illæ duæ cognitiones confuſè inter ſe tripliciter. Primò, quia prima cognitio reſpicit obiectum, vt totum diffinibile, ſecunda verò vt totum vniuerſale. Secundò, quia prima nullam notitiam diſtinctam eiuſdem obiecti ſecum compatitur, ſecunda verò compatitur ſecum notitiam diſtinctam eiuſdem obiecti: in eo quòd totum diffinibile, vtpotè non ſibi oppoſitam. Similiter enim ignoro animal in ſuis ſpeciebus, & noui quid ſit animal. Tertiò, quia prima naturaliter eſt prior ſecunda: ex quibus pono verbalem differentiam. Et prima vocetur cognitio confuſa actualis

ſecunda verò notitia virtualis confuſa. Et meritò: eò quòd prima cognitione cognoſcitur cõfusè id quod actualiter in obiecto reperitur, ſecunda verò cognoſcitur cõfusè, id quod virtualiter in obiecto includitur.

Illæ verò duæ diſtinctæ cognitiones differunt etiam tripliciter. Primò, quia prima cognitione penetratur res, vt totum diffinibile: ſecũda verò vt totum vniuerſale. Secundò, quia prima compatitur ſecum eiuſdem obiecti aliquam cognitionem confuſam vniuerſalem, ſcilicet vtpotè ſibi non oppoſitam, ſecunda verò nullam confuſam ſecum compatitur, cum notitia enim animalis cum ſuis ſpeciebus non iſta ignorantia animalis in ſe: & ex hac ſequitur tertia differentia, quòd ſecunda diſtincta infert primam, & non econuerſo. Ex quibus pono etiam hic verbalem differentiam: & prima quidem vocetur notitia diſtincta actualis, ſecũda verò notitia diſtincta virtualis, & merito: quia prima penetratur res ſecũdum id, quod actualiter in ea inuenitur, ſecunda autem cognoſcitur res ſecundũ id, quod virtualiter in ea includitur.

Ex his elicio primò diffinitiones iſtarum quatuor cognitionum: deinde coordinationes quatuor earundem. Et quia priuatio cognoſcitur & diffinitur per ſuum habitum: ideo à diſtinctis incipiẽdo, dicitur quòd cognitio diſtincta actualis eſt: qua penetratur id, quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio confuſa actualis eſt, qua citra penetrationem cognoſcitur id, quod actualiter in obiecto inuenitur. Cognitio diſtincta virtualis eſt, qua obiectum penetratur, ſecundum id quod virtualiter in ipſo includitur. Cognitio confuſa virtualis eſt, qua obiectũ ſecundum id, quod virtualiter in ipſo includitur non perfectè cognoſcitur.

Coordinationes harum cognitionum ſunt iſtæ, Prima eſt cognitionum confuſarum actualium: ſecunda confuſarum virtualium: tertia diſtinctarum actualium: quarta diſtinctarum virtualium. In prima eſt cognitio, qua cognoſcitur ſubſtantia in ſeipſa non penetrando tamen, & cognitio qua cognoſcitur corpus, & qua corpus animatum vt ſic, & qua animal vt ſic & qua homo vt ſic, ſemper abſq; penetratione, id eſt, abſque hoc quod habeatur ratio formalis clara & reſoluta, In tertia ſunt cognitiones oppoſitæ ſupradictis, ſcilicet qua ſubſtantia, & qua corpus & qua animal, & qua homo quidditatiuè cognoſcuntur. In ſecunda ſunt cognitiones, quibus ſubſtantiá, corpus,

pus,

pus, corpus animatum, & animal cognoſcuntur, non componendo cum inferioribus ſuis. In quarta ſunt cognitiones his oppoſitæ, ſcilicet qua ſubſtantia iam cum ſuis inferioribus perfecta cognitione cōponitur totum vniuerſale, ſcilicet cum ſuis partibus, & qua corpus ſimiliter cum ſuis partibus ſubiectiuis penetratur, & ſic de aliis. Cùm autem, vt ex dictis patet, ordo cognitionum confuſarum actualium ſit via originis prior cæteris primum cognitum in ordine cognitionis confuſę actualis, erit primum cognitum ſimpliciter, & ſic cum hic quęramus quid ſit primum cognitum ſimpliciter ab intellectu noſtro via originis nihil aliud dubitamus ſit quid niſi primum cognitum in ordine cognitionis confuſę actualis. Stat ergo inter nos & Scotum difficultas in hoc, an in ordine cognitionis confuſæ actualis via originis primum cognitum ſit ens an ſpecies ſpecialiſſima. Ex quo patet defectus Antonij Trombetæ, qui hanc quæſtionem mouendo adducit opinionem ſancti Thomæ ex prima parte, q. 85. art. etenim à ſan. Tho. nulla ibi facta eſt comparatio inter cognitiones confuſas actuales; de quibus eſt hic tota queſtio, ſed comparatus ibi cognitiones diſtinctas actuales inter ſe, comparauit quoque diſtinctā actualem ſuperioris diſtinctæ virtuali eiuſdem, comparauit & confuſam virtualem ſuperioris diſtinctæ virtuali eiuſdem, comparauit & confuſam actualem diſtinctæ actualis eiuſdem obiecti, vt patet intuenti. Et eſt hæc de primo.

Infrà q. 85. artic. 3. ſubtiliſſime indagat mētē do. ēa ſcilicet expoſitor.

Quo ad ſecundum Scotus primo ſen. diſt. 3. q. 2. ponit hanc concluſionem, Primum cognitum cognitione confuſa actuali eſt ſpecies ſpecialiſſima, cuius ſingulare efficacius primò mouet ſenſum. Et probat tribus rationibus.

Sco. 1. d. 3. q. 2.

Prima eſt, Cauſæ naturales non impeditæ producunt primò perfectiſſimum effectum, quem poſſunt primò producere, patet iſta, quia agunt ſecundum vltimum potentiæ ſuæ, ſed agentia ad primum actum intellectus ſunt cauſæ naturales non impeditæ, ergo producunt primò perfectiſſimum effectum, quem poſſunt primò producere talis effectus non eſt niſi conceptus actualis confuſus ſpeciei ſpecialiſſimæ, ergo &c. Probatur hoc vltimo aſſumptum, quia ſi talis conceptus ſcilicet perfectiſſimus ſit conceptus communioris, ſequitur quòd nunquam illa agentia poterūt producere conceptum ſpeciei ſpecialiſſimæ, Tenet conſequentia, quia nunquam aliqua potentia poteſt effectum perfectiorem ſuo perfectiſſimo effectu;

conceptus autem ſpeciei ſpecialiſſimæ eſt perfectior conceptũ communiori: ſicut totum ſua parte. Et confirmatur, inquit Anton. Trombeta, quandocunque ſunt aliqua duo naturalia agentia æquè approximata paſſo debitè diſpoſito, id quod eſt actualius, præuenit id quod eſt minus actuale in agẽdo erga paſſum. Sed rationes obiectiuæ ſpeciei ſpecialiſſimæ, & cuiuſcunque ſuperioris ſunt huiuſmodi, ſcilicet quòd ſpecies ſpecialiſſima eſt actualior, ergo ſpecies ſpecialiſſima prius producit effectũ ſuum quàm genus.

a.3. circa medium. Secunda ratio eſt iſta, Termini Metaphyſicales, vel vniuerſaliſſimi ſunt vltimò actualiter noti via doctrinæ. Patet iſta ex Auic. 1. Meta. c. 3. dicentæ, quòd Metaphiſica eſt vltima ordine doctrinę, ſed termini illi ſunt vniuerſaliſſimi, ergo vniuerſaliora non ſunt prius nota actualiter. Et confirmatur, ait Anton. Trombeta, quia ordo ſcientiarum quo ad nos attenditur penes ordinem cognoſcibilium quo ad nos, ſi ergo Metaphiſica eſt vltima, quo ad nos, ergo termini ſui erunt etiam vltimò noti quo ad nos.

Tertia ratio eſt iſta, Si oporteret ante ſpeciei conceptũ concipere vniuerſaliora, tunc ſuppoſito ſenſu in actu & intellectu ſoluto, magnum temporis interuallum accideret antequã intellectus cognoſceret ſpeciem. Tenet cõſequentia, quia multa ſunt prædicata media inter ſupremum & infimum.

Quartò ad idem arguit Ant. Trõbeta ſic, id prius cognoſcitur quod eſt facilioris abſtractionis, ſed ſpecies ſpecialiſſima eſt facillimæ abſtractionis; ergo ſpecies ſpecialiſſima prius cognoſcitur. Probatur Maior: quia cùm intellectus non intelligat niſi abſtrahendo: ſicut ſe habet ad abſtrahendum, ita ſe habet ad intelligendum. Minor patet, quia à ſimilioribus facilior eſt abſtractio, quam à diſſimilioribus indiuidua autem vnius ſpeciei, a quibus abſtrahitur genus, ſeu quoduis ſuperius.

Quintò, Id vniuerſale prius cognoſcitur ab intellectu, cuius ſingulare fortius mouet ſenſum, ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius mouet, ſenſum quã cuiuſcunque ſuperioris ſingulare: ergo ſpecies ſpecialiſſima primo cognoſcitur ab intellectu. Maior patet, quia noſtra cognitio intellectiua naſcitur ex ſenſitiua. Minor probatur dupliciter. Primò, Senſus mouetur à ſingulari, ergo maximè mouetur à maximè ſingulari (per regulam Topicam, ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter) ſed maximè *1. Topic.* ſingulare eſt ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ: quia eſt determinatum

natum non ſolùm determinatione ſingularitatis,ſed etiam naturæ determinatæ,non amplius determinabilis per aliam naturam,quod indiuiduis ſuperiorum non conuenit: ergo, &c. Secundò probatur eadem minor ſic, Singulare actualius fortius mouet ſenſum,ſed ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimę eſt actualius, cùm ſit perfectius:cùm ad alia ſingularia addat,ergo ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ fortius mouet.

Sextò ſic,Compoſitius eſt prius notum:ſpecies ſpecialiſſima eſt compoſitior omnibus ſuperioribus : ergo ſpecies ſpecialiſſima eſt prius nota omnibus ſuperioribus. Maior habetur à Commentatore primo Phyſicor.commẽto tertio. Minor à Porphyrio dicente, quòd ſpecies abundat à genere. Et hoc de ſecundo.

CONCLVSIO.

Ens concretum quidditati ſenſibili eſt primum cognitum cognitione actuali confuſa.

QVo ad tertium ponuntur duæ cõcluſiones.Prima eſt,Ens concretum quidditati ſenſibili eſt primum cognitũ cognitione confuſa actuali.

Antequàm hæc concluſio probetur duo præmitam. Primò declarabo quid nominis ſubiecti concluſionis, ſcilicet quid ſit dicere ens concretum quid ditati ſenſibili. Secundò declarabitur quoddam,quod præſupponit ipſa concluſio.

Circa primum ſcito quod ens ſub triplici conditione poteſt terminare actum intellectus.Primo vt habet conditionẽ iſtam quæ eſt abſtractio totalis,non dico à ſingularibus ſed à ſpeciebus & à generibus. Secũdo modo, vt habet conditionem iſtã quæ eſt abſtractio formalis ſimiliter à ſpeciebus & generibus. Tertio modo,vt neutram iſtarum conditionum habens:abſtractum tamen à ſingularibus.Primo modo ens non eſt pertinens ad hanc quæſtionem: quia ipſum vt ſic eſt totũ vniuerſale nos autem loquimur de cognitione confuſa actuali nõ virtuali. Secundo modo ens eſt terminus Metaphyſicalis : & fortè adhuc viris doctiſſimis non innotuit. Tertio modo ens eſt primum cognitum,& nuncupatum eſt ens concretum quidditati ſenſibili: quia non eſt ſeparatum aliqua dictarum abſtractionum à quidditate ſpecifica,vel generica. *Abſtractio formalis & totalis quid ſint.*

Ad horum pleniorem intelligentiam nota quòd ſicut eſt duplex compoſitio,ſcilicet formæ cum materia, & totius cum partibus:ita duplex eſt abſtractio per intellectum , ſcilicet qua *Abſtractio.*

ſormale abſtrahitur à materiali: & quia totum vniuerſale abſtrahitur à partibus ſubiectiuis, ſecundum primam quantitas abſtrahitur à materia ſenſibili: iuxta ſecundum animal abſtrahitur à boue & leone, primam voco abſtractionem formalem, ſecundam verò voco abſtractionem totalem, eo quia quod abſtrahitur prima abſtractione, eſt vt forma eius, à quo abſtrahitur. Quod verò abſtrahitur ſecunda abſtractione, eſt vt totum vniuerſale reſpectu eius, a quo abſtrahitur.

Differunt autem hæ duæ abſtractiones quadrupliciter. Primo, quia in abſtractione formali ſeorſum vterque conceptus completus habetur: eius ſcilicet quod abſtrahitur & eius a quo abſtrahitur, id eſt formalis & materialis: ita quòd conceptus alter alterum non includit linea enim in eo quòd linea habet completè ſuam diffinitionem non includentem materiam ſenſibilem, & econuerſo materia ſenſibilis lineæ habet completè ſuam diffinitionem non includentem aliquid lineæ, in eo quòd linea: aliter diffinitiones naturales abſtraherentur à materia ſenſibili. In abſtractione verò totali non remanet ſeorſum vterque conceptus completus, ita quod alter alterum non includit: ſed vnus tantùm, eius, ſcilicet quod abſtrahitur. Quando enim abſtraho animal ab homine non præcidunt ſe inuicem conceptus hominis & animalis: ſed tantùm conceptus animalis non includit conceptum hominis: homo enim non eſt intelligibilis ſine animali. Fundamentum huius differentiæ eſt, quòd illa abſtractio ſit per conſiderationem alicuius, quod eſt de ratione inferioris: & per remotionem, id eſt, non conſiderationem alicuius, quod eſt de ratione illiuſmet inferioris: abſtrahitur enim animal ab homine per hoc, quòd intellectus conſidera in homine animal & non rationale, quorum vtrunque eſt de ratione hominis. Illa autem abſtractio non fit per conſiderationem alicuius quòd ſit de illius ratione materiæ, & per non conſiderationem alicuius, quod ſit de illius ratione: ſed potius fit per ſeparationem eorum, quæ ſunt de ratione formalis, ab his quæ ſunt de ratione materialis, & econuerſo, vt exemplum datum oſtendit.

Secundo differunt, quia per abſtractionem formalem oritur in eo quod abſtrahitur actualitas, diſtinctio & intelligibilitas. In abſtractione verò totali oritur in eo quòd abſtrahitur potentialitatis confuſio: & minor intelligibilitas. Tertiò differunt: quia in abſtractione formali quantò aliquid eſt abſtract

abſtractius, tantò eſt notius naturæ. In abſtractione verò totali quantò eſt abſtractius, tantò eſt notius nobis. Fundamentum harum differentiarum, eſt quia abſtractio formalis fit per ſeparationem à materialibus potentialibus, & huiuſmodi. Abſtractio autem totalis fit per ſeparationem à ſpecificis actualitatibus: à quibus quantò aliquid eſt abſtractius, tantò eſt potentialius, cùm genus poteſtate contineat inferiora: & tantò eſt minus intelligibile, cùm actus ſecundum ſe ſit notior potentia ſexto Metaph. text. Comment. 1.

Quartò differunt, quia penes diuerſos modos abſtractionis formalis ſcientiæ ſpeculatiuæ diuerſificantur, vt patet ſexto Metaphy. in principio. Abſtractio autem totalis communis eſt omni ſcientiæ. Propter quod Metaphyſicalia vt ſic non comparantur ad naturalia per modum totius vniuerſalis ad partes ſubiectiuas, ſed vt formalia ad materialia, ſicut & Mathematicalia: licet enim gradus Metaphyſicales ſint vniuerſaliores aliis, & comparari poſſint ad alia vt ad partes ſubiectiuas, eo quòd eidē poteſt vtraque abſtractio conuenire, tamen inquantum ſtant ſub conſideratione Metaphyſicali, non ſunt vniuerſalia reſpectu naturalium, ſed formæ, & naturalia ſunt earū materia: hoc eſt valde notandum. Patet ergo quomodo ens quandoque habet abſtractionem formalem, quando ſcilicet cum præciſione cæterarum rationum genericarum & ſpecificarum accipitur: & quomodo quandoque habet abſtractionem totalem, quando ſcilicet vt totum vniuerſale poteſtate includens cætera genera & ſpecies, conſideratur. Patere etiā poteſt quod nunc intendimus, quomodo ens ſit concretum quidditati ſenſibili, cum ſcilicet neutra illarum abſtractionum fulcitur, ſed in quidditate ſenſibili abſtracta à ſingularibus abſque aliqua ſeparatione inſpicitur, & ſic eſt manifeſtum quid ſignificetur nomine Entis concreti quidditati ſenſibili. *T. com. 1.*

Id verò quod præſupponit concluſio, eſt ens poſſe cognoſci cognitione actuali confuſa, quod Scotiſtæ negant, tenentes ens non poſſe cognoſci cognitione actuali confuſa, ſed diſtincta tantum Et probant ſic. Id quod habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, non poteſt cognoſci cognitione confuſa actuali: ens habet conceptum ſimplicem: ergo. Maior patet ex eo, quod cognitio confuſa actualis fit, cum intellectus fertur in obiectum ſecundum id quod actualiter in eo includitur, neſciendo reſoluere in partes rationis illius obiecti. In id autem *Supplementū in concluſione.*

tem quod habet conceptum ſimpliciter ſimplicem, non contingit intellectum ferri ſecundum aliquid, & ſecundum aliquid non: aliter conceptus eius eſſet compoſitus. Minor patet: quia conceptus entis eſt irreſolubilis. Vt autem videatur quod concluſio non præſupponit aliquod falſum, & pateat in ſufficientia huius rationis, aduertas quòd ſicut de ratione cognitionis diſtinctè actualis non eſt, quod obiectum cognoſcatur per reſolutionem in partes rationis, vt patet, cùm diſtinctè cognoſcitur ens, ſed eius ratio ſtat in hoc, quod obiectum penetretur ab intellectu ſecundum omne, quod actualiter in illo inuenitur: ſiue hoc fiat per reſolutionem obiecti in partes rationis, ſiue fiat ex claro intuitu obiecti ſimplicis: ita non eſt de ratione cognitionis confuſæ actualis, quòd intellectus intelligat obiectum ſecundum aliquid, & ſecundum aliquid ignoret: ſed ſufficit quòd intellectus feratur in obiectum ipſum actualiter, & non penetret eius actualitatem, ita quòd in hoc ſtat ratio cognitionis confuſæ actualis, quòd intellectus feratur in obiectum ſecundùm id, quod actualiter in eo eſt, non penetrando ipſum. Siue autem id contingat ex eo, quòd obiectum eſt reſolubile in plures conceptus, ſiue ex alio per accidens, hoc ſe habet ad cognitionem confuſam actualem: & ſic ratio Scoti aſſumit maiorem falſam: & probationem peccantem falſam conſequentis, ab inferiori ad ſuum ſuperius negatiuè, à negatiua vnius modi cognitionis confuſę ad negatiuam vnius modi. Et quòd ita ſit, & quod ens & quodlibet ſimpliciter ſimplex poſſit cognoſci cognitione confuſa actuali, probo ſic: Quandocunque intellectus fertur in ens actualiter ipſum concipiendo, & neſciendo ſeparare ens à ſubſtantia & accidente, habet de ente cognitionem confuſam actualem, ſed multorum hominum intellectus eſt huiuſmodi: ergo, &c.

Maior ſic manifeſtatur: quia cum intellectus actualiter fertur in ens, & tamen neſcit ſeparare propriam eius rationem à rationibus propriis ſubſtantiæ & accidentis, aut habet cognitionem confuſam, aut diſtinctam. Non diſtinctam, quia effectus inſeparabilis cognitionis diſtinctæ, eſt ſcire illius obiecti differentiam ab aliis, ergo confuſam: & cum poſitum ſit quod ſit cognitio actualis, ſequitur quòd ſit cognitio confuſa actualis. Minorem experientia docet: videmus enim multos per plures annos exercitatos in ſtudiis adhuc neſcire diſtinguere rationem propriam entis à ſubſtãtia & accidente: quos neſcire

habere

habere conceptum actualem entis fatuum eſt dicere,& contra ſenſum. Conſiderant enim ens ſecundum id quod actualiter in ſe habet,& totum attingunt:ſed quia non totaliter comprehendunt, ideo neſciunt ipſum ab aliis ſeparare: reſtat igitur præſuppoſitum in noſtra concluſione ſolidum, & falſum eſſe, quod ens ſola cognitione actuali diſtincta cognoſcatur. Nunc ſupereſt probare concluſionem, quam habet quo ad primam partem à S. Tho. & Auicen. dicentibus, quod ens eſt id quod intellectui noſtro primò imprimitur, probatur ergo ſic concluſio. Conceptus imperfectiſſimus omnium eſt primus via originis: ſed conceptus actualis confuſus entis eſt conceptus imperfectiſſimus omnium:ergo eſt primus via originis.Maior patet:quia imperfectiora ſunt priora via generationis. 9. Met. text.com. 15. Minor etiam eſt de ſe euidens: quia omnis alius conceptus cùm addat ad entis conceptum, eſt perfectior illo, ſicut totum ſua parte. *T. cõ. 15.*

Reſpondet. Anton. Trombeta,quòd perfectio conceptus eſt duplex:perfectio obiectalis & perfectio euidentiæ, illæ conceptus eſt perfectio obiectalis, qui habet obiectum perfectius poſitiuè; ille autem eſt perfectior euidenter, qui habet obiectum pauciora includens,ex Ariſt. (in procæ. Meta.) Vnde ſi in argumento ſit ſermo de perfectione obiectali, maior eſt falſa, & minor vera: ſi de perfectione euidentiæ, maior eſt vera, & minor falſa. Contrà, & probo quòd minor ſit vera de perfectione euidentiæ loquendo: ita quod conceptus actualis confuſus entis ſit imperfectiſſimus quo ad euidentiam. Ille conceptus eſt omnium euidentiſſimus, ſub quo intellectus poſitus magis remotus eſt à cognitione aliorum omnium, quàm ſub quocunque alio conceptu: conceptus actualis confuſus entis eſt huiuſmodi, ſcilicet, quòd intellectus habens ipſum, magis diſtat ab aliorũ cognitione,quam habens quemcunque alium conceptum: ergo conceptus actualis confuſus entis eſt euidentiſſimus omnium. Maior patet ex eo quod euidentia conceptus,cum,ſit propria perfectio intellectus,quantò maior eſt, tantò intellectum magis propinquum reddit ad aliorum cognitionem, præſertim cum intellectus ex euidentibus ad ineuidentiam naturaliter procedat. Minor verò probatur ſic, Quandocunq; ſunt aliqui duo conceptus, quorũ vnus actualiter alterum includit, & non econuerſo, intellectus habens illum, qui actualiter includit alterum, eſt in proximiori diſpoſitione *Lect.1.*

ſitione ad cognoſcendum reliquum, quàm conuerſo: modò conceptus entis ita ſe habet ad alios, quòd ipſe alios non includit, alij verò actualiter ipſum includunt. ergo intellectus habens conceptum entis magis diſtat ab aliorum cognitione, quàm habens quemcunque alium conceptum. Et confirmatur per Sco. dicentem, quòd pars rationis actualiter intellectæ eſt ſatis proxima intellectui, adeò vt proximus eſſe non poſſit. Illud autem quod adducitur ex proœ. Meta. quòd euidentia attenditur penes obiectum pauciora actu includens, ad propoſitum non eſt: quoniam certitudo illa eſt certitudo obiectalis: ſermo autem noſter eſt de euidentia ſe tenente ex parte intellectus: ex talibus enim euidentibus & certis procedit intellectus ad ſibi ineuidentia & incerta.

Secundò probatur eadem concluſio ſic: Cognitio primorum principiorum eſt prima cognitio cõplexa: ergo cognitio entis eſt prima cognitio incomplexa: Antecedens patet ex eo quòd cognitio, quæ eſt à natura, debet præcedere eam, quæ eſt ex induſtria: & ex eo quòd in omnium ſunt notitia etiam in pueritia, & ex eo quòd præſupponuntur ad quodlibet diſcere: vt
T. com. 5. habetur primo Poſte. Conſequentia verò probatur, quia cùm ens ſit terminus ille, ex quo conficitur principium primum, ſi ens non eſſet primum cognitum, ſed aliquid aliud, poſſet tunc fieri alia complexio ab intellectu, adhuc non habita notitia principij, &c.

Contra Scoti poſitionem. Contra ipſam poſitionem Scoti arguitur: Species ſpecialiſſima non eſt obiectum confuſiſſimum ſimpliciter, ergo cognitio eius actualis confuſa non eſt prima ſimpliciter: & conſequenter ipſa non eſt primum cognitum. Conſequentia tenet expoſitione aduerſa dicente, quòd ideo ſpecies ſpecialiſſima eſt primum cognitum: quia eſt confuſiſſima. Antecedens probatur ſic, Genus eſt confuſius ſpecie: ergo ipſa non eſt confuſiſſima. Conſequentia iterum eſt nota: Antecedens probatur, Quod plura continet, eſt confuſius, genus plura continet quàm ſpecies: animal enim continet plura, quàm homo, ergo, &c.

Reſpodent, quòd continentia eſt duplex, quædam actualis, quædam potentialis: & quòd id eſt confuſius, quod plura continet actualiter, non potentialiter, modò genus continet plura in potentia: ſpecies autem in actu, & ideo ſpecies eſt confuſior.

Contrà, confuſius eſt quod continet plura ſine ordine, quàm quod continet plura cum ordine: ſed continens actualiter continet

tinet plura ordinatè, ſpecies enim ordinatè cõtinet partes diffinitiuas: continens autem in potentia continet plura ſine ordine: ergo continens plura potentialiter eſt confuſus.

Reſpondet Anto. Trombeta, quod genus continet ſpecies ordinatè & non ſine ordine, eo quòd non reſpicit eas niſi mediis differentiis quæ ſunt valde ordinatæ. Contrà Genus continet ſpecies & differentias in actu: ſed in potẽtia (vt dicit Porphyrius: ergo continet eas indiſtinctè. Tenet conſequentia: quia actus eſt qui diſtinguit, ſeptimo Meta. tex. com. 49. tũc vltima continet indiſtinctè: ergo non ordinatè. Tenet conſequẽtia: quia ordo abſque diſtinctione non eſt imaginabilis (etiam ſi fingendi detur licentia.) Quòd autem dixit genus, ſcilicet non reſpicere ſpecies niſi mediis differentiis ordinatis, non iuuat: eo quòd non ſolùm ſpecies, ſed etiam differentias inter ſe ordinatas genus abſque ordine continet: vt probatum eſt. *T. de differentia.* *T. cõ. 47.*

Aduertas hîc, quòd confuſio non ſequitur continentiam plurium (vt Scotiſtæ fingunt) ſic enim vniuerſum eſſet maximè confuſum: ſed continentiam plurium ſine ordine, vnde prouerbium eſt. Vbi pluralitas ſine ordine, ibi confuſio, &c.

Secunda Concluſio eſt iſta, Inter conceptus actuales confuſos Prædicatorum quidditatiuorum non eſt eſſentialis ordo originis, probatur ſic, Quandocunque ſunt aliqui conceptus eſſentialiter ordinati ordine originis, impoſſibile eſt extremos generari nõ genitis intermediis. Iſta patet de ſe alioquin non eſſet ordo eſſentialis originis inter illos, ſed de facto habemus conceptus confuſos actuales extremorum abſque intermediorum conceptibus: ergo non eſt inter eo eſſentialis ordo originis. Minorem experiẽtia declarat: experimur nanq; nos concipere hominem, & ſubſtantiam, & tamen intermedia ignoramus non ſolùm diſtinctè, ſed confusé. Caremus enim cõceptibus propriis eorum: quibus actualiter in ipſa dirigitur intellectus acies: & non ſolùm ignoramus reſoluere ipſa in partes, diffinitiuas. Et quia hæc ratio cõuincit me, ideo ſolam adduco. Ex hoc patet defectus Scotiſtarum dicentium, quòd eſt ordo eſſentialis inter conceptus confuſos: non enim poſſunt ſoluere hanc rationem.

Sed immediatè contra hæc obiicitur ſic, Inter conceptus confuſos actuales ſuperioris & inferioris non ordo eſt eſſentialis originis, ergo ita poteſt primò generari conceptus ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſicut entis, quod eſt contra primam concluſionem

ſionem. Tenet conſequentia: quia ordo non eſſentialis non eſt neceſſarius, & variari poteſt.

Ad hoc dico negando conſequentiam, licet enim non ſit ordo eſſentialis inter omnes conceptus confuſos: eſt tamen talis ordo inter conceptus entis: & quemcunque alium. Nec hoc eſt voluntarium, eo quòd conceptus entis eſt quædã forma generaliſſima ipſius intellectus, ſicut forma corporeitatis eſt forma generaliſſima ipſius materiæ, vnde ſicut inter formam corporeitatis & alias eſt ordo eſſentialis, non autem inter alias formas inter ſe: ita inter conceptum entis & alios, non auté inter alios inter ſe: poteſt enim poſt conceptum entis quodcunque aliud concipi, ſiue ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue ſpecies, ſiue genus. Eſt etiam conceptus entis quaſi naturalis ipſi intellectui, ſicut & cognitio primi principij: ſtatim enim præſentatum ens ab omnibus cognoſcitur, & ideo ipſum oportet eſſe prius alii eſſentialiter ſicut vniuerſaliter actus naturalis præcedit cæteros, qui penitus ab extrà ſunt: non eſt autem ſimilis ratio de aliis conceptibus inter ſe. Et hæc de tertio.

Quinque dictorum S. Thom. defenſio.

Quo ad quartum, quia Anto. Trombeta impunat quædam dicta S. Doct. in prima parte, q. 85. art. 3. vbi tradit ordinem intellectualis cognitionis ſecundum viam Peripateticã, ideo adduco eius impugnationes, & ſoluo. Quinque autem ſunt dicta, contra quæ arguit. Primum eſt, Intellectus eſt vniuerſalium & prius magis vniuerſalium. Secundum, Intellectus noſter procedit de potentia ad actum. Tertium, Notitia rerum in vniuerſali eſt notitia incompleta. Quartum, Notitia in vniuerſali eſt notitia ſecundum quid, & in potentia. Quintum, Senſus exiens de potentia ad actum prius communius, quàm minus commune cognoſcit.

Primo intellectus eſt vniuerſalius, & prius magis vniuerſaliũ.

Cõtra primũ arguit ſic, S. Tho. tenet, ꝙ quicquid eſt in re & ex natura rei ſit ſingulare: addo huic aliã propoſitionẽ, ſ. illud quod præcedit actũ intelligẽdi eſt reale, tũc ſic, quicquid eſt in re eſt ſingulare, quicquid prima intellectione intelligitur, eſt in re, ergo quicquid prima intellectione intelligitur, eſt ſingulare ergo nõ poteſt intelligere magis vniuerſaliter. Maior eſt S. Th. Minor ex ſecũdo ſuppoſito patet, quod quadrupliciter ꝓbatur Tũ quia ens rationis eſt poſterius actu collationis intellectus. Tũ quia tale obiectũ eſt cauſa entis realis, ſ. primi actus intelligẽdi Tum. quia talis primus actus refertur ad obiectũ relatione reali quæ non eſt niſi ad terminum realem. Tum quia talis

primus

primus actus dependet ab obiecto: vt à menſura, ens autem reale non dependet ab ente rationis.

Ad hæc reſponſio, quòd maior poteſt habere duplicem ſenſum. Primus eſt, quòd quicquid eſt in re, eſt ſingulare, id eſt, quicquid eſt in re eſt ſingularitas, & ſic eſt falſa: eſt enim in Sorte non ſolum ſingularitas, ſed humanitas & animalitas. Secundus ſenſus eſt, quicquid eſt in re, eſt ſingulare, id eſt, quicquid eſt in re, habet eſſe ſingularizatum: & hoc modo eſt apud Peripateticos veriſſima: vnde argumentum ſi debet eſſe tribus terminis, Maior eſt falſa in primo ſenſu. In ſecundo autem conceditur totum argumentum, ens ſiquidem primò cognitum non habet eſſe reale niſi in ſingularibus. Quæ autem addit, quantum veritatem habeat infrà patebit.

Secũdò intellectus humanus procedit ex potẽtia ad actũ.

Contra ſecundum dictum, ſcilicet intellectus noſter procedit de potentia ad actum, arguitur ſic, iſta propoſitio aſſumitur S. Tho. ad probandum illam concluſionem. ſ. magis vniuerſale prius intelligitur, aut iſta propoſitio concludit nihil ad propoſitum, aut ipſa eſt ſimpliciter falſa: Quia ſi intelligit quòd intellectus prius intelligat aliud in potentia, quàm in actu, ipſa eſt vera: ſed non ad propoſitum: concedo enim quòd intellectus prius intelligit ſpeciem ſpecialiſſimam in potentia, quam in actu: ſed hoc non habetur, ꝙ prius genus, quàm ſpeciem intelligat. Si autem intelligat, quod intellectus procedit de potentia ad actum, id eſt, de notitia imperfecta ad perfectum, ipſa non eſt vniuerſaliter vera, vt patet cùm proceditur à notitia præmiſſarũ ad concluſiones, & à notitia cauſæ, ad effectus notitiam: & per hoc patet etiam illud eſſe falſum, ſcilicet ꝙ intellectus prius peruenit ad actum imperfectum quàm perfectum, nam aer illuminatus non prius imperfectè, deinde perfectè, illuminatur à ſole. ſimpliciter intellectus prius recipit actum quàm habitũ: & tamen actus eſt perfectior habitu, vnde ad hoc quòd propoſitio ſit vera, oportet probare ordinem eſſentialem actus incompleti ad actum completum.

Ad hoc reſpondeo quòd S. Tho, intelligit illam propoſitionem neutro iſtorum modorum præciſſè, ſed hoc modo, Intellectus exiens de potentia ad actum vltimatè perfectum tranſiturus per multos actus medios prius peruenit ad actum imperfectum quàm perfectũ. & habetur iſta propoſitio ex octauo Phy. tex. com. 18. & nono Meta. tex. com. 15. & in libro 2. de partibus animalium, quòd priora via generationis ſunt imperfectiora

Sub illa ergo maior ſubſumatur minor,ſcilicet, intellectus noſter eſt exiens de potentia ad actum vltimatè perfectum, puta cognitionem diſtinctâ ſpeciei ſpecialiſſimæ tráſiturus per multos actus intermedios, ergo prius peruenit ad actum imperfectum quam perfectum,minor eſt euidens:eo quòd cognitiones generum ab omnibus conceduntur actus intermedij, & ſic ratio concludit quòd prius magis vniuerſale quàm minus vniuerſale diſtinctè cognoſcamus: quod intendebat beatus Tho. ſed ille deceptus eſt: quia credidit S. Tho.loqui de cognitionibus confuſis actualibus. cùm ſicut ſuprà dictum eſt loquatur de cognitione confuſa virtuali ipſius ſpeciei, & diſtincta eiuſdem generis: cognitio enim diſtincta actualis generis appellatur ibi confuſa ipſius generis & ſpecierum,eo quòd confusè in illa ſpecies & generis poteſtas cognoſcantur. Ad id quod additur contra hanc propoſitionem, Intellectus procedit de notiſ imperfecta ad perfectam,dico quod hæc propoſitio eſt vera vniuerſaliſſimè,ſi intelligatur.

Pro cuius intellectu & omnium inſtantiarum ſolutione aduerte primò, quòd proceſſus naturæ & intellectus eſt duplex alter ſecundum ordinem generationis tantum,alter ſecundum ordinem generationis & cauſalitatis effectiuæ vel finalis. Primus proceſſus eſt quando inter terminos & media non cadit niſi prioritas & poſterioritas ſecundùm generationem. Secundus eſt quando vltra iſtam prioritatem inuenitur in illo quod eſt prius etiam prioritas cauſæ effectiuæ vel finalis.

Secundò aduerte quòd aliud eſt perfectius altero dupliciter,ſcilicet ſimpliciter vel ſecundum quid: ſtat enim quod aliquid ſit ſimpliciter, id eſt ſecundum ſuam naturam altero perfectius:quod tamen ſecũdum aliquam conditionem eſt imperfectius illo: ſicut ſubſtantia materialis eſt ſimpliciter perfectior accidente,quo tamen eſt imperfectior ſecundum quid,in quantũ actuatur per illud. Dicit ergo quod tam natura,quam intellectus in proceſſu generationis tantum ſemper procedit de imperfecto ſimpliciter ad perfectum ſimpliciter: eo quòd ordo generationis attenditur penes genus cauſæ materialis: ſicut animal prius generatur, quàm homo, vt dicitur in libro de animalibus. In proceſſu autem ſecundò proceditur de imperfecto non ſimpliciter,ſed ſecundùm quid, ad perfectius ſecundum quid, ſicut ſubſtantia eſt prior generatione accidente, & vltra hoc eſt prior cauſalitate finali, eo quod eſt finis eius,

& quand

& quandoque agens. conſtat autem ipſam eſſe ſecundũm quid imperfectiorem accidēte inquantum eſt in potencia reſpectu eius: & cauſalitate materialem participat.

Ad primam igitur inſtantiarum dicitur quòd præmiſſæ non ſunt priores cōcluſiones via generationis tantum, ſed etiam ordine cauſalitatis effectiuè (vt dicitur ſecundo Phy. tex. comm.) In alia litera, vt teſtatur ibi S. Tho. & colligi poteſt ex primo Poſteriorum, & ideo ſufficit quòd notitia earum ſit imperfectior ſecundum quid: vnde etiam in genere cauſæ materialis collocantur, ſecundo Phyſic. ibidē & quinto Metaph. tex. com. 32. Idem dico ad ſecundam de proceſſu notitiæ cauſæ ad effectum. De aere illuminato non eſt ad propoſitum: quia illuminatio non eſt ſucceſſiua, conceptus verò generis & ſpeciei ſibi ſuccedunt. Falſum quoque eſt quòd actus præcedens habitum ſit ſimpliciter habitu perfectior: licet hoc ſit verum de actu elicito ab ipſo habitu, vt habes primo Ethi. talis autem eſt poſterior habitu. Ordo quoque eſſentialis conceptus generici ad ſpecificum, ratis ſufficienter notus in notitia diſtincta eſt ex dictis ibidem, vnde non oportebit aliter laborare.

Contra tertium, ſcilicet ꝙ notitia in vniuerſali eſt notitia incompleta, arguit ſic, Demonſtratio vniuerſalis eſt potior demonſtratione particulari, ergo notitia in vniuerſali, quæ acquiritur per demonſtrationem vniuerſalē eſt potior notitia particulari.

Tertiũ notitie in vniuerſali eſt notitia incompleta.

Ad hæc dico quòd argumentum peccat per fallaciam æquiuocationis illius termini vniuerſale. Ariſtote. enim vocat demonſtrationem vniuerſalem illam, qua paſſio de ſuo proprio ſubiecto ſcitur: & hoc tam in paſſionibus genericis, quàm ſpecificis, & vult dicere quòd potior eſt notitia illa, quam acquirimus per demonſtrationem demonſtrantem paſſionem de ſuo ſubiecto primo, quàm illa quæ fit per demonſtrationem, qua illa paſſio demonſtratur de parte ſubiecta primi ſubiecti. Nos autem dicimus quòd cognoſcere hominem in animali eſt cognoſcere hominē imperfectius, quàm cognoſcere hominem in ſeipſo: & hanc vocamus cognitionem in vniuerſali. Manifeſtum igitur eſt omni habenti ingenium, quod noſtra dicta Ariſt. non repugnant. Aliud eſt enim dicere. A cognoſcitur in vniuerſali: &, A demonſtratur demonſtratione vniuerſali, primo modo A non cognoſcitur in ſemetipſo, ſed in ſuo ſuperiori: ſecundo modo A in ſeipſo cognoſcitur ineſſe ſuo primo ſubiecto.

Quartũ. Notitia in vniuerſali eſt notitia ſecũdũ quod & in potentia ac confuſa.

Contra quartum, ſcilicet notitia in vniuerſali eſt notitia ſecundum quid & in potentia: proptereà quòd in ipſo vniuerſali intelliguntur particularia ſub quadam confuſione. Ex quo infertur, ergo notitia in vniuerſali eſt notitia confuſa.

Contra, illa probatio nulla eſt quæ procedit ſecundum fallaciam æquiuocationis: iſta eſt huiuſmodi, ergo, &c. Declaratur minore: quia aliud eſt loqui de notitia actuali obiecti, & aliud de notitia virtuali eorum, quæ in ipſo includuntur. Licet enim notitia virtualis particularium in vniuerſali ſit confuſa, tamen notitia actualis ipſius vniuerſalis eſt diſtincta: & quia ab his, quæ actualiter confunduntur in obiecto, attenditur confuſio notitiæ, cùm notitia ſpecificetur ab obiecto: & his, quæ ſunt intrinſeca non debent dici notitia confuſa, ſed diſtincta.

1. q. 85. art. 3.

Ad hæc dico quòd iſta non intelligit S. Tho. qui vult, quòd notitia diſtincta animalis, vt eſt totum diffinibile, ſit notitia confuſa animalis, vt eſt totum vniuerſale: & conſequenter notitia confuſa ſpecierum, & ideo non accidit æquiuocatio. Fatemur enim quòd notitia qua actualiter fertur intellectus in ipſum animal, vt vniuerſale, & non in ſuas ſpecies eſt notitia confuſa animalis: vt totum vniuerſale eſt: & non ſolùm ſpecierũ eius, vt expreſſe dicit ibi S. Thom. vnde contingit animal ſimul eſſe notum diſtinctè & confuſè diuerſimodè, vt ſuprà dictum eſt. Nec oportet quòd ſi iſtæ duæ notitiæ ſimul inueniantur, ſint eædem cum etiam ſeparentur: puta cùm & actualiter & virtualiter animal diſtinctè cognoſcitur. Quod autem addit, quòd talis notitia non debet dici confuſa, falſum eſſe oſtenditur, ex eo, quòd minor eſt confuſio actualis quàm potentialis, Quod vltimò additur, quòd notitia ſpecificatur ab obiecto & eius intrinſecis, ad propoſitum non eſt. Confuſio enim & diſtinctio non ſunt ſpecies cognitionum: alioquin cognitio confuſa & diſtincta eiuſdem obiecti non eſſent eiuſdem ſpeciei, & ſic notitia non ſpecificaretur ab obiecto: vnde aſſumptum eius implicat contradictionem in propoſito.

Quintũ. Sẽſus exiẽs de potentia ad actum, magis cõmune prius attingit quàm minus commune.

Contra quintam, ſcilicet quòd ſenſus exiens de potentia ad actum prius communis quàm minus commune cognoſcitur, arguitur ſic: Senſus non cognoſcit niſi ſingulare, ergo non prius cognoſcit magis commune. Quòd ſi dicas ſenſum non cognoſcere magis commune, ſed pro cognoſcere ſingulare magis communis: contrà, aut cognoſcit ſingulare magis communius, ita quòd ſingularitas eſt ratio cognoſcendi: aut ita quòd

natura

natura communis ſit ratio cognoſcendi: primum nō eſt dicendum, vt de ſe patet: nec ſecundum poteſt dici à Thomiſtis: quia hoc ideo eſſet quia natura illa eſſet ratio mouendi ſenſum.

Contra quod arguitur ſic, illud non eſt ratio mouendi, quod eſt idem re & ratione ei, cui repugnat ratio mouendi; ſed natura communis eſt eadem re & ratione ſingularitati, cui repugnat ratio mouendi: ergo, &c. Probatur minor: quia natura & ſingulare non diſtinguuntur realiter, non ex natura rei apud te, nec ratione. quod probo, quia diſtinctio rationis ſequitur actum intellectus, in illo autem priori nullus actus eſt intellectus. Et cō firmatur, quia actus realis non dependet ab ente rationis, ſed ſenſatio eſt actus realis, ergo non depēdet ab ente rationis, ſed obiectum ſenſibile habens in ſe diſtinctionem rationis, eſt ens rationis, vel aggregatum ex ente reali & rationis, ergo. &c.

Et confirmatur ratio principalis ſic, Quæcūque ſunt indiſtincta omnino ſecundum rem ſi vnum terminat ad aliquam actionem realem & reliquum terminabit eandem, ſed natura magis communis & minus communis ſunt homini, ergo, &c. & hoc ſuppoſita debita approximatione ad ſenſum. Confirmatur ſecundò, idem ſenſus primo cognoſcit quod ſpecies ſenſibilis primò repræſentat, ſed ſpecies ſenſibilis primò repræſentat ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ poſita debita diſtantia, ergo &c. Minor probauit, Species ſenſibilis primò repræſentat obiectum ſub ea ratione, qua imprimitur ſenſui, ſed imprimitur ab obiecto ſub ratione naturæ ſpecificæ, tum quia eſt actualior & perfectior, tum quia ſpecies ſenſibilis eſt naturalis ſimilitudo cauſata ab obiecto repreſentans ipſam ad æquale ſecundum rationem ſibi eſſentialius competentem, ergo magis repræſentat ipſum ratione, quę ſibi eſſentialius & perfectius competit, quam ſub ea ratione quæ ſibi remotè & minus principaliter competit.

Ad hoc reſpondetur, quòd reſponſio ibi recitata eſt bona & recta. Ad impugnationem dico, quòd natura talis puta color & non natura communis, id eſt color communis eſt ratio mouendi. Ad improbationem negatur minor pro vtraque ſui parte, nam apud S. Thom. in Prima parte. q.3. artic.3. in rebus materialibus natura & ſingularitas diſtinguuntur realiter, & diſtinctio rationis, licet actualiter ſit poſt ſenſationem, fundamentaliter tamen præuenit ipſam, & hoc ſufficit. 1 q.3. articulo 3.
Ad confirmationem dicitur primò, quòd obiectum ſenſibile

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

habens diſtinctionem rationis fundamentaliter, non eſt ens rationis: nec aggregatum ex ente reali & ente rationis. Diſtinctio enim rationis fundamentaliter nihil addit ſupra rem. Dicitur ſecundò quod ſenſatio non cauſatur à diſtinctione naturæ, ſed à natura ipſa habente talem conditionem & ideo dato quòd diſtinctio iſta eſſet ens rationis, adhuc nihil concludit, nõ enim color inquantum diſtinctus à ſua ſingularitate mouet: ſed hic color inquantum color, de cuius ratione, nec diſtinctio nec adunatio eſt. Ad aliam confirmationem dicitur, quòd maior eſt falſa quò ad actiones nihil reale ponentes in ſuis terminis, quales ſunt actiones immanentes. Poſſum enim intelligere Dei ſapiẽtiam non intelligendo eius bonitatem. Ad alias cõfirmationes præmitto, quòd non dicit S. Thom. quod ſemper ſenſus prius cognoſcat magis commune, quàm minus commune: verba enim ſua ſunt iſta, Et quia ſenſus exit de potentia ad actum, ſicut intellectus, idem etiam ordo cognitionis apparet in ſenſu. Nam primò ſecundùm ſenſum diiudicamus magis commune, quàm minus commune ſecundum locum, & ſecundum tempus. Ex quibus verbis non habetur niſi, quòd ſenſus primò ſecundum locum & tempus cognoſcit ſingulare magis communis, & non habetur, quòd ſemper ita ſit: vnde argumenta illa non ſunt contra S. Thom. licet non concludant. falſum enim eſt, quòd ſpecies ſenſibilis primò repræſentet ſingulare ſpeciei ſpecialiſſimæ: & eius probatio falſa eſt, ſcilicet quod ſpecies ſenſibilis ſit primò impreſſa à natura ſpecifica: nam ſpecies ſenſibilis primo imprimitur à per ſe primo obiecto ſenſus. nullius autem ſenſus obiectum primum eſt ſpecies ſpecialiſſima, vt patet diſcurrendo. Propterea ſpecies viſibilis imprimitur primò à viſibili in eo quòd coloratum, & non ab ipſo, in eo quod eſt album vel nigrum. Nec obſtat, quòd albedo ſit actualior colore, quia hoc non ſufficit: ſed requiritur quòd ſit primum obiectum potentiæ. Nec eſt verum quod aſſumit, ſcilicet quòd eſſentialius inſit ſenſibili natura ſpecialiſſima quàm natura generis: imò huic viſibili, vt ſic eſſentialior eſt color quam albedo, ſiue nigredo, quod patet ex hoc, quod ſublata albedine, ſiue nigredine viſibile remanet: non autem econuerſo. Et hæc de quarto.

Quo ad quintum reſpondetur ordinatè argumentis factis: & ad primum negatur illud vltimò aſſumptum, ſcilicet quòd perfectiſſimus effectus, quem poſſunt primò producere agentia ad intellectionem, ſit conceptus ſpecificus. Dico enim

quòd

quod perfectiſſimus, quem pro tunc poſſunt, eſt conceptus entis: imo nullum alium poſſunt pro tunc. Et cum contra hoc arguitur, quia ſic nunquam produceretur conceptus ſpecificus, non valet conſequentia. Ad cuius probationem dicitur, quod nulla virtus poteſt in perfectiorem effectum ſuo effectu perfectiſſimo ſimpliciter: quælibet tamen virtus poteſt in effectum perfectiorem ſuo perfectiſſimo effectu, in quo poteſt pro aliquo priori: quia ille non eſt perfectiſſimus, niſi ſecundum quid. Exemplum. Virtus generatiua leonis non poteſt in perfectiorem effectum, quàm ſit leo: quia huiuſmodi eſt eius effectus perfectiſſimus ſimpliciter: poteſt tamen in effectum perfectiorem illo quàm producit in principio actionis: quia tamen effectus fuit perfectiſſimus, quem pro tunc poſſet producere. Ad confirmationem dicitur, quod minor eſt falſa: nam intellectus exiſtens in pura potentia nō eſt æquè diſpoſitus ad conceptum ſpecificum, ſicut entis, non per poſitionem alicuius contrariæ diſpoſitionis ſed propter ordinem conceptus generaliſſimi ad ſpeciales: ſicut materia prima omni contraria diſpoſitione inconſiderata, non eſt æquè diſpoſita ad formas ſpecificas, & formam corporeitatis: ſed oportet primo recipi formam corporeitatis propter ordinem formæ generalis ad ſpeciales, propter quod conſueuit dici quod eſt indiſpoſitus priuatiuè & non contrariè.

Ad ſecundū patet reſponſio ex dictis, nam termini metaphyſicales vt ſic, non ponuntur à nobis primo cognoſci: ſunt enim termini Metaphyſicales abſtracti abſtractione formali ſed dicimus quod ſignificatum huius termini ens concretum quidditatis ſenſibilis eſt primo cognitum.

Ad tertium dico, quod non oportet in quacunque formatione conceptus ſpecifici ſemper ſigillatim præformare conceptū confuſum entis: ſed ſufficit ens primo omnium fuiſſe cognitū: in illo enim omnia virtualiter cōcipiūtur. Vlterius dicitur, quod cum apud nos non ponatur ordo eſſentialis inter iſtos conceptus confuſos, non oportet tantum temporis intereſſe.

Ad quartum dicitur, quod ſpecies ſpecialiſſima non eſt facilioris abſtractionis, quàm ens, loquendo de abſtractione ad propoſitum requiſita: ſicut enim ad conceptum confuſum ſpeciei ſpecialiſſimæ requiritur, & ſufficit duplex abſtractio: altera per actum intellectus agētis, ſcilicet ſeparatio à ſingularibus: altera per actum intellectus poſſibilis, ſcilicet actualiter in-

tueri ſpeciem, & non actualiter intueri genus: ita ad conceptum confuſum actualem entis duplex eſt abſtractio neceſſaria prima eſt à particularibus, quæ quidē fit, cùm ſpecies quæcunque abſtrahitur ab intellectu agente: altera fit ab intellectu poſſibili per hoc, quòd in quidditate quæcunque ſibi primò præſentata actualiter, primo concipit ens, non concipiendo actualiter cætera quæ in illo ſunt: vnde tanta & tam facilis eſt abſtractio illa entis, quàm facilis eſt abſtractio ſpeciei ſpecialiſſimæ: imo abſtractio iſta entis eſt facilior, quia facilius eſt actualiter concipere prius ſine poſteriori, quàm ecōuerſo. ex quo patet, quòd abſtractio illa de qua loquitur argumentum, non eſt neceſſaria ad cognitionem confuſam.

Ad quintum dico, quòd Minor eſt falſa: & ad eius probationem negatur conſequentia, eo quòd ſenſus non mouetur à ſingulari in eo quòd ſingulare. Ille enim modus arguēdi ſecundū regulam Topicam non tenet, niſi cùm prædicatum conuenit ſubiecto, ſecundum quòd ipſum, vt habes à ſan. Tho. in tertio contra Gentiles ca. 129. quod in propoſito nō reperitur: nō enim hic color, inquantum hic, mouet viſum: ſed inquantū color. Ad aliam probationem dicitur, quòd maior aſſumpta non eſt vera vniuerſaliter: eo quòd coloratū magis mouet viſum, quàm hoc nigrum: quia à remotioribus mouet. Agens nanque corporale quanto in remotius agit, tanto fortius videtur. Secundo dicitur, quòd fortius mouēt ſenſum multa ſingularia imperfecta, quàm vnum actualius & perfectius: & quia omnia ſingularia ſunt ſingularia entis, ideo cogitatiua pueri, in quo noua cognitio oriri debet, magis mouetur à ſingularibus entis, quàm à ſingularibus huius ſpeciei, & cùm intellectus accipiat vniuerſale ex multis ſingularibus, vt dicitur 2. Poſter. & in proœmio Meta. ideo prius cognoſcit ens, quàm ſpecies: & ſecundum hoc dicitur ad argumentum, quòd maior eſt vera cæteris paribus: non autem vbi aliqua imparitas ſicut in propoſito accidit, præponderans inuenitur: multò enim plura ſingularia entis præponderant paucioribus ſingularibus ſpeciei, ſicut plus trahunt mille homines non nimis fortes, quàm decem fortes.

Ad ſextum dicitur, quòd maior ſimpliciter eſt falſa. Ad autoritatem Philoſophi dicitur primò, quòd tex. Commentatoris eſt corruptus: debet enim legi confuſa & non compoſita. Dicitur ſecundò, vt ſaluemus Commentatorem, quòd compoſitum eſt notius ſuis componentibus, vt ſic, non autem abſolutè: vnde

prius confuſè cognoſco hominẽ, quàm partes eius diffinitiuas. vt ſic: abſolutè tamen prius cognoſco magis vniuerſale. Ex his apparet veritas minoris autoritate Auicennæ approbatæ.

Deinde reddit auditores attentos, dicẽdorum difficultatem aperiens, tria proponendo, quid nomine Eſſentiæ & Entis ſignificetur, & quomodo in diuerſis diuerſimode inueniatur, & quomodo ſe habeant ad intentiones Logicas. Horum enim difficultas non modica eſt, vt diuerſitas opinionum circa ipſa teſtatur: ſunt enim maximè vniuerſalia quæ ſunt difficillima ad cognoſcendum: vt dicitur primo Metaphy.

Circa hanc particulam nota, quod ſicut quid rei eſt quidditas rei, ita quid nominis eſt quidditas nominis, nomen autem, cum eſſentialiter ſit nota earum, quæ ſunt obiectiue in anima paſſionum (ex primo Perihermenias) non habet aliam quidditatem niſi hanc, quod eſt ſignum alicuius rei intellectæ ſeu cogitatæ: ſignum autem vt ſic, relatiuum eſt ad ſignatum: vnde cognoſcere quid nominis nihil eſt aliud, quàm cognoſcere ad quid tale nomen habet relationem: vt ſignum ad ſignatum. Talis autem cognitio poteſt acquiri per accidentalia illius ſignati, per communia, per eſſentialia, per nutus, & quibuſuis aliis modis, ſicut à Græco quærentibus nobis, qũid nominis anthropos, ſi digito oſtendatur homo, iam percipimus quid nominis: & ſimiliter de aliis. Interrogantibus vero quid rei, oportet, aſſignare id quod conuenit rei ſignificatæ in primo modo perſeitatis adæquatæ. Et hæc eſt eſſentialis differentia inter quid nominis & quid rei, ſcilicet, quod quid nominis eſt relatio nominis ad ſignatum: quid rei vero eſt rei relatæ ſeu ſignificatæ eſſentia: & ex hac differentia ſequuntur omnes aliæ quæ dici ſolent, puta quod quid nominis ſit non entium complexorũ, per accidentalia, per communia, per extranea: quid rei vero eſt entium incomplexorum per propria & eſſentialia: relatio enim vocis poteſt terminari ad non entia in rerum natura, & complexa, & declarari per accidentalia, & huiuſmodi: eſſentia autem rei non niſi per propria eſſentialia habetur de entibus incomplexis.

Quid rei & quid nominis tellectum

Quia vero ex compoſitis cognitionem ſimplicium accipere debemus, & ex poſterioribus deuenire in priora, vt à facilioribus incipientibus cõuenientur fiat diſciplina: ideo ex ſignificatione entis ad ſignificationem eſſentiæ procedendum eſt.

In hac tertia parte procemij reddit auditores dociles ordi-

nem dicendorum proponens tali concluſione: Ab ente ad eſſentiam procedendum eſt: quam probat duplici medio. Primo ſic, Ex compoſitis ad ſimplicia procedendum eſt: ſed ens eſt velut compoſitum, & eſſentia velut ſimplex: ergo ab ente ad eſſentiã procedendum eſt. Secundo ſic: Ex poſterioribus in priora procedendum eſt: ſed ens eſt poſterius eſſentia, ergo ab ente ad eſſentiam procedendum eſt. Maior vtriuſque rationis probatur: quia ex facilioribus eſt inchoandum: compoſita autem & poſteriora ſunt nobis faciliora ſimplicibus.

Capit. 1. in prin. c. 5 q. 2. in ſ. Circa minorem primæ rationis nota quod ens, vt infrà dicetur, ſignificat id quod habet eſſe: id autem quod habet eſſe, comprehendit in ſe eſſentiam: eſſentia vero ſignificat id quod importat diffinitio, vt dicetur: quæ non dicit eſſe vel non eſſe, ex primo Poſteriorũ. ens ergo ita ſe habet ad eſſentiã, quod cōplectitur in ſe vtrũque, eſſentiã ſcilicet & eſſe: eſſentia vero alterũ tantum, & ideo ens appellatur compoſitum reſpectu eſſentiæ.

Circa maiorē ſecundæ rationis ſcito, quòd quando dicimus, Ex poſterioribus procedendum eſt, intelligitur ex poſterioribus ſecundum naturam prioribus quo ad nos: innata enim eſt nobis via ex notioribus nobis in ignorantia naturæ, vt dicitur primo Phyſic. text. comment. 2. Minor ſecundæ rationis probatur ex eo, quòd compoſitum eſt poſterius componentibus: & ens (vt dictum eſt) compoſitum eſt reſpectu eſſentiæ.

Entis & eſſentia nomine, quidnam ſignificetur, oſtendit. Nomina item varia ponit, quæ eſſentiam ſignificant. Cap. 1.

Sciendum eſt, quod ſicut in quinto Metaphyſicæ Philoſophus dicit, ens per ſe dicitur dupliciter. Vno modo, quod diuiditur per decem genera. Alio modo, quod ſignificat propoſitionum veritatem. Horum autem differētia eſt, quia ſecundo modo poteſt dici omne illud, de quo affirmatiua propoſitio formari poteſt, etiã ſi illud in re nihil ponat: per quē modũ priuationes & negationes entia dicũtur: dicimus enim quod affirmatio eſt oppoſita negationi, & quod cæcitas eſt ĩ oculo. Sed primo modo nō pōt dici aliquid quod ſit ens, niſi quod in re aliquid ponat. Vnde primo modo cæcitas & huiuſmodi nō ſunt entia. Nomen igitur eſſentiæ nō ſumitur ab ente ſecūdo modo dicto: aliqua enim dicuntur hoc modo entia, quæ eſſentiã nō habent, vt patet in priuationibus: ſed ſumitur eſſentia ab ente primo modo dicto. Vnde Cōm. in eo

dem.

*d**ẽ** loco dicit: Ens primo modo dictum eſt quod ſignificat ſubſtãtiam rei.*

Hic incipit tractatus diuiſus in duas partes In quarum prima declaratur quid nomine Entis, & Eſſentiæ ſignificetur. In ſecunda vero, quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur pars prima vnico abſoluitur cap. pars ſecunda ſex: & ſic totum integrant tractatum capitula ſeptem. Quorum primum, quod præ manibus habemus, tres partes continet, in prima declaratur quid nomine Entis ſignificetur, in ſecunda quid nomine Eſſentiæ, in tertia differentia nominum ipſius eſſentiæ deſignatur. Primum tali diuiſione declaratur, ens per ſe dupliciter dicitur. vno modo, vt diuiditur per decem genera, alio modo vt ſignificat veritatem propoſitionum: quemadmodũ dicit Ariſt. 5. Meta. tex. com. 14. Dixit ens per ſe ad differentiam entis per accidens aggregati ex rebus diuerſorum generum, vt homo albus: de quo habes 5 Meta. tex. com. 13. Et innuit, quòd tripliciter differunt ens primo modo, & ens ſecundo modo. Primo, quia ens primo modo prædicatur non niſi de rebus exiſtentibus in decem generibus, ens autem ſecundo modo prædicatur de omni eo, quod poteſt eſſe ſubiectum propoſitionis affirmatiuæ. Secundo differũt: quia ens primo modo eſt illud compoſitum „de quo ſuprà diximus, quod aliqualiter complectitur in ſe eſſentiam & eſſe: ens autem ſecũdo modo non eſt huiuſmodi: quoniam aliquid eſt hoc modo ens (puta negatio aut chimera) quod non habet eſſentiam aliquam. Et ex hoc ſequitur tertia differentia, quòd ab ente primo modo tanquam à compoſito notiori Eſſentiæ nomen ſumitur: non autem ſecundo modo.

Ens ſignificare veritatẽ propoſitionis quidnã.

Circa primam differentiam aduerte primo, quod veritas propoſitionis, quæ eſt entis ſecundo modo ſignificati, nihil aliud eſt quàm compoſitio facta in ſecunda operatione intellectus obiecto conformis, verbi gratia, Sortes eſt cæcus, ly eſt, non ſignificat inhærentiam cæcitatis in Sorte, eo quod cæcitas omni inhærentia caret, cum inhærere realium accidentium ſit: ſed ſignificat compoſitionem factam ab intellectu adæquante ſeipſum per illam obiecto Sorti, ſcilicet carente virtute viſiua, vnde 5. Meta. In alia litera dicitur, quod ens ſignificans veritatem propoſitionis ſignificat, quoniam propoſitio eſt vera. Prima autem ſignificatio entis quid ſit, infrà videbitur.

T. com 14. c. 1. q. 2. in fin. c. 4. circa mediũ

ADVERTE ſecundo quod licet nullo intellectu conſiderante Sortes ſit cæcus, & per conſiderationem intellectus non fiat magis vel minus cæcus: tamen cæcitas nullo intellectu

conſid

conſiderante nullum habet eſſe in Sorte: ſtant enim iſta duo ſimul. Quod ſic declaratur, Sortem eſſe cæcum, vt ſic non eſt Sortem habere aliquod eſſe ſubſtantiale, vt patet: nec accidentale, quia Sortes fit cæcus ſola abſentia viſiuæ virtutis, quæ nihil ſupra Sortem addit: vnde cæcitas nullum eſſe omnino ponit in Sorte: ac per hoc quod abſque omni conſideratione intellectus virtus viſiua Sorti non ineſt, oportet Sortem nullo intellectu conſiderante eſſe cæcum. Dubitatio autem in hac re accidit quia non rectè inſpicitur quod eſſe cæcum non eſt eſſe aliquid: ſed carere virtute viſiua. Exemplum, Nauis caret gubernatore nullo intellectu conſiderante, abſentia tamen gubernantis nullum eſſe ſubſtantiale, aut accidentale ponit in naue, vnde nauem eſſe ſine gubernatore extra animam non eſt eſſe aliquod, ſed non eſſe gubernatam. Acquirunt autem eſſe & fiunt entia priuationes & negationes, ex hoc quod intellectus intelligens priuationes per habitus: & negationes per affirmationes format in ſeipſo rei carentis aliquo modo idolum quoddam. Verbi gratia, cum intellectus format in ſe idolum quoddam nauis gubernatore carentis: quod eſt iſta propoſitio mentalis, Nauis eſt ſine gubernatore, non præſentia gubernatoris, quæ extra animam nihil ponit in anima, fit ens: per hoc quod intellectus fecit ipſam propoſitionis terminum aliquem, & cum hoc eſſe ſit in anima, & nullum aliud eſſe habeat: conſequens eſt quod negationes huiuſmodi & priuationes non ſint entia niſi in anima obiectiuè: & ſic earum eſſe nihil aliud eſt, quàm intelligi quomodo tantum omnia entia rationis habent eſſe.

Circa tertiam differentiam aduertendum eſt, quod cum nomina ſint ſigna conceptuum, ſecundum ordinem concipiendi eſt & ordo nominandi: propterea ſicut ab ente primo modo tanquam à compoſito nobis notiori eſſentiæ notitiam ſumpſimus: ſic Eſſentiæ nomen ab ente originem habet.

Et quia, vt dictum eſt, ens hoc modo dictum diuiditur per decem genera, oportet quod eſſentia ſignificet aliquod commune omnibus naturis per quas diuerſa entia in diuerſis generibus & ſpeciebus collocantur, ſicut humanitas eſt eſſentia hominis: & ſic de alijs.

In hac ſecunda particula declaratur quid nomine Eſſentiæ importetur tali concluſione. Eſſentia ſignificat quoddam commune omnibus naturis omnium entium. Cuius talem declarationem inſinuat: ſicut ens ſignificat aliquod commune omnibus

bus exiſtentibus, ita eſſentia, cum ab illo ſumatur, ſignificat aliquod cõmune omnibus generibus & ſpeciebus: & ſicut ens ſignificat id quod eſt in quolibet genere & qualibet ſpecie, ita eſſentia oportet quod ſignificet id quo aliquid eſt in quocunq; genere & quauis ſpecie. habent enim ſe ens & eſſentia vt quod & quo. cum autem naturæ rerum ſint illæ quibus res reponuntur in generibus & ſpeciebus: ſequitur quod eſſentia ſignificat aliquod commune, omnibus naturis rerum: vnde quemadmodum ens prædicatur de homine, boue, & ſimilibus, quæ ſunt in generibus: ita eſſentia prædicatur de humanitate & bonitate, quibus in generibus reponuntur, per nomen ergo Eſſentiæ intelligitur natura rei, ſicut per nomen Entis, id quod habet naturam illam.

QVÆSTIO II.

Num Ens & Eſſentia ſignificent immediatè ipſa prædicamenta, vel illorum naturas, an mediatè.

CIrca hanc particulam inſurgit dubitatio valde difficilis: an ens & eſſentia ſignificent immediatè ipſa prædicamẽta ſeu naturas eorum, an mediatè. In hac dubitatione tria agã. Primo declarabitur titulus quæſtionis: ſecundo adducetur opinio Scoti, & impugnabitur: tertio ponetur opinio S. Thom.

Pro primo ſcito, quod ſignificare mediatè in propoſito eſt ſignificare aliquid mediante aliquo ſuperiori: ſicut animal ſignificat ſpecies ſuas mediatè mediante ſcilicet natura ſenſibili, non enim animal ſignificat hominẽ, niſi quia homo, eſt ſubſtantia animata ſenſibilis. Significare immediatè eſt ſignificare aliquid non per aliquam naturam ſeu realitatem ſuperiorem, ſed per ipſam primo: ſicut animal ſignificat gradum ſenſitiuum ſeu realitatem ſenſitiuam immediatè, vt patet. Vertitur ergo in dubium hoc an ens ſignificet aliquem gradum ſeu aliquam realitatem abſtrahibilem à naturis prædicamentalibus communem eis ſicut ſuperius eſſentiale ſuis inferioribus: & ſic mediatè ſignificet prædicamenta, an immediatè ſignificet ipſas naturas prædicamentales. Hæc de primo.

Quo ad ſecundum Sco. vt colligitur ex primo ſen. diſtinct. 3. q. 1. & 3. & diſt. 8. q. 2. opinatur, quod ens ſignificet decem prædicamenta mediatè: imaginatur enim quod à quibuſcunque ſimilibus ſit abſtrahibilis vna realiter obiectiua vtriuſque communis & prior vtroque: & ſic cum ſubſtantia & accidens habeant *Sco. 1. diſ. 2. q. 1. & 3. diſt. 8. q. 2.*

ſimi

ſimilitudinem in ente ab eis eſt abſtrahibilis vna ratio obiectalis vtrique communis, & prior tam ſubſtantia, quàm accidente quæ nomine entis ſignificatur. Quod vt melius intelligatur pono proceſſum iſtarũ abſtractionum diffuſè. Cum enim Sortes conueniat cum Platone in humanitate & non cum Brunello, ab eis poteſt abſtrahi humanitas communis & prior eis: & inde cum homo conueniat cum Brunello in ſenſibilitate & non cum planta, ab eis poteſt abſtrahi animalitas communis & prior eis: & inde cum animal conueniat cum planta in vegetabilitate, & non cum lapide, ab eis poteſt abſtrahi vita communis & prior eis: inde cum viuum conueniat cum lapide incorporeitate & non cum intelligentiis, ab eis poteſt abſtrahi corporeitas communis & prior eis: inde cum corpus conueniat intelligentiis in ſubſtantialitate, & non cum accidentibus, ab eis poteſt abſtrahi ſubſtantialitas communis & prior eis: inde cum ſubſtantia conueniat cum accidente in entitate reali, & non cum entis rationibus, ab eis eſt abſtrahibilis entitas communis & prior eis, & cum hic realitas vltimo abſtrahibilis ſit illa, quam ſignificat ens immediatè, oportet quod prædicamentales realitates ſeu naturæ mediatè ſub entis ſignificatione claudantur.

Ad hanc poſitionem confirmandam multa poſſent adduci media: quæ ne digrediamur ad analogiam entis & comparationem tranſcendentium ad prædicamenta, an ſcilicet ſint eorum prædicata quidditatiua vel non, omittemus pro nunc, quia infra ſpeciales erunt de his quæſtiones.

Cap. 2. q. Contra hanc opinionem arguo dupliciter. Primo autoritate
3. capit. 1. Ariſt. 8. Met. tex. com. 16. vbi ſoluens quæſtionem. Quare quid-
cir. me. in ditas ſit vna, dicit quod in ſubſtantiis ſeparatis non eſt quæren-
quodam da alia cauſa: quia in eis non eſt niſi forma, quæ ſtatim ſeipſa eſt
arbi:o. ens & vnum, quemadmodum nec ſtatim ſeipſo eſt ſubſtantia &
T. c. 16. quantitas: & cætera prædicamenta: non expectans aliud faciens: ipſum naturas prædicamentales, ex qua autoritate arguitur ſic, ens ſignificat quandam realitatem priorem prædicamentis: ergo expectat aliquid contrahens ipſum ad prædica-
Com. 18. menta: conſequentia nota: conſequens autem eſt contra Ariſt. ergo à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis ens non ſignificat realitatem priorem prædicamentis.

Secundo arguitur autoritate Comment. 10. Metaph. com. 18. dicentis, quod hoc nomen ens, vnum ſignificat id quod ſigni-

ficat

ficat in prædicamento ſubſtantiæ & quantitatis & qualitatis prima ſignificatione ſine medio & non mediante aliqua communi. Quid clarius? Ratione non arguo: quia oporteret egredi limites. Hæc de ſecundo.

Quo ad tertium pono opinionem S. Tho. ex duabus concluſionibus eliciendam. Quarum prima eſt iſta, Ens ſignificat vnũ conceptum formalem communem in repræſentando ſubſtantiæ & accidenti Deo & creaturæ.

Secunda eſt iſta, Ens ſignificat vt conceptum obiectalem aliquod reale inuentum in omnibus generibus diſtinctum ſecundùm rationem à propriis conceptibus obiectalibus omnium generum; nullum gradum ſupra naturas genericas, ſpecificas & indiuiduales exprimens.

Pro intelligentia terminorum nota, quod conceptus eſt duplex, formalis & obiectalis. Conceptus formalis eſt idolum quoddam, quod intellectus poſſibilis format in ſeipſo repræſentatiuũ obiectaliter rei intellectæ: quod à philoſophis vocatur intentio ſeu conceptus: à Theologis verò verbum. Conceptus autem obiectalis, eſt res per conceptum formalem repræſentata in illo, terminans actum intelligendi. Verbi gratia: conceptus formalis leonis eſt imago illa, quam intellectus poſſibilis format de quidditate leonina, cum vult ipſam intelligere; conceptus vero obiectalis eiuſdem, eſt natura ipſa leonina repræſentata & intellecta. Nec putandum eſt cum dicitur nomen ſignificare conceptum, quod ſignificet alterum tantum: ſignificat enim Leonis nomen conceptum vtrunque, licet diuerſimodè: eſt namque ſignum conceptus formalis, vt medij, ſeu quo, & eſt ſignum conceptus obiectalis, vt vltimi, ſeu quod. Vnde idẽ eſt loqui de conceptu entis & de ſignificatione eius.

Probo ergo concluſionẽ primam tali medio, omnia ſimilia quacunque ſimilitudine etiam analoga ſeu imitatiua ſecundum id in quo aſſimilantur, poſſunt per eandem imaginem repræſentari, ſed Deus & creaturæ ſubſtantia & accidens habent ſimilitudinem inter ſe ſaltem analogam: ergo ſecundum id in quo aſſimilantur poſſunt per eandem ſimilitudinem repræſentari. Sed aſſimilantur in eſſe: ergo eadem ſimilitudine poterunt repræſentari in quantũ habent eſſe: ſimilitudo illa eſt cõceptus formalis entis, ergo, &c. Proceſſus clarus eſt, & propoſitiones ab omnibus ſunt conceſſæ: cùm maior fuerit dilucidata, quã ſic ex notioribus ſuademus: Vbicunq; inuenitur agens producere

ſui ſimilitudinem in alio, ſi id aliud producat aliud ſimile ſibi ſecundum id, quo ipſum aſſimilatur primo, oportet tertiũ aſſimilari vtrique ea ratione: quia quicquid eſt ſimile alicui in eo, ꝙ illud eſt alteri ſimile, eſt ſimile vtrique: ſicut ſpecies Sortis in oculo meo producta ab imagine Sortis in ſpeculo eſt ſimilitudo repræſentatiua vtriuſque, & figuræ ſolis, in ſpeculo à qua immediate eſt cauſata, & figuræ Sortis in ſeipſo à qua eſt mediate cauſata. Sed ita eſt modo ꝙ inter habentia analogã ſimilitudinem Deum & creaturã ſubſtantiam & accidens, reperitur huiuſmodi habitudo in ordine ad conceptum formalẽ, igitur, &c. Fit autẽ hoc ſic manifeſtum exemplariter. Sapientia diuina producit ſapientiã humanã, quæ eſt quædã ſui ſimilitudo, imperfectam tamen: ſapientia autẽ humana producit ſimilitudinẽ ſui in intellectu noſtro; quæ nil aliud eſt quàm ſapientia in eſſe intentionali: ſicut ſapientia extra eſt ſapientia in eſſe naturali. Cum autem ſimilitudo iſta ſapientiæ in intellectu repræſentet ſapientiã humanam ſecundũ id quo illa aſſimilatur ſapientiæ diuinæ, quia repræſentat eam ſecundũ propriam rationem formalem, ſequitur de neceſſitate, ꝙ hic vnica ſimilitudo repræſentat vtranq; humanã ſcilicet & diuinã, vtpote quæ ſimilis eſt vtriq;, licet ab humana ſit immediatè exẽplata, à diuina mediatè. Ex hoc exemplo in terminis ſpecialibus intuere propoſitum noſtrũ in terminis tranſcendentibus, qualis eſt ens. Cum enim eſſe creaturæ aſſimiletur eſſe diuino à quo exẽplatũ eſt, & eſſe accidentale aſſimiletur eſſe ſubſtantiali à quo emanat: ſimilitudo producta in intellectu ab eſſe ſubſtantiali ſiue accidentali inquantũ aſſimilatur, erit omniũ repræſentatiua imago, & cum cõceptus non requiratur ad intellectionem niſi vt obiectaliter repræſentet rem, vnico conceptu intellectus in Deũ & creaturam in quo ens fertur: & ſimiliter in ſubſtantiam & accidens. Nec oportet ponere plures conceptus & multiplicare entia ſine neceſſitate. Quòd autẽ hæc ſint non ſolum ſecundũ mẽtem S. Tho dicta, ſed etiã ſecundũ expreſſam ſententiam, patet in q. de di. poten ia Dei. q 7. art. 5. in corpore: vnde hanc rationẽ accepi: & in eadẽ q. ar. 6. vbi circa finem corporis q. adduxit exemplum de ſpeculo: & dicit expreſſe, ꝙ ſic ſe habet conceptus noſter ad Deum & creaturas ſicut ſpecies rei viſæ in ſpeculo: ita ꝙ Deus ſe habet vt res producens ſimilitudinem ſuam in ſpeculo: creatura vt ſpecies in ſpeculo: conceptus noſter vt ſimilitudo extracta à ſpecie in ſpeculo vtriuſque repræſentatiua.

Vnde

Vnde nullus mentis compos poteſt hoc negare in eius via.

Concluſio ſecunda habet tres partes. Quò ad primam declaratur ſic, cōceptus obiectalis entis eſt id quod repræſentatur per eius conceptum formalem: ſed eius conceptus formalis repræſentat id, in quo aſſimilātur omnia entia realia, quòd oportet in eis eſſe, ergo conceptus obiectalis entis eſt aliquid reale inuentum in omnibus. Secunda propoſitio aſſumpta licet patere poſſit, ex dictis tamen declaratur adhuc, ſicut conceptus formalis animalis repræſentat fundamentum ſimilitudinis genericæ: & cōceptus formalis hominis repræſentat fundamentum ſimilitudinis ſpecificæ, & vniuerſaliter quælibet imago communis pluribus in repræſentando repræſentat fundamētum ſimilitudinis inter illa plura: vt patet in exemplo ſuprà poſito de ſpecie in oculo cauſata à ſpecie Sortis ſpeculo: quoniam illa repræſentat non ſimilitudinem inter ſpeciem in ſpeculo & Sortis: cum ſit relatio, ſed fundamentum illius ſimilitudinis puta qualitates & lineamenta quæ ſunt in vtroque: ſic conceptus entis formalis repræſentat fundamentum analogicæ ſimilitudinis in eſſe inter omnia entia realia exiſtentis quod in omnibus eſſe abſque opere intellectus ex eo patet, vnde quod ſimilia ſunt extra animam: cùm hoc fundamentum repræſentatum ſit conceptus obiectalis entis, vt dictum eſt, vt patet conceptum obiectalem entis eſſe aliquid reale inuentum in omnibus: quod erat in prima parte concluſionis poſitum.

Secunda pars concluſionis ſequitur ex iſta: ſi enim cōceptus obiectalis entis inuenitur in omnibus, & nullus conceptus obiectalis proprius ſubſtantiæ aut accidentis inuenitur in omnibus, conſequens eſt quòd non omnino ſunt idem, & quòd ſaltem ratione diſtinguatur cōceptus, entis a propriis omnium cōceptibus obiectalibus: quòd erat ſecunda pars concluſionis.

Tertia pars eiuſdem ſic declaratur. Si conceptus obiectalis entis eſſet aliquis gradus ſupra gradus ſpecificos & genericos tunc conſideraris præciſè gradibus ſpecificis & genericis, cum eorum præciſè paſſionibus non eſſet in eis vt ſic, inuenire paſſiones entis, hoc eſt falſum ergo à deſtructionibus conſequentis, &c. Conſequentia declaratur: quia enim animal dicit alium gradum ab homine, ideo homini ſecundùm differentialem conceptum præciſe non inſunt paſſiones animalis: vt oſtendit falſitas iſtius reduplicatiuæ, homo inquantum rationalis, eſt bipes, circumloquendo per ly (bipes) paſſionem animalis pro-

priam,& ſimiliter ſi ens dicit alium gradum à ſubſtantia. ſequitur quòd conſiderata præcisè ratione conſtituta ſubſtantiæ ſubſtantia non eſt vna nec vera nec bona &c. Quæ nominat paſſiones entis, &c. Falſitas conſequentis probatur ſic, Homo inquantùm rationalis præciſè eſt vnum quid vnitate, quæ eſt paſſio entis: homo inquantum rationalis dicit alium gradum ab ente, ſecundum te, contra quem arguo: ergo paſſio entis conuenit aliis gradibus ab ente præciſe, vt ſic acceptis; quod eſt oppoſitum cōſequētis. Prima propoſitio aſſumpta habetur ex Sco. in ſecundo ſen. diſt. 3. quæſt. 1. tenente veritatem mediam minorem vnitate numerali & maiorem generica eſſe paſſionem entis, & ſequi naturā ſpecificam ratione vltimæ differentiæ. Manifeſta quoque fit ſic pro nunc eadem propoſitio. Homo inquantum rationalis eſt indiuiſibilis formaliter, ſuppoſito quod rationale ſit vltima differentia; ergo homo inquantum rationalis eſt vnus formaliter. Vnitas enim nihil aliud eſt, quàm indiuiſio. Sed de hoc cùm de vnitate naturæ agetur. amplior erit ſermo. Nunc autem ſufficiat, quòd in gradibus ſpecificis præciſè acceptis & ſimiliter genericis, eſt inuenire paſſiones entis; quod erat probandum, & conſequenter, quòd ens non ſignificat diſtinctum gradum à naturis ſpecificis & genericis: quod erat tertia pars concluſionis.

Sed tunc ex quo res ſignificata per hoc nomen ens, eſt aliquid inuentum in omnibus: & non eſt gradus diſtinctus contra ſpecificos & genericos: declarandum ſupereſt quid ſit. Quod ſic declaratur, Gradus quicunque genericus vel ſpecificus, vel differentialis vel diuidualis, habet in ſe vnum quod multis modis concipi poſſit: & ſecundum quod quilibet gradus eſt habens eſſe, nomine Entis importatur & ad conceptum obiectalem entis pertinet: ſecundùm verò quòd abſolutè talis gradus conſideratur, nomine proprio ſignificatur & conceptus obiectalis illius eſt. verbi gratia, humanitas ex ſua propria perfectione formali, qua diſtinguitur contra reliquas vniuerſi perfectiones, habet quòd per conceptum formalem humanitatis repræſentetur & cognoſcatur, & ſignificetur. Humanitatis nomine, humanitas: vt ſic etiam habet quod ſibi debeatur, ſeu, conueniat eſſe quidditatiuum, & actualis exiſtentiæ: & ſic repræſentatur conceptu formali entis tanquam pars ſui obiectalis Conceptus & Entis nomine ſignificatur. Similiter animal (quemadmodum ſuprà ſatis expreſſè declaratum eſſe apparet)

hæc

hæc duo in ſe habet, & ſic de aliis. Vnde conceptus obiectalis entis ſunt naturæ genericæ & ſpecificæ, vel habentes eſſe, ſic enim fundant analogam ſimilitudinem, de qua loquimur, & propterea ens & paſſiones eius in quolibet gradu præciſè accepto ſaluantur: quilibet enim gradus vt ſic habet in ſe vnde ſit, & indiuiſus ſit & confirmabilis intellectui & appetitui, &c. Quod à ponentibus ens abſtrahibile à gradibus ſpecificis, & genericis ſaluari non poteſt. Quòd autem hæc ſint ſecundum doctrinam S.Tho. diligenter intuentem eius doctrinam cenſorem conſtituo. Infrà tamen cùm de analogia entis agenus, hoc oſtendemus: pro nunc ſatisfaciant hæc dicta. præſertim, quòd tam prima, quàm ſecunda pars concluſionis ex præcedente concluſione ſequitur, quam conſtat eſſe ſancti Thomæ.

Tertia autem pars ab omnibus Thomiſtis aſſeritur vnanimiter, Sic ergo patet qualiter ab omnibus entibus vtpote ſimilibus abſtrahibilis eſt conceptus entis, non modo Scotiſtico, vt patet qualiter ſit verum quod hic S. Tho. dicit, ſcilicet eſſentia ſignificat aliquid commune omnibus naturis omnium generum & ſpecierum: non enim intendit quòd eſſentia ſignificet aliquam naturam communem omnibus naturis, ſed quòd ſignificet omnes naturas, vt aſſimilantur in hoc, quòd eſſentia ſunt, quælibet enim naturæ vt ſunt (quibus res ſunt) eſſentiæ rationem habent: ſicut quælibet res habent rationem entis, vt ſunt habentes eſſe ſeu quæ ſunt.

Quinque nomina quæ ad eſſentiam ſpectans.

Et quia illud, per quod res cōſtituitur in proprio genere vel ſpecie. eſt quod ſignificamus per diffinitionē indicantem quid eſt res. Inde eſt quod nomen eſſentiæ à philoſophis in nomen quidditatis mutatur. Et hoc eſt quod philoſophus in ſeptimo Metaphyſicæ frequēter nominat, quod quid erat eſſe id eſt hoc, per quod aliquid habet eſſe quid. Dicitur etiā forma, ſecundum quod per formam ſignificatur perfectio, vel certitudo vniuſcuiuſque rei, ſicut dicit Auicenna in ſecundo Metaphyſicæ ſuæ. Hoc etiam alio nomine natura dicitur accipiendo naturā ſecundum primum modū illorum quatuor modorū, quos Boetius de duabus naturis aſsignat, ſecū dum ſcilicet quod natura dicitur eſſe illud, quod quocunque modo intellectu capi poteſt: non enim res intelligibilis eſt niſi per ſuam diffinitionem & eſſentiam. Et ſic etiam dicit Philoſophus in quinto Metaphiſicæ, quòd omnis ſubſtantia eſt natura: Nomen autem Naturæ hoc modo ſumptæ videtur ſignificare eſſentiam rei ſecundùm quod habet ordinem vel ordinationē ad propriam operatiónē rei, cùm nulla res propria deſtinatur ope

ratione. Qualitatis verò nomen ſumitur ex hoc, quod per diffinitionem ſignificatur: ſed eſſentia dicitur ſecundum quod per eam, & in ea res habet eſſe.

In hac tertia parte huius capituli declaraturus quomodo differant nomina Eſſentiæ inter ſe, enumerat quinque eius nomina: primò. ſ. eſſentia, quidditas, quòd quid erat eſſe, forma, & natura: quorum ratio & differentia ſatis clarè ac manifeſto ſermone in litera traditur, adeò vt addere non ſit opus.

Parum poſt principium. Nota tamen circa id quod de Boetio affertur, quòd Boetius in libro de duabus naturis & vna perſona Chriſti, naturam quadruplicìter accipi dicit. primò omne intelligibile, ſecũdo omnis ſubſtantia. tertiò principium intrinſecum motus, quartò ſpecifica eſſentia ſeu differentia. quos modos (ſi Boetium non habes) vide ſi placet in ſecundo ſent. ſanct. Tho. diſt. 37. quæſt. 1. artic. 1. primo modo accipit hîc naturam ſan. Tho. quoniam ſic cõmũnis eſt eſſentiis ſubſtantialibus & accidentibus genericis & ſpecificis, &c.

CAP. 2.

Subſtantiarum eſſentiam propriè dici, accidentium autem non niſi ſecundùm quod oſtendit: nobiliores item eſſe ſimplicium eſſentias, quàm compoſitorum ſubſtantiarum probat: quòd demum eſſentia ſubſtantiæ compoſita non materia, non forma, vel inter ea aliqua excogitata relatio, vel quippiam ipſi compoſito ſupperadditum, ſed ipſum ſit compoſitum veris rationibus demonſtrat.

SEd quia ens abſolutè & primò dicitur de ſubſtantiis, & poſterius, & ſecundum quid de accidentibus: inde eſt quòd eſſentia propriè & verè eſt in ſubſtantiis: ſed in accidentibus eſt quodammodo & ſecundum quid, &c.

Expedito primo propoſitorum exequens in hac ſecunda parte tractatus, quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur, quod ſecundo loco propoſitum erat. Primò declarat quomodo eſſentia inueniatur in ſubſtantiis compoſitis in tribus capitulis, ſecundò in ſubſtantiis ſeparatis duobus capitulis: tertiò in accidentibus vnico capitulo. Circa ſubſtantias compoſitas tria declarantur in illis tribus capitulis. In primo, quid ſint entia ſubſtantiarum compoſitarum in ſecundo quomodo differant inter ſe eſſentiæ ſubſtantiarum, compoſitarum: In tertio, quomodo ſe habeant ad intentiones Logicas: incipiẽs autem exequi in hoc cap. quomodo eſſentia in diuerſis diuerſimodè inueniatur. primò hoc declarat in communi, omnes

eſſentias vniuerſi adinuicem comparando in duabus comparationibus. Secundò, quid ſit eſſentia ſubſtantiarum compoſitarũ tribus concluſionibus negatiuis, & quarta affirmatiua. Tertiò mouet dubitationem quandam circa concluſionem affirmatiuam, & ſoluit eam. Facit primò comparationem primam intèr eſſentias ſubſtantiarum & accidentium tali concluſione. Subſtantia verè & propriè habet eſſentiam. accidens autem ſecundum quid. quam ſit probat. Vnumquodque ſicut eſt ens, ita habet eſſentiam: ſed ſubſtantia eſt ens ſimpliciter: accidens verò eſt ens ſecundum quid: ergo ſubſtantia habet eſſentiam ſimpliciter, accidens autem ſecundum quid. maior ex dictis in præcedenti capitulo patet. Minor licet habeatur ſeptimo Meta. in principio, tamen ſic probatur in litera: illud eſt ens ſimpliciter de quo ens abſolutè & primò prædicaẽ, & illud eſt ens ſecũdũ quid de quo ens poſterius, & ſecundũ quid: ſed de ſubſtantia ens dicitur abſolutè & primò, de accidente autẽ poſterius & ſecũdũ q d: ergo ſubſtantia eſt ens ſimpliciter, accidens verò ſecũdũ quid.

Quæſtio. Cap. 3.

Num ens per prius de ſubſtantia, poſterius de accidente dicatur, an de vtroque vniuocè.

Circa hanc particulam dubitatur an ens per prius dicatur de ſubſtantia & poſterius de accidente, an vniuocè de vtroq;. In hac quæſtione quinque agenda ſunt. Primò declarabitur titulus. Secundò ponetur opinio Sco. Tertiò arguetur contra illam. Quartò ponetur opinio S. Tho. Quintò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Quò ad primũ ſciendum eſt, ꝙ aliquid dupliciter cõtingit de aliquibus prædicari per prius & poſterius. Vno modo ſecũdum eſſe illius prædicati. Alio modo ſecundũ propriã rationem eiuſdẽ. Illud diciẽ prædicari analogicè (ſecundũ eſſe) quod perfecti⁹ habet eſſe in vno, & ſic omne genus prædicaẽ per prius & poſterius de ſuis ſpeciebus: eo quòd perfectius eſſe neceſſariò habet in vna ſpecie, quàm in alia. vnde com. 12 Met. com. 2. dicit, quòd prioritas & poſterioritas ſpecierum non impedit vnitatem generis, & hoc modo non quærimus hic, per ſe enim notum eſt omnibus quòd ens perfectiori modo eſt in ſubſtãtia, quàm in accidentibus, & quòd hoc modo prædicatur per prius & poſterius.

Illud verò dicitur prædicari analogicè, ſeu per prius & poſterius ſecundùm rationem propriam, quòd de vno prædicatur

ſine reſpectu ad aliud de altero verò non niſi in reſpectu ad aliud. Vel bi gratia: Sanum prædicatur de animali ſine reſpectu ad diætam, medicinam & vrinam, de iſtis verò prædicatur non niſi in reſpectu ad animal, dicitur enim animal ſanum abſque additione aliqua. vrina verò non dicitur ſana, niſi quia eſt ſignum ſanitatis exiſtentis in animali: & diæta ſimiliter non eſt ſana, niſi quia eſt conſeruatiua ſanitatis: & ſic de aliis. Cum enim diffinies ſanum prædicatum de animali, nō pones in eius diffinitione reſpectum ad aliquid horum. Dum autem diffinies ſanum prædicatum de vrina, in diffinitione eius ponetur reſpectus ad ſanitatem animalis cum ipſa animalis ſanitate, & ſimiliter in diffinitione diætæ & medicinæ in eo, quòd ſanæ ſunt, dices enim (vt iam dictum) ꝙ vrina eſt ſana, in eo ꝙ ſignum eſt ſanitatis: diæta in eo ꝙ conſeruatiua. & medicina in eo ꝙ cauſa eſt illius: & hoc modo vertitur hic in dubium, an ens prædicetur analogicè: ita quòd abſolutè prædicetur de ſubſtantia: de accidentibus verò nō niſi relatiuè ad ſubſtantiam: quod idem eſt quod quærere, vtrum ſubſtantia in eo, ꝙ ens non includat accidens: accidens verò in eo ꝙ ens includat ſubſtantiam: & in hoc pēdet tota quæſtio inter nos & Scotum: quoniam accidens in eo, quòd accidens includere ſubſtantiam ab omnibus conceditur: ſed non accidens in eo, quòd ens. Hæc de primo.

Quod ad ſecundum Scotus primo ſen. diſt. 3. q. 1. & 3 8. q. 2. ponit hanc concluſionem. Ens eſt vniuocum ſubſtantiæ & accidenti Deo & creaturæ: & probat eam ſic, Omnis intellectus certus de vno conceptu, & dubius de diuerſis: habet conceptū de quo eſt certus, alium à conceptu de quo eſt dubius: intellectus quiſque poteſt eſſe certus de Deo ſeu de propria paſſione: quòd ſit ens, dubitā do an ſit ens finitum vel infinitum, ſiue an ſit ſubſtantia vel accidens: ergo conceptus entis eſt alius à conceptibus iſtis, & ita neutrum eſt ex ſe, ſed in vtroque illorum includitur: igitur vniuocus. prima propoſitio patet ex terminis. Minorem verò experientia docet.

Secundò ſic, Ens non eſt vniuocum, ergo Deus non eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis aliquo conceptu ſimplici. hoc eſt falſum, ergo à deſtructione conſequentis, &c. Conſequentia probatur, nullus conceptus eſt producibilis in intellectu noſtro, qui non contineatur eſſentialiter, vel virtualiter in obiecto relucente in phantaſmate: ſed conceptus non vniuocus Deo & obiecto relucente in phantaſmate eſt non contentus

tam eſſentialiter, quàm virtualiter in obiecto relucente in phãtaſmate, ergo nullus conceptus eſt producibilis in intellectu noſtro, niſi ſit vniuocus obiecto relucenti in phantaſmate: hoc autem eſt creatura, ergo omnis conceptus ſimplex, quem habemus de Deo, eſt vniuocus creaturæ & conſequenter conceptus entis. Maior patet, Minor declaratur: quia obiectum creatum continet eſſentialiter cõceptum, increatum, vt de ſe notum eſt, nec virtualiter: quia prius non includitur virtualiter in poſteriori, ſed è conuerſo.

Tertiò ſic, Omnis inquiſitio Metaphyſicalis de Deo procedit, conſiderando rationem formalem alicuius: & auferendo ab ea imperfectionem, quam habet in creaturis, & reſeruando illam rationem formalem, & attribuendo ſibi omnino ſummam perfectionem: & ſic ponendo illam in Deo. ergo omnis inquiſitio de Deo ſupponit illum intellectum habere conceptum eundem vniuocum, quem accipit ex creaturis.

Quartò ſic, Ens non eſt vniuocum ſubſtantiæ & accidenti, ergo ſubſtantia non eſt à nobis naturaliter cognoſcibilis hoc eſt falſum: ergo, &c. Tenet conſequentia, eo quòd cum ſubſtantia non immutet immediatè intellectum noſtrum ad aliquam intellectionem ſui: ſed tãtùm accidens ſenſibile, ſequitur quòd nullum conceptum quidditatiuum habere poterimus de ea, niſi aliquis talis poſſit abſtrahi à conceptu accidentis: ſed nullus talis quidditatiuus abſtrahibilis eſt à conceptu accidentis, niſi ens vniuocum accidenti & ſubſtantiæ. Hoc autem quod in iſta ratione aſſumit. ſcilicet quòd ſubſtãtia non immutet intellectum noſtrum ad aliquam ſui intellectionem, probatur ſic. Quicquid ſua præſentia immutat intellectum, abſentia illius poteſt naturaliter cognoſci ab intellectu quando immutatur (ſicut apparet ex ſecundo de anima) quòd viſus eſt tenebræ cognoſcitiuus, quando lux non eſt pręſens, eo quòd tunc viſus nõ immutatur. igitur ſi intellectus naturaliter immutatur à ſubſtantia immediatè ad actum circa ipſam, ſequeretur quòd quando ſubſtantia non eſſet præſens, poſſet naturaliter cognoſci non eſſe præſens: & ita naturaliter cognoſci poſſet in hoſtia conſecrata non eſſe ſubſtantiam panis: quod eſt manifeſtè falſum.

Quintò arguitur authoritatibus ſecundi Metaphy. tex. commen. 4. Probans Ariſtoteles cauſam entitatis & veritatis, maximè entia & vera aſſumit hanc propoſitionem. Vnumquodque

maximè ipſum aliorum dicitur, ſecundum quod aliis ineſt vniuocatio. ens ergo vniuocum dicitur apud Ariſtotelem de cauſa entitatis, ſcilicet Deo & aliis: aliter proceſſus Ariſtotelis nullus eſſet. arguit enim ſic, Cauſa vniuoca entitatis & veritatis eſt maximè ens: & verè Deus eſt huiuſmodi. ergo Auicenna quoque primo Metaphy. capitulo ſecundo dicit, Subſtantia & quantitas non habent intentionem communem niſi entis, cuius quædam ſunt quaſi ſpecies, & quædam quaſi accidentia propria. Et capitulo quinto facit argumentum, quod adductum eſt de conceptu certo, & dubiis, Omnes, inquit, imaginantur certitudinem entis: dubitant autem vtrum ſit agens vel patiens, Algazel in Metaphyſica ſua tractatu primo habet, quòd quidam homines putauerunt, quòd ens non prædicat alium conceptum à ſuis inferioribus, dicentes quòd eſſe accidentis nihil aliud ſit quàm eſſe ſubſtantiæ. Multa alia argumenta adducuntur ad hoc: ſed quia (vt patebit) non probant vniuocationem, ſed alietatem conceptus entis, omitto: & etiã quia ex dicendis cuilibet ingenioſo patebit reſponſio ad omnia. Hæc de ſecundo.

Au. c. 1. circa me. *Algazel.*

Prima ratio. Quoad tertium arguo primo ſic. Nullum vniuocatum in ratione ſui vniuoci habet aliquid plus, quàm reliquum vniuocatum: ſubſtantia & accidens ſunt vniuocata per ſe in ente: ergo accidens non habet aliquid plus in ratione ſui vniuoci, ſcilicet entis, quàm ſubſtantia: diſcurſus bonus: concluſio verò eſt falſa: ergo altera præmiſſarum, non Maior: quia illa habetur ex antepræcidamentis: ergo Minor, quæ eſt concluſio aduerſæ partis. Falſitas concluſionis habetur ſeptimo Meta. textibus & commentis ſecundo & tertio, vbi dicitur quod in ratione accidentis, inquantum ens pònitur ſubſtantia, vnde Comment. dicit in commento tertio, quòd ſedens & ſtans non dicuntur eſſentia ſine ſubſtantia. patet autem quòd in diffinitione ſubſtantiæ, inquantum ens non ponitur accidens nec ſubſtantia, eo quòd abſtrahit apud eos ab illis. Patet ſecundò falſitas illius concluſionis ex dictis Antonij Trombetæ, qui in hac quæſtione fatetur in diffinitione accidentis, inquantum ens, cadere ſubſtantiam. Vnde etſi ratio poſſit à Scoto ſecundum apparentiam ſolui, gloſſando Ariſtotelem (gloſſa deſtruente textum) nullo tamen pacto poteſt ab Antonio Trombeta ſolui: eo quòd ab ipſa veritate coactus conceſſit in Quolibeto ſuo falſitatem concluſionis, quam Scotus negaret.

Vide ad hoc propoſitum cõ.

Secundò

Secundò arguitur ſic, Ens eſt vniuocum prædicatum in quid de pluribus differentibus ſpecie, in nulla differentia quidditatiue incluſum: ergo eſt genus. Tenet conſequentia ex diffinitione generis, & conditione appoſita à Scoto in primo ſenten. diſt. 3. vltimam enim particulam aſſumptam exigi dicit ad genus & bene, ſecundum Ariſtot. quarto Topic. Antecedens quod ad primam partem & ſecundam Scoti ibidem eſt. Quo ad tertiam autem probatur ſic: Si ens eſſet incluſum in aliqua differentia non vltima, ſequeretur quòd addendo differentiam non vltimam generi, eſſet nugatio: hoc eſt falſum: ergo, &c. Tenet conſequentia: quia bis ens poneretur eodem modo: ſemel ratione generis, & ſemel ratione differentiæ, Verbi gratia, Si ens includitur quidditatiuè in ratione animalis. & rationalis, dicendo animal rationale, erit nugatio. Cum enim prima pars rationis animalis ſit ens, erit ratio propria animalis ens, A, B, C. Similiter cùm prima pars rationis rationalis ſit ens, erit ratio rationalis ens, D, E, F. & ſic dicendo animal rationale, dicens ens, A, B, C, ens, D, E, F. & conſequenter pones ens bis: & expreſſè nugationem committes. Nec eſt opus impugnare reſponſionem Scoti, vbi ſuprà ad hoc argumentum, quia non eſt ad propoſitum: ait enim quòd ſicut dicimus, animal album abſque nugatione. eo quòd ens clauſum in ratione albedinis denominat accidentaliter ens clauſum in ratione animalis, ita in propoſito dicimus animal rationale, eo quod ens clauſum in rationali denominat eſſentialiter ens clauſum in animali abſque nugatione.

mē. huius doc. ſecundo poſter. c.6. circa me. & vide. vs cōſequētiam Ariſt. 1. di.3.q.3. cap.3.

2. di.3.q. 3. in ſolutione quinti contra vniuocationem entis.

Hoc enim non eſt ad propoſitum, aliud enim eſt loqui de ente in ſua ratione communi, in qua indiſtinctè vniuocantur ſupradicta, & aliud eſt loqui de ente particulariter accepto. Licet enim palliari poſſit, quod ens particulatum ad album & rationale denominat ens particulatum ad animal, non tamen poteſt intelligi quod prima pars rationis albi formaliter ſumpta, denominet primam partem rationis animalis. Ea enim eſt ens eodem modo ſumptum, cùm vniuocum ſit, remanet ergo, quod nugatio eſt dicere apud Sco. animal rationale, imo animal album eodem modo arguēdo, vt prius vtendo loco nominum eorum rationibus quidditatiuis.

Quod ſi aliquis vim faciendo in verbis Scoti, fortè dixerit, ens non claudi in rationali quidditatiuè & albedo, ſed in rationalitati & albedine, tunc interim ſequitur principale inten-

tum noſtrum: quod ſcilicet ens in nulla differentia includatur quidditatiuè: quia rationalitas non eſt differentia, ſed differētię principium ſecundum veram Auicennæ doctrinam: differentia enim prædicatur de ſpecie: rationalitas autem non, quare, &c.

Tertio arguitur ſic, Ens eſt vniuocum ſubſtantiæ & accidentis: ergo in ratione ſubſtantiæ expreſſè cadit ens: ergo in diffinitione hominis explicitè cadit ens: hoc eſt incōueniens & cōtra Ariſtotelem & viam communem: ergo, &c. Prima conſequentia probatur ex eo quod omne ſuperius vniuocum explicitè cadit in ratione ſui eſſentialis inferioris: ſicut animal cadit explicitè in ratione hominis. Secūda conſequētia probatur ex authoritate Ariſtotelis poſita in ſecūdo libro Topicorum: illa ſcilicet quando aliquid ponitur in diffinitione alicuius loco illius: ſi ponatur eius ratio, clarior erit intellectus. Cùm ergo ſubſtantia ponatur in diffinitione hominis, & loco ſubſtantiæ liceat ponere eius rationem, in qua explicita cadit ens, vt clarior ſit diffinitio, ſequitur quod ens debeat poni in diffinitione hominis explicitè: vt clarior reddatur. Nec prohibet hoc communiſſimus ambitus ipſius entis, aut carentia differentiarum. Sicut nec ex his prohibetur ens tanquam prædicatum vniuocum & quidditatiuum cadere in ratione ſubſtantiæ. Et confirmatur hoc per Scotum, qui in primo ſententiarum diſtin. tertia, ponit ens eſſe primum cognitum cognitione diſtincta: eo quod ens cadat in conceptu quidditatiuo omnium tāquam primum prædicatum quidditatiuum. Hæc de tertio.

1. meta. T. c. 16. *Cap. 5.*

1. diſt. 3. q. 2. Quo ad quartum principale prænoto differentiam inter vniuocum & æquiuocum, purum & analogum. Vniuocata ſunt, quorum nomen eſt commune: & ratio ſecundum illud nomen eſt eadem ſimpliciter. Pura æquiuocata ſunt, quorum nomen eſt commune, & ratio ſecundum illud nomen eſt diuerſa ſimpliciter. Analogata ſunt quorum nomen eſt commune, & ratio ſecundùm illud nomen eſt aliquo modo eadem: & aliquo modo diuerſa ſeu ſecundùm quid eadem, & ſecundum quid diuerſa. Verbi gratia, Animal & Medicina ſunt analogata ſub ſano: vnde habent illud nomen commune: vtrunque enim illorum dicimus ſanum. diffinitio autem eorum inquantum ſana ſunt, eſt aliquo modo eadem, & aliquo modo diuerſa: animal enim, inquantùm ſanum, eſt habens ſanitatem: medicina, inquantùm ſana, eſt cauſa ſanitatis: ſunt enim eædem aliquo modo iſtæ diffinitiones: quia in omnibus includitur

ſanitas:

ſanitas:& ſunt diuerſæ aliquo modo:quia diuerſis modis ſanitatem reſpiciunt:vnde analogum eſt medium inter purum æquiuocum & vniuocum: ſicut inter idem ſimpliciter & diuerſum ſimpliciter cadit medium idem ſecundum quid & diuerſum ſecundum quid: & ſicut medium ſapit naturam vtriuſque extremi.dicit enim quodammodo plures rationes & quodammodo vnam propter quod inuenitur quandoque apud illuſtres philoſophos, quod analogum dicit plures rationes, & quandoque quod dicit vnam rationem.

Nota ſecundo, quod duplicia ſunt analogata. Quædam ſecundum determinatam habitudinem vnius ad alterum. Quædam ſecundum proportionalitatem. Exemplum: Subſtantia & accidens ſunt analogata primo modo ſub ente. Deus autem & creatura ſecundo modo:infinita enim eſt diſtantia inter Deum & creaturam.Differunt autem hæc plurimum:quoniam analogata primo modo ita ſe habent: quod poſterius ſecundum nomen analogum diffinitur per ſuum prius:puta accidens,inquãtum ens per ſubſtantiam. Analogata vero ſecundo modo non: creatura enim inquantum ens non diffinitur per Deum. Vnde analogata primo modo habent nomen commune: & rationem ſecundum illud nomen ſecundum quid eandem & ſecundum quid diuerſam:per hoc quod analogum illud ſimpliciter, id eſt, ſine additione aliqua de primo dicitur:& de aliis vero non, niſi diuerſimodè reſpiciendo primum, quod cadit in eorum rationibus,ſicut in exemplo de ſano manifeſtum eſt.Analogata vero ſecundo modo habent nomen commune, & rationem ſecundum illud nomen aliquo modo eandem & aliquo modo diuerſam,non propter hoc, quod illud ſimpliciter dicatur de primo & de aliis relatiuè ad primũ, ſed habent rationem eandem ſecundum quid propter identitatem proportionis, quæ in eis inuenitur,& ſecundum quid diuerſam, propter diuerſitatem naturarum ſuppoſitarum illius proportionibus. Exemplum, Forma & materia ſubſtantialis & forma & materia accidentium ſunt analogata quædam ſub nominibus formæ & materiæ,habent enim nomen commune, puta formam & materiam & rationem ſecundum nomen formæ ſiue materiæ eandem & diuerſam hoc modo,quia forma ſubſtãtialis ita ſe habet ad ſubſtantiam, ſicut forma accidentalis ad accidens, ſimiliter materia ſubſtantiæ ita ſe habet ad ſubſtantiam, ſicut materia accidentis ad accidens. vtrobique enim ſaluatur identitas proportio

Cō.28. & 5.Metap. Com.12. circa medium c.7. portionum cum diuerſitate naturarum, & vnitate nominis:hũc modum analogiæ exprimit Commentator 12. Metaphy. commento 28.& clarius cum Ariſt.1.Ethi.cap.7.

Concluſiones duæ. Quibus ſic prælibatis, pono duas concluſiones. Prima eſt, Ens analogicè vtroque modo analogiæ dicitur de ſubſtantia & accidente. Secunda concluſio, Ens dicitur de Deo & creatura ſecundo modo tantum. Prima concluſio probari poteſt rationibus factis contra Scotum, & maximè prima. Autoritate autem Ariſt.4.Metaphy. text.com.3.& Commentatoris ibidem: expreſſe enim ibi dicitur, quod ens vnum, ſed ad vnum. Duodecimo, quoq; Metap.tex.com.28. expreſſe dicitur, quod principia prædicamentorum non ſunt aliquo modo eadem niſi ſecundum proportionem. Super qua autoritate poteſt argui ſic, Illa non ſunt vniuoca, quæ nullam identitatem habent niſi proportionis: ſed principia propria ſubſtantiæ & accidentium ſunt huiuſmodi: ergo,&c. Minor expreſſe eſt in litera Ariſtot. Maior eſt nota ex terminis: ſi enim nullam aliam identitatem habent niſi proportionis: oportet quod careant vnitatè vniuoca. Et hæc autoritas eſt notanda contra Scotiſtas, quia ſi concedant ens habere entitatem analogam, dicunt cum hoc, quòd habet etiam identitatem vniuocam: cuius oppoſitum Ariſt.dicit, ſolam identitatem proportionis inter principia prædicamentorum ponens.

In tract. de Analogia. Secunda concluſio non aliter pro nunc probetur, quàm autoritate S.Thom.in quæſtionibus de veritate, quæſt.2. artic.2. vbi examinans quomodo ſcientia ſit analoga ſcientiæ diuinæ & ſcientiæ creatæ, expreſſe fatetur, quod ſecundo modo ſit analoga & non primo modo. Vnde cum ens dicitur de Deo & creatura, hoc modo dicitur proportionabiliter, qui exprimitur, quod ſicut Deus ſe habet ad ſuum eſſe, ita creatura ad ſuum: ſed de his aliàs, cum ex propoſito tractabitur, diffuſius loquemur modo ſufficiant hæc pauca dixiſſe, ex quibus innoteſcere poteſt, quod conceptus entis formalis eſt vnus inæqualiter repræſentās eſſe ſubſtantiæ & accidentis Dei & creaturæ: & quod conceptus obiectalis non habet niſi vnitatem proportionis determinatæ ex identitate termini vel vnitate proportionabilitatis & identitate proportionum. Ex quibus elici poteſt, quod cum talis vnitas apud.Ariſto.4.Metaphy.text.comm.2. ſufficiat ad obiectum ſcientiæ, ens non oportet poni vniuocum ad hoc quod paſſiones habeat: & contradictionem fundet, & reliqua

huiuſm

huiuſmodi habeant ſibi conuenientia. Hæc de quarto.

Quoad quintum reſpondetur ordinatè ad argumenta. 1. *diſt.* 3.

Et ad primum dicitur, quod argumentum illud, ſi aliquid probat, alietatem conceptus non vniuocationem probat: ſicut ipſemet Scotus dicit, & ideo gratis concedimus illud, ſicut etiã Auicen. qui tenet ens non eſſe prædicatum quidditatiuum, concedit ens dicere alienum conceptum, non tamen vniuocũ & quidditatiuum. *q.* 3.

Ad ſecundum negatur conſequentia. Ad cuius probationem dico, quòd aliquod continere virtualiter aliud, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſicut cauſa in virtute ſua continet effectum. Alio modo ſicut effectus continet virtutem cauſæ, participando illam ſic: hoc ſtante, Minor eſt falſa, etenim effectus quilibet virtualiter continet ſecundo modo Deum. Nec oportet quòd continens iſto modo ſit prius: imò neceſſariò eſt poſterius. Quòd ſi nihil dixeris, quod hoc eſt abuti vocabulis, quia apud omnes contineri virtualiter non attribuitur niſi cauſæ: dico quòd ſi fiat vis in verbo, falſa eſt Maior: eo quòd datur triplex modus continendi, ſcilicet eſſentialiter, virtualiter, & participatiuè: ſicut effectus continet in ſe cauſam.

Ad tertium, conceſſo toto antecedente, negatur conſequentia: ſufficit enim analogia illius rationis formalis.

Ad quartum negatur conſequentia. Ad probationem dicitur, quòd falſum ſupponit, ſcilicet quòd ſubſtantia non immutet intellectum per propriam ſpeciem. Vnde ad eius probationem dico, quòd quantitas & accidentia in Euchariſtia agunt & patiuntur totum, quod ageret & pateretur ſubſtantia, ſi eſſet: ſicut enim acceperunt modum eſſendi ſubſtantiæ, ſcilicet abſque ſubiecto: ita etiam agere & pati eius: & ideo ex multis hoſtiis ſenſatis generatur in intellectu ſpecies intelligibilis ſubſtantiæ panis: & eius quidditatiua cognitio, ſicut & ad nutritionem agunt, ac ſi eſſet ibi panis: non enim minus ex illis accidentibus nutrimur, quàm ex aliis hoſtiis non conſecratis: ſicut non minus ex conſecratis generantur vermes & cineres, quàm ex non conſecratis. Vnde ad argumentum dico, quòd panis abſens immutat: quoniam non eſt omnino abſens: remanſit enim ibi accidens ſuum, quod eſt vice panis: quare non eſt ſimile de viſu reſpectu tenebræ. Nec eſt contra nos autoritas Ariſt. quoniam hæc omnia habent locũ, vbi eſt ſimpliciter abſentia obiecti: quam hîc non concedimus quò ad operationes.

Ad

Ad quintum dico, quòd quia medium comparatum vni extremorum, vt oppoſitum induit alterum extremorum, vt dicitur quinto Phy. tex. com. 6. ideo analogum comparatum æquiuoco, quod diuerſas rationes ſimpliciter ſonat, vniuocum appellatum eſt ab Ariſt. ibi: & meritò, eò quòd vtebatur analogo ſecundum id, quod habet de vnitate: oportet enim ad verificãdam illam maximam, quòd & effectus non in ſola voce conueniant, ſed in ratione aliqua formali eadem aliquo modo in illis: vnde textus ille non eſt contra nos.

Ad Auic. & Algazelem dico, quòd nihil contradicunt: quia alietatem non vniuocationem conceptus entis inſinuant.

Ad vltimum.

Subſtantiarũ verò quædam ſunt ſimplices, & quædam compoſitæ, & in vtriuſq; eſt eſſentia: ſed in ſimplicibus veriori & nobiliori modo ſecundum etiam quòd habent eſſe nobilius, ſunt etiã cauſa eorum quæ compoſita ſunt, ad minus ſubſtantia prima, & ſimplex, quæ Deus eſt.

Hic ponitur ſecunda comparatio, quia ſubſtantias inter ſe comparat tali concluſione: Subſtantiæ ſimplices nobiliori, & veriori modo habent eſſentiam, quàm compoſitæ. quam probat dupliciter: primo ſic, Quorum eſſe eſt nobilius, eorum eſſentia eſt nobilior: ſubſtantiarum ſimplicium eſſe eſt nobilius, quam compoſitarum: ergo eſſentia ſubſtantiarum ſimplicium eſt nobilior. Secundo ſic, Cauſa, ſupple effectiua, non vniuoca habet nobiliorem eſſentiam ſuo effectu: ſubſtantia ſimplex ſaltem prima eſt huiuſmodi cauſa compoſitarum: ergo ſubſtãtia ſimplex eſt perfectioris eſſentiæ quàm compoſita.

Subſtantiæ ſimplices ſubſiſtẽtes perfectiores ſunt ſubſtantiis cõpoſitis.

Ad euidentiam huius partis nota, quòd vt habes à S. Thom. quarto ſen. diſt. 11. q. 2. artic. 1. ad primum: ſimplicitas nec perfectionem ſimpliciter nec imperfectionem ſonat: res enim ex eo quòd ſimplex, non habet perfectionem maiorẽ; ſed ex eo quòd taliter ſimplex, id eſt ſimplicitatem ſubſiſtentem habet. Vnde materia prima eſt ſimpliciſſima, & formæ accidentales ſunt ſimplices, & tamen non ſunt perfectiores ſubſtantiis compoſitis. Et ideo cùm dicimus ſubſtantias ſimplices eſſe perfectiores compoſitis, intelligas non de quibuſcunque ſimplicibus ſubſtantiis, ſed de ſimplicibus ſubſtantiis in ſua ſimplicitate: quales ſunt ſubſtantiæ ſeparatæ omnes.

Sco. 1. diſ. 8. q. 1. ad [illegible] [illegible] ſoluet.

Propterea cauto hic opinionem Scoti in primo ſent. diſt. 8. q. 1. dicentis ſimplicitatem eſſe perfectionem ſimpliciter. Vt autem veritatem tutari ac falſum impugnare ſcias, notato quid ſit perfectio ſimpliciter.

Per

Perfectio ſimpliciter, apud Anſelinum Monologium 15. eſt quæ in vnoquoque melior eſt ipſa, quàm non ipſa Gloſſa ſic. In vnoquoque, inquantum eſt indiuiduum entis, id eſt hoc ens non inquantum eſt indiuiduum huius vel illius naturæ, puta, hic homo, aut hic angelus, melior eſt, &c. quia comparatiuum includit ſuum poſitiuum: ideo melior eſt, id eſt bonitatem ſeu perfectionem meliorem ponit, quàm non ipſa, id eſt quàm quodlibet ſibi incompoſſibile: ita quòd (ly non ipſa) non teneatur contradictoriè, ſed incompoſſibiliter. Vnde perfectio ſimpliciter exigit duas conditiones. primo, quod dicat perfectionem: ſecundo, quod illa perfectio in indiuiduo entis ſit melior, quàm quodlibet ſibi in eo incompoſſibile. Propter defectum enim primæ conditionis tam relatio, quàm negatio à perfectionibus ſimpliciter excluditur. Propter vero defectum ſecundæ, ratiocinari, ridere, latrare, & huiuſmodi perfectiones ſimpliciter non ſunt: quia iſta etſi ſint meliori indiuiduo huius vel illius naturæ, non tamen entis. Diximus quod ly (non ipſa) teneatur incompoſſibiliter & non contradictoriè: quia aliter omne poſitiuum eſſet perfectio ſimpliciter: quia indiuiduo entis melius eſt poſitiuum quodlibet cōtradictorio formaliter ſumpto. Nec ſuperficie tenus conſideres primam conditionem: quoniā propter defectum eius ſimplicitas non dicit perfectionem ſimpliciter. Simplicitas enim nihil aliud eſt quàm negatio compoſitionis: vnde non eſt perfectio imperfectionis. Propterea deficit talis modus arguendi. In indiuiduo entis quodlibet incompoſſibile ſimplicitati dicit imperfectionem: ergo ipſa ſimplicitas eſt melior in vnoquoque quàm non ipſa: & conſequenter perfectio ſimpliciter. Oportet enim addere in antecedente, & ipſa dicit perfectionem, quod falſum eſt, quia negatiuum prædicatum eſt. *Diffinitio perfectionis ſimpliciter.*

Poteſt autem contra Scoti poſitionem arguere ſic: Nulla perfectio ſimpliciter ſaluatur in relatione, vt relatio eſt: ſimplicitas autem ſaluatur in relatione, vt relatio eſt: ad, ſiquidem eſt ſimpliciſſimum, nullam enim compoſitionem includit, & vniuerſaliter ſecundùm Scotum omnis differentia vltima relationis, ergo, &c. maior patet, ex eo, quod relatio, vt relatio, nec perfectionem nec imperfectionem ſonat nec apud nos, nec apud Scotum.

Præterea, quod diuiditur per quantum, & non quantum, non eſt perfectio ſimpliciter. Patet iſta, quia implicat quod aliquid

Minor habetur ex 9.Meta.tex.com.20.vbi dicitur, quòd principium cognoſcendi eſt actus & non potentia.

Secunda ratio eſt, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt, id quo res ponitur in genere & ſpecie: ſed materia ſola non eſt id quo res ponitur in genere & ſpecie, ergo materia ſola non eſt eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ. Maior eſt euidens inducendo in ſingulis: Sortes enim per ſuam naturam in ſpecie humana collocatur: ſimiliter in genere animalis, & ſic de aliis. Minor probatur: quia id, quo aliquid in ſpecie reponitur, oportet quòd actuale ſit, eo quòd eſt principium diſtinguendi ipſum ab aliis ſpeciebus: & collocandi ipſum in tali gradu vniuerſi: materia autē ſola actualitatem non includit. *Commentator 7. Metap.c. 21.& cōment.34.*

Nec etiam forma tantum ſubſtantiæ compoſitæ eſſentia dici poteſt, quamuis quidam hoc aſſerere conentur. Ex his enim, quæ dicta ſunt patet, quòd eſſētia eſt id, quod per diffinitionē rei ſignificatur, diffinitio autem ſubſtantiarum naturalium non tantum formam, ſed & materiam continet: aliter enim diffinitiones naturales & Mathematicæ non differrent, Nec etiam poteſt dici, quòd materia in diffinitione ſubſtantiæ naturalis ponatur, ſicut additum eſſentiæ, eius, vel ens extra illam naturam, vel eſſentiam eius, quia hic modus proprius eſt accidentibus, quæ eſſentiam perfectè non habent. vnde oportet, quòd in diffinitione ſua ſubſtantiam vel ſubiectum recipiant, quod eſt extra genus eorum, patet ergo quod eſſentia comprehendit materiam & formam. *Eſſentia ſubſtātiæ cōpoſita non eſt ſola forma.*

Hic ponitur ſecunda concluſio negatiua talis, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non eſt ſola forma: quam vnica ratione probat ſic, illud eſt eſſentia ſubſtantiæ cōpoſitæ, quod per eius diffinitionem ſignificatur: ſed ſola forma per eius diffinitionem non ſignificatur: ergo ſola forma non eſt eſſentia ſubſtātiæ compoſitæ. Maior eſt de ſe nota, minor probatur: quia diffinitiones naturales per hoc differunt à Mathematicis: quia iſtæ ſignificāt ſolam formam, id eſt formam abſque materia ſenſibili: naturales vero ſignificant formam & materiam ſenſibilem.

Sed ad hanc rationem poteſt dici, quod cùm ſignificari per diffinitionem contingat dupliciter, Vno modo, pars rei diffinitæ, alio modo, vt ſubiectum rei diffinitæ: ſeu vt deferens rē diffinitam, per diffinitionem naturalem ſignificatur ſola forma, vt res diffinita: & ideo quidditas eſt ſola forma: materia autem ſignificatur vt quidditatem deferens.

Contra hanc reſponſionem ſubiungitur in litera talis ratio, illud quod eſt proprium accidentibus, ex imperfectione ſuæ

eſſentiæ, nõ conuenit ſpecificis ſubſtantiis, ſed recipere in diffinitione aliquid extra eſſentiam ſuam eſt proprium accidentibus ex imperfectione ſuæ eſſentiæ, ergo hoc non conuenit ſubſtantiis ſpecificis: Maior patet ex terminis, quod enim eſt proprium alicui ex ſua imperfectione, non conuenit alteri habenti perfectionem oppoſitam illi perfectioni. Minor habetur ex ſeptimo Metaphy. tex. com. 13. 15. & 16.

Circa maiorem nota, quòd licet formæ partis, puta animę conueniant etiam diffiniri per aliquid extra eſſentiam eius, ac per hoc iſtud videatur eſſe non proprium accidentibus, ſed cõmune eis & formis partium, in rei tamen veritate proprium eſt accidentium, eo quòd diffinitio non eſt niſi rerum exiſtentium in recta linea prædicamentali habentium ſpeciem completam, cùm diffinitio componatur ex genere & differentia, ſola autem accidentia inter entia & ſpecie completa ſunt per additamentum diffinibilia. & ideo proprium accidentibus dixit eſſe tali modo diffiniri, vnde & anima diffinitur per aliud extra eſſentiam ſuam pro quanto participat de accidentis natura eſſe in alio.

Diffinitio conſtat genere & differentia.

Eſſentia ſubſtãtiæ cõpoſitæ, non eſt relatio inter materiã & formã aut aliquod ſuperadditum compoſito.

Non etiam poteſt dici, quòd eſſentia ſignificet relationẽ, quæ eſt inter materiam & formam, vel aliquid ſuper additũ illis, quia hoc de neceſſitate eſſet accidens extraneum à re, nec per eam res cognoſceretur: quæ omniã eſſentiæ conueniunt, per formam enim, quæ eſt actus materiæ, materia efficitur ens actu & hoc aliquid: vnde illud quod ſuperaduenit, non dat eſſe actu ſimpliciter materiæ, ſed eſſe actu tale, ſicut accidentia faciunt: vt albedo facit actu album, vnde quando talis forma acquiritur, non dicitur generari ſimpliciter, ſed ſecundum quid.

Hic ponitur tertia concluſio negatiua, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non eſt aliqua relatio inter materiam & formam aut aliquid additum compoſito ex materia & forma, quam probat ex duabus rationibus. Primo ſic, Omnis relatio media inter materiam & formam, & ſimiliter omne additum compoſito ex materia & forma eſt accidens extraneum ſubſtantiæ: nulla eſſentia ſubſtantiæ compoſitę eſt accidens extraneum: ergo minor eſt de ſe nota, maior verò probatur, Omne adueniẽs enti ſimpliciter faciens formaliter ens tale eſt accidens extraneæ naturæ à ſubſtantia, omnis relatio media inter materiam & formam, & omnę additum compoſito adueniunt enti ſimpliciter, & faciunt ens tale, ergo omnia huiuſmodi ſunt accidentia

accidentia extraneæ naturæ à ſubſtantia compoſita. Huius pro ſyllogiſmi minor declaratur, primò ex eo quòd forma ſubſtantialis adueniens materiæ facit eſſe ſimpliciter, & hoc aliquid, vt dicitur ſecundo De anima, tex. com. 2. Declarabitur ſecundo ex eo, quòd generatio terminata ad formam ſubſtantialem eſt generatio ſimpliciter. Terminata verò ad formam accidentalem eſt generatio ſecundum quid, vt dicitur 5. Phyſi. text. c. 7. cùm enim materia Sortis acquirit formam ſubſtantialem, tunc ſine additione dicitur Sortes fieri: acquiſita autem forma ſubſtantiali, cùm magnitudinem acquirit, non dicitur Sortes fieri ſimpliciter & ſine additione, ſed fieri magnus.

Secunda ratio eſt iſta, Nullum additum vt relatio illa media aut vt quomodolibet ſequens compoſitum ex materia & forma eſt proprium principium à priori perfectæ notitiæ ſubſtantiæ compoſitæ: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt proprium principium à priori completæ notitiæ eius: ergo, &c.

Relinquitur ergo, quòd nomen Eſſentiæ in ſubſtantiis compoſitis ſignificat illud quod eſt ex materia & forma compoſitum: & huic poſitioni ſonat verbum Boetij in commento prædicamentorum, vbi dicit, quod ouſia ſignificat compoſitũ. Ouſia enim apud Græcos idem eſt, quod eſſentia apud nos, vt ipſemet in lib. de duabus naturis fatetur. Auic. autẽ dicit, quòd quidditas ſubſtantiarũ compoſitarũ eſt ipſa compoſitio formæ & materiæ. Commẽtator autem dicit ſuper ſeptimo Metaphyſicæ, natura quam habet ſpecies in rebus generalibus, eſt aliquod medium, id eſt compoſitum ex materia & forma: Huic etiam ratio concordat: quia eſſe ſubſtantiæ compoſitæ non eſt tantùm forma nec tantùm materiæ, ſed ipſius compoſiti: eſſentia autem eſt ſecundum quã res dicitur eſſe. Vnde oportet vt eſſentia, qua res denominatur ẽ\[e\]s, nõ tantũ ſit forma, nec tantùm materia, ſed vtrũque: quamuis huiuſmodi eſſe ſiue eſſentiæ ſola forma ſuo modo ſit cauſa, Sicut enim in aliis videmus, quæ ex pluribus principiis conſtituuntur, quòd res non demonſtrantur ex altero illorum principiorum tantum, ſed ab eo quod vtrunque complectitur, vt patet in ſaporibus, quia ex actione calidi digerentis humidum cauſatur dulcedo, & quãuis hoc modo calor ſit cauſa dulcedinis, non tamẽ denominatur corpus dulce à calore, ſed à ſapore, qui calidũ et humidũ cõplectitur.

Boetius in libro de duab' naturis & vna perſona chriſti.
5. Metaphy. c. 4
Com. 27.
Dulcedinis cauſa.

Hìc ponitur quarta concluſio affirmatiua: Eſſentia in ſubſtantiis compoſitis ſignificat compoſitum ex materia & forma. quam per locum à diuiſione concludit ex autoritate Boetij, Auicennæ, Commentatoris, ſeptimo Me. com. 27. & ratione tali probat, Id quo tanquam principio completo denominante,

ſubſtantia compoſita eſt ens eſt compoſitum:ſed eſſentia ipſius ſubſtantiæ compoſitæ eſt id,quo tanquã principio completo denominante ſubſtantiæ compoſitæ eſt ens: ergo eſſentia ipſius ſubſtantiæ compoſitæ eſt compoſita.Minor de ſe eſt clara:dicitur enim,& eſt Sortes ens propter ſuam eſſentiã,quam habet, Maior verò declaratur ſic, quandocũq; aliqua res ex pluribus principiis conſtituitur, non eſt talis ex altero eorum, vt completo principio: ſed ex complectente vtrunque: ſed ſubſtantia compoſita eſt ens ex pluribus principiis conſtitutum, ſcilicet materia & forma: ergo non ex altero tanquam completo principio,ſed complectente vtrunq; eſt, & dicitur ens: ſed id quod complectitur vtrunque,eſt compoſitum: ergo id quod ſubſtantia compoſito tanquam cõpleto principio denominante eſſe, oportet eſſe compoſitum: quod erat probandum.Maior huius proſyllogiſmi exemplariter in ſaporibus declaratur in litera tanquam ex notioribus:& declaratio eſt manifeſta per ſe, quod autem dicitur, quòd ſola forma & cauſa eſſendi, infrà patebit.

QVÆSTIO. IIII.

Num materia ſit pars quidditatis naturalis.

CIrca prędicta dubitatur,an materia ſit pars quidditatis naturalis:In hac dubitatione tria faciam: primò ponam opinionem Commentatoris: ſecundò ponam opinionem S.Tho, tertiò reſpondebitur argumentis oppoſitis.

Quo ad primum.Commentator 6.Metaph:com.21.& 34.opinatur,materiam non eſſe partem quidditatis naturalis,ſed cadere in diffinitione rei naturalis, vt deferens illam quidditatem, adducit autem in 34.com. ad hæc rationem talem. Eſſentia rei eſt ſubſtantia declarans rem quidditatiuè:materia non eſt ſubſtantia declarans quidditatem rei:ergo materia non pertinet ad eſſentiam rei minor colligitur ex primo Phyſicorum,tex.com. 69. vbi dicitur, ꝙ materia ſecundum ſe eſt ignota:& per conſequens alterius declaratiua non eſt. Ex commento verò 21.poteſt elici talis ratio ad hoc: ſi quidditas hominis eſſet homo compoſitus ex materia & forma, tunc quidditas hominis haberet quidditatem: & ſic quidditatis eſſet quidditas: quod eſt falſum.Tenet conſequentia:quia quæcunque ſunt idem,quicquid habet vnum, habet reliquum: ſi ergo quidditas hominis,& homo compoſitus ſunt idem,cum homo compoſitus habeat quidditatem, ſequitur quod quidditas hominis habeat quidditatem.Hanc eãdem poſitionem videtur docere Ariſt.7. Metaph.

Metaphyſi.text.com.34 expreſsè dicens materiam non eſſe partem quidditatis:& ſecundo Phyſicorum,tex.com.28.partes diffinitionis in genere cauſæ formalis collocans. Vnde & 10. Metaphy.tex.com.25.dicit quod mas & fœmina non variant ſpeciẽ quia ſunt differentiæ materiales.

Idem etiam perſuaderi poteſt ex conſequentibus materiam. Materia enim eſt cauſa corruptionis, diſtinctionis ſuppoſiti à natura ſenſibilitatis & ſimilium, quorum oppoſita conueniunt quidditatibus:ſunt enim eſſentiæ rerum ingenerabiles, incorruptibiles,inſenſibiles & huiuſmodi.Hæc de primo.

CONCLVSIO.

Materia eſt pars quidditatis ſubſtantiæ naturalis.

QVo ad ſecundum Sanct.Thom.7. Metaphyſi. ſuprà text. commen.33.& prima parte quæſtio.75.articul.4.& hic tenet materiam eſſe partem quidditatis ſubſtantiæ naturalis:probat hanc concluſionem tribus rationibus: quarum duæ in litera poſitæ ſunt.Tertia verò eſt iſta.Quicquid eſt de eſſentia omnium indiuiduorum contentorum ſub ſpecie,vniuerſaliter conceptum eſt de eſſentia ſpecie iſta eſt vera pro tanto:quia aliter eſſentia ſpecifica non prædicaret eſſentialiter totam eſſentiam indiuidui:ſed materia eſt de eſſentia omnium indiuiduorum naturalium:ergo materia vniuerſaliter accepta eſt de eſſentia ſpeciei,& ſic non cadit in ſpecie, vt deferens ipſam, ſed vt pars eſſentialis. *Lect.9.*

Ad primam rationem in litera factam dicũt aduerſarij,quòd proprium eſt accidentibus diffiniri per additamentum alterius generis:& hoc non conuenit ſubſtantiis, ſed diffiniuntur ſubſtantiæ per additum ſui generis:materia enim eſt in eo genere, in quo eſt quidditas delata.

Contrà, Ergo nulla eſt differentia inter diffinitionem formæ partis,& diffinitionem formæ totius,niſi fortè ſecundum modum ſignificandi,cum vtraque per additum ſui generis diffiniatur:& ſic eadem erit diffinitio animæ & viui; & tunc ſicut nullum genus prædicamenti ſubſtantiæ ponitur in diffinitione animæ: ita nullum ponetur in diffinitione viui:& ſic de aliis: quod eſt manifeſtè falſum.

Confirmatur ſanct. Thom. poſitio adhuc tripliciter. Primo ſic in omni obiecto quidditatiuè ſumpto, cui conuenit aliqua paſſio adæquata, oportet inueniri intrinſecè cauſam illius paſſionis:ſed corpus contrarietati ſubiectũ quidditatiuè ſumptum

eſt ſubiectum, cui conuenit corruptibilitas per modum paſſionis adæquatæ: ergo in corpore contrarietati ſubiecto quidditatiuè ſumpto oportet intrinſecè inuenire cauſam corruptibilitatis:& talis cauſa non eſt niſi materia: ergo, &c. Maior eſt de ſe nota: quia paſſio fluit ab intrinſecis principijs quidditatis, aliter non conueniret ei ſecundum quod ipſa. Minor ex eo manifeſtatur, quòd corruptibilitas primo concluditur de corpore contrarietati ſubiecto. Quod autem cauſa corruptibilitatis ſit materia, clarum eſt, apud Commen. maximè.

Primo phyſi. cap. 79. ſi. 9. metaphy. com. 17. T.c. 7 T.c. 22

Secundò ſic, id quod eſt pars humanæ naturæ eſt pars quidditatis humanæ: quia natura & quidditas ſunt idem, ſed materia eſt pars naturæ humanæ: ergo, &c. probatur minor, ex eo quòd materia eſt natura ſecundo Phyſico. tex. com. 21. Et ſi non eſt pars, oportet quòd in Sorte ſint duæ naturæ non partiales, quia non ſunt partes alicuius naturæ, quod eſt impoſſibile. Tertio declaratur hanc fuiſſe mentem Ariſtotel. primò ex octauo Metaphyſi. text. commen. 15. & 16. vbi aſſignat cauſam, quare diffinitio compoſitorum eſt vna, quia ex actu & potentia natum eſt fieri vnum, quidditates autem ſimplices ſeipſis, inquit habent vnitatem ſtatim, eo quòd formæ tantum ſint, ex quibus habetur, quòd ſi eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſſet ſola forma non oportet Ariſtot. aſſignare cauſam propter quid ſit vna, Forma enim ſeipſa eſt vna, ſed quia eſt compoſita, ideo dixit quòd quidditatẽ habet, ex eo quòd altera pars eſt actus, altera potentia. Similiter 9. Metaph. textu vltimorum commentorum dicit quòd in quidditatibus compoſitorum accidit error, non autem in quidditatibus ſimplicium propter multitudinem partium, ex quibus ſunt compoſitæ illæ quidditates vnde ex earum compoſitione error accidere poteſt, qui in ſimplicibus, cum careant partibus, locum non habet, ex quibus apparet ipſum opinari eſſentiam compoſiti eſſe compoſitam, & non ſimplicẽ. & quòd quidditas ſubſtantiæ materialis differt à quidditate ſeparata, ex eo quòd iſta eſt eſſentialiter ſimplex, illa verò eſt eſſentialiter compoſita. Hæc de ſecundo.

Quoad tertium dicendum eſt ad rationes in oppoſitum, ad quarum primam negatur minor, licet enim materia ſecundum ſe, id eſt ſolitariè ſumpta ſit ignota, adiuncta tamen & ſubſtracta tali formæ ſpecificæ ſiue genericæ declaratiua eſt alterius.

Ad ſecundam negatur conſequentia, ad cuius probationem

dicitur, ꝙ maior illa poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſic. Quæcunque ſunt idem realiter, quicquid realiter coniunctum eſt vni, eſt & realiter coniunctum alteri: & ſic conceditur: ſed non eſt contra nos. Alio modo ſic, Quæcunque ſunt idem realiter, quicquid prædicatur de vno, prædicatur de altero: & hoc modo eſt falſa, Aliquid enim conuenit vni, vt diſtincto ſecundùm rationem ab altero: quod non conuenit alteri, ſicut in propoſito: habere quidditatem conuenit homini, vt diſtincto à ſua quidditate ſecundum rationem: diſtinguitur enim ab illa, vt habens ab habito: & quia ſic oportet diſtingui illam Maiorem in propoſito, ideo argumentum non procedit.

Ad id quod additur ex Ariſt. dicitur, ꝙ ſeptimo Metaphyſicæ non remouer materiam à quidditate: ſed materiam particularem & eas partes, quæ per accidens ſe habent ad ſpeciei intellectum, vt manus & pedes: verbi gratia, ab hominis ratione: & has carnes & hæc oſſa. Quod autem partes diffinitionis in genere cauſæ formalis collocentur non eſt contra id quod dicimus. Meminiſſe enim oportet quod omne ſuperius ſe habet, vt formale reſpectu inferioris: vt ibidem, ab Ariſt. habetur. Maſculus quoque & fœmina etſi nõ differant ſpecie in genere animalis, ſicut album & nigrum, differunt tamen ſpecie in genere ſexus, cuius differentiæ ad genus animalis per accidens ſe habent & ex parte materiæ: & propterea in illo genere non cauſant diuerſitatem ſpecificam. *T. ca. 34. & 37.* *Secundò Phyſicor. T. c. 18.*

Ad vltimam confirmationem de paſſionibus materiæ dicitur quod illa ſequuntur materiam particulariter exiſtentem: & non ſequuntur materiam abſtractam à ſingularibus, quæ eſt pars quidditatis ſpecificæ: & ideo non oportet illa ineſſe quidditati, nec oportet materiam remoueri à quidditate propter hoc, quod illorum oppoſita quidditati inſunt.

Sed quia indiuiduationis principium eſt materia, ex hoc fortè videtur ſequi, quod eſſentia, quæ complectitur in ſe ſimul & formam, ſit tantùm particularis & non vniuerſalis, ex quo ſequeretur, vniuerſalia diffinitionem non habere, ſi eſſentia eſt, id quod per diffinitionem ſignificatur.

In hac tertia parte huius capituli obiicit contra quartam concluſionem ſic, Id quod comprehendit in ſe materiam intrinſecè, eſt particulare: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ comprehendit in ſe materiam intrinſecè: ergo eſſentia ſubſtantiæ eſt particularis: ergo non datur eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ vni-

uerſalis: quod eſt falſum. Et vlterius ſequitur, quod vniuerſalia naturalia non ſunt diffinibilia: quia rerum naturalium non niſi eſſentiæ ſunt diffinibiles: eo quòd diffinitio ſignificat eſſentiam rei: eſſentiæ autem naturalium, vt deductum eſt, particulares ſunt. Maior probatur ſic. Quod habet in ſe actu intrinſecè principium indiuiduationis, eſt particulare: habens intrinſecè materiam, habet in ſe principium indiuiduationis, quia materia eſt principium indiuiduationis: ergo, &c.

Et ideo ſciendum eſt, quòd materia non quomodolibet accepta eſt principium indiuiduationis, ſed ſolum materia ſignata. Et dico materiã ſignatam, quæ ſub certis dimenſionibus conſideratur. hac autem materia in diffinitione hominis, inquantum homo ponitur, ſed poneretur in diffinitione Socratis, ſi Socrates diffinitionem haberet: in diffinitione autem hominis ponitur materia, non ſignata: non enim in diffinitione hominis ponitur hoc os, & hæc caro, ſed os & caro abſolutè, quæ ſunt materia hominis non ſignata.

Hic reſpondet obiectioni, deſtruendo Maiorem cum ſua probatione dicens, quòd materia dupliciter accipitur: ſignata ſcilicet & non ſignata: ſignata eſt principium indiuiduationis, non ſignata ponitur pars eſſentiæ ſpecificæ: ſignata poneretur, in diffinitione Socratis, ſi diffiniretur: non ſignata ponitur in diffinitione vniuerſaliũ. vnde & patet vniuerſalia diffiniri, & tamen materiam includere: ſed non ſignatam, quæ particularitatis eſt principium.

QVÆSTIO. V.

Num materia eſt principium indiuiduationis.

Circa hanc partem dubitatur, an materia ſit principium indiuiduationis. In hac quæſtione ſunt ſex agenda. Primo declarabitur titulus: ſecundo ponetur opinio Scoti: tertio impugnabitur: quarto ponetur opinio S. Thom. quinto arguetur cõtra illam: ſexto reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Quo ad primum nota, quod cùm de principio indiuiduationis agitur, cùm indiuiduum duo dicat, ſcilicet indiſtinctum à ſe & diſtinctum ab aliis: nihil aliud quæritur, niſi per quid primo natura ſpecifica reddatur incommunicabilis: ita quod repugnet ſibi communicari pluribus: vt ſuperius inferioribus communicatur, atque per quid hoc indiuiduum primo diſtinguitur realiter ab aliis eiuſdem ſpeciei. Duo ergo quæruntur concurrentia ad indiuiduationem, ſcilicet quo (primo) natura ſpecifica reddatur incommunicabilis & quo (primo) realiter diſtingua

tur ab aliis eiuſdem ſpeciei. Et aduertas bene ſingulas partes tituli,quas declarauimus,quoniam aliquos in hac parte errare inuenio. Agitur enim hic de incõmunicabilitate, quæ opponitur communicationi reali,& non de incommunicabilitate, quę opponitur communicationi formæ. hanc enim nullus dubitat primo conuenire materiæ. Et ſimiliter agitur hic de diſtinctio ne reali indiuiduorum ſub eadem ſpecie, quæ non eſt niſi inter entia realia: & non de diſtinctione, qua Sortes viuus & Plato mortuus diſtinguuntur. Aduertendo ſemper, quòd nõ loquimur nunc, niſi de indiuiduatione ſubſtantiarum materialium. Hæc de primo.

SCOTI PROPOSITIO.

Non materia,nec forma,vel compoſitum,ſed indiuidualis proprietas,heccheitas,principium eſt indiuiduationis.

QVò ad ſecundũ,Scotus ſecundo ſen.diſt.3. q. 6. opinatur, quod natura ſpecifica indiuiduatur per quoddam poſitiuum per ſe contrahens illam,& faciens vnum cum illa:ita quòd illud poſitiuum nec eſt materia, nec forma,nec cõpoſitum: ſed eſt modus omnium,ſeu vltima realitas materiæ,formæ compoſiti:eadem illis realiter:& ſic apud eum de principio indiuiduationis ponitur talis concluſio. Principium indiuiduationis non eſt materia,nec forma, nec quantitas ſed proprietas indiuidualis,ſcilicet hecchcitas.

Huius concluſionis probationes, quò ad tres primas partes nunc omitto,poſtmodum quantum ad propoſitum ſpectat adducendas: Pro quarta arguitur ſic: Vnitas ſequitur entitatem, proportionaliter loquendo. eodem enim modo res eſt ens & vna,igitur vnitas ſimpliciter vltima, ſcilicet numeralis ſeu indiuidualis ſequitur entitatem indiuidualem,ſed clarum eſt,quòd entitas illa indiuidualis non eſt aliquod eorum, quæ ſunt actu in ſpecie nec aliquod accidens:cum omnia accidentia ſint poſt; ergo eſt proprietas indiuidualis, indiuiduorum ſcilicet conſtitutiua:& arguitur ſic, Illud ad quod primo ſequitur vnitas numeralis,eſt principium indiuiduationis:proprietas illa ſeu heccheitas eſt id, ad quod primò ſequitur vnitas numeralis: ergo heccheitas eſt principium indiuiduationis. Maior patet:quia vnitas proportionaliter ſequitur ens. Minor probatur:quia vnitas numeralis non ſequitur quidditatem, vt patet: nec ad aliquod accidens,cùm præcedat totum genus accidentium.

Secundò ſic, Omnis differentia differentium reducitur ad

aliqua primo diuerſa:alioquin non eſſet ſtatus in differentibus ſed indiuidua propriè differunt, ergo eorum differentia reducitur ad aliqua primo diuerſa, hæc non ſunt naturæ ipſorum, nec priuationes, nec accidentia aliqua. ergo ſunt heccheitates, probatio huius vltimi aſſumpti quo ad tertiam partem: quia ſi differentia indiuiduorum reducitur ad aliquod accidens, maximè reducitur ad quantitatem: ſed hoc nō. Quod ſic patet: quęratur enim per quid hæc quantitas & illa quantitas differant, non ſeipſis: ſic enim ſpecificè diſtinguerentur, ergo aliquo alio, puta ſitibus. Sed hoc non poteſt eſſe: quia aut diſtinguuntur ſitu, qui eſt ſpeciale prædicamentum, & hoc non: quia ille eſt poſterior quantitate: aut ſitu, qui eſt differentia quantitatis, & hoc non, quia quæratur per quid illi ſitus diſtinguūtur, aut ſeipſis, & hoc non poteſt dici, quia ſeipſis non ſunt hi, aut aliquo alio, & ſic in infinitum. Et proptereà cum ſitus, qui eſt differentia quantitatis integretur ex continuatione & permanentia partium idem eſt dicere, hęc quantitas differt ab illa propter alium ſitum, & quod hæc quantitas differt ab illa quantitate ſeipſa.

Tertiò ſic, id quod ſe toto primo conſtituit aliquod ſingulare in ſua entitate ſingulari, & vnitate conſequente talem entitatem, ei ſe toto primo repugnat diuidi diuiſione oppoſita illi vnitati, conſequenter eſt principium indiuiduationis, ſed ſola proprietas indiuidualis ſeu heccheitas eſt huiuſmodi. ergo, &c. Maior patet ex terminis, Minor eodem modo probatur, vt ſuprà. Hæc de ſecundo.

Quo ad tertium arguitur contra opinionem Sco. quadrupliciter, Primo ſic. Omnis actus ſingularis præexigit potentiam ſingularem, quam actuat, ſed heccheitas eſt actus ſingularis, ergo præexigit potentiam ſingularem, quam actuat, ſed illa potentia eſt natura ſeu in natura ipſius indiuidui, ergo natura indiuidui eſt ſingularis ante aduentum heccheitatis, & ſic heccheitas non eſt principium indiuiduationis. propoſitiones aſſumptæ omnes ſunt Scoti in hac materia, etiam maior, quæ tamen probatur ex doctrina Ariſt. 2. Phyſic. tex. com. 38. vbi docet comparationes cauſarum. vnde ſicut forma particularis præexigit materiam particularem, ſic actus potētiam. Si dicatur, quod hoc eſt verum, vbi actus & potentia diſtinguuntur realiter, eo quod tunc potentia realiter recipit actum, hoc non obſtat, eo quod ſecundum Scot. quando aliqua duo adunantur realiter, eundem ordinem ex natura rei retinēt, quem haberēt ſi eſſent

Cōtra Scoti exiſtimatio.

diſtincta realiter: cùm ergo actus ſingularis ſi diſtinctus eſſet realiter, ex natura ſua præexigeret potentiã ſingularem: oportet quod & nunc hoc idem exigat, cum ordo idem ſeruetur.

Secundò ſic, illa quæ ſunt principia indiuiduationis, ſunt ſeipſis primo diuerſa: hecceheitas Sortis & Platonis non ſunt huiuſmodi: ergo. Maior eſt Scoti, minor probatur, Id quod conuenit magis cum vno quàm cum alio: non eſt primo diuerſum ab eo, cum quo magis conuenit: ſed haeccheitas Platonis magis conuenit cum heccheitate Sortis, quàm cum heccheitate albedinis: ergo heccheitates Platonis, & Sortis non ſunt primò diuerſæ. Maior proſyllogiſmi patet ex terminis: primò enim diuerſum ab alio non conuenit cum illo. Minor probatur dupliciter: primò, quia haeccheitas Sortis & Platonis conueniunt in ſpecie heccheitates Sortis & albedinis differunt genere. Secundò, quia illa magis conueniunt quæ magis aſſimilantur: magis autem aſſimilantur quæ ſunt magis comparabilia: heccheitates autem Sortis & Platonis ſunt comparabiles magis quàm heccheitates Sortis & albedinis: ſicut vniuerſaliter res eiuſdem prædicamenti ſunt magis comparabiles, quàm res diuerſorum prædicamétorum.

Tertiò ſic, Quod conuenit & repugnat alteri indiuiduo eiuſdem ſpeciei præexigit neceſſario ipſorum diſtinctionem: proprietas indiuidualis, puta Sorteitas conuenit Sorti, & repugnat Platoni eiuſdem ſpeciei indiuiduo: ergo proprietas indiuidualis præexigit diſtinctionem Sortis à Platone, & ſic proprietas indiuidualis non eſt id, quo primo Sortes diſtinguitur à Platone. Concluſio eſt falſa ſecundum Scot. proceſſus eſt bonus: ergo altera præmiſſarum eſt falſa: vtraque autem eſt ſua: ergo omnino falſus conuincitur: & Maior quidem habetur à Scoto in quolibet. quæſtione 2. Minor autem eſt ſua concluſio quã nunc impugnamus. Quartò oſtendo hanc poſitionem contradicere Peripateticis, Ariſt. & Com. 12. enim Meta. text. com. 42. ſit hæc conſequentia, primum cælum, id eſt primum principium vnum ſpecie & plura numero: ergo habet materiam, quæ conſequentia nulla eſſet, ſi proprietas indiuidualis poneretur diſtinguere indiuidua eiuſdem ſpeciei. *T.c4.45.*

Gloſſam autem Sco. intelligentis per materiam indiuidualem proprietatem, deſtructiuam eſſe textus, apparet ex Commentatore ibi dicente, Omne quod eſt vnũ in ſpecie, & plura in numero, habet materiam: ſed iam declaratum eſt, quod principium

cipium cœli non habet materiam, ex quibus verbis apparet, quod de illa materia loquitur, quam declarauit non eſſe in primo principio. Apparet autem in text. com. 30. expreſſe declaraſſe motorem cæli non habere materiam ad vbi & ad eſſe, & nullam feciſſe mentionem de proprietate indiuiduali. Apparet quoque fictio illius gloſſæ ex 3. Meta. tex. com. 12. vbi dicitur, quod omnis multitudo, aut eſt rerum differentium ſecundum formam, aut ſecundum quantitatem, quod idem habes in Commentatore in primo Phyſi. com. 6.

Nec admiranda eſt gloſſa Antonij Trombetæ, quod intelligitur concomitanter, eodem enim modo & vniformiter debet teneri, ly ſecundum, in primo membro & in ſecundo: in primo autem notat cauſalitatem, ergo & in reliquo. Deprehendi quoque poteſt eſſe puram fictionem nouam hanc de hecchei-
T. c. 92 tatibus inuentionem, ex primo cæli text. comment. 92. & 93. vbi
& 93. vnitatem & pluralitatem indiuiduorum in eandem ſpeciem, in rebus materialibus non niſi ex materia, aſſignant Ariſt. & Comment. Hæc de tertio.

CONCLVSIO.

Materia ſignata eſt per ſe intrinſecum indiuiduationis principium, non autem quippiam aggregatum ex materia & quantitate.

QVo ad quartum opinio S. Tho. poſita ab eo hic, & in multis aliis locis eſt quòd materia ſignata eſt principium.

Circa hanc concluſionem aduertendum eſt, quod Thomiſtæ inter ſe differunt & conueniunt. Côueniunt in hoc omnes, quòd ad indiuiduationem duo concurrere debent, materia & quantitas: differunt autem: quia aliqui tenent quòd aggregatum ex materia & quantitate ſit intrinſecum indiuiduationis principium: materia dante incommunicabilitatem, ſiue indiſtinctionem in ſe, quantitate dante diſtinctionem ab aliis: & tale aggregatum dicunt eſſe materiam ſignatam. Alij verò longe melius ſentiunt dicentes, quòd principium intrinſecum indiuiduationis & quò ad incommunicabilitatem: & quo ad diſtinctionem ab aliis eſt materia ſignata non materia quanta: ſeu aggregatum ex materia & quantitate. Et cum hoc iudicio meo ſit doctrina S. Tho. vera vt oſtendatur: ideo hanc declarare volumus & tueri: declarando primo quid importet mate

materia ſignata: ſecundo excludendo primam expoſitionem Thomiſtarum:tertiò probando concluſionem inteutam.

Materia ſignata nihil aliud eſt quàm materia capax huius quantitatis: ita quod non illius: hæc nanque materia eſt pars intrinſeca Sortis de diffinitione eius ſi diffiniretur. Imaginandum eſt enim quòd agens particulare, puta hoc ſemen cõtinuẽ appropriat materiã ad formam inducendam hoc modo, quod ſicut ſemen humanam appropriat materiam ad animam humanam:ita hoc ſemen ad hanc animã, vnde cum in primo inſtanti generationis Sortis, quod eſt primum eſſe Sortis, & primum non eſſe formæ præcedentis & accidentium primo ordine naturæ fiat patticulare compoſitum: deinde naturali ordine ſequuntur omnia accidentia (in via noſtra) in illo priori ſecundum naturam, quo compoſitum particulare terminat per ſe primo generationem: materia quæ eſt pars intrinſeca eius, ſcilicet Sortis, ita eſt appropriata ipſi Sorti ab agente particulari, quod non eſt capax alterius quantitatis quàm eius quam Sortes ſibi determinat:omnium enim natura conſtantium determinata eſt ratio magnitudinis & augmenti, vt dicitur ſecundo de anima ex com.41.& talis materia vocatur materia ſignata. Nihil ergo addit materia ſignata ſupra materiam, niſi capacitatem huius quantitatis: ita quod non illius. Capacitas autem materiæ reſpectu huius quãtitatis nihil aliud eſt quàm potentia receptiua huius quantitatis:ita quod non illius, potentia autem receptiua nihil realiter diſtinctum in recto dicit: ſed addit aliquid reale diſtinctum ſecundùm rationem tantum à materia. Sicut materia propria nihil addit ſupra materiam realiter diſtinctum ab ipſa: dicit tamen aliquid reale in materia, quod non explicat materia ſecundum ſe:materia enim ſignata non eſt diffinibilis niſi per hanc quantitatem ſi diffiniretur:ſicut propria potentia non niſi per proprium actum diffinitur, vt dicitur tertio Phyſic. text. com.10. Materia autem ſecundum ſe hanc quantitatem in ſua diffinitione non exigit, vnde materia propria indiuidui, & materia ſignata, & materia ſub certis dimenſionibus idem important:& propterea S.Tho. non dicit materiam ſignatam materiam cum certis dimenſionibus, ſcilicet ſub certis dimenſionibus: & alibi dicit, quod ſicut materia in ordine ad formas generales, puta formam totalem & partialem diſtinguit genericè corpora cæleſtia ab inferioribus:ita materia in ordine ad hanc vel illam quantitatem

T.c.41.

T.c.10.

diſtin

diſtinguit numeraliter in rebus materialibus. Materia igitur ſignata non dicit aggregatum ex materia, & quantitate ſed materiam in recto ſignificat, quantitatem vero in obliquo, ſicut potentia materiæ ſignificat materiam in recto: in obliquo vero actum, quem reſpicit, eo quod non niſi per actum eſt diffinibilis. Et ſic manifeſtum eſt quid importet materia ſignata.

S. Thom. tractatū de principio indiuiduationis. Quod autem Thomiſtæ alij non conuenienter exponant, ſic declaratur, Idem eſt principium diſtinctiuum indiuidui à ſpecie & ab altero indiuiduo eiuſdem ſpeciei: ſed materia non quanta, ſed ſic ſignata modo præexpoſito eſt principiū intrinſece diſtinctiuum indiuidui à ſpecie: ergo non materia quanta ſed materia ſignata eſt principium intrinſecum diſtinctiuum indiuidui ab altero eiuſdem ſpeciei indiuiduo. Minor ab eis conceditur, & eſt S. Tho. expreſſe in tractatu, qui de principio indiuiduationis vocatur: qui ſecundum veritatem & antiquum titulum vocatur de potentiis cognoſcitiuis; vt habetur in Bibliotheca ſummi Pontificis, in qua ſola tractatum illum completum vidi: eſt enim truncatus ille, qui communiter habetur. Maior vero non niſi voce à proteruis negari poſſe videtur. vniuerſaliter nanque verum videmus, quod quandocunq; aliquod commune diuiditur in plures partes ſubiectiuas, per idem differunt inferiora inter ſe à ſuperiori, ſicut per idem, homo differt ab animali & à leone, ſcilicet differentia propria: vnde & Porphyrius tres actus differentiæ dat, diuidere ſuperius, conſtruere inferius, & diſtinguere conſtitutum à ſuperiori, & aliis compatibus. *Cap. de differentia.* Probatur ergo hæc concluſio modo præexpoſito, ſcilicet materia ſignata eſt intrinſecum indiuiduationis, principium illud eſt intrinſecum principium indiuiduationis, cui primo repugnat communicari pluribus per modum, quo vniuerſale communicatur particulari: ſed materia ſignata eſt id, cui primo repugnat communicari, vt vniuerſale particulari, ergo, &c. *T. c. 14.* Maior ab omnibus conceditur. Minor vero probatur. ſed nota, quod Minor duo includit in ſe, ſcilicet quod materiæ ſignatæ repugnat communicari pluribus, & quod primo ei repugnat. primum horum ex ſe patet: materiam enim capacem huius quantitatis tantum impoſſibile eſt plurificari. Secundum autem probatur, Illud competit primo materiæ ſignatæ quod circumſcripto quocunque alio ſibi conuenit & ipſa circumſcripta nulla alteri conuenit (ex primo Poſteriorum) Sed non communicari pluribus vt vniuerſale particulari

culari circumſcripto quocunq; alio exiſtente in ſubſtantia ſenſibili conuenit materiæ ſignatæ: & ipſa circumſcripta nulli alteri conuenit: ergo non communicari pluribus primo conuenit materiæ ſignatæ inter omnia, quæ in ſubſtantia ſenſibili inueniuntur. Probatur minor, quo ad vtranque ſui partem, quo ad primam ſic. Id quod materia ſignata præciſe ſumpta ſibi vendicat, ita quòd ſub eius oppoſito non eſt intelligibilis, conuenit ſibi circumſcripto quocunque alio; patet iſta ex terminis, ſed incommunicabilitas conuenit materiæ ſignatæ præciſæ vt ſic acceptæ: ita quod ſub eius oppoſito materia ſignata non eſt intelligibilis; non enim poteſt intelligi materia propria indiuidui communicabilis: ergo incommunicabilitas conuenit materiæ ſignatæ circumſcripto quocunque alio. Secunda pars Minoris patet exemplariter: quia circumſcripta Sortis materia ſignata, ſeu materia propria; quod idem eſt, certum eſt quòd non remanet hic, neque forma eius remanebit hîc, neque ipſa materia: ſi enim materiam propriam non habet per quid, exigit ordinem communium. Secundo probatur eadem concluſio ſic, Fruſtra fit per plura, quod poteſt fieri per pauciora, & æquè bene: ſed abſque quibuſque aliis ex materia ſignata ſufficienter ſaluatur indiuiduatio ſubſtantiæ compoſitæ: ergo fruſtra adduntur quæcunque. Minor ex dicendis apparebit: vbi ſolutis aduerſariorum rationibus, ſtabilis ac firma remanebit poſitio noſtra. Et confirmatur: quia cum in ſubſtantia compoſita non ſint niſi materia, & forma & compoſitum ex his, & accidentia quæcunque indiuiduo accidunt, nullam aliam intrinſecam cauſam habent, niſi aliquid horum: & ſic ad inueſtigandam indiuiduationis cauſam nõ oportet extra hoc vagari. Probatur tertio eadem concluſio authoritatibus Ariſt. & com. ſuprà inductis, quas non opus eſt repetere. Apparet quidem apud eos euidenter omnem diſtinctionem aut ex formis aut à quantitate oriri. Eſt igitur materia ſignata intrinſecum indiuiduationis principium: quo intrinſecè, licet particulariter Sortes eſt hic. Dico autem particulariter; quia non arbitror materiam ſignatam eſſe ipſam indiuidualem proprietatem ſeu differentiam: ſed potius differentiæ indiuidualis eſſentiale principium. Opinor enim quod propoſitio materiæ ſignatæ ad proprietatem ſeu differentiam indiuidualem ſit ſicut proportio animæ humanæ ad differentiam hominis conſtitutiuam: ſicut enim anima intellectiua non eſt ipſa differentia, puta rationale: ſed

Secunda ratio.

id

id vnde ſumitur:ita materia ſignata non eſt ipſa differentia indiuidualis:ſed id vnde ſumitur, & quod cauſat ipſam intrinſecè. Et ſicut homo eſt homo, & per rationale tanquam per principium formale totale, & per animam intellectiuam tanquam per principium partiale intrinſecū formale, à quo rationale mēdicat & cauſatur: ita Sorres eſt hic per differentiam indiuidualem tanquam per totale quoddam denominans: quod nihil aliud eſt, quàm gradus indiuidualis: ſicut differentia ſpecifica eſt gradus ſpecificus, & per materiam ſignatā tanquā per priorem cauſam intrinſecam, à qua ipſa indiuidualis differentia mendicat. Vt ſic inter nos & Sco. in hoc ſtet diuerſitas, quod ipſi differentias indiuiduales abſque eſſentiali dependentia à materia ſignata multiplicant: nos autem ſicut animal contrahere neſciremus ad hominem & bouem ſine formis partium, à quibus differentiæ contrahentes animal cauſantur: ſic ſpeciem, puta hominem contrahere ad indiuiduum non nouimus ſine materia ſignata quæ eſt cauſa indiuidualiū differentiarū, & conſequenter primum principium indiuiduationis intrinſecum. Moueor ad hoc dicendum: quoniam teneo Sortem ſubſtantialiter ſumptum in recta ſcilicet linea prædicamentali ſub ſpecie eſſe vnum numero: non vnitate de prædicamento quantitatis: ſed ſubſtantiali: quam neceſſe eſt antecedi, cum ſit entis paſſio ab indiuiduali gradu: quem ipſa indiuidualis differentia importat. Et hoc an ſit de mente S. Thom. non cenſeat quiſ-

Cap. 157. De principio indiuiduationis, & d. 3. q. 1.

quam, priuſquam legerit ipſum: & in compendio Theologiæ, cap. 157. vbi vult Sortem eodem numero eſſe poſt reſurrectionem eius quantitate numerata, & in tractatu ſupradicto.

Quo ad quintum arguitur contra concluſionem, & dicta in ea à Sco. vbi ſuprà. Primo ſic. Impoſſibile eſt aliquid dependens à poſteriori naturaliter, eſſe idem priori naturalitate: quia tunc eſſet prius, & non prius: ſed ſubſtantia eſt prior naturaliter quātitate: igitur nihil cauſatum à quantitate ſiue qualitercunque præexigens naturam quantitatis poteſt eſſe idem ſubſtantia, non igitur ſignatio iſta à quantitate cauſata eſt eadem ſubſtantia, probatio Maioris, vbi eſt vera & realis identitas, licet non ſit formalis, ibi impoſſibile eſt hoc eſſe, & illud non eſſe, quia tunc idem realiter eſſet: & non eſſet: ſed poſſibile eſt prius naturaliter eſſe ſine poſteriori naturaliter: ergo multo magis abſque eo quod derelictum eſt: vel cauſatum à poſteriori naturaliter.

Præ

Præterea, Id quod eſt neceſſaria conditio cauſæ in cauſando, non poteſt habere eſſe à cauſato: quia tunc cauſa, inquantum ſufficiens ad cauſandum eſſet cauſata à cauſato: & illud cauſatum eſſet cauſa ſuiipſius: ſed ſingularitas ſiue ſignatio ſubſtantiæ eſt neceſſaria conditio in ſubſtantia ad cauſandam quantitatem: quia cauſatum ſingulare requirit cauſam ſingularem, ergo impoſſibile eſt iſtam ſignationem ſeu ſingularitatem eſſe à quantitate.

Præterea, Quæro quid eſt quantitatem cauſare vel derelinquere talem modum ſeu ſignificationem in ſubſtantia, ſi nihil ex hoc eſt, niſi quod præfuit quantitati, tunc nullo modo ſignatio eſt per quantitatem: quia tunc ſignificatio ſubſtantiæ naturaliter præcedit ipſam quantitatem. Si autem aliquid aliud, quæro quomodo cauſetur à quantitate, & in quo genere cauſæ.

Præterea, Quare quantitas potius relinquit talem modum in ſubſtantia. quàm qualitas: non videtur ratio: quia ſicut qualitas in ſeipſa informat ſuperficiem, nihil relinquendo in ea: ita quantitas informat ſubſtantiam in ſeipſa, & non per aliam formam derelictam.

Præterea, Quantitas iſta, quæ ad indiuiduationem concurrit, aut eſt quantitas terminata, aut interminata, non terminata: quia illa ſequitur formam in materiam, & per conſequens ſingularitatem ſubſtantiæ: quia ſicut ſubſtantia eſt cauſa eius, vt eſt terminata: ita hæc ſubſtantia eſt cauſa eius, vt eſt hic terminata. Et confirmatur hoc: quia cum quantitas terminata varietur ſola rarefactione, idem indiuiduum erit multis ſingularitatibus idem; quod eſt impoſſibile. Si autem interminata, contrà: illa manet eadem in genito & corrupto.

Præterea, Si quantitas concurrit ad indiuiduationem, vt primò diſtinguens, oportet quod in ſeipſa ſit primò diſtincta numeraliter ad alia: ſed tunc tua propoſitio non eſt vera: illa ſcilicet, omnis differentia formalis eſt ſpecifica, quantitas enim hæc & illa cum ſint formæ, different ſpecifice. Quod ſi quantitatem excipias ab illa proportione fundamentali ædificij ruinoſi, vnde propabitur, quod differentia formalis ſit ſpecificas quæcunque enim ratio fuerit adducta de forma, habebit locum in quantitate, cum quantitas forma ſit.

Præterea, Tota latitudo prædicamenti ſubſtantiæ eſt prior cæteris prædicamentis, ergo cùm indiuiduum ſubſtantiæ claudatur in iſta latitudine, oportet quod ſit intrinſecè completum

abſque dependentia à quantitate, quæ eſt poſterior.

Et confirmatur: quia nihil reponitur in aliquo genere per aliquid, quod ſit extra illud genus. Multa alia argumenta ſũt à Scoto & aliis: ſed quia concludunt materiam ſolam, vel quantitatem ſolam, vel aggregatum ex materia & quantitate non eſſe principium indiuiduationis, omiſi: nihil enim contra nos. Omiſi præterea quæ indirectè contra poſitionem noſtram eſſent, breuitati ſtudens. Hæc de quinto.

Quo ad ſextum reſpondendum eſt argumentis factis nunc, deinde aliis pro opinione contraria inductis.

Ad primum igitur iſtorum dicitur, quòd falſa eſt Maior. Ad cuius euidentiam eſt notandũ, ꝙ proportio materiæ ſignatæ ad hanc quantitatem eſt proportio potentiæ ad propriũ actum: vnde ſicut potentia materia eſt eadem realiter ipſi materiæ & tamen dependet à forma: ita potentia ſeu capacitas materiæ reſpectu huius quantitatis, quæ vocatur eius ſignatio, dependet à quantitate: & tamen eſt eadem materiæ. Et quia potentia eſt prior & poſterior, & naturaliter actu, prior eſt in genere cauſæ materialis, poſterior in ordine cauſæ formalis; ideo ſignatio materiæ eſt prior quantitate ordine cauſæ materialis: poſterior autem in ordine cauſæ formalis, vnde vtroque modo Maior eſt falſa: tam ſi intelligitur de priori & poſteriori ſecundum genus cauſæ materialis; quàm ſi intelligatur de priori & poſteriori in ordine cauſæ formalis. Aliquid enim dependens à forma eſt idem realiter materiæ: & aliquid dependens à materia eſt idem realiter formæ vt patet. Ad probationẽ primam qua dicitur; quia tunc eſſet prius & non prius, dico quòd non eſt incõueniens in diuerſis generibus cauſarum. Ad aliam probationem, qua dicitur, Vbi eſt vera & realis identitas, &c. Negatur ſecunda propoſitio aſſumpta: non enim omne prius poteſt eſſe ſine poſteriori: vt aliàs oſtendetur.

infrà c. 5. 7. 8. ſecundum. Ad ſecundum negatur Maior, cùm cauſatum eſt cauſa ſuæ cauſæ in illo genere cauſæ, ſicut in propoſito accidit; materia enim ſignata eſt cauſa quantitatis in genere cauſæ materialis: quantitas eſt cauſa materiæ ſignatæ in genere cauſæ formalis, vt actus potentiæ. Et patet falſitas Maioris in exemplo ſuprà poſito: potentia enim materiæ eſt neceſſaria conditio materiæ ad cauſandum formam: & tamen dependet à forma in genere cauſæ formalis. Ad probationem dicitur, quòd cauſa materialis, ſecundum cauſalitatem ſuam depẽdet à ſuo effectu

ſcilicet

ſcilicet forma: ſed non inquantum eſt effectus eius, ſed in eo quod eſt cauſa materiæ: cauſæ enim ſunt ſibi inuicem cauſæ vt dicitur ſecundo phyſicor. text.com. 30. non ergo inconuenit cauſam in cauſando dependere à cauſato: nō vt cauſato ſed vt cauſa eſt ſecundum aliud genus.

Ad tertiū dicitur, quòd quantitatē cauſare talē ſignationem in materia nihil aliud eſt, quàm materiam eſſe ſub hoc agente factam capacem adeò huius quantitatis, quòd non illius & ſic quantitas concurrit ad ſignationem materiæ vt actus propter quem talis capacitas fit. Agens verò vt efficiens aliam & tranſignatio ſeu capacitas præeſt ipſi quantitati in genere cauſæ materialis: & non poteſt ex hoc inferri, ergo non fit per quantitatem: eo quod fit quantitate in genere cauſæ formalis quæ ſicut & finis inter cauſas poſteriores ineſſe numeratur.

Ad quartum dicitur, quòd non ſolum quantitas tali modo ſignat materiam, ſed etiam qualitates propriè. Materia enim Sortis ita eſt capax harum qualitatum, quod non aliarum ſed quia ſola quantitas immediatè recipitur in ſubſtantia, & ex ſola quantitate oritur radicaliter diſtinctio materialis, ideo ad propoſitum, materiam ſignatam, materiam ſub certis dimenſionibus & non ſub certis qualitatibus dicimus.

Ad quintum dicitur, quod quantitas illa quæ ad indiuiduationem vt originalem non intrinſecum indiuiduationis principium concurrit, eſt quantitas terminata. Nec obſtat, quod ſequatur formam: quia etiam forma ſequitur potentiam materiæ, à qua tamen cauſatur: & concedimus hanc ſubſtantiam eſſe cauſam materialem huius quantitatis: ſed econuerſo in genere cauſæ formalis hanc quantitatem eſſe cauſam huius ſignationis materiæ modo præexpoſito. Ad confirmationem Antonij Trombetæ dicitur, quod quantitas terminata ad indiuiduationem concurrens non ſtat in diuiſibili: ſed latitudinem habet. ſicut enim quælibet ſpecies naturalis determinat ſibi quantitatem maximam & minimam infra quandam latitudinem: ita & quodlibet indiuiduum determinat ſibi hanc quantitatem infra tales limites, & non indiuiſibilis: vnde poteſt fieri rarefactio ſine eius (vt indiuiduatiua eſt) variatione: non enim hic accipitur quantitas terminata punctualiter, ſed cum certa latitudine.

Ad ſextum dicitur concedendo conſequentiam primam, ſed negando quòd ex hoc ſequitur falſitas illius propoſitionis fun-

damentalis firmiſſimi ædificij. Peccauit enim arguens peccato maximo non diſtinguens inter differentiam formalem & formarum: omnis enim differentia formalis eſt ſpecifica, non autem omnis differentia formarum, vt dicit S. Thom. ſecundo contra Gentiles c. 18. alioquin forma huius ignis & forma illius ignis diſtingueretur ſpecificè, cũ ſint formæ, & differant, vnde linea mathematica diuiſa in partes, habet duo indiuidua, quælibet enim pars lineæ eſt linea: & illa indiuidua ſunt formæ, & differunt, ſed non differentia formali. Appellatur autem differentia formalis illa, quæ eſt per principia quidditatiua. Hæc enim ſemper oritur à forma in eo quòd forma, qualis non eſt inter hanc lineam & illam, cum ſit eadem vtriúſque quidditas, verùm arguentis error eſt valde puerilis, ſicut formæ, & differunt: ergo differunt formaliter: eſt monachus, & eſt albus, ergo eſt monachus albus.

Ad vltimum negatur conſequentia; licet enim id quod eſt in prædicamento ſubſtantiæ ſit prius ſimpliciter quolibet alio prædicamento: tamen aliqua conditio, ſine qua indiuiduum vt ſic non eſt in prædicamento, poteſt eſſe poſterior in genere cauſæ formalis, & alterius prædicamenti, eo quòd cauſa formalis eſt poſterior in eſſe.

Ad confirmationem dicitur ꝙ quodlibet prædicamentum completur per res ſui generis, ſi loquamur de his quæ ponuntur in prædicamentis, & de ratione reponendi ea in illis, nõ autem ſi loquamur de conditione rei repoſitæ in prædicamento. Sortes enim nõ eſt niſi ſubſtantia, & ratio ponens ipſum in prædicamento eſt ſubſtantia; conditio autem indiuiduationis ſine qua non eſt ratio reponendi ipſum in prædicamento, non inconuenit quod coexigat aliquod accidens, puta quantitatem.

Ad primum verò eorum, quæ pro oppoſita concluſione adducta ſunt, dicitur quòd Minor eſt falſa, ad materiam nanque ſignatam primo ſequitur vnitas numeralis.

Ad ſecundum dicitur, quod differentia indiuiduorum reducitur ad quantitates, quãtitates autẽ differunt ſitibus propriis, qui ſunt differentiæ quantitatis, ſitus autem non ſolùm integratur ex illis duobus, ſcilicet permanentia & continuatione partium: ſed ex his duobus cum tertio ordine, ſcilicet partium in toto: vt docet Alberic. in prædicamentis, cap. de quantitate. per hoc enim differt à ſitu ſpeciali prædicamento qui dicit ordinem partium in loco: vnde ſitus in propoſito diſtinguuntur

guuntur ſuis ordinibus partium in toto, qui ſunt de eorum ratione: ordines autem ſeipſis, in diffinitione enim ordinis cadit diſtinctio: & ſic patet, quòd non eſt æquè dubium de his, ad quæ facimus reductionem, & de quantitatibus, & quòd non oportet quantitates propter hoc diſtingui formaliter: talis enim ordo partium in toto vt materiale quid, eſt in ipſa quantitate quod in nulla alia forma inuenitur.

Ad tertium Antonij Trombetæ dicitur quòd Minor eſt falſa: materia enim ſignata, vt probatum eſt, eſt id, cui prima repugnat diuidi, vt vniuerſale in particularia, ratione enim repugnat eſſeitati. *Cap. 5.*

CAPVT. IX.

Eſſentia generis, ſpeciei & indiuiduorum quomodo tam abſolutè, quã primæ impoſitionis nominibus concepta diſtinguantur: quomodo itẽ Genus, Species, Differentia, diffinitio differant, exponi: deinde quomodo Eſſentia ſpeciei ipſis indiuiduis comparetur, declarat.

Patet ergo, quòd eſſentia hominis & Socratis non differunt, niſi ſecundum ſignatum & non ſignatum. vnde Com. dicit ſuper 8. Metaph. quod Socrates non aliud eſt, quàm animalitas & rationalitas, quæ ſunt quidditas eius: Sicut etiam eſſentia generis & eſſentia ſpeciei ſecundum ſignatum & non ſignatum differunt quamuis alius modus deſignationis ſit vtrobique, quia deſignatio indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam determinatam demenſionibus, deſignatio autem ſpeciei reſpectu generis eſt per differentiam conſtitutiuam, quæ ex forma rei ſequitur.

Com. 10. Eſſentia generis ſpeciei & indiuidui diſtinguũtur ab ſolo tè, conſiderata penes ſignatum & nõ ſignatũ.

Poſtquam determinatum eſt quid ſit eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum in communi, in hoc tertio capite intendens agere de differentia eſſentiarum compoſitarum inter ſe: cum eſſentiæ compoſitæ ſint tres, ſcilicet generica, ſpecifica, & indiuidualis, quinque facit. Primò loquitur de differentia earum abſolutè, ſecundò determinatutus de differentia earum, vt ſubſunt primis intentionibus, & illarum nominibus, oſtendit quomodo eſſentia generica differat à ſpecifica, tertiò genus, ſpecies, differentia, diffinitio qualiter inter ſe differant, declarat, quartò excludit quandam dubitationem, quintò aſſignat differentiam inter eſſentiam ſpecificam & indiuidualem.

Ad euidentiam dicendorum prænotandum eſt quòd de eſſentiis poſſumus tripliciter loqui, primò, de eis abſolutè abſque habitudine ad primas vel ſecundas intentiones, ſecundò, de eis, vt

ſubſunt nominibus primæ intentionis tertiò, vt ſubſunt nominibus ſecundæ intentionis: verbi gratia, De natura humana contingit loqui ſecundum ſe: id eſt, ſecundum ea, quæ conueniunt ſibi ratione ſui: contingit loqui de ipſa vt ſtat ſub hoc nomine humanitas, & hoc nomine, homo, & ſimilibus: contingit & tertiò loqui de ipſa vt ſtat ſub hoc nomine ſpecies. S. Thom. ergo in prima huius capituli parte loquitur de eſſentiis rerum primo modo: in toto vero reſiduo loquitur de eis ſecundo modo ſumptis. in ſequenti autem capitulo de eis tertio modo acceptis ſermonem faciet: & hoc, ſi non vis decipi in hoc capitulo diligentiſſimè notato: ponit igitur aſſignando differentiam inter eſſentiam genericam, ſpecificam, & indiuidualem ſecundum ſe ſumptas hanc concluſionem: eſſentiæ prædictæ non differunt niſi ſecundum ſignatum, & non ſignatum: hoc ſic declaratur, animalis hominis, & Sortis eſſentiæ propriè non differunt niſi per hoc: quia in ratione animalis cadit ſubſtantia animata ſenſibilis abſque determinatione eius per rationale: in ratione autem hominis ponitur ſubſtãtia animata ſenſibilis rationalis: & ſic additur in ea deſignatio per differentiã: ratio verò Sor. ponit ſubſtantiam animatam, ſenſibilem, rationalem in iſtis carnibus & iſtis oſſibus, & ſic in ea additur deſignatio materiæ, quæ non ponebatur in ratione hominis, vnde abſolutè loquẽdo, & ſecundũ ſuas rationes proprias apparet has eſſentias, non niſi ſecundum ſignatum & nõ ſignatũ differre, id eſt ſecundũ explicitam incluſionem alicuius deſignationis ſiue determinationis, & nõ explicitam incluſionẽ illius, licet talis deſignatio nõ vniformiter ſit in natura ſpecifica, & in natura indiuidui: determinatio enim, quam addit natura ſpecifica ſuprà generi cauſa, eſt formalis eſſentialiter diuerſificans genus: vtpotè à forma in eo, ꝙ forma ſumpta determinatio autem, quã natura indiuidualis ſupra ſpecificam addit eſt materialis, non formaliter, ſed materialiter tantum diuerſitatem in ſpecie faciens, vtpotè ſumpta à materialis conditionibus rei. Ex his habes ꝙ homo & humanitas, animal & animalitas ſecundũ ſe, id eſt, naturas ſignificatas, nullo modo differunt, eadem omnino eſt ratio naturæ ſignificatæ per hominẽ & humanitatẽ, ita ꝙ nulla deſignatione differũt, ſed, vt poſt dicetur. differunt vt ſubſunt nominibus primæ intentionis. Quia verò diſtinctio per ſignatum & non ſignatum non eſt diſtinctio realis, ideo dicit com. 7. Met. com. 10. ꝙ Sortes ſubſtantialiter ſumptus nil aliud eſt quàm animalitas & rationalitas, quæ

Notãdũ.

Com. 10.

tas, quæ ſunt quidditas eius. Sorteitas enim, quæ naturam Sortis nominat, eadem realiter eſt animalitati & rationalitati.

Hæc autem determinatio vel deſignatio, quæ eſt in ſpecie reſpectu generis, non eſt per aliquid in eſſentia ſpeciei exiſtens, quod nullo modo in eſſentia generis ſit: imò quicquid eſt in ſpecie, eſt etiam in genere, vt non determinatum, ſi enim animal non eſſet totum, quod eſt homo. ſed pars eius, non prædicaretur de eo, cùm nulla pars integralis prædicetur de ſuo toto.

Genus cõparatur ad ſpeciẽ non ſicut eius pars ſed vt totum.

In hac ſecunda parte capituli determinatur quomodo eſſentia generica differt à ſpecifica, ſecundum quòd ambæ ſtant ſub nominibus primæ intentionis, puta quomodo differunt eſſentia hominis & eſſentia animalis ſub his nominibus, homo & animal, & intendit quòd eſſentia ſignificata per nomen genericũ puta animal, & eſſentia ſignificata per nomen ſpecificum, puta homo, non differunt per hoc, quòd eſſentia ſignificata per nomen ſpecificum includat aliquam determinationem, quæ omnino ſit extra rem ſignificatam per nomen genericum, ſed per hoc quod eſſentia per ſpeciei nomen importata includit actu deſignationẽ ſpecificã, quæ fit per differentiam eius conſtitutiuam, ſicut homo actu includit rationale: ponitur nãque in eius diffinitione. Eſſentia verò nomine generico ſignata confusè & indeterminatè importat deſignationem illam: ſicut animal in potentia includit rationale, vt dicit Porphyrius: vnde animal & vniuerſaliter omnis eſſentia generico nomine importata vt ſic totum includit quod includit ſpecies, licèt non eodem modò. Et propterea ad poſitæ differentiæ declarationem ponit talem concluſionem. Genus dicit totum eſſe ſpeciei: quam ſic probat. Omne prædicatum dicit totum eſſe eius, de quo prædicatur, genus prædicatur de ipſa ſpecie, ergo natura generica, puta animal, dicit totum eſſe ſpeciei. Maiorem probat per hoc, quia nulla pars prædicatur de ſuo toto. Vbi aduertendum eſt quod hic ſermo verus eſt de prædicatione in recto, & directo, ſiue eſſentiali, ſiue denominatiua, & de parte, in eo quod pars, & non de parte vt ſignificatur per modum totius. Poteſt enim pars vtrobique modo ſignificari, ſicut materia ſignificatur vt pars rei, (per ly materia,) ſignificatur autem vt totum, (per ly materiale,) his enim modificata conditionibus, propoſitio illa, ſcilicet nulla pars prædicatur de ſuo toto, nullam patitur inſtantiam: cùm enim dico, Homo eſt albus, ly albus, confundit in ſe totum quod eſt in homine, & ſimiliter cum di-

In cap. de differentia.

co. Homo eſt materialis, ly materialis comprehendit in ſe implicitè totum quod eſt homo: & ſic cùm dicitur, Homo eſt animal, ly animal, continet implicitè totum quod eſt homo, modo qui infra declarabitur: & ſic probandum eſt, quod eſſentia generico nomine importata includit deſignationem ſpecificam: extra eorum enim nihil eſt.

Genus cō paratum ad ſpeciē cōcipitur vt pars.

Hoc autem quomodò contingat, videri poteſt, ſi inſpiciatur corpus ſecundum quod ponitur pars animalis, & ſecundum quod ponitur genus: non enim poteſt dici eo modo eſſe genus, quo eſt pars integralis. hoc igitur nomen, quod eſt corpus, multipliciter accipi poteſt: corpus enim ſecundum quod eſt in prædicamento ſubſtantiæ, dicitur ex eo quòd habet talem naturam, vt in eo deſignari poſſint tres dimenſiones: ipſæ autem tres dimenſiones deſignatæ ſunt corpus quod eſt in genere quantitatis. Contingit autem in rebus, quod habet vnam perfectionem, ad vlteriorem perfectionem pertingat, ſicut patet in homine, qui naturam ſenſitiuam habet, & vlterius intellectiuam: ſimiliter etiam & ſuper hanc perfectionem, quæ eſt habere talem formam: & vt in ea poſſint tres dimenſiones deſignari, poteſt alia perfectio adiungi, vt vita vel aliquid huiuſmodi: poteſt ergo hoc nomen corpus, rem quadam deſignare, quæ habet talem formam, ex qua ſequitur in ipſa diſignabilitas trium dimenſionū cū præciſione, vt ſcilicet ex illa forma nulla vlterius perfectio ſequatur, ſed ſi aliquid aliud ſuper additur, ſit præter ſignificationem corporis ſic dicti, & hoc modo corpus erit materialis & integralis pars animalis: quia ſic anima erit præter id quod ſignificatum eſt nomine corporis, & ſuperueniens ipſi corpori ita quod ex ipſis duobus, ſcilicet ex anima & corpore, ſicut ex partibus conſtituitur animal. Poteſt etiam hoc nomen, Corpus, hoc modo accipi, vt ſignificet rem quandam, quæ habet talem formam, ex qua poſſint in ea tres dimenſiones deſignari: quæcunq; forma ſit illa, ſiue ex ea poſſit prouenire alia vlterior perfectio, ſiue non: & hoc modo corpus erit genus animalis: quia in animali nihil eſt accipere, quod in corpore implicitè non contineatur: non enim anima eſt alia ab illa forma, per quā in re illa poterant deſignari tres dimenſiones: ideo quādo dicebam, quod corpus eſt, quod habet talē formam, ex qua poſſunt deſignari tres dimēſiones, in eo intelligebam quæcunque forma eſſet illa: ſiue anima eſſet, ſiue lapideitas, ſiue quæcunque alia forma, & ſic forma animalis implicitè in corpore, ſiue in corporis forma continetur: prout eſt genus eius.

Quoniam declaratum eſt, genus comparari ad ſpeciem, non vt eius partem, ſed vt totum: aperire intendit hic quomodò res per genericum nomen ſignificata poſſit vtroque modo accipi,

cipi, vt pars ſcilicet & totum: & primò in corpore tanquam notiori: deinde in animali, dicens quòd ex quo non poteſt eodem modo ſumpta res eſſe pars rei & genus eiuſdem (vt oſtenſum eſt) ſcire debes, quòd hoc nomen Corpus, accipitur dupliciter: eſt enim æquiuocum ad corpus quod eſt res prædicamenti Subſtantiæ, & ad corpus quod eſt res prædicamenti quantitatis. Corpus vt ſignificat rem prædicamenti Subſtantiæ, importat naturam, ex qua nata eſt fluere trina dimenſio. Corpus verò vt ſignificat rem prædicamenti quantitatis, importat ipſam trinam dimenſionem. *Immediate ſuprà.*

Iterum corpus quod ſignificat rem prædicamenti Subſtantiæ, de quo nunc eſt ſermo, accipitur dupliciter. Vno modo, vt ſignificat naturam illam, ex qua nata eſt fluere trina dimenſio, cum præciſione omnis ſubſtantialis perfectionis vlterioris. Alio modo, vt ſignificat illammet naturam abſque præciſione vlterioris perfectionis ſubſtantialis. Cauſam huius & ſimilium diſtinctionum aſſignat in litera, ex eo quod res habens aliquam perfectionem ſubſtantialem, non excludit à ſe aliquam aliam vlteriorem ſubſtantialem perfectionem, ſicut homo ex eo quòd habet perfectionem ſenſitiuam, non excludit à ſe perfectionem intellectiuam: & ſimiliter corpus ex eo, quòd habet perfectionem corpoream, non excludit à ſe perfectionem vitalem: & ſic de aliis: cum enim prior perfectio ſubſtantialis non excludat ſecundam & tertiam, & manifeſtum ſit etiam quòd non includit eas in actu: poteſt prior perfectio concipi & ſignificari, & cum præciſione ſeu excluſione aliarum, & cum incluſione confuſa earum. Ex eo nanque, quòd formaliter non includit alias, poteſt præciſè concipi & ſignificari. Ex eo verò, quòd coniunctionem cum aliis non excludit, poteſt cum aliarum confuſa & potentiali incluſione concipi & ſignificari: vnde natura ſignificata per hoc nomen Corpus, quia non formaliter includit perfectionem vitalem, nec ſenſitiuam, nec intellectiuam, poteſt cum præciſione hominum horum concipi & ſignificari: & quia non excludit adunationem eſſentialem ſui cum illis: ideo poteſt abſque eorum præciſione concipi & ſignificari, vt confuſè & determinatè includens omnia illa. Colligitur autem ex textu triplex differentia inter hæc: differunt enim primo in hoc, quia corpus primo modo dicit corporeitatem ſolam, ex qua nata eſt fluere trina dimenſio, & nulla vlterior perfectio: corpus verò ſecundo

modo dicit formam quamcunque, à qua fit corporeitas: ex quã nata eſt fluere trina dimenſio cum quacunque alia perfectione. Secundò differunt, quia corpus primo modo eſt pars ſpeciei, eo quod ſignificatum formale eſt præter & extra ſignificatum eius: ſicut anima rationalis eſt extra corporeitatem: ſunt enim in homine duo, perfectio ſcilicet corporalis, quam præciſè acceptam patet non includere aliquo modo intellectualitatem: & perfectio intellectualis, quæ eſt altera pars: corpus verò ſecundo modo eſt totum reſpectu ſpeciei, eo quia perfectio ſeu forma formaliter importata per ſpeciem includitur in ſignificato corporis ſic accepti. Significat enim quamcunque formã à qua fit perfectio corporea: & ſic anima intellectiua includitur in ly quacunque. Tertiò differunt, quia corpus primo modo non eſt in recta linea prædicamentali, ſicut nec quæcunque pars: corpus verò ſecundo modo eſt directè in prædicamento ſubſtantiæ, ſicut & quodlibet aliud genus.

Ad idem. *Et etiam talis eſt animalis habitudo ad hominem. Si enim animal nominaret tantum rem talem, quæ habet quandã perfectionem, vt poſſit ſentire & moueri per principium in ipſo exiſtens, cum præciſione alterius perfectionis: tunc quæcunque alia perfectio vlterius ſuperueniret haberet ſe ad animal per modum partis, & non ſicut implicitè contenta in ratione animalis: & animal non eſſet genus ſecundùm quod ſignificat rem quãdam: ex cuius forma poteſt prouenire ſenſus & motus, quæcunque ſit illa forma ſiue ſit anima ſenſibilis tantùm, ſiue ſit anima ſenſibilis & rationalis ſimul.*

Declarat hoc quoque in hoc genere, quod eſt animal: poteſt enim animal accipi vt ſignificat formam, ex qua præcisè oriantur ſenſus & motus, quibus animal à non animali diſcernitur: vt dicitur primo de anima, tex. com. 19. Poteſt etiam accipi animal, vt dicit formam quancunque, ex qua oriantur ſenſus & motus non præcisè: & ſic eſt genus. Primo autem modo eſt pars ſpeciei: vnde homo eſt compoſitus ex animali & intellectiuo principio tanquam ex ſuis partibus eſſentialibus, accipiendo animal primo modo, ſic enim extra ſignificatum eius eſt intellectiua natura: animal verò ſecundo modo eſt, totum reſpectu hominis implicitè includens ſpecificas perfectiones, cùm enim ſic dico, animal, dico habens naturam ſenſitiuam indeterminatè relinquendo: per quam formam habeat ſenſitiuam naturam, & ſic implicitè includuntur omnes formæ

formæ ſpecificæ:habetur enim natura ſenſitiua non niſi per formam hominis,leonis vel bouis,&c. Ex his patet differentia inter eſſentiam genericam & ſpecificam:vt ſubſunt nominibus generico & ſpecifico primæ intentionis:quia ſcilicet differunt ſicut includens implicitè & includens explicitè illamet.

Si igitur genus ſignificat indeterminatè id totum,quod eſt in ſpecie, non enim ſignificat tantum materiam,ſimiliter etiam differentia ſignificat id totum,quod eſt in ſpecie,& non tantum formam : & etiam diffinitio ſignificat totum,& etiam ſpecies,ſed diuerſimodè. Quia genus ſignificat totum,vt quædam denominatio determinans id, quod eſt materiale in re ſine determinatione propriæ formæ.vnde genus ſumitur à materia:vnde patet ex hoc,quòd corpus dicitur ex hoc,quòd habet talẽ perfectionem,vt poßint in eo deſignari tres dimenſiones. quæ quidem perfectio eſt,vt materialis ſe habens ad vlteriorem perfectionem. Differentia verò econuerſo eſt,ſicut quædam determinatio à forma determinata ſumpta præter hoc,quòd de intellectu primo ſit materia determinata,vt patet cum dicitur animatum,ſcilicet illud, quod habet animã, non determinatur quid ſit,vtrum corpus,vel aliquid aliud. vnde Auicen.quòd genus non eſt in differentia,ſicut pars eſſentiæ eius,ſed ſolùm ſicut ens extra quidditatem,ſiue eſſentiam , ſicut etiam ſubiectum eſt de intellectu paßionum , & ideo genus non prædicatur de differentia per ſe loquendo,vt dicit Ariſt.in tertio de anima,& quarto Topicorum: niſi fortè ſicut ſubiectum prædicatur de paßione. Sed diffinitio ſiue ſpecies comprehendit vtrumque , ſcilicet determinatam materiam , quam deſignat nomen Generis,& determinatam formam, quam deſignat nomen Differentiæ.

Vide Auicen. 5. metap cap. 5. per totũ.

Genus ſpecies, differentia, ac diffinitio, idem & realiter ſunt: diſtinguuntur autẽ formalibus eorũ ſignificatu.

5. metap. ca. 5. circa medium.

In hac tertia parte capituli comparat genus, ſpeciem, differentiam & diffinitionem inter ſe quo ad cõuenientiam & differentiam.Conuenire ait hęc omnia in hoc quòd quodlibet eorũ ſignificat totum quod eſt in ſpecie. Quod ex prædictis immediatè ſequitur: ſi enim genus ſignificat totum, quia verè & propriè prædicatur de ſpecie,& confundit in ſe omnia, ad quæ ſe extendit, pari ratione differentia cum verè & propriè prædicetur de ſpecie, & confundit in ſe omnia,ad quæ ſe extendit, vt prædicabile, totum ſignificabit. Differentiam autem duplicem ponit inter ea. Differunt primò quo ad formalia ſignificata eorum, quia formale ſignificatum generis eſt perfectio materialis, formale autem ſignificatum differentiæ eſt perfectio formalis, formale verò ſignificatum ſpeciei eſt aggrega-

gregatum ex vtraque perfectione, non diſtinguendo eas: formale autem ſignificatum diffinitionis eſt ſimiliter aggregatum ex vtraque perfectione: ſed diuidendo in ſingulas: verbi gratia, formale ſignificatum animalis eſt natura ſenſitiua quæ ſe habet vt materialis ad perfectionem intellectualem, quæ formaliter importatur per rationale: & conſequenter perfectio intellectualis, ſe habet vt formalis: ſimiliter formale ſignificatum hominis, & animalis rationale eſt aggregatum ex natura ſenſitiua & intellectiua: ſed animal rationale ſeparatim explicat vtrunque: homo vero non. Pro intellectu horum nota quod ſignificatum formale nominis ad pręſens eſt perfectio ſeu forma determinatè: & primò explicata per illud nomen. Materiale vero eſt illud quod ſub nominis ſignificatione cadit non primo: vnde conſiderato omni eo quod tam formaliter quàm materialiter importatur per genus, ſpeciem, differentiam & diffinitionem dicit, quod idem ſignificãt, & quod conueniunt. Conſideratis autem formalibus eorum ſignificatis, dicimus, quod differunt & quod non ſignificant idem. Sed ne vageris, quærendo differentiam inter ſignificatum formale ſpeciei & diffinitionis: quoniam nulla eſt, ſed in modo tantum exprimendi idem formale ſignificatũ differunt. Species enim indiſtinctè actu tamen explicat totum: diffinitio verò diuidit in ſingula, vt dicit 1. Phy. tex. com. 5. Genericum ergo nomen, puta animal formaliter & determinatè explicat materialem hominis perfectionem ſcilicet ſenſitiuam: & ideo genus ſumitur à materia, 8. Meta. ex com. 9. Differentiæ vero nomen puta rationale, formaliter & determinatè explicat formalem rei perfectionem: ideo dicitur ibidem ſumi à forma. Et ſicut in formali ſignificato generis non cadit perfectio per differentiam importata, quia indeterminatè in illo includitur: ita in formali conceptu differentiæ non cadit genus eadem ratione: quia ſcilicet perfectio generica indeterminatè cadit in nomine differentiæ. Sicut enim ex eo quod animal ſignificat habens naturam ſenſitiuam, duo ſignificat, naturam ſenſitiuam formaliter, & primo, & quod habet illam indeterminatè: non enim explicat an id ſit homo vel bos: ſic rationale, ex eo quod ſignificat, habens rationalitatem, duo ſignificat, ſcilicet rationalitatem formaliter & primo, & habens illam ſecundariò & indeterminatè: non
Meta. 1. cap. 6. enim determinat quid ſit id habens an homo, vel animal, & ideo dicit Auicen. quòd genus non eſt in differentia, ſicut pars eſſen

eſſentiæ eius, id eſt ſicut pars ſui formalis ſignificati, ſed eſt extra formale ſignificatum eius: ſicut ſubiectum eſt extra formale ſignificatum ſuæ paſſionis. Album enim puram qualitatem ſignificat: vt dicitur in prædicamentis. Et licet genus non ſit de intellectu differentiæ tali modo, ſcilicet vt formaliter ſignificatum per illam; eſt tamen de intellectu eius alio modo vt ſubiectum ſcilicet de intellectu paſſionis. Dupliciter enim vt ſuprà dictum eſt, aliquid cadit in ratione alicuius. Vno modo vt pars quidditatis. Alio modo vt ſubiectum eius: quomodo ſubiectum intrat diffinitionem paſſionis: vt habes 7. Metap. text. com. 19. & ideo dicit Ariſt. 3. Metap. text. com. 10. & 4. Topi. cap. 3. quod genus per ſe non prædicatur de differentia, niſi forte ſubiectum prædicatur de paſſione. Ratio primi dicti eſt, quia genus in nullo modo dicendi per ſe prædicatur de differentia: non quidem in quarto, quia differentia non explicat cauſam generis: nec in ſecundo, quia differentia non ponitur in generis diffinitione, nec etiam in primo propriè, quia prædicata primi modi in recto, quæ propriè prædicantur, ſunt ea quæ intrinſecè in ratione cadunt, & non ea quæ per additamentum in ea ſunt homo enim non prædicatur propriè de riſibili in primo modo, quod patet ex eo quòd iſta, Riſibile eſt homo, eſt per accidens, vt dicitur 1. Poſter. cap. 18. Ratio ſecundi eſt, quia ſi genus eſt de intellectu differentiæ, ſicut ſubiectum eſt de intellectu paſſionis: conſequens eſt quod genus prædicetur de differentia, ſicut ſubiectum de paſſione. Quod dicit fortè non dubitantis eſt, ſed non determinantis. conſueuit enim apud ipſum res non deciſa ſub dubia verborum forma poni. *Prædicamẽto ſub ſtantiæ.*

Aduerte quòd licet in intellectu differẽtiæ cadat genus determinatè: nomen tamen differentiæ genus illud non explicat determinatè: rationale enim non explicat animal cum rationalitate, ſed habens rationalitatem, ſicut & in diffinitione riſibilis cadit homo: & tamen hoc nomen riſibile non explicat hominem determinatè, ſignificat enim habens riſibilitatem. *Vide Aut com. 5. Metaphy.*

Et ex hoc patet ratio, quare genus & ſpecies & differentia ſe habeant proportionaliter ad materiam forma & compoſitum in natura quamuis non ſint idem cum illis, quia neque genus eſt materia, ſed ſumitur à materia vt ſignificans totum: nec differentia eſt forma, ſed ſumitur à forma, vt ſignificans totum. Vnde dicimus hominem eſſe animal rationale, & non ex animali & rationali, ſicut dicimus eum eſſe ex corpore & anima. Ex corpore enim & anima dicitur eſſe homo, ſicut ex *Genus ſumitur à materia, quam nõ ſignificat differentia vero à*

forma, quam nō importat ſpecies ve ro à compoſito ex vtraque, quæ ta- men non ſignificat.

ex duabus rebus quædam tertia res conſtituta, quæ neutra illarum eſt: homo enim nec eſt anima neque corpus: ſed ſi homo aliquo modo ex animali & rationali dicatur eſſe, non erit ſicut res tertia ex duabus rebus, ſed ſicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Intellectus enim animalis eſt ſine determinatione formæ ſpecialis naturam exprimens rei, ex eo quod eſt materiale reſpectu vltimæ perfectionis. Intellectus autē huius differentiæ rationalis conſiſtit in determinatione formæ ſpecialis, ex quibus duobus intellectibus conſtituitur intellectus ſpeciei vel diffinitionis: & ideo ſicut res conſtituta ex aliquibus, non recipit prædicationem earum rerum, ex quibus conſtituitur: ita nec intellectus recipit prædicationem eorum intellectuum, ex quibus cōſtituitur: non enim dicimus, quod diffinitio ſit genus vel differentia.

Correlariè concludit ſecundam differenriam inter genus & ſpeciem & differentiam: quia ſcilicet genus proportionaliter ſe habet ad materiam, quæ eſt pars compoſiti, & non ſignificat ipſam: differentia proportionaliter ſe habet ad formam, & non ſignificat ipſam. ſpecies proportionaliter ſe habet ad compoſitum ex materia & forma: & vt ſic non ſignificat compoſitum ex materia & forma, ſed aliqua complectens genus & differentiam. In aſſignatione huius differentiæ ſecundum quodlibet membrum ponuntur duæ particulæ: puta in primo membro prima particula eſt, quòd genus proportionaliter ſe habet ad materiam: ſecunda verò eſt, quod genus non ſignificat materiam: ſimiliter in ſecundo & tertio membris. Prima particula omnium ſequitur ex ſupradictis. Si enim perfectio generica quæ formaliter importatur per genus eſt materialis reſpectu perfectionis differentialis, quæ formaliter importatur per differentiam, oportet quod ſicut ſe habet materia reſpectu formæ in compoſito naturali, puta Sorte: ita genus reſpectu differentiæ in compoſito rationali: ſcilicet ſpecie, vt ſicut materia eſt potentialis, & perficitur ac ſpecificatur per formam, ſic generica perfectio eſt potentialis perfectibilis, & ſpecificabilis per differentiam. Secunda vero particula, licet ſequatur etiam ex ſupradictis quia ex eo quod genus differentia & ſpecies ſignificat totum, ſequitur immediatè quod genus non ſignificet materiam quia materia non eſt totū: & quod differentia non ſignificet formam, quia forma non eſt totum: & quod ſpecies vt ſic non dicat cōpoſitum ex materia & forma, eo quod partes eius vt ſic non ſunt materia & forma, ſed genus & differentia. Attamen

tamen S.Tho. probat eam tali ratione, Materia & forma ſunt partes ſui totius, ſicut duæ res tertiæ rei. genus & differentia non ſunt partes ſui totius, ſcilicet ſpeciei, vt duæ res tertiæ rei: ergo genus & differentia non ſunt materia, & forma ſpeciei. Maior patet ex ſe, homo enim eſt alia res à materia ſua, & alia à ſua forma. Nec eſt curæ modo vtrum ſit res diſtincta realiter vel ſecundùm rationem ab illis duabus coniunctis. ſufficit enim nobis, quòd ſit tertia res realiter diſtincta à qualibet parte. Minor verò declaratur hoc modo, Si genus & differentia componerent ſpeciem, vt duæ res tertiam, tunc homo eſſet compoſitus ex animali & rationali: hoc eſt falſum, ergo à deſtructione conſequentis genus & differentia non componunt ſpeciem, vt duæ res tertiam: quod erat probandum. Conſequentia patet ex ſe: falſitas verò conſequentis probatur, ex eo quod nulla pars prædicatur de ſuo toto, vt ſuprà dictum eſt. Habetur quarto Topicorum cap. 11. Animal autem prædicatur de homine: ſimiliter rationale. dicimus enim quòd homo eſt animal, & quod eſt rationalis.

Aduertendum eſt quod S.Tho. in textu explanando Maiorem exemplariter dicit, quod homo dicitur eſſe ex anima & corpore, ſicut ex duabus rebus tertia res. Circa quæ verba dubitatur quomodo hoc ſit verum, eius doctrinam ſuſtinendo ponentis vnicam formam ſubſtantialem in compoſito quæcunque enim ſunt idem realiter, non conſtituunt aliquod, vt duæ res tertiam, perfectio autem corporea & anima ſunt idem realiter, ſi vnica forma ponitur. quomodo ergo conſtituent hominem, vt duæ res tertiam?

Hanc dubitationem propter eius magnam difficultatem diuerſimodè ſoluunt. Quidam dicunt. Corpus & anima non ſunt ſecundum rem partes hominis, ſed ſecundum rationem tantum: licet enim anima ſit verè pars, corpus autem ſecundum rem eſt totum, dicit enim compoſitum ex materia & forma, quæ eſt anima; ideo non eſt compoſitus ex anima, & corpore, tanquam ex duabus partibus ſecundum rem, ſed ſecundum rationem, ſed bene eſt compoſitus ex eis tanquam ex duabus rebus: eo modo, quo totum & pars ſunt duæ res, vt tertia res ſecundum rationem diſtinctam ab altera, ſcilicet corpore: & ſecundum rem ab altera, ſcilicet anima.

Alij dicunt, & in idem redit, quòd homo eſt compoſitus ex anima & corpore, ſicut ex cauſa formali, & eo cuius eſt

cauſa

cauſa formalis. Diuerſæ enim res ſunt ſecundum Auicen. cauſa formalis, & id cuius eſt cauſa formalis: ſicut lucidum eſt compoſitum ex luce & lucido, vnde & iſti dicunt, quod eſt compoſitus homo ex duabus, ſcilicet ex toto & ex parte: ſed non ex duabus partibus ſecundum rem.

Alij dicunt, quod locutio iſta eſt intelligenda per ſynecdochem, Homo eſt compoſitus ex anima & corpore ratione ſuæ partis, ſcilicet materiæ. Mihi autem pro nunc videtur dicendum, quòd homo eſt compoſitus ex anima & corpore, non ſolum tanquam ex duabus rebus tertia res: ſed tanquam ex duabus partibus ſecundum rem totum, accipiendo corpus, non vt genus, ſed vt ſignificat partem: & accipiendo animam præciſæ, vt diffinitur ſecundo de anima. Significat autem corpus ſic acceptum compoſitum ex materia & perfectione corporea præciſæ. Anima verò perfectionẽ vitalem præciſæ. Probatur intentũ ſic, Corpus differt realiter ab anima, & non vt totum à parte: ergo vt pars à parte. probatur media: quia totum confusè ſaltẽ includit partem, corpus autẽ ſic acceptũ excludit animã: vnde in diffinitione animæ ponitur corpus, vt ſubiectũ deferens animã: vt ibi dicit S. Tho. Prima propoſitio eſt ex ſe euidens, & ab omnibus cõceſſa. Cõſequẽtia autẽ ex ſufficiẽti diuiſione robur trahit: oportet enim vel vt totũ à parte, vel vt pars à parte, corpus realiter differre ab anima: ſi realiter differunt, homo igitur eſt cõpoſitus ex corpore & anima tanquã ex partibus realiter diſtinctis: quod erat intentum. Et aduerte quòd corpus, pars cũ importat corporeitatem præciſæ extra ipſum, eſt identitas perfectionis corporeæ ad animam ſeu perfectionem vitalem: accidit enim, accidente extraneo corpori præciſæ, quod eius perfectio ſit idem cum anima: per ſe enim præſcindit animam: & ideo per ſe loquendo ſubtiliter dictum eſt, hominem componi realiter ex anima & corpore. Vnde ſecundum hoc ad obiectionem deductam, dic quòd licet perfectio corporea ſeu forma corporeitatis ſit eadem realiter animæ, corpus tamen aliud eſt realiter ab anima, & ipſa perfectio corporea, per ſe loquendo, non eſt eadem realiter ipſi animæ, imo ipſam excludit præciſæ accepta: & ideo corpus & anima cum præciſione, per ſe loquendo realiter partes ipſius hominis conceditur eſſe. Huic reſponſioni fauent verba text. vbi aſſignatur pro cauſa dicti præciſio animæ à ſignificato corporis. Quod diximus de corpore eſt anima reſpectu animalis, dicere poteris de animali & anima

anima intellectiua reſpectu hominis, de corpore & forma lapis reſpectu lapidis,& ſic de aliis, ſemper accipiendo terminos præciſe pro partibus,licet non conſuetum ſit dici inanimata cõponi ex corpore & forma ſpecifica, ſicut animata ex anima & corpore,propter latentem differentiam inter corporeitatẽ & formam inanimatorum: & etiam quia forma animatorum eleuat cõpoſitũ ad hoc,quòd moueat ſeipſum,oportuit in ipſo diſtinguere partem mouentem, & partem motam : animam ſcilicet & corpus: quod non inuenitur in formis inanimatorum.

Aduerte ſecundò, quòd S. Tho.ad clarificandam Minorem dicit, quòd homo nõ eſt ex animali & rationali, ſicut ex duabus rebus tertia res:ſed ſicut intellectus tertius ex duobus intellectibus. Vbi ſciẽdum,quòd genus,ſpecies & differentia poſſunt accipi tripliciter. Primo modo pro re ſignificata per nomen genericum,ſpecificũ, & differentiale primæ intentionis. Secundo modo pro conceptu formali talium nominum.Tertio modo pro re ſignificata per eorũ nomina ſecũdæ intentionis: verbi gratia, animal, homo, & rationale poſſunt accipi primò pro re ſignificata per hæc nomina:ſecundo pro cõceptibus eorum formalibus: tertiò pro relationibus generis,ſpeciei & differentiæ.Primo modo nec ſpecies nec diffinitio eſt compoſita ex genere & differentia, eo quòd res ſignificata per ſpeciem & diffinitionem eſt eadem realiter cum re ſignificata per genus & differentiam: idem enim non cõponitur ex ſeipſo.Tertio modo ſimiliter nec ſpecies nec diffinitio eſt compoſita ex genere quòd differentia,eo quod relatio ſpeciei relatiuæ opponitur relationi generis, vt dicitur à Porphyrio. Nullum autem correlariuum componitur ex ſuo correlatiuo, & vniuerſaliter nõ apparet quomodo relatio poſſit componi ex aliis relationibus: vnde ſicut relatio,quam ſignificat hic nomen propoſitio, non eſt compoſita ex relatione prædicati ad ſubiectum : ſed eſt relatio attributa ab intellectu ipſi complexo ex prædicato & ſubiecto:ita relatio diffinitionis eſt relatio attributa tali formato conceptui in prima operatione intellectus explicanti diſtinctè genus & differentiam.

Secundo verò modo tam ſpecies,quàm diffinitio eſt cõpoſita ex genere & differentia, conceptus enim formalis ſpeciei integratur ex conceptu formali generis & cõceptu formali differẽtiæ tanquã ex duabus partibus,verbi gratia,Cõceptus formalis hominis eſt aggregatum quid ex cõceptu formali animalis,

& cõceptu formali rationalis. Quod ex ſupradictis ſic deducitur: ex eo enim quod oſtendimus, genus & differentiam & ſpeciem differre in ſignificato formali, liquet quòd conceptus formalis animalis eſt cõceptus perfectionis ſenſitiuæ & cõceptus formalis rationalis eſt conceptus perfectionis intellectiuæ, & conceptus formalis hominis eſt conceptus vtranq; perfectionem cõplectens ex illis tanquã conceptus tertius illorũ adunatione formatus: & ſic homo eſt ex animali & rationali tãquam intellectus tertius ex duobus intellectibus: id eſt tanquã conceptus tertius ex duobus conceptibus, & nõ tanquã res ex duabus rebus: & quia nulla pars vt pars prædicatur in recto de ſuo toto: ideo intellectus ſiue conceptus formalis animalis nõ prædicatur in recto de intellectu, id eſt cõceptu formali hominis. Iſta enim eſt falſa. Conceptus formalis hominis eſt conceptus formalis animalis: quia conceptus formalis hominis aggregat totum ex intellectiua & ſenſitiua perfectionis coniunctũ, conceptus verò formalis animalis non niſi partem, ſcilicet perfectionem ſenſitiuã dicit: licet, vt ſuprà dictum eſt, ſecundũ conceptum ſeu ſignificatum materiale & formale ſimul totum dicat. homo ergo ſecundum ſuum formalem intellectũ ſeu conceptum acceptus non eſt animal, neque rationale: ſed ex animali & rationali. Et ſicut dictum eſt de homine qui eſt ſpecies, ita dicito de animali quod eſt diffinitio: animal enim rationale ſecundum ſuum formalem conceptum, non eſt animal neque rationale, ſed ex animali & rationali: differt nanque formalis conceptus animalis rationalis à conceptu formali animalis, & à conceptu rationalis ſicut totum à partibus.

Hoc autem quod dictum eſt conceptum formalem, ſcilicet ſpeciei & diffinitionis componi ex cõceptibus formalibus generis & differentiæ poteſt dupliciter intelligi, vno modo de conceptu mentali, alio modo de conceptu obiectali formaliter ſumpto. Si primo modo, adhuc dupliciter intelligi poteſt. Vno modo de cõceptu mentali ſecundum eſſe ſubiectiuum, ſeu ſecundum id quod eſt. Alio modo de illo ſecundum eſſe repræſentatiuũ: conceptus materialis ſpeciei, ſecundum id quod eſt, non eſt cõpoſitus ex conceptibus mentalibus generis & differentiæ, ſecundùm id quod ſunt, eo quod omnes ſunt qualitates ſimplices, nec poſſunt diſtingui in plures partes componentes. Non enim eſt imaginandũ, cũ intellectus format conceptũ diffinitionis hominis, ſcilicet animal rationale, ꝙ formet pluresq;
concep

conceptus,ſed vnum tantùm, qui eſt quædam ſimplex qualitas diſtinctè ſingulas repræſentantem,ſicut in re extra,res diffinita eſt habens rem generis & differētiæ abſque compoſitione realis:vnde hoc primo dictum noſtrum non eſt verum: conceptus verò mentalis ſpeciei ſecundum eſſe repræſentatiuum formaliter acceptus eſt compoſitus ex cōceptibus mentalibus generis & differentiæ ſecūdum eſſe repræſentatiuum formaliter acceptis,ſicut idolum repræſentans totum ex idolis partium:homo enim in mente repræſentat aggregatum ex perfectione ſenſitiua & intellectiua. animal verò in mente formaliter non repræſentat niſi perfectionem ſenſitiuam, rationale autem non niſi intellectiuam:vnde hoc modo verificatur dictum noſtrum, Conceptus autem obiectalis ſpeciei formaliter ſumptus, cum nihil aliud ſit, quàm ſignificatum formale,conceptus mentalis eiuſdem eſt compoſitus ſecundùm rationem ex conceptibus obiectalibus generis & differentiæ formaliter acceptis: ſicut ſignificatum formale ſpeciei eſt compoſitum ſecundum rationem ex ſignificatis formalibus generis & differentiæ, vt ſuprà oſtenſum eſt:vnde homo acceptus vt eſt obiectus conceptui mentali, ſuo ſcilicet ſpecifico non eſt animal neque rationale: ſed ex animali & rationali, accipiendo etiam animal & rationale, ſecundùm quòd obiecta ſunt ſuis mentalibus conceptibus: vt oſtendit falſitas huius propoſitionis. Obiectum formale ſpecificum eſt obiectum formale genericum, ſiue differentiale: dicit enim homo vt ſic aggregatum ex perfectione ſenſitiua & intellectiua: animal verò vt ſic non niſi vnam partem aggregati, ſcilicet ſenſitiuam naturam, rationale, vt ſic non niſi alteram partem, ſcilicet intellectiuam perfectionem: manifeſtum eſt autem quòd aggregatum non eſt aliquod aggregatorum: vnde & hoc modo, dictum noſtrum veritatem continet: & eſt maximè ad propoſitum. Et ſic animal quo ad rem importātem, nec eſt pars, nec totum reſpectu hominis & animalis rationalis,quo ad ſignificatum verò materiale & formale ſimul eſt totum:quo ad ſignificatū, formale autē eſt pars tam obiectaliter,quàm repræſentatiuè ſumptum. Vnde cum dico,Homo eſt animal rationale,ſi res ipſa ſolùm attendatur, nec partis, nec totius ratio ſaluabitur, ſi verò res ipſa ſic ſignificata, ſcilicet implicitè includens inferiora inſpiciatur, totius rationem habet: ſi autē res ipſa ſic ſignificata attendatur ſecundum id,quod explicitè includit vt ſic: partis rationem ſortitur

propter quod animal ponitur in diffinitinoe hominis, vt res. Res enim de re prædicatur vt totum, quia prædicatur in recto, & vt pars, quia additur differentia, qua aliud explicat, &c.

Quod ſuprà diximus de ſpecie, dicito de diffinitione ſeruato ſuper eo quod dicitur 1. Phyſi. text. com. 5. ſcilicet quòd diffinitio diuidit in ſingula: non autem ſpecies. Nec fallaris, noſtra dicta in hac materia legens, & ſuprà (quoniam ſuprà) nec conceptum formalem conceptum mentalem diſtinctum contra obiectalem accepimus. In hac materia verò per intellectum ſeu conceptum formalem tam mentalem conceptum, quàm obiectalem formaliter ſumptum intelligi volumus.

Tametſi genus ſignificet vnam eſſentiam, plures tamen ſpecies eſſentialiter diſtinguuntur.

Quamuis autem genus ſignificet totam eſſentiam ſpeciei, non tamen oportet vt diuerſarum ſpecierum, quarũ eſt idem genus, ſit vna eſſentia: quia vnitas generis ex ipſa indeterminatione vel in differẽtia procedit: non autem ita quód id quod ſignificatur per genus, ſit vna natura numero in diuerſis ſpeciebus cui ſuperueniat res alia, quæ ſit differentia determinans ipſum: ſicut forma determinat materiam, quæ eſt vna numero: ſed quia genus ſignificat quandam formam, tamen non determinate hanc vel illam, quam determinatè differentia exprimit, quæ non eſt alia quàm illa, qua indeterminatè ſignificabatur per genus: & ideo dicit Commentator in 11. Metaphyſi. quod materia prima dicitur vna per remotionem omnium formarum, ſed genus dicitur vnum per communitatem formæ ſignatæ: vnde patet, quod per additionem differentiæ remota illa indeterminatione. quæ erat cauſa vnitatis generis, remanent ſpecies diuerſæ per eſſentiam.

In quarta parte capituli huius intendit excludere talem obiectionem, Quæcunque habent vnum genus, habent vnam eſſentiam: diuerſæ ſpecies habent vnum genus: ergo diuerſæ ſpecies habent vnam eſſentiam, quod eſt falſum: quia ſpecies differunt eſſentialiter. Maior probatur ex eo, quòd genus ſecundùm prædicta dicit totam eſſentiam ſpecierum. Et licèt iſta obiectio faciliter ſolui poſſet, dicendo ꝙ ſpecies habent eandem eſſentiam genericè, non tamen ſpecificè, quia tamen argumentum altiorem difficultatem petit, ex altiori principio reſpondere oportuit. Inducta eſt enim hæc obiectio ad concludendum diuerſas ſpecies habere eandem eſſentiam ſimpliciter, & non genericè: vt patet ex medio aſſumpto ſic arguendo, Ea, quorum tota eſſentia eſt vna, habent eandem eſſentiam ſimpliciter: diuerſarum ſpecierum eiuſdem generis, tota eſſen

tia

tia eſt vna:ergo diuerſæ ſpecies eiuſdem generis habent eandem eſſentiam ſimpliciter. Minor patet ex eo, quòd genus dicit totam eſſentiam ſpecierum,& eſt vnum in eis.

Ad huius obiectionis excluſionem declarat quomodo genus eſt vnum,& innuit talem diſtinctionem; aliquid ſignificat vnum dupliciter:vno modo per poſitionem vnius determinatę rei ſignificatæ:alio modo per indifferentiam ſeu indeterminationem plurium rerum importatarum. Primo modo genus non ſignificat vnum,ſed ſecundo modo. Illud enim primo ſignificat vnum, cuius ſignificatum ſecundum ſe acceptum eſt vna aliqua natura & determinata:ſicut homo ſignificat humanitatem quæ eſt certa & determinata natura, ſcilicet humana. Illud autem quod ſignificat vnum ſecundo modò, habet ſignificatum, non aliquam determinatam naturam, ſed plures naturas indeterminatè:ſicut animal ſignificans perfectionem ſeu naturam ſenſitiuam non ſignificat aliquã certã & determinatã naturam ſiue formam : nulla enim eſt in vniuerſo forma, quæ ſit anima ſenſitiua,ſed quælibet eſt vel bouina, vel leonina vel humana, &c. Vnde dicitur 7 Phyſic.text.com.31.quòd iuxta genus latent multa.& 10 Metaphy.tex.com.24 quòd natura generis diuerſa eſt in ſpeciebus & 1.de Anima.tex.com.quòd ratio animalis ſecundum vnumquodque animal eſt altera, eſt igitur genus vnũ ſecundo modo: vnde ad formã rationis dicitur ſecundum præmiſſam diſtinctionem,quòd quorum eſt tota eſſentiá vna primo modo,eorum eſt eſſentia eadem ſimpliciter:non autẽ quorum tota eſſentia eſt vna ſecundo modo : ſicut eſt in propoſito. ſpecierum enim totam eſſentiam non adunat genus niſi vnitate indeterminationis.

Aduertendum autem eſt, in litera appoſitam fuiſſe differentiam inter vnitatem generis & vnitatem materiæ primæ ad maiorem prædictorum euidentiam, quam differentiam ponit Commenta. 12. Metaphy. Comment. 14. vbi nota quòd de materia contingit loqui dupliciter. Vno modo, vt eſt quoddam totum vniuerſale reſpiciens hanc materiam vel illam, vt partes ſubiectiuas: & ſic de ipſa modo non eſt ſermo, idem enim eſt iudicium de eius vnitate & de vnitate cuiuſque vniuerſalis. Alio modo contingit loqui de ea ſolitariè ſumpta ſecundum ſe: non prout eſt vniuerſalis,aut particularis:neque prout eſt in hac ſpecie vel illa,& ſic de ea loquitur Comment. ibid.& ſanct. Thom. hic, differunt ergo vnitas materiæ ſic accepta &

vnitas generis in hoc, quod vnitas materiæ eſt vnitas numeralis fundata ſupra determinatam rem, vnitas verò generica eſt vnitas non numeralis, ſed indeterminationis fundata ſupra diuerſas naturas indeterminatè. Cum autem audis vnitatem materiæ primæ eſſe vnitatem numeralem, intellige negatiuè non poſitiuè. Dicitur enim aliquod vnum numero dupliciter: poſitiuè ſcilicet & negatiuè. Illud eſt numero poſitiuè, quod eſt vnum per poſitionem proprietatis ſeu differentiæ numeralis: ſicut Sor. & hoc modo materia prima ſecundum ſe non eſt vna numero: quia nullam proprietatem indiuidualem includit. Illud eſt vnum numero negatiuè, quod vniuerſale cum non ſit, eſt non plura numero, hoc autem eſt illud, quod nullum diſtinctiuum includit in ſe: vnde pluralitatem & numerum habere queat: & hoc modo materia prima ſecundum ſe eſt vna numero: & talis vnitas numeralis fundatur ſupra determinatam entitatem, illam, ſcilicet quæ eſt materia: quæ nullum diſtinctiuum includit cum ab omni denudata ſit actu, cuius eſt diſtinguere: & ideo dicit Com. quòd materia eſt vna per remotionem omnium formarum, quia vnitatem ſuam negatiuè habet, ex hoc quòd nō habet diſtinctiuas formas. Genus autem non eſſe vnum numero neque poſitiuè, neque negatiuè propriè loquendo, ex eo patet, quia vnitas numeralis tam poſitiuè, quàm negatiuè fundatur ſupra certam & determinatam rem: quod in genere non inuenitur: dicit enim genus plures naturas & res, ex quibus numerari poteſt. Sed & quòd genus ſit vnum vnitate indeterminationis, ex eo patet quòd naturæ plures per genus importatæ non adunantur in eius ſignificatione, niſi propter hoc, quòd indeterminatè ſignificat eas. Animal enim ideo adunat in ſe equum, bouem, leonem, &c. quia non determinatè explicat quis eorum ſit habens perfectionem ſenſitiuam: & ideo dicit Commen. ibi, quòd genus eſt vnū per communitatem formæ ſignificatæ, id eſt eo quòd communiter & non determinatè formas ſignificat. Vnde & patet quomodo propoſito S. Tho. deſeruit inducta authoritas. Si enim materia & genus in hoc differunt quòd materiæ vnitas eſt per negationem formarum ſupra entitate determinata fundata, & genus non eſt vnum niſi propter hoc quòd ſignificat communiter plura: conſequens eſt quòd genus non ſit vnum niſi ex indeterminatione, quod erat propoſitum.

Et quia

Et quia vt dictum eſt, natura ſpeciei eſt indeterminatè reſpectu indiuidui, ſicut natura generis reſpectu ſpeciei, inde eſt quod ſicut id quod eſt genus, prout prædicatur de ſpecie implicitè in ſua ſignificatione, quãuis indiſtinctè: totũ id quod determinatè eſt in ſpecie, ita id quod eſt ſpecies ſecũdùm quod prædicatur de indiuiduo, oportet quòd ſignificet totũ, quod eſſentialiter eſt in indiuiduo licet indiſtinctè: & hoc modo eſſẽtia ſpeciei ſignificatur nomine Hominis: vnde homo de Sorte prædicatur. Si autem ſignificatur natura ſpeciei cum præciſione materiæ ſignatæ, quæ eſt principium indiuiduationis, ſic ſe habebit per modum partis: & hoc modo ſignificat nomen humanitatis: humanitas enim ſignificat id vnde homo eſt homo. Materia autem ſignata non eſt illud; vnde homo eſt homo: & ita nullo modo continetur inter illa, ex quibus homo habet quod ſit homo, cùm igitur humanitas in ſuo intellectu includit tantum ea, ex quibus homo habet, quòd ſit homo, patet quòd à ſignificatione eius excluditur vel præciditur materia determinata vel ſignata. Et quia pars non prædicatur de toto, inde eſt, quod humanitas nec de homine, nec de Sorte prædicatur. vnde dicit Auic. quòd quidditas compoſiti non eſt ipſum compoſitum, cuius eſt quidditas, quamuis etiam ipſa quidditas ſit compoſita, ſicut humanitas, licèt ſit compoſita, non tamen eſt homo, imò oportet quòd ſit recepta in aliquo, quod eſt materia ſignata. Sed quia vt dictum eſt, deſignatio ſpeciei reſpectu generis eſt per formas, deſignatio autem indiuidui reſpectu ſpeciei eſt per materiam: ideo oportet vt nomen ſignificans id, vnde natura generis ſumitur, cum præciſione formæ determinatæ perficientis ſpeciem ſignificet partem materialem totius: ſicut corpus eſt pars materialis hominis: nomen autem ſignificans id, vnde ſumitur natura ſpeciei cum præciſione materiæ deſignatæ, ſignificat partem formalem: & ideo humanitas, ſignificatur vt forma quædam. Et dicitur quòd eſt forma totius, non quidem quaſi ſuper addita partibus eſſentialibus materiæ & formæ, ſicut forma domus ſuperadditur partibus integralibus eius, ſed magis eſt forma, quæ eſt totum, ſcilicet formam complectens & materiam: cum præciſione tamen eorum, per quæ materia eſt nata deſignari. Sic ergo patet, quòd eſſentia hominis ſignificatur hoc nomine, homo, & hoc nomine, humanitas: ſed diuerſimodè, vt dictum eſt: quia nomen, homo, ſignificat eam vt totum, inquantum ſcilicet non prætendit deſignationem materiæ, ſed implicitè continet eam: & indiſtinctè, ſicut dictum eſt, quòd genus continet differentiam, & ideo prædicatur hoc nomen, homo, de indiuiduis: ſed hoc nomen humanitas ſignificat eam vt partem, nec continet in ſua ſignificatione niſi id quod eſt hominis inquantum homo, & præcedit omnem

Eſſentia ſpecies indiuiduis comparatam totũ contingit eſſe & partẽ, vt autem pars eſt de illis minimè prædicatur, vt autem totũ eſt & in concreto nomine ſignificata de illis prædicatur.

deſignationem materiæ, vnde de indiuiduis hominis non prædicaretur, & propter hoc quandoq; hoc nomē eſſentia inuenitur prædicatum de re: dicitur enim Sortis eſſentia quædam: & quandoque negatur, ſicut dicimus, quod eſſentia Sortis non eſt Sortes.

In hac quinta & vltima parte huius capituli comparat eſſentiam ſpecificam ad indiuiduum ſecundùm totalitem, partialitatem, prædicabilitatem & formalitatem.

Ad quorum euidentiam aduertendū eſt, quod ſicut ſuprà de eſſentia generica dictū eſt, quod poteſt ſignificari per modū totius & per modū partis, ita nunc dicitur, quod eſſentia ſpecifica poteſt accipi vt ſignificata nomine primæ intentionis per modum totius, & per modū partis. Per modum quidem totius ſicut eſſentia humana ſignificatur per ly (homo) per modū verò partis ſicut illa met ſignificatur per ly (humanitas.) Differt autem ipſa à ſe altero modo ſignificata in hoc quòd ſignificata per modum totius implicitè includit indiuidua: ſignificata verò per modum partis excludit illa à ſui ſignificatione. Quod ſic declaratur exemplariter. Homo cùm ſignificet habens naturam humanam, implicitè includit ſub ly habens omnia indiuiduū humana. Habens enim naturam humanam eſt quodcūque indiuiduum humanum: humanitas autem cùm ſignificet quo homo eſt homo, omne aliud ab humanitate excludit à ly quo: nullum enim aliud ab humanitate eſt, quo homo eſt homo, & ideo cū principia indiuiduantia ſint aliud ab humanitate, vt ſuprà dictum eſt, ſequitur quod humanitas excludit principia indiuiduantia à ſui ſignificatione, & conſequenter indiuidua, quę ſine indiuiduatione intelligibilia non ſunt, ſicut nec ſpecies abſque differentia intelligi poteſt, & cum pars vt pars non prædicetur de ſuo toto, omne autem prædicatum in recto habet rationem totius, ideo eſſentia primo modo, id eſt per modū totius ſignificata de indiuiduis in recto prædicatur, ſignificata verò per modum partis, nequaquam. & propter hoc illa eſt vera, Sortes eſt homo: illa autem falſa, propriè loquendo, Sortes eſt humanitas (vt Auic. teſtatur) & ſic iam patet proportio eſſentiæ ſpecificæ ad indiuiduum ſecundùm tria, ſcilicet totalitatem, partialitatem, & prædicabilitatem.

Quò ad formalitatem verò declaratur appoſita differentia inter eſſentiam genericam per modum partis ſignificatam reſpectu ſpeciei, & eſſentiam ſpecificam per modum partis ſignificatam reſpectu indiuidui. Differunt enim in hoc, quod illa eſt

pars

pars materialis ſpeciei, iſta verò eſt pars formalis indiuidui. Et ratio eſt, quia illa, ſcilicet eſſentia generica comparatur ad alteram partem ſpeciei, vt materia ad formā & perfectibile ad ſuā perfectionem, cùm deſignatio ſeu determinatio generis ad ſpeciem fiet per differentiam, quæ ſumitur à ſpecifica forma, quæ perficit & complet perfectionem genericam. iſta verò, ſcilicet ſpecifica eſſentia comparatur ad alteram partem indiuidui, vt forma ad materiam, & perfectio ad perfectibile, cùm deſignatio ſeu determinatio ſpeciei ad indiuidua fiat per materiam ſignatam, quam imperfectionem eſſe ſpecifica forma, qua eſſentia ſpecificè ſumitur, cōſtat: ideo animalitas eſt pars materialis hominis, humanitas verò eſt pars formalis Sortis: & dicit quòd eſt forma totius non quaſi ſuperaddita, &c.

Ad euidentiam horum verborum eſt notādum, quòd forma totius & forma partis, vt in ſecundo ca. viſum fuit, differunt realiter: non ſicut vna forma differt ab alia forma, puta albedo à dulcedine, ſed ſicut totū & pars, & ideo dicitur hic, quòd forma totius non eſt quaſi ſuperaddita partibus, id eſt, non eſt forma addita materiæ & formæ, ſicut forma domus eſt, forma addita lignis, lapidibus, cæmento, & cæteris partibus: ſed magis eſt forma, quæ eſt totum, id eſt ipſum compoſitum reſultans ex partibus. Quod cū per modum partis formalis ſignificatur, forma totius appellatur, eo quòd totius eſt complete certificatiuū & diſtinctiuum & determinatiuum: hæ enim ſunt conditiones formæ. Et reſiduum ſermonis epilogus per ſe patens eſt.

CAP. IIII.

Quænam ratione eſſentiæ conueniat eſſe genus, ſpeciem, vel differentiam, oſtendit.

Nulla eſſentia ſubſtātiæ cōpoſitæ ſignificata per modū partis, eſt genus, vel ſpecies vel differentia. 5. Meta. ca. 6. in principio.

VIſo quid ſignificetur nomine Eſſentiæ in ſubſtantiis compoſitis, videndum eſt quomodò ſe habeat ad rationem generis, ſpeciei, & differentiæ, quia autem cui conuenit ratio generis ſpeciei vel differentiæ, prædicatur de hoc ſingulari ſignato, impoßibile eſt quòd ratio generis vel ſpeciei vel differentiæ conueniat eſſentiæ, ſecundùm quod per modum partis ſignificatur, vt nomine humanitatis vel animalitatis, & ideo dicit Auic. quòd rationalitas non eſt differentia, ſed differentiæ principium, & eadē ratione humanitas non eſt ſpecies, nec animalitas genus.

In hoc quarto ca. intēdens determinare, quomodò eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum ſe habeat ad intentiones logicas, ſcilicet genus, ſpeciem, differentiam quatuor facit: primò

ſex concluſionibus determinat intentũ:ſecundò excludit quẽdam Auer.errorem: tertiò excludit quãdam aliam obiectionẽ: quartò reſpondet tacitæ obiectioni.

Pro intellectu primæ partis notandæ ſunt duę diſtinctiones. Prima eſt iſta:Natura ſeu eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt tripliciter accipi:primò,vt ſignificata per modũ partis:ſecundò vt per ſe exiſtens ſeparata ſingularibus,tertiò, vt ſignificata per modum totius.Secunda diſtinctio, quæ eſt ſubdiuiſio tertij mẽbri eſt iſta:Natura ſubſtantiæ compoſitæ ſignificata per modũ totius poteſt accipi tripliciter:primò,ſecundum ſe:ſecundò, ſecundùm eſſe quod habet in ſingularibus, tertiò,ſecundùm eſſe quod habet in intellectu.

His prælibatis, ſcias quòd ſecundùm ſingula membra harũ diuiſionũ ponit ſingulas concluſiones ſecundùm primam quidem.duo mẽbra vtriuſque diuiſionis ponit quatuor negatiuas, ſecundùm verò vltima vtriuſque ponit duas affirmatiuas, ita quòd ſecundùm quamlibet diuiſionem primò ponit duas negatiuas,deinde tertiam affirmatiuam.& ſic fiunt ſex concluſiones.

Prima ergo concluſio negatiua eſt, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſignificata per modum partis,ſicut animalitas, humanitas,rationalitas,non eſt genus neque ſpecies neque differentia. Quam probat ſic,Tam genus,quàm ſpecies, quàm differentia prædicatur in recto de hoc particulari ſuppoſito,puta Sorte,eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſignificata per modum partis non prædicatur in recto,de hoc particulari ſuppoſito, ergo eſſentia taliter ſignificata nõ eſt genus,nec ſpecies,nec differentia.Omnes propoſitiones patent ex præcedenti capit.& ideo dicit Auic.quòd rationalitas,quæ ſignificat per modum partis, nõ eſt differentia,ſed principium differentiæ, & ſimiliter animalitas non eſt genus,ſed generis principium,& humanitas non eſt ſpecies,ſed ſpeciei principium,ſicut albedo eſt principium albi, & pars eſt principium eius,cuius eſt pars.

Eſſentia per ſe ſub ſiſtens,nõ in ſingularibus eſt genus vel ſpecies, vel differentia.

Similiter etiam non poteſt dici,quod ratio generis.ſpeciei,differentiæ conueniat eſſe,ſecundum quod eſt quædã res exiſtens extra ſingularia, vt Platonici ponebant,quia ſic genus & ſpecies nõ prædicarẽtur de hoc indiuiduo,non enim poteſt dici quòd Sortes ſit hoc quod ab eo ſeparatũ eſt.Nec ſeparatum illud proficit in cognitione huius ſingularũ ſignati.

Hic ponitur ſecunda concluſio negatiua, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitę per ſe non in ſingularibus exiſtens nõ eſt ſpecies ſiue genus.Et probat eam duplici ratione,Primò ſic,Genus ſeu ſpecies

ſpecies prædicatur de hoc particulari: eſſentia per ſe ſubſiſtens non in ſingularibus non prædicatur de hoc particulari, ergo eſſentia per ſe ſubſiſtens non in ſingularibus nõ eſt genus ſeu ſpecies: Maior patet, Minor probatur ſic, Subiectum eſt id quod in recto de eo prædicatur, Sortes nõ eſt homo ſeparatus: ergo Sortes non eſt ſubiectum reſpectu hominis ſeparati, ergo homo ſeparatus nõ prædicatur de Sorte, quod erat aſſumptum in Minore. Secundò ſic, Genus ſeu ſpecies eſt id, quo indiuidua cognoſcuntur, eſſentiã per ſe ſubſiſtens non in ſingularibus non eſt id, quo indiuidua cognoſcuntur, ergo eſſentia per ſe ſubſiſtens, nõ eſt genus neque ſpecies, Maior patet ex eo quod vnumquodque per ſuum genus, ſpeciem, differentiam cognoſcitur. Minor verò ex eo, quod vnumquodque cognoſcitur quidditatiuè per id quod eſt in eo, & non per id quod non eſt in eo.

Et ideo relinquitur, quòd ratio generis, vel ſpeciei, vel differentiæ conueniat eſſentiæ. ſecundum quod ſignificat per modum totius, vt nomine Hominis, vel animalis prout implicitè & indiſtinctè continet totum hoc, quod in indiuiduo eſt.

Eſſentia ſubſtãtia compoſitæ vt per modũ totius ſignificatur, ſiue nomine cõcreto, eſt genus, ſpecies, vel differentia.

Hic ponitur tertia concluſio affirmatiua, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſignificata per modum totius eſt ſpecies, genus vel differentia, &c. probatur ſic. Genus, ſpecies ſeu differentia ſubſtantialiter continet & implicitè totum, quod eſt in indiuiduis: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non niſi ſignificata per modum totius continet implicitè totum eſſe indiuiduorũ, ergo eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſignificata per modum totius eſt genus vel ſpecies vel differentia. Propoſitiones omnes ex præcedenti cap. patent, vbi diximus genus, ſpeciem, differentiam, conuenire in hoc quod ſignificãt totum, quod eſt in inferioribus, & ſua abſtracta excludere ea, quæ ſunt in inferioribus, eſt igitur animal genus, homo ſpecies, rationale differentia.

Natura autem vel eſſentia ſic accepta poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo ſecundum naturam & rationem propriam: & hæc eſt abſoluta conſideratio ipſius, & hoc modo nihil eſt verum de ea dicere, niſi quod conueniat ſibi, ſecundum quod huiuſmodi. Vnde quicquid alio rum ſibi attribuitur, falſa eſt attributio: verbi gratia, Homini in eo, quod eſt homo, conuenit rationale & animal, & alia quæ in eius diffinitione cadunt. Album vero vel nigrum vel quodcunque huiuſmodi, quod non eſt de ratione humanitatis, non conuenit homini in eo, quod eſt homo. Ideo ſi quæratur vtrum iſta natura poſſit dici vna vel plures, neutrum concedendum eſt: quia vtrunque eſt extra intellectum humani

Eſſentiæ, vel natura per ſe, id eſt abſolutè accepta non niſi prædicata quidditatiua cõueniũt.

ſumptæ verò vt habet eſſe in ſingularibus, vel in anima cõueniunt, prædicata per accidens, & denominatiua, & abſolutè ſumpta eſt, quæ prædicatur de indiuiduis.

manitatis, & vtrunque poteſt ſibi accidere. Si enim pluralitas eſſet de ratione eius, nunquam poſſet eſſe vna: cum tamen vna ſit ſecundum quod eſt in Sorte. Similiter ſi vnitas eſſet de intellectu & ratione eius, tunc eſſet, vna & eadem natura Sortis & Plat. nec poſſet in pluribus plurificari. Alio modo conſideratur, ſecundum quod habet in ſe in hoc vel in illo: & ſic de ipſa prædicatur aliquid per accidens ratione eius in quo eſt: ſicut dicitur quod homo eſt albus, quia Sortes eſt albus, quamuis homini non conueniat in eo, quòd eſt homo. Hæc autem natura habet duplex eſſe, vnum in ſingularibus, aliud in anima: & ſecundum vtrunque conſequuntur accidentia dictam naturam: & ſic in ſingularibus habet multiplex eſſe ſecundum diuerſitatem ſingularium: & tamen ipſi naturæ ſecundum propriam conſiderationem ſcilicet abſolutam, nullum iſtorum eſſe debet falſum enim eſt dicere: quòd natura hominis, inquantum huiuſmodi, habeat eſſe in hoc ſingulari: ſi enim eſſe in hoc ſingulari conueniret homini, inquantum eſt homo, nec eſſet vnquam extra hoc ſingulare ſimiliter ſi conueniret homini, inquantum eſt homo, non eſſe in ſingulari, nunquam eſſet in eo Sed vtrum eſt dicere, quòd homo, inquantum eſt homo, non habet quòd ſit in hoc ſingulari vel in illo, patet ergo quòd natura hominis abſolutè conſiderata abſtrahit à quolibet eſſe: ita quòd non fiat præciſio alicuius eorum: & hæc natura ſic conſiderata, eſt quæ prædicatur de omnibus indiuiduis.

Hic antequam ponatur quarta concluſio, inchoatur ſecunda diuiſio ſuprà poſita cuius terminos oportet prædeclarari ad intellectum concluſionũ. Natura per modum totius ſignificata, ſecundum naturam ſeu rationem propriam, vel ſecundum ſe, idem ſunt quod natura conſiderata ſecundum eas cõditiones, ſiue ea prædicata, quæ conueniunt ſibi ex ſua diffinitione, ſuæ in primo modo dicendi per ſe. Natura verò ſecundum eſſe in ſingularibus idem ſonat quod natura cõſiderata ſecundum eas conditiones, ſiue ſecundum ea prædicata, quæ conueniunt ſibi ex hoc, quòd in ſingulari vel in ſingularibus eſſe habet. Natura autem ſecundum eſſe in intellectu idem ſonat quod natura cõſiderata ſecundum eas cõditiones, ſiue illa prædicata, quæ conueniunt ſibi ex hoc, quòd habet eſſe in intellectu. Differũt autẽ quadrupliciter, vt ex textu colligitur, conditiones conuenientes naturæ ſecundum has diuerſas acceptiones, eo quòd conditiones debitæ naturæ ſecundũ ſe ſumptæ ſunt prædicata eſſentialia, homo enim ſecundum ſe eſt niſi animal rationale, conditiones verò debitæ naturæ reliquis duobus modis ſunt prædicata denominatiua, homo enim non eſt res illa, quæ conuenit

ei ex eſſe in ſingularibus, ſed ab ea denominatur: non enim homo eſt albedo quæ cõuenit ei ex hoc, quod eſt in Sorte, ſed ab ea denominatur albus. Similiter homo non eſt res illa, quæ cõuenit ei eſſe in intellectu, puta relatio vniuerſalitatis, aut ſpeciei ſed denominatur ab ea vniuerſalis, & ſpecies. Et licet hæc duo vltima mẽbra in hoc cõueniant ꝙ attenduntur penes prædicata denominatiua. differunt tamen quia prædicata denominatiua, quæ conueniunt naturę ſecundum eſſe in ſingularibus, aliquid ponunt reale ſupra ipſam, ſicut albũ addit ſupra hominem, naturam albedinis quæ eſt ens reale. Prædicata verò denominatiua, quæ cõueniunt rei ſecundum eſſe in intellectu, nihil ponunt reale ſupra naturam ipſam: ſed denominationem negatiuã aut relatiuã ſecundum aliquam relationem rationis. Cùm enim dico, homo eſt ſpecies, ly (ſpecies) nihil reale addit ſupra hominẽ, ſed ſolam relationẽ rationis, qua reſpicit ſuum genus: ſpecies enim generis eſt ſpecies. Secundò differunt iſtius diuiſionis poſitæ mẽbra in hoc quòd natura abſolutè ſumpta nec eſt vna numero: nec plures numero: ſi enim eſſet vna numero, nõ poſſet reperiri in pluribus numero: quod patet eſſe falſum, eo ꝙ natura humana eſt in Sorte & Platone. Cõſequẽtia probatur ſic. Natura ſecundũ ſe eſt vna numero: ergo non poteſt eſſe diſtincta numero: ergo non poteſt reperiri in pluribus numero: quod erat intentum. Prima conſequentia harum ex eo eſt clara, quia impoſſibile eſt alicui conũenire oppoſitũ eius quod cõuenit ei ſecundum ſe: ſicut impoſſibile eſt homini conuenire irrationale. diſtinctio autem numeralis eſt oppoſita vnitati numerali, & ideo ſi natura ſecundum ſe habet vnitatẽ numeralẽ, nunquã habere poteſt diſtinctionẽ numeralẽ. Similiter probatur, quòd natura ſecundum ſe nõ ſit plures numero: ſequeretur enim naturam humanam non eſſe in Sorte, quia non poſſet habere vnitatẽ numeralem, ex quo vendicat ſibi ſecundũ ſe diſtinctionem numeralem. Natura autem ſecundum eſſe in ſingularibus vnitatem & diſtinctionem numeralem ſortitur: propterea nanque homo eſt vnus numero, quia Sortes eſt vnus numero: & propterea homo eſt diſtinctus numero in pluribus: quia Sortes & Plato ſunt diſtincti numero. Tertiò differunt in hoc, quia natura ſecundum ſe ſumpta nullum eſſe ſibi vendicat, ſcilicet nec eſſe in ſingulari aut ſingularibus, nec eſſe in intellectu: nec etiã vendicat ſibi non eſſe in ſingulari & ſingularibus, aut non eſſe in intellectu, quod patet ex eiſdem fundamentis, ſi

enim

enim eſſe in ſingulari eſſet de ratione ſua, nunquam extra illud inueniretur: cum nihil inueniatur extra id quod eſt de eius ratione, ſimiliter ſi eſſe in ſingularibus, eſſet de eius ratione, modo poſſet in vno inueniri; quia in vno natura exiſtens non eſt in pluribus. Similiter ſi eſſe in intellectu eſſet de ratione eius, nunquam poſſet extra intellectum reperiri, eodem modo ſi nõ eſſe in ſingularibus aut ſingulari eſſet de eius ratione, nunquam poſſet habere eſſe in aliquo ſingulari: & ſi non eſſe in intellectu eſſet de eius ratione, nunquam poſſet habere eſſe in intellectu ex illo fundamento. Nulli poteſt conuenire oppoſitum: quod eſt de ratione ſui: vnde natura abſolutè ſumpta ab omni eſſe & non eſſe abſtrahit ſine præciſione, id eſt nec includit nec excludit aliquod huiuſmodi eſſe vel non eſſe. Natura autem tam ſecundo, quàm tertio modo accepta, alterum illorum eſſe includit, & alterum excludit, vt de ſe patet. homo enim ſecundùm quod eſt in ſingularibus, non eſt in intellectu, & econtra: ſecundùm quòd eſt in intellectu, non eſt in ſingularibus. Quartò differunt: quia natura per modum totius ſignificata ſecundum ſe ſumpta eſt ea, quæ prædicatur de indiuiduis, cùm dicitur, Sortes eſt homo. Natura autem ſumpta tam prout eſt in ſingularibus, quàm prout in intellectu non prædicatur de indiuiduis: quod declaratur ſic. Id prædicatur de indiuiduis, quod attribuitur illis in propoſitione: ſed natura abſolutè accepta & non ſecundum eſſe in ſingularibus, neq; ſecundum eſſe in intellectu attribuitur indiuiduis in propoſitione: ergo natura abſolutè ſumpta & non ſecundum eſſe in ſingulari vel intellectu prædicatur de indiuiduis. Maior eſt nota ex terminis. Minor declaratur exemplariter, cùm dico, Sortes eſt homo, ſenſus propoſitionis eſt. Sortes eſt animal rationale: ita quòd in iſta propoſitione nihil attribuitur Sorti niſi eſſe animal rationale: quæ ſunt conditiones naturæ humanæ abſolutè acceptæ: vt patet. non enim cùm dico, Sortes eſt homo attribuo Sorti aliquod debitum naturæ humanæ ex eſſe in ſingularibus, aut ex eſſe in intellectu: neque attribuo Sorti habere, naturam humanam cum aliquo addito: ſed tantùm attribuo Sorti habere naturam humanam, ſeu eſſe animal rationale: quæ ſunt, vt dictum eſt, conditiones naturæ humanæ ſecundum ſe acceptæ. Natura igitur primo modo ſumpta eſt quæ prædicatur de indiuiduis, & non natura ſecundo & tertio modo. In hoc loco antequam vlterius procedatur, dubia quædam

Dubitatio.

dam

dam examinanda ſunt. Circa prædicta dubium eſt. Primò circa primam differentiam aſſignatam in eo, quod dictum eſt, quòd naturæ ſecundùm ſe ſumptæ non inſunt niſi prædicata quidditatiua: hoc enim patitur difficultatem tum propter tranſcendentia, tum propter quædam prædicata negatiua, ſi enim tranſcendentia, quæ ſunt, ens, res, vnum, aliquid, verum, & bonum, conuenire aſſerantur naturæ abſolutè ſumptæ erunt prædicata quidditatiua, & ſi ſic ponatur in diffinitio. nulla enim diffinitio eſt completa, niſi omnia prædicata quidditatiua includat: tranſcendētia autem in diffinitione poni omnes negant. Confirmatur conſequentia ex dictis S. Tho. in litera, vbi habetur quod quæ inſunt natura abſolutè ſunt de diffinitione illius: ſi autem tranſcendentia dicatur non conuenire naturæ abſolutè, tunc homo ſecundum ſe ſumptus non eſt aliquid, nec res, nec vnum, quid: quod omnino negatur.

De prædicatis verò negatiuis occurrit difficultas talis: quia negationes naturam diſparatarum ſi conueniunt naturæ abſolutæ erunt prædicata quidditatiua: & ſic negatio erit de diffinitione ſubſtantiæ. Si autem conueniunt naturæ ſecundum eſſe in ſingularibus vel in intellectu, tunc accipiendo hominē abſolutè, iſta erit falſa, Homo non eſt leo: quod videtur irrationabile.

Ad horum diſſolutionem conſiderandum eſt primò, quomodo tranſcendentia ſe habeant ad naturas rerum, ſupra quas cadunt. vt autem ſuprà in quæſtione de ſignificatione entis tactum fuit, nullum tranſcendentium importat alium gradum, ſeu aliam naturam à gradibus ſeu naturis eorum, quibus apponuntur, cum enim dico, ens homo, vnus homo, res homo, verus homo, bonus homo, aliquid homo, nullum alium gradum ab humanitate ſignifico, ſed ipſam humanitatem diuerſis modis. ly enim ens, ſignificat humanitatem, prout habet eſſe: ly (vnus) illam prout non eſt diuiſa formaliter: ly (res) illam prout ratitudinem habet, vtpote non ex intellectu fabricata; ly (bonum) ipſam, prout perfectiua eſt appetitus: ly (verum) ipſam, vt perfectiua eſt intellectus: ly (aliquid) ipſam, vt aliud quid eſt ab aliis. Simili modo eſt dicendum accepto quocunque gradu generico: vt faciliter exemplo manifeſtari poteſt. Ca. 1. q. 2.

Conſiderandum eſt ſecundò, quòd cum primum inter tranſcendētia ſit ens (eo quòd eius ratio cæterorum rationes præuenit) & omnia conuertantur cum ante, tanquam eius paſſiones,

cùm

cùm declaratum fuerit quomodò ens conueniat naturis rerū, planum erit de cæteris. Scotus ergo primo ſentent. diſtinct. 3. quæſt. 3. opinatur ens eſſe vniuocum & prædicari, inquit, de omnibus inferioribus exceptis vltimis differentiis. Et primùm quidem horum tanquam per ſe notum ſupponens, ſecundi duplicem rationem reddit.

Sco. 1. diſtinc. 3. q. 3 in ſol. q 3. vt ſuprà dictū eſt. c. 2. q. 3 prima ratio.

Primò, quia ſi differentiæ includant ens vniuocè dictum de eis, & nō ſunt omnino idem: oportet quòd ſint diuerſa aliquid idem entia: & conſequenter ſequitur, quòd differentiæ vltimæ ſunt propriè differentes, & ſic habent alias differentias, & non ſunt vltimæ.

Secundò, quia ſicut ens compoſitum in re eſt compoſitum ex actu & potentia: ita conceptus compoſitus per ſe vnus eſt compoſitus ex conceptu actuali & potentiali determinabili & determinante. Sicut ergo reſolutio compoſiti in re ſtat ad ſimpliciter ſimplicia, ſcilicet actum vltimum & potentiam vltimam: ita quòd actus nihil potentiæ, & potentia nihil actus includat: ita reſolutio conceptus debet ſtare ad cōceptus ſimpliciter ſimplices actualem & potentiam determinabilem tantùm, ita quòd nihil determinantis includat, & determinantem tantùm quòd nihil determinabilis includat. tales ſunt conceptus entis & vltimæ differentiæ: ergo vltima differentia non includit formaliter ens.

Contra primum arguitur: quia ſequeretur, quòd ens poneretur in diffinitione, contra Ariſt. 8. Metaphy. tex. com. 16.

T. c. 16.

Præterea ſequitur quòd eſſet negatio in diffinitione, vt ſuprà in quæſt. de vniuocatione entis deduximus.

Cap. 2. q. 3. ratione 1.

Contra ſecundū dictum arguo ſic, Omne id, de quo formaliter ſumpto prædicatur in ſecundo modo paſſiones entis includit in ſe formaliter ens: ſed de vltima differentia formaliter ſumpta prædicantur in ſecundo modo paſſiones entis: ergo vltima differentia includit in ſe formaliter ens. Minor patet, quia vltima differentia eſt per ſe vna & intelligibilis. Maior probatur ſic, omne formaliter includens medium proprium à priori, per quod demonſtrantur paſſiones entis, includit in ſe formaliter ens, patet iſta: quia entis conceptus eſt illud medium. Sed omne id, de quo formaliter ſumpto prædicantur in ſecundo modo paſſiones entis, includit in ſe formaliter mediū, per quod tales paſſiones de eo ſunt demōſtrabiles: ergo omne tale includit formaliter ens. Patet iſta Minor, quia implicat

oppo

oppoſitum. Si enim formaliter non includit proprium medium concludendi B, quomodò de A formaliter ſumpto erit priori demonſtrabili B? Secundò arguo, & in idem redit Omnis paſſio conueniens pluribus formaliter ſumptis, cõuenit eis ratione alicuius communis in eis formaliter incluſi, cui illa paſſio primò conuenit, ſed vnitas vel intelligibilitas eſt paſſio conueniens omnibus vltimis differentiis formaliter ſumptis, ergo conuenit eis ratione alicuius cõmunis formaliter incluſi in eis, cui primò conuenit, tale autem eſt ens, ergo omnes differentiæ vltimæ includunt ens. Minor eſt per ſe nota. Maior eſt Ariſto. 1. Poſter. nec poteſt dici ad Maiorem, quòd ſufficit ſubiectum denominatiuè includi in eis, quibus forma liter ſumptis conuenit paſſio illius ſubiecti. Quia cùm tota ratio quare paſſio alicuius inſit alteri, ſit participatio illius ſub iecti primi, ſi alicui formaliter ſumpto ineſt paſſio, & idem formaliter ſumpto ineſt, & ſubiectum; & ſi formaliter ſumptum ſubiecti expers eſt quomodo formaliter ſumptum illius paſſionem habere poteſt. Vt arguatur ſic, Id quod formaliter ſumptum à ſe ſubiectum excludit, etiam à ſe paſſionem excludit, ſed vltimæ differentiæ formaliter ſumptæ non excludunt à ſe paſſiones entis in ſecundo modo, ergo nec excludunt ens in primo modo. Nec patiantur aures tuæ audire reſponſionem Franciſci de Maronis dicentis regulam adductam Poſterioriſticam Ariſt. non tenere in tranſcendentibus. Voluntaria enim deſtructiua totius Metaphyſicæ gloſa eſt. *c. 12.*

Ad rationes autem Scoti dicitur, quòd cum tã prima quàm ſecunda ſupponat habere conceptum obiectum vnum ſimpliciter, nihil concludit. Dicitur ſecundò ad ſecundam, quòd argumentum à ſimili claudicat, licet enim ſit ſimilitudo quo ad aliquid inter compoſitum naturale & intellectuale, diſſimilitudo tamẽ eſt magis in propoſito, quia partes compoſiti naturalis mutuò ſe excludunt, quia quædam res ſpeciales ſunt, partes autem compoſiti intellectualis non poſſunt mutuo ſe excludere, quia altera (putà ens) eſt adeò vniuerſalis, vt nihil poſſit eam ſubterfugere. *1. ſen. q. 6. qua quæritur vtrum à ſimplicibus ſimpliciter ſimplicibus poſſit abſtrahi aliquis conceptus communis in fine.*

Auicenna autem, Alpharabius & Algazel, vt teſtatur Albertus in Poſtprædicamentis, cap. 9. opinantur, quòd ens non conueniat naturæ abſolutè ſumptæ. Vnde dicunt hanc conſequentiam non valere, Homo eſt ſubſtantia, ergo homo eſt ens, eo quòd ens ſignificat aliquid additum eſſentiæ rei, quod *Cap. 5.* *Cap. 3.*

non eſt de eius ratione: quod expreſſè etiam de Auicenna re-
Cap.8. fert Commentator 4. Metaphyſic. com. 3. & 10. Metaphyſic. commento 8.

S. Thom. autem cuius eſt opus, quod exponendum ſuſcipi-
Circa.t. com.5. mus ſuper 4. Metaphyſ. lect. 2. ſuper textu com. 3. & ſuper lect. 2. ſupra tex. com. 8. expreſſè in hoc reprehendit Auicen. vnde
Circa t.c. 8. ſententia eius non eſt cénſenda eadem opinioni Auicen. licet difficile ſit videre in quo differat ab ea, cùm ipſe teneat nullum aliud à Deo eſſe ens per ſuam eſſentiam, ſed per aliquid additum ſuę eſſentiæ: & expreſſè dicat in quolibeto ſecundo, quæ
Quolib. 2. q. 1. ar. 1. contra Gen. c. 26. ſtione ſecunda, articulo primo, ens non eſſe prædicatum eſſentiale: & in primo contra Gen. cap. 26. dicat ens non cadere in conceptu ſubſtantię, quod eſt genus generaliſſimum. Propter quod à quibuſdam dicitur, quod ens dupliciter ſumitur, ſcilicet nominaliter & participaliter. Et quòd ens nominaliter quidditatiuè & intrinſecè de omnibus prædicatur; ſic enim vnumquodque eſt ens per eſſentiam ſuam. Ens vero participaliter cùm idem ſonet quod exiſtens, non eſt prædicatum quidditatiuũ: ſic enim nihil aliud eſt à Deo ens per eſſentiam ſuam; vnde ſecundum iſtos ens nominaliter conuenit naturæ abſolutè, non autem ens participaliter. Addunt quoque quòd ens nominaliter eſt diuiſum in decem prædicamenta, & eſt tranſcendens conuerſum cum aliis, propriè loquendo; non ens ſecun-
1. parte. q. 5. artic. 1. ad prim. ū de veri. q. 21. cap. 7. vide com. huius doctrinæ & poſte. cap. 6. in prin. & circa medium. do modo: & ideò reprehenſibilis erat Auic. qui hanc diſtinctionem prætermiſit.

Mihi autem aliter dicendum occurrit: Dico enim quòd ens participaliter eſt id quod eſt tranſcedens, diuiſum in decem prædicamenta. Quod ex eo patere poteſt, quod S. Thom. prima parte, quæſtione quinta & ſexta, & in quæſtione de veritate, quæſtione vigeſimaprima, oſtendit bonum, quod etiam diuiditur in decem prædicamenta (vt dicitur primo Ethicorum) conuerti cum ente participaliter non nominaliter, vt clarè patet ex duobus.

Primo ex eo quod dicit, quòd cùm bonum & ens conuertantur ſicut res eſt ens, ita bona: ſed non eſt ens per eſſentiam ſuam: ergo nec bona. In quo proceſſu, vt fallacia æquiuocationis vitetur, non niſi de ente participaliter eſt ſermo. Secundo, ex eo quòd dicit, id, quo res formaliter eſt bona, non eſſe ens: quod dictum de ente nominaliter falſum eſt: quia eſſe actualis exiſtentiæ, quo res eſt ens & bona, eſt ens, nomin

nominaliter. Ens igitur quod conuertitur cum bono, quod eſt tranſcendens, diuiſum in decem prædicamenta, eſt ens participaliter.

Sed in Entis nomine duo aſpici poſſunt, ſcilicet id à quo nomen entis ſumitur ſcilicet ipſum eſſe, quo res eſt. Et id, ad quod nomen Entis impoſitum eſt ſcilicet id quod eſt. Suprà enim, in principio operis dictum eſt, ens ſignificare id quod eſt in quolibet prædicamento: & in hoc differre ab eſſentia, quæ ſignificat id quo res in prædicamento reponitur. Vnde primo Phyſicorum, textu commenti decimitertij Ariſt. loco ly (ens) ponit ly (quod eſt.) Auicen. ergo attendens ad id, quo res eſt, vnde nomen entis ſumptum eſt, dixit ſimpliciter, ens eſſe prædicatum extra eſſentiam rei. Sanctus Thomas verò intuens id quod eſt, ad quod nomen Entis impoſitum eſt, Auicen. non adhæſit. Nanque ipſum quod eſt, non prædicat aliquid extra eſſentiam rei. Inſuper aduertens, quòd ipſum, quo res eſt, ſcilicet actualis eſſentia, non eſt extraneæ naturæ ab ipſo, quod eſt, ſed per principia propria ipſius, quod eſt, conſtruitur inter prædicata accidentalia, ens annumerare noluit: hoc enim non poteſt aſſeri de quocũque alio extra eſſentiam rei. Nihil enim extra eſſentiam rei per propria principia ipſius rei conſtituitur, niſi rei exiſtentia. Quodcunque enim aliud per principia propria alterius generis conſtituitur, ſcilicet genus proprium, & differentiam propriam, & vniuerſaliter propria illius prædicamenti principia.

Duo includũtur in prædicamento Entis c.1. in princ.

T.c.13.

Diſcordia inter S. Thom. & D. Auic.

Ipſum autem exiſtere non niſi per genus & differentiam & principia ipſius, quod eſt conſtituitur. Et hæc eſt ratio, qua Sanctus Tho. arguit Auicen. quarto Metaphy. vbi ſuprà, vnde ens prædicatum de aliquo, putà homine, cùm non trahat hominem extra proprium genus & propriam differentiam: nec ratione ipſius, quod eſt ſubſtantiale, prædicatum eſſe relinquitur cum Ariſtotele & Commentatore, vbi ſuprà: licèt non ſit omnino eodem modo ſubſtantiale, quo prædicata illa, quæ in diffinitione cadunt. His prælibatis, ab dubium dico quòd tranſcendentia non ſunt prædicata propria naturæ ſecundum ſuam abſolutam cõſideratioñe, neque ſecundum eſſe in ſingularibus, neq; ſecundum eſſe in intellectu: ſed ſunt prædicata communia naturæ quomodolibet acceptæ, conuenientia non ſolùm concomitatiuè, ſed & cauſaliter. Et de natura quidem tam ſecundo quàm tertio modo accepta, patet ex

Circa ſi? ?.3.

T.& c.3.

Ad dubium primũ principale.

hoc enim quòd homo in ſingularibus inuenitur entis, vnius rei, & reliquorum rationem habet. Similiter ex hoc quod habet eſſe in intellectu ens eſt aliquo modo indiuiſum, &c. debetur enim ſic ſibi aliquod eſſe, licet rationis. De natura autem primo modo ſumpta, ex dictis patere poteſt, & ex eo quòd in quocunque inuenitur poſterius tranſcendens, inuenitur & prius. Manifeſtum eſt autem de poſterioribus tranſcendentibus, quæ ſunt vnum, res, aliquid, &c. quòd conueniunt naturæ abſolutè. Vnde de homine abſolutè loquendo iſta eſt vera. Homo eſt ens. Vnde & S. Thō. dicit ſuper 10. Metaphyſi. vbi ſuprà, quòd ens prædicat naturas decem generum, ſecundum quòd ſunt actu vel potentia, & non tantùm ſecundum quod ſunt actu.

Circa. 1. c. 8.

Ad rationem in dubio factam, qua dicebatur, Si ſic, ergo tranſcendentia eſſent ponenda in diffinitione: dicitur primò ꝙ non oportet omnia prædicata eſſentialia poni in diffinitione, ſed ea tantùm quæ explicant alium gradum eſſentialem diffiniti, qualia non ſunt tranſcendentia, de quibus dictum eſt; quod eundē gradū prædicant, quem genus vel differentia importat. Vnde 8. Metaphyſi. tex. com, 19. dicit Ariſtò. quod ideò nec ens ponitur in diffinitionibus, nec vnum: quia ens ſtatim eſt vnumquodque: diffinitio enim completa tunc eſt, cùm omnes rei gradus explicantur à prima potentia vſque ad vltimum actum intrinſecum, ꝙ ſine tranſcendentibus, quæ nullum gradum addunt, fit. Dicitur ſecundò de ente, quòd quia ens importat aliquomodo ipſum eſſe, quòd pertinet ad quæſtionem, an eſt: & non ad quæſtionem, quid eſt, ideo à prædicatis quidditatiuis aliqualiter declinat.

Suprà ea. 1 q. 2 fin. T. c. 16.

Immediate ſuprà. T. c. 10.

Ad dictum S. Tho. dicitur, quòd tranſcendentia duo habent; & quod in nulla diffinitione ponatur ratio dicta, & quod in quolibet conceptu includantur, vt dicitur de ente, 3. Metaphyſi. tex. com. 10. quod ſecundum ideo dictum arbitror, quia traſcendentia quemlibet gradum comitantur: & ideo conceptui nulli deſunt, Et ſic dico quod ea quæ naturæ abſolutè conueniunt, in cuius ratione cadunt conueniunt rei in eo quod talis: homo enim in eo quòd homo, eſt ens, res, aliquid, &c. Ex his diligens lector, habes vnde diuerſa dicta S. Th. ſanè intelligere debeas.

Ac ſecundum dubium de negatiuis prædicatis

Quo ad prædicata negatiua vero dicitur breuiter, quòd negationes illæ poſſunt dupliciter accipi, formaliter ſcilicet, & fundamentaliter. Si formaliter falſum eſt, quòd conueniant naturæ abſolute: per opus enim intellectus attribuuntur ei cùm

cùm negationes entiá rationis ſint. Si fundamentaliter, cùm negatio ſuper affirmatione fundetur, conceditur eſſe prædicata quidditatiua, ſed ſic ſumptæ nihil aliud ſunt, quã genus & differentia propria. Fundamentum enim negationum naturarũ diſparatarũ de homine nihil aliud eſt, quã natura hominis: ex hoc nanque, ꝙ homo eſt animal rationale, nõ eſt leo, neque bos, &c.

QVÆSTIO VI.

Num natura abſolutè ſumptá vnitatem vel pluralitatem habeat.

Dubium ſecundo eſt circa dictum S. Tho. in litera in aſſignatione ſecundæ differentiæ, quo dicitur, quod natura abſolutè ſumpta nec vnitatem, nec pluralitatem habet.

Videtur enim hoc eſſe impoſſibile, cum id, quod vnum non eſt, diffinibile non ſit, vt dicitur in Metap. tex. com. 13. imo nec intelligibile, vt habetur 4. Metaph. com. 10. Et ſi vnitatem naturæ abſolutè habere concedatur, qualis ſit illa vnitas, non eſt facilè aſſignare: cum non numeralis ſit, vt declaratum eſt, nec ſpecifica, nec generica, cum hæ ex intellectu fiant; nec analogica, vt de ſe patet: homo enim non eſt vnũ analogicè. Nec etiam facile quiſquam dicet, an vnitas illa ſit realis an non.

T. c. 13. *C. c. 10.* *In expoſitione literæ.*

Ad euidentiam huius dubitationis quinque facienda ſunt. Primò videndum eſt quid ſit vnitas quælibet. Secundò, vnde habeat vnitas realitatem. Tertiò, quomodo vnitas quælibet ſit extra animam. Quartò reſpondẽdum eſt dubitationi motæ. Quintò, quædam obiectiones excludendæ ſunt.

Quo ad primum ſciendum eſt quod cum vnum nihil addat ſupra ens, niſi priuationem diuiſionis: ita quod vnũ nihil aliud eſt quàm ens indiuiſum: vt dicitur 4 Metaph. tex. com. 3. Vnitas quælibet nihil aliud eſt, quàm rei indiuiſio. Et quia quælibet priuatio per ſuum habitum cognoſcitur: ideo vnitas quæ indiuiſionem ſonat, ex natura diuiſionis, quam priuat, cognoſci debet: & ſecũdum diuiſionis multiplicitatem, multiplicitatem vnitatis accipere oportet.

Vnitas quælibet eſt indiuiſio. *T. c. 3.*

Conſiderandum eſt igitur, quod diuiſio eſt duplex, quædam eſt materialis per principia indiuiduationis cauſata, quædam eſt formalis, quæ per eſſentialia fit. Et hæc habet latitudinem, quia quædam eſt per eſſentialia principia propria, Quædam verò per principia eſſentialia communia: & hoc iterum habet latitudinem, ſecundum quòd principia eſſentialia cõmunia ſunt magis & minus cõmunia, verbi gratia, Inter Sortẽ & Platonem

Diuiſio duplex.

eſt diuiſio numeralis & non formalis: quia non cauſatur diſtinctio eorum ex eſſentialibus, ſed indiuidualibus principiis. Inter Sortem verò & hunc leonem, dato quòd leo & homo eſſent ſub eodẽ genere proximo, eſt diuiſio formalis per eſſentialia principia propria, vltimas, ſcilicet differentias per tantum. Inter Sortem verò & hanc plantam eſt maior diuiſio formalis per principia, ſcilicet eſſẽtialia cõmunia Sorti, & multis aliis ſpeciebus, ſ. ſencibile, & inſenſibile. Inter Sortem verò & hunc lapidem eſt diuiſio formalis adhuc maior per communiora principia, ſ. per animatum & inanimatum. Et ſic ſemper aſcendendo intenditur diuiſio formalis, adeò ꝙ inter Sortem & hanc albedinem eſt maxima diuiſio formalis: vt potè per propria, & cõmuniſſima principia eſſentialia, ſcilicet ſubſtantiuum & diſpoſitiuum modos entis prædicamentorum conſtitutiuos.

Similiter per omnia de vnitate dicendum eſt. Vnitas enim eſt duplex. Quædam numeralis, & quædam formalis. Vnitas numeralis attenditur penes priuationem diuiſionis numeralis. Vnitas autem formalis attenditur penes priuationem diuiſionis formalis: & hæc habet latitudinem. Quædam enim priuat diuiſione formali omnino cauſabili per principia propria, communia: & hæc eſt vnitas formalis ſimpliciter. Quędam verò priuat diuiſione formali non ſimpliciter, ſed taliter cauſabili, ſcilicet per principia communia & hæc eſt vnitas formalis ſecũdum quid, & habet latitudinem ſecundum quòd diuiſio priuata cauſabilis eſt à magis, minus communibus principiis eſſentialibus: verbi gratia, Sortes eſt vnus numero: quia non eſt per materiales differentias in ſe diſtinctus. Homo eſt ſimpliciter vnus formaliter: quia non compatitur ſecum diuiſionem formalem quamcunque. Animal vero eſt vnum formaliter, inquantum non compatitur ſecum diuiſionem per ſenſibile & inſenſibile: non tamen habet vnitatem ſimpliciter, quia compatitur ſecum diuiſionem per rationale & irrationale. Corpus vero eſt minus vnum formaliter: eſt enim vnum, quia non eſt in ſe diuiſum per corporeum & incorporeum. Eſt autem minus vnum, quia compatitur ſecum diuiſionem formalem maiorem, *Vnum quid ſit.* ſcilicet per animatum, & inanimatum. Ens autem minimè eſt vnum, vnum quidem eſt pro quanto non eſt in ſe diuiſum proportionaliter, minimè vero pro quanto tãtum diuerſitatem formalem cum ſua vnitate compatitur. Ex his patet primum, quid ſcilicet ſit vnitas qualibet: quia, ſcilicet vnitas eſt indiuiſio, &

talis vnitas eſt talis indiuiſio,id eſt,diuiſionis priuatio:ita quod nihil aliud eſt dicere;Sortes eſt vnus numero, id eſt Sortes eſt ens carens diuiſione numerali,Homo eſt vnus formaliter id eſt homo eſt ens carens diuiſione formaliter.Hæc de primo. *Vnitas eſt ens reale prout exiſtit extra ſuas cauſas.*

Quò ad ſecundum,eſt ſciendum, quòd ens reale dupliciter accipitur. Vno modo vt diſtinguitur contra ens ab intellectu fabricatum. Alio modo vt diſtinguitur contra non exiſtens actu.Primo modo omnis res prædicamentalis eſt ens reale ſiue ſit,ſiue non. Secundo modo id tantum quod realiter exiſtit extra cauſas ſuas, eſt ens reale. Et quia hoc propriè eſt ens reale apud ſanctum Thomam dicentem in quæſtionibus de potentia Dei,q. 3. articulo 5. ad ſecundum, quòd res antequam exiſtat,eſt nihil:& eſt ſententia hæc conformis Ariſtoteli in prædicamentis dicenti,quod deſtructis primis ſubſtantiis, impoſſibile eſt aliquid remanere: ideo vnitas ſicut & cætera realitatem habet propriè loquendo: pro quanto ipſa exiſtit actu extra animam & cauſas ſuas. *Potentia q. 3. ar. 5. 2. in prædicamēto ſubſtātia.*

Quò ad tertiam propono tres propoſitiones. Prima eſt, Quælibet vnitas ſupradicta,tam ſcilicet numeralis, quàm formalis exiſtit extra animam.Secunda eſt. Nulla vnitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exiſtit in rerum natura.Tertia eſt,Omnis vnitas formalis exiſtens extra animam multiplicatur realiter ad multiplicationem ipſarum rerum.Prima propoſitio eſt adeo manifeſta,quòd nullus ſanæ mentis poteſt eam negare.In Sorte enim præter omnem intellectus operationem apparet vtraque vnitas, Caret enim in ſeipſo diuiſione numerali,& formali cauſabili per principia propria, & communia:& ſic indiuiſionem numeralem & formalem habet. Vnde in Sorte non eſt ſola vnitas numeralis, ſed formalis multiplex ſecundum multitudinem prædicatorum quidditatiuorum & ſicut non ſola indiuidualitas Sortis eſt extra animam: ſed quodlibet eius prædicatum quidditatiuum; ita non ſola vnitas numeralis,ſed quælibet eius vnitas formalis extra animam dicenda eſt eſſe. *Probatur prima propoſitio.*

Ad intelligentiam verò ſecundæ eſt notandum, quòd res poteſt intelligi communis extra animam dupliciter. Vno modo poſitiuè: alio modo negatiuè. Illa res eſt communis poſitiuè, quæ indiuiſa manens in pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis inuenitur.Illa verò eſt communis negatiuè, quæ nulli ſuppoſito eſt propria. Primo modo, rem communem nullam *Probatur ſecunda propoſitio*

Diuina eſſētia ſola eſt res cōmunis extra animam: recolo aſſerentem dari extra animam niſi eſſentiam diuinam ſecundum fidem Chriſtianam. Secundo modo videtur à quibuſdam poni res extra animam communis, de quibus ſermo erit infra: & quia hoc alienum à veritate mihi videtur: ideo de tali communitate intelligendo ſecundam propoſitionem probo dupliciter.

In hac q. Primo ſic, Nulla res exigens quidditatem ſolitariè inueniri extra animam exiſtit in rerum natura: ſed vnitas communis extra animam, negatiuè pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt res exigens quidditatem ſolitariè inueniri extra animam: ergo nulla vnitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exiſtit in rerum natura. Maior ſic probatur: Nullum exigens ad ſuum exiſtere aliquod impoſſibile inuenitur: ſed quidditatem extra animam ſolitariè inuenire eſt impoſſibile: oportet enim ipſam eſſe in aliquo ſuppoſito: ergo, id quod exigit ipſam ſolitariè inueniri, nunquam exiſtit in rerum natura. Minor autem probatur ſic: Id, quod exigit quidditatem non propriam alicui ſuppoſito extra animam, exigit ipſam ſolitariè exiſtentem. Sed vnitas hominis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis, exigit quidditatem non propriam alicui ſuppoſito: ergo vnitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis exigit quidditatem ſolitariè inueniri in rerum natura. Huius præallegati præmiſſæ notæ ſunt ex terminis. Maior quidem, quia quidditas non proprie alicui ſuppoſito neceſſario eſt ſolitariè: ſi enim non eſt ſolitariè, eſt in aliquo ſuppoſito: & ſi eſt in aliquo ſuppoſito, eſt propria illi. Minor verò patet quia commune & proprium ſunt oppoſita: commune enim includit negationem proprij, & econuerſo. Statim enim vt res appropriata eſt alicui communis negatiuæ, eſſe deſinit, eo quod negatione appropriationis caret: & ſtatim vt communis negatiua eſt appropriata alicui, non eſt, eo quod negationem appropriationis habet. Oppoſitum ergo prædicati infert oppoſitum ſubiecti in vtraque præmiſſa.

Præterea ſecundo probo ſic: Omnis res exiſtens in rerum natura eſt res particularis. Nulla vnitas communis extra animam pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt res particularis: ergo nulla talis vnitas eſt in rerum natura. Maior eſt nota ex communi Peripateticorum ſententia. Minor probatur ſic: Omnis res particularis eſt alicui vni ſuppoſito propria: aliter non eſſet particularis. Nulla vnitas communis extra animam pluribus

ribus ſuppoſitaliter diſtinctis eſt alicui vni ſuppoſito propria. Hoc patet ex terminis: ergo nulla talis vnitas eſt particularis.

Probatur tertia propoſitio.

Tertia propoſitio probatur ſic: Quotieſcunque aliqua duo ſunt conuertibiliter idem realiter, multiplicato realiter vno, multiplicatur & reliquum, ſed res vna & vnum ſunt conuertibiliter idem realiter, ergo multiplicata realiter multiplicabitur realiter & eius vnitas. Sed pluralitas numeralis eſt realis, ergo plurificata re numeraliter plurificabitur & eius vnitas, vnde in Sorte & Platone ſicut ſunt duæ corporeitates, animalitates, & humanitates, ita ſunt duæ vnitates formales ſequentes corporeitas, & duæ ſequentes animalitates, & duæ ſequentes humanitates. Oportet enim ſecundum numerum prædicatorum eſſentialium eſſe numerum vnitatum formalium in quolibet indiuiduo. Sicut enim quodlibet prædicatum quidditatiuum dat aliquid eſſe, ita dare oportet aliquam vnitatem, vnum enim & ens idem ſunt, vt dicitur quarto Met. tex. com. 3. *T. com. 3.*

Ex his patet tertium, quomodo ſcilicet vnitates habeant eſſe extra animam, quia ſunt non communes, ſed particulatæ & multiplicatæ numeraliter iuxta numerum indiuiduorum quorum ſunt. Hæc de tertio.

Natura abſolutè ſumpta vnitatem formalem genericā, vel ſpecificā habet, non quidē formaliter ſed quia talis vnitatis fundamētum eſt, nullo autem modo vnitatem vel pluralitatem numeralē habere dicitur.

Quo ad quartum dico, quòd natura abſolutè ſumpta habet vnitatem quandam, vt efficaciter concludit ratio adducta, quæ eſt S. Tho. in tractatu de natura generis.

Et quando quæritur, aut illa vnitas eſt numeralis, aut ſpecifica, dico quod eſt vnitas formalis, quæ alia eſt à numerali. ſicut diuiſio formalis alia eſt à materiali. Nec illa vnitas formalis eſt ſpecifica, aut generica formaliter, ſed eſt fundamentum vnitatis ſpecificæ, & vnitatis genericæ. Hæc enim vnitates formaliter ab intellectu fiunt, illa vero omnem actum intellectus præuenit. Quod autem in litera dicitur, quod natura abſolutè ſumpta, nec eſt vna, nec eſt plures, intelligendum eſt de vnitate & pluralitate numerali.

Ad id vero, ꝙ dubitationi additur, an iſta vnitas ſit realis, aut non, dico quod ſecundum ſe eſt realis primo illorum modorū, quos ſuprà poſuimus, accipiendo ens reale ſicut & natura ipſa abſolutè ſumpta, & ſicut natura ſecundum eſſe in ſingularibus eſt ens reale ſecundo modo, ita vnitas illa, quæ ſemper naturā comitatur, in particularibus poſita, eſt realis verè, & propriè, idem enim eſt indiciū de natura & eius vnitate. Hæc de quarto

In hac q. Quo ad quintum duo dubia propria occurrunt. Primum eſt circa ſecundam propoſitionem, in qua dictum eſt, quod nulla eſt vnitas communis extra animam.

Secundum eſt circa id quòd nunc dictum eſt: quia ſcilicet alietate ſit alia vnitas formalis à numerali in Sorte.

Contra primum enim inſtatur ſic. Quæcunque ſuppoſitaliter diſtincta ſunt vnum formaliter extra animam habent aliquam vnitatem communem eis extra animam, Sortes & Plato ſunt vnum formaliter extra animam: ergo Sortes & Plato habent aliquam vnitatem ſibi communem extra animam. Maior ex eo videtur manifeſta, quòd ſi aliqua ſuppoſitaliter diſtincta ſunt vnum in eo, quod ſunt vnum, in eo quod ſunt vnum non diſtinguuntur: & ſic illud vnum eſt commune vtrique extra animam, ex quo ſic ſunt vnum.

Præterea, Humanitas quæ eſt in Sorte, quantũ eſt ex ſe, non eſt determinata ad Sortem, vel Platonem: ergo vnitas formalis humanitatis, quæ eſt in Sorte, quantum eſt ex ſe, eſt communis negatiuè Sorti & Platoni. Conſequentia eſt nota: quia etiam vnitas formalis non eſt determinata quantum eſt ex ſe ad Sortem & Platonem. Antecedens autem de ſe eſt manifeſtum: datur ergo extra animam, aliqua vnitas communis negatiuè pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis.

Circa ſecundum dubium videtur, quòd inter vnitatem formalem, & vnitatem numeralem in Sorte exiſtentem ſit alietas realis: quia quaruncunque priuationum habitus diſtinguuntur realiter, ipſæ quoque diſtinguuntur: ſicut quia viſus, & auditus diſtinguuntur realiter, cæcitas etiam, & ſurditas realiter differunt: ſed vnitas formalis, & numeralis habitus diſtinguuntur realiter: ergo, &c. Patet iſta: quia diuiſio formalis, & diuiſio numeralis adeò diſtinguuntur, quòd in rebus ſeparatis à materia formali ſine numerali inueniatur: & in iſtis inferioribus indiuidua eiuſdem ſpeciei numeralem diuiſionem abſque formali habeant.

Ad oppoſita verò reſpicienti apparebit, quòd ſit alietas rationis tantum: quia ſicut ſe habet natura formalis ad naturam indiuidualem, ita vnitas formalis ad vnitatẽ numeralẽ: ſed natura formaliter ſumpta eſt eadem naturæ numeraliter ſumptæ, & non niſi ratione ab ea diſtinguitur: ergo vnitas formalis eſt eadem realiter vnitati numerali, & nõ niſi ratione ab illa eſt alia.

Pro Diſſolutione primi dubij nota, quòd aliqua duo ſuppoſi

poſitaliter diſtincta eſſe vnum formaliter contingit dupliciter. Vno modo per hoc, quod illa duo aduenentur in aliquo extra animam communi vtrique indiuiſo in vtroque illorum. Alio modo per hoc, quod illa duo habent mutuam negationem inter ſe diuiſionis formalis. Exemplū primi non inuenio in rerum natura, niſi (vt dictum eſt) ſecundū fidem Chriſtianam in Trinitate. Exemplū ſecundi inuenitur in omnibus indiuiduis eiuſdem ſpeciei. Sortes enim nullo intellectu conſiderante, habet hanc negationem, ſcilicet quòd non eſt diuiſus à Platone formaliter, & Plato ſimiliter non eſt diuiſus à Sorte formaliter. Et quia ad eos eſſe vnum formaliter, nihil aliud requiritur, quàm eſſe indiſtinctos formaliter: ideo ſimpliciter verum eſt Sortem & Platonem eſſe vnum formaliter extra animam. Committitur ergo fallacia conſequentis in argumento à ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiuè, eſſe enim vnum formaliter eſt ſuperius ad habentia aliquod commune indiuiſum in eis extra animam, & ad habentia duas naturas cum mutua negatione diuiſionis formalis. Non enim eſt imaginandum Sortem & Platonem eſſe vnum formaliter: quia conueniant in aliquo, in quo non diſtinguuntur extra animam: ſed ideo quia vterque negatione diuiſionis formalis ab altero gaudet. Vnde enim formaliter nihil aliud eſt, quàm non diuiſum formaliter. Et quod dicimus de vnitate formali ſimpliciter inter Sortem & Platonem, intellige de vnitate formali ſecundum quid inter Sortem & hunc leonem, & hunc lapidem, & hanc intelligentiam, &c. Sicut enim quia Sortes & Plato habent duas naturas, inter quas non cadit diuiſio formalis: ideo ſint indiſtincti formaliter ſimpliciter extra animam: ita quia inter Sortis & huius leonis naturas non cadit diuiſio formalis talis qualis nata eſt cauſari per ſenſibile & inſenſibile: ideo Sortes & hic leo ſunt indiſtincti formaliter ſecundum quid. Ita etiam quia inter Sortem & hunc lapidem non eſt diuiſio formalis per corporeum & incorporeum, ideo Sortes & hic lapis ſunt indiſtincti formaliter ſecundum quid: ita quoque quia inter Sortem & Gabrielem non eſt diuiſio formalis: quia nata eſt cauſari per modos entis, ſcilicet per ſe & in alio: ideo Sortes & Gabriel ſunt indiſtincti formaliter ſecundum quid, & conſequenter ſunt vnum formaliter abſque omni opere intellectus: iam enim pluries dictum eſt, vnū idem ſonare quod ens indiuiſum.

Ad ſecundum dico, quod aliud eſt dicere, natura humana exiſtens extra animam ſecundum ſe eſt communis pluribus negatiuè, ſeu indifferens negatiuè: & aliud eſt dicere, natura humana exiſtens extra animam eſt communis pluribus ſeu indifferens negatiuè: prima enim eſt vera, ſecunda vero eſt falſa. Et veritas primæ patet ex ſupradictis, vbi diximus quod natura, quæ eſt extra animam, puta natura Sortis, ſecundum ſe id eſt ſolitariè ſumpta, non eſt determinata, neque appropriata alicui, & conſequenter eſt indifferens ſeu communis negatiuè. Falſitas autem ſecundæ patet ex eo, quod omnis propoſitio eſt ſimpliciter falſa, in qua prædicatũ repugnet ſubiecto ratione conditionis explicitè importatæ in illo: ſicut iſta eſt ſimpliciter falſa, Ignis non approximatus combuſtibili comburit: quia comburere repugnat igni non approximato paſſo.

Sed illa propoſitio ſecunda, ſcilicet natura exiſtens extra animam eſt communis pluribus negatiuè, eſt huiuſmodi: ergo iſta eſt falſa.

Ad euidentiam minoris ſcito quod cum dico natura ſecundum ſe ſeu natura abſolutè, dico duo, ſcilicet naturam & ſolitudinem & eius conditionem. Similiter cùm dico, natura exiſtens extra animam, dico duo, ſcilicet naturam & particularẽ exiſtentiam ſibi coniunctam & eius conditionem. Vnde aliquid conuenit ſiue repugnat naturæ abſolutè ratione naturæ, & aliquid ratione ſolitudinis. Similiter aliquid conuenit ſiue repugnat naturæ exiſtenti extra rationẽ naturæ & aliquid ratione aſſociationis eius ad particulare. Cum igitur communitas negatiuæ quæ eſt prædicatũ in propoſitione noſtra, nõ conueniat naturæ abſolutè ratione ſui, ſcilicet naturæ, quia non eſt eius prædicatum quidditatiuum, ſed conueniat ei ratione explicitè conditionis per ly ſecundum, ſeu ly abſolutè quæ eſt ſolitudo (ex hoc enim natura eſt communis negatiuè, quia ſolitariè accipitur abſque determinatione ad hoc vel illud) oportet quod repugnet naturæ ſub oppoſita conditione ſumpta ratione illius oppoſitæ cõditionis. Explicat autẽ cõditionẽ oppoſitã ſolitudini natura exiſtens extra, eo quod explicat coniunctionẽ eius ad particularẽ exiſtentiã, quæ ſolitudinẽ illius tollit. Et ideo communitas negatiuè repugnat naturæ exiſtenti extra: non ratione naturæ, ſed ratione cõditionis explicitæ per ly exiſtẽti extra animã: & conſequenter propoſitio illa, in qua ſubiectũ erat natura exiſtens extra, & prædicatũ erat cõmunitas negatiuè eſt

 ſimpli

ſimpliciter falſa. Statim enim, vt natura perdit ſolitudinē, com-
munitatem quoque perdere cogitur. Amittit autē ſolitudinem,
quàm primum in alio eſt. Vnde apparet reſponſio ad argumen-
tum, quod licet tàm natura, quàm vnitas formalis, quantum eſt
ex ſe, id eſt ſolitariè, ſit communis negatiuè, ipſa tamē exiſtens
extra, non eſt cōmunis, ſicut ipſa, quantum eſt ex ſe, nō eſt cum
alio: ipſa tamen exiſtēs extra neceſſariò eſt cum alio, & ſic non
licet inferre, ipſa quantū eſt ex ſe nō eſt cum alio, ergo ipſa exi-
ſtens extra non eſt cum alio: ita nō licet inferre. Ipſa quantū eſt
ex ſe eſt cōmunis negatiuè, ergo ipſa exiſtens extra, eſt commu
nis negatiuè. Vtrobiq; enim idē peccatū accidit, & eſt ſecundū
fallacia accidentis. Et ſi hoc intuitus fueris, videbis in quo dif-
fert poſitio Scoti in ſecundo ſen. diſt. 3. q. 1. à poſitione noſtrà: &
vnde in talē opinionem incidit. Dicit enim ipſe naturā ſpecifi- *Sco. 2. di.*
cam, puta humanitatem ratione ſui ſequi hæc duo, ſcilicet vni- *3 q. 1.*
tatē formalē & communitatē negatiuā ſeu indifferentiā ad plu-
ra numero. Dicit nanq; in fine illius quæſtionis, quod nō opor-
tet quęrere cauſam, quare natura ſit communis: quia natura ip-
ſa eſt cauſa ſufficiens ſuæ cōmunitatis: ſed bene oportet quęre-
re cauſam quare ſit ſingularis: quia non ex ſe eſt ſingularis: &
ideo ſicut extra animam inuenitur natura vna formaliter, ita
inuenitur natura cōmunis pluribus. Nos autē in primo nō diſ-
ſentimus, ſed in ſecundo. Dicimus enim naturā ratione ſui ſe-
qui vnitatē formalē: ſed cōmunitatem negatiuā fatemur non ſe
qui eam ratione ſui, ſed ratione ſolitudinis ſuæ: ſicut ſingula-
ritatē ſequi eam diximus ratione aſſociationis eius ad exiſten-
tiā. Et quia cōditio ſolitudinis nō conuenit naturæ ratione ſui,
nec ratione ipſius eſſe, quod habet extra animā, ſed ratione in-
tellectus, qui natus eſt adunata diuidere: ideo ante omnē actum
intellectus nulla cōmunitas in natura inuenitur. Et ſicut quæ-
renda eſt cauſa, vnde habeat natura eſſe ſolitariū, & eſſe extra:
quia de ſe neutrū habet: ita quęrenda eſt cauſa, vnde habeat na-
tura cōmunitatē & ſingularitatem: de ſe enim neutrum habet.

Cauſa autem vnde falſitas in hac Scotica proceſſit opinio-
ne, videtur duplex. Prima eſt æquiuocatio illius termini, ex
ſe, ſeu, de ſe. Poteſt enim vtrunque eorum accipi dupliciter. *Cauſa du-*
Vno modo poſitiuè: & ſic dicit aliquam habitudinem cauſæ. *plex erro-*
Alio modo negatiuè: & ſic dicit ſolitudinem, id eſt non cum *ru peſſi-*
alio, & primo modo intellexit naturam eſſe communem ex *mi Scoti-*
ſe, ita quòd ipſa eſt ſibi ſufficiens cauſa ſuæ communitatis, vt *ſtarum.*

ex verbis eius ibi patet, cùm tamen debuiſſet intelligere ſecundo modo: natura enim ex ſe, id eſt non cum alio, eſt indifferens & communis: ſicut quando dicitur, natura ex ſe eſt ſola: ly ex ſe, non dicit aliquam cauſalitatem, ſed tantum negationem coniunctionis cum alio.

Secunda. Secunda cauſa eſt diſtantia inter propoſitionem negatiuam & affirmatiuam de prædicato infinito reduplicatione addita. Licet enim ex affirmatiua de prædicato infinito ſequatur negatiua: & econuerſo, vt dicitur in ſecũdo Perihermenias, quando non ſunt reduplicatiuæ, cum reduplicatione: tamen licet ex affirmatiua de prædicato infinito, ſequatur negatiua de

Cap. 1. Lec. 3. prædicato finito: non tamen econtra. Hanc enim, Homo in eo quod homo non eſt albus, non ſequitur iſta, Homo in eo quod homo eſt non albus. Si enim homo in eo homo eſſet non albus, nunquam homini coniungi poſſet albedo: quia quod conuenit alicui, ſecundum quod ipſum, conuenit ei ſemper neceſſario & per ſe. Apparet autem in hoc defeciſſe manifeſtè proceſſum Scoticum: cum enim commune negatiuè idem ſonet quod non proprium, argumentatus eſt ſic. Natura, puta humanitas inquantum talis, non eſt propria alicui: ergo humanitas inquantum humanitas eſt non propria: vbi expreſſè patet defectus prædictus. Et quod ſic proceſſerit, patet ex ſuo proceſſu. Concluſio enim ſua eſt affirmatiua de prædicato infinito, cum concludat, ergo natura ex ſe eſt communis, id eſt non propria. Antecedens vero eſt negatiuum, ſcilicet natura non eſt de ſe hic, id eſt propria alicui. Similiter patet ex alio proceſſu, quem ibi inducit, ſcilicet humanitati Sortis ratione ſui non repugnat eſſe in alio, ergo humanitas Sortis ex ſe eſt communis, vbi apertè patet prędictus defectus. Reduplicationem enim in primo proceſſu ſonat ly (ex ſe) ſeu de ſe in ſecundo ly ratione ſui, &c. Et hoc eſt valde notandum in hac materia, & in materia de vniuerſalibus: eo quod hinc omnia pendent. Attentum ergo oportet eſſe, quòd hæc propoſitio, Natura ex ſe eſt communis, ſi debet eſſe vera, oportet quod tam ly ex ſe, quàm ly communis, teneatur negatiuè ſecundum viam noſtram, & veritatem: & tunc idem eſt, ac ſi dicatur, Natura non cum alio ſumpta, eſt non propria alicui; quod patet eſſe verum. Secundum vero Sco. ly ex ſe tenetur poſitiuè, & malè: & ſenſus eſt, Natura ratione ſui ſiue inquantum talis eſt non propria alicui: quod eſt manifeſtè falſum. Attentior adhuc ſis, quod aliud

eſt

eſt dicere, natura, puta humanitas, inquantum huiuſmodi non eſt propria alicui. Et aliud eſt dicere, humanitas, inquantum huiuſmodi eſt non propria ſeu communis, quod idem ſonat in propoſito. Prima enim eſt vera: quia humanitati in eo, quod humanitas, non conuenit quod ſit appropriata alicui.

Secundum verò patet eſſe falſum ex eadem radice, quia humanitati in eo quod humanitas, non conuenit, quod ſit non appropriata alicui. Abſtrahit enim ab vtroque, ſcilicet ab eſſe proprio, & ab eſſe non proprio. Si enim humanitas in eo quod humanitas, eſſet non appropriata, nunquam humanitas eſſet appropriata alicui: quia vt dictum eſt ex primo Poſteriorum, quod conuenit alicui ſecundum quod ipſum præſupponit de omni, neceſſarium & per ſe. Quòd autem naturæ ratione ſui non conueniat illa communitas, ſcilicet ſuprà indirectè probatum fuerit, vbi duabus rationibus deducta eſt falſitas iſtius propoſitionis; Vnitas exiſtens extra animam eſt communis pluribus ſuppoſitaliter diſtinctis: ad falſitatem enim huius ſequitur falſitas illius: quia quod non conuenit rei extra animam non conuenit ei ratione ſui. Directe tamen nunc probo ſic. Omne quod ſequitur aliquam naturam ratione ſui, prædicatur ſimpliciter, id eſt ſine aliqua additione de ſuppoſito illius naturæ; ſed communitas ſequitur naturam humanam per te ratione ſui, ergo communitas prædicatur ſimpliciter, id eſt ſine aliqua additione de ſuppoſito naturæ humanæ. Proceſſus bonus in tertio primæ: concluſio autem eſt falſa, ergo altera præmiſſarum: non Maior, vt declarabitur: ergo Minor quæ eſt poſitio tua. Falſitas concluſionis patet: quia iſta eſt ſimpliciter falſa. Sortes eſt communis pluribus: & ſi addatur ly (ex ſe) adhuc eſt falſum dicere: Sortes ex ſe eſt communis pluribus. Veritas Maioris declaratur ſic, Quòd ſequitur naturam ratione ſui, aut eſt paſſio, aut modus, aut prædicabile per ſe, aut per accidens, aut ſeparabile, aut inſeparabile. Modo omnia iſta, ſi comitantur naturam ratione ſui; ita ſe habent quod ſicut natura prædicatur eſſentialiter de indiuiduo, puta homo de Sorte, ita iſta prædicantur denominatiuè in ſuo ordine de ipſomet indiuiduo: vt patet diſcurrendo.

T.c.11.

In hac q.

Et confirmatur hoc, quia in propoſito noſtro naturam humanam ſequuntur vnitas formalis & communitas ratione ſui ſecundum te. Vnde neutrius eſt alia cauſa quærenda niſi natura ipſa: ergo ſicut vnitas formalis prædicatur ſimpliciter de

Sortes

Sorte: iſta enim eſt ſimpliciter vera, Sortes eſt vnus formaliter, ita communitas prædicabitur de Sorte ſimpliciter dicendo, Sortes eſt communis. Hoc eſt falſum, ergo &c. Quænam eſt maior ratio de vnitate, quàm de communitate, & quare eorum, quæ ſequuntur naturam ratione ſui alia prædicentur de indiuiduis alia non. Non enim erit facile fingere rationes Scoti quas ibi facit: quia non concludunt communitatem dari extra animam, ſed vnitatem, ideo ſuperfluum iudicaui adducere. Si quæ autem ex eis, aut ex poſitis ab eodem in 7. Metaphyſ. ad communitatem probandam adducerentur, non erit difficile ſumere reſponſionem ex dictis ad duas illarum hîc inductas.

Ad ſecundum dubium. Ad ſecundi dubij euidentiam ſciendum, quod vnum, cùm dicat ens indiuiſiuum, importat aliquid poſitiuum, & aliquid priuatiuum. Si loquamur de vnitate formali & vnitate numerali ſubſtantiali, quo ad propoſitum quod important, ſic ſunt idem realiter; & diſtinguuntur ſola ratione. Sic idem realiter ſunt Sortes & homo: & ratione diſtinguuntur: eo quod eadem res eſt quæ eſt vna formaliter & numeraliter. Si autem loquamur de his vnitatibus, quo ad priuationes diuiſionum importatas, ſic dico quod diſtinguuntur realiter: dummodo non fiat vis in hoc, quod diſtinctio realis ſit paſſio entis realis: eo quod alia priuatio eſt priuatio diuiſionis formalis: & alia eſt priuatio diuiſionis numeralis. Sicut alia eſt diuiſio formalis; & alia eſt diuiſio numeralis. Nec inconuenit in vno eſſe plures vnitates ſubſtantiales realiter diſtinctas: quo ad priuationes importatas: eſſet autem impoſſibile in vno eſſe plures vnitates ſubſtantiales realiter diſtinctas quo ad res poſitiuas, quas important. Vnde vtriuſque rationis adductæ concluſio concedenda eſt, diuerſimode loquendo: nec aliter reſpondere eſt opus.

QVÆSTIO.

Num natura abſolute ſumpta ſit illa, quæ prædicetur de indiuiduis.

Dubium tertium. Dubium eſt tertio circa aſſignationem quartæ differentiæ: non enim videtur verum quod natura abſolutè ſit illa quæ prædicatur de indiuiduis: quia natura abſolutè ſumpta, non eſt vniuerſalis, neq; cõmunis. In huiuſmodi autẽ propoſitionibus, Sortes eſt homo, & Sortes eſt animal & ſimilibus, prędicatur vniuerſale & ſuperius de particulari & inferiori. Similiter etiam cum quęritur, an iſta prędicatio, Sor. eſt homo, ſit æqualis de æquali, vel inferioris de inferiori, nõ videtur poſſe reſpõderi, tenẽdo ꝙ natura abſolutè prędicatur cũ illa, nec ęqualis nec ſuperior ſit.

Ad

Ad hoc dicendum eſt,quòd ſicut in natura extra eſt conſiderare ipſam rationem agendi: & eſt conſiderare conditionem eius,ſine qua non operatur. Verbi gratia in colore conſideratur natura eius, ex qua eſt viſibilis: & conſideratur particularitas, quæ eſt conditio,ſine qua non eſt viſibilis. Ita in natura prædicabili eſt conſiderare duo, ſcilicet id quod prædicatur. & attribuitur ſubiecto, & conditionem ſine qua nõ attribuitur illi. Sicut in hac propoſitione, Sortes eſt homo,id quod attribuitur ſubiecto,eſt ipſa natura humana & nihil aliud. Conditio verò ſine qua ly (homo) non prædicatur de Sorte,eſt eſſe vniuerſale ſuperius commune,vel aliud huiuſmodi: vt enim infrà patebit, & habetur ab Ariſt. 7. Metaphy. tex. com. 46. Nulla res prædicatur,niſi vt habet eſſe in intellectu:eo quòd prædicatio ab intellectu dependet. Vnde ad dubium dico,quòd natura ſecundum ſuam rationem eſt id quod prædicatur de ipſo indiuiduo. Eſt enim prædicatio rei de re. Superioritas tamen & vtilitas & cætera huiuſmodi, ſunt conditiones eius. Et ideò ad interrogationem,an in illis prædicationibus ſit prædicatio æqualis vel ſuperioris,dico quòd eſt prædicatio ſuperioris. *In ſi. huius cap. 7. t. c. 46.*

Nec obſtat,quòd ſuperioritas non inſit naturæ abſolutè quæ prædicatur: quoniam non dicit S. Tho. quòd naturæ abſolutè, prout abſtrahit ab omni eſſe, conueniat hæc conditio, ſcilicet prædicatio de indiuiduis:ſed dicit,quòd res cui conuenit illa cõditio,eſt natura abſolutè, & non aggregatum ex natura & eſſe in intellectu,ſeu in ſingulari. Non enim cùm dico,Sortes eſt homo,eſt ſenſus,Sortes eſt homo ſecundum eſſe in intellectu, aut in ſingulari,aut ſuperiori,aut æquali: Sortes eſt habens humanitatem.

Vnde valde attendenda eſt diſtinctio inter id quod prædicatur,& conditionem prædicati:qua non attẽta fortè decepti ſunt dicentes abſolutè ex hoc textu haberi,quòd iſta,Homo eſt animal,nec eſt prædicatio ſuperioris, nec inferioris, nec æqualis. Senſus ergo literæ eſt, Natura abſolutè quæ eſt prædicatur: id eſt natura ſecundum conditiones ſibi debitas ratio ſui eſt id quod attribuitur ſingularibus:& non ſecundum cõditiones ſibi debitas ex eſſe in intellectu vel ſingulari cum quo ſtat, quòd eſſe in intellectu vniuerſalitas & ſuperioritas ſint conditiones, ſine quibus natura ipſa non prædicatur de ſingularibus. *Eſſentia abſolutè ſumpta non eſt vniuerſalis*

Non tamen poteſt dici, quòd ratio vniuerſalis conueniat naturæ ſic acceptæ,quia de ratione vniuerſalis eſt vnitas & communitas.

Naturæ autem humanæ neutrum eorum conuenit ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem. Si enim communitas eſſet de intellectu hominis, tunc in quocunque inueniretur humanitas, inueniretur communitas: & hoc falſum eſt, quia in Sorte non inueniretur communitas aliqua ſed quicquid eſt in eo, indiuiduatum eſt.

Hic iam ponitur quarta concluſio negatiua, Eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ abſolutè ſumpta non eſt vniuerſalis, vt ſpecies, &c. Probatur ſic, Vniuerſale eſt vnum commune multis: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundum ſe non eſt vna cōmunis
T.c.27. multis: ergo eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundum ſe non eſt vniuerſalis, &c. Maior eſt Ariſt. 2. Poſteriorum: Minor verò probatur ex eo quòd ſi ſecundum ſe eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſſe vna & communis, in quocunque inueniretur illa eſſentia, eſſet vna & communis multis, quòd eſt impoſſibile. Et conſequentia patet ex eo, quod omne quod conuenit alicui ſecundum ſe, conuenit ei in quocunque ponatur, vt ex 1. Poſte-
T.c.11. riorum apparet. Impoſſibilitas autem conſequentis adeò eſt manifeſta, vt Auicen. dicat 2. ſuæ Metaphyſ. quod nullus ſanæ mētis poteſt oppoſitum illius opinari. Quis enim eſt adeò fatuus, qui dicat eſſentiam Sortis ſibi cōmunem eſſe & Platoni?

Sed hîc occurrit dubium circa propoſitionem illam, ſupra quam fundatur totus proceſſus, ſcilicet, Omne quod conuenit alicui ſecundum ſe conuenit, in quocunque ponatur: videtur enim multas habere inſtantias. Motus enim ſecundum ſe eſt
T.c.1. velocitabilis in infinitum: ex 6. Phyſic. tex. com. 15. Motus au-
T.c.28. tem in cœlo poſitus, nequaquam, ſed eſt velocitas, vt dicitur 2. Cæli. tex. com. 28. Similiter continuum ſecundùm ſe eſt diui-
T.c.3. ſibile in infinitum, ex 6. Phyſic. tex. com. 3. Continuum autem in re naturali poſitum, non cum omnium natura conſtantium
T.c.41. determinata ſit ratio magnitudinis, vt dicitur ſecundo de Ani-
T.c.8. ma, tex, commen, 14. Similiter motus ſecundum ſe habet con-
& 14. trarium, ex quinto Phyſicorum, tex. comm. octauo & decimo-
T.c 20. quarto: Motus autem in cælo poſitus caret coutrario, primo Cæli, tex. Comm. 20.

Ad hæc & ſimilia dicitur prænotando, quòd aliud eſt dicere, A conuenit aliquid ſecundum ſe, & aliud eſt dicere, A non repugnat aliquid ſecundùm ſe. Ad veritatem enim primi exigitur, quod A vendicet ſibi illud in primo, vel ſecundo, vel quarto modo perſeitatis. Ad veritatem ſecundi ſufficit quòd ipſi A vt ſic, non repugnet illud. Ad veritatem quoque primi

ſequitur, illud conuenire ſibi in quocunque ponatur ad veritatem ſecundi, non multa enim ſunt, quæ non repugnant animali in eo quod animal: quæ tamen non inueniuntur quolibet animali. Quicquid autem conuenit animali in primo, vel ſecundo, vel quarto modo dicendi, per ſe inuenitur in omni animali. Vnde in propoſito dico, quòd nulla inſtantiarum adductarum eſt contra propoſitionem aſſumptam, eo quòd omnia quæ in illis dicuntur, intelligenda ſunt per non repugnantiam & conuenientiam. cùm enim dicitur, motum eſſe velocitabilem in infinitum, intelligimus motui vt ſic, non repugnare velocitatem in infinitum. Similiter cùm dicitur, continuum eſſe diuiſibile in infinitum, intelligitur continuò ſic, vt, non repugnare diuiſibilitatem in infinitum. Similiter cùm dicitur, motum habere contrarium, intelligimus motui, vt ſic nō repugnare habere contrarium.

Quòd ſi hoc non placet, dicito quod aliud eſt dicere, A in eo quod A cōuenit aliquid: & aliud eſt dicere, A in eo quod A non conuenit aliquid, vt patet. Et quod quicquid conuenit A, in eo quod A conuenit omni A: quicquid autē non conuenit A, in eo quod A, non oportet negari ab omni A. Riſibile enim non conuenit animali in eo quod animal: & tamen nō negatur ab omni animali. Conuenit enim animali in homine. Et ſubiūgito, quod omnes propoſitiones in inſtantiis adductæ ſunt intelligendæ negatiuè, vt ſit ſenſus. Motus eſt velocitabilis in infinitum, id eſt motus vt ſic, eſt determinatæ velocitatis. Similiter cōtinuū eſt diuiſibile in infinitum, id eſt, continuum vt ſic, non eſt determinatæ diuiſionis. Similiter motus habet cōtrarium, id eſt, motus vt ſic, non determinat ſibi eſſe abſque contrario: & ſic ſecundum vtrunque modum reſpondendi remanet propoſitio aſſumpta vniuerſaliter vera. Poſſet tamen & aliter dici ad has inſtantias: ſed quia magis ad formā propoſitionis attendo, quam ad materiam, ideò impræſentiarum pertranſeo.

Eſſentia abſolutè acceptanō eſt vniuerſalis vt habet eſſe in regularibus.

Similiter etiam non poteſt dici, quod ratio generis accidat naturæ humanæ ſecundū illud eſſe, quod habet in indiuiduis: quia nō inuenitur in indiuiduis natura humana ſecundū vnitatem, vt ſi vnum quid conueniens quilibet, quod ratio vniuerſalis exigit.

Hîc ponitur quinta concluſio negatiua, ſcilicet eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundum eſſe quod habet in ſingularibus, non eſt vniuerſalis, probatur ſic. Vniuerſale eſt in multis: eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundùm eſſe quod habet

in indiuiduis, non eſt vna in multis, ſed diuerſa in multis: ergo eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ ſecundùm eſſe, quod habet in indiuiduis, non eſt vniuerſalis: & conſequenter, nec ſpecies, nec genus, nec differentia quæ vniuerſalitatem ſupponunt.

Eſſentia vt habet eſſe in intellectu eſt vniuerſalis, vel vt genus vel ſpecies, vel differentia.

Relinquitur ergo, quod ratio ſpeciei accidat naturæ humanæ ſecundū illud eſſe quod habet in intellectu. Ipſa enim natura habet eſſe in intellectu abſtractum ab omnibus indiuidualibus, & habet rationem vniformem ad omnia indiuidua, quæ ſunt extra animam: prout eſſentialiter imago omnium: & inducens in cognitionem omnium: in quantum ſunt homines, & ex hoc quod talem relationem habet ad omnia indiuidua, intellectus adinuenit rationē ſpeciei: & attribuit ſibi vnde dicit Com. 8. de anima, quod intellectus eſt qui facit vniuerſalitatem in rebus: hoc etiam Auic. in ſua Metaphyſica 8. dicit.

Com. 8. in medio.

Hic per locum à diuiſione concluditur ſexta concluſio affirmatiua determinata quæſitæ difficultatis, ſcilicet eſſentia ſecundum eſſe in intellectu eſt vniuerſalis, genus, ſpecies differentia, &c. probatur ſic: Vnum in multis & de multis eſt, vniuerſale natura ſecundùm eſſe in intellectu eſt vna in multis & de multis: ergo eſt vniuerſale. Probatio minoris, vniformiter ſe habens ad multa, vt eſſentialis eorum imago, eſt vnum in multis & de multis natura ſecundum eſſe in intellectu eſt huiuſmodi: quia habet eſſe abſtractū ab omni difformitate indiuiduorū eſſentialiter eorum cognitionem gignens, ergo, &c.

Ad euidentiam huius concluſionis & rationis: quia termini multipliciter dicti ſecundùm Ariſt. doctrinam diſtinguendi ſunt. Nota primò diſtinctiones terminorum in concluſione poſitorum. Eſſe in intellectu contingit dupliciter, ſubiectiuè & obiectiuè. Eſſe in intellectu ſubiectiuè eſt inhærere ipſi, ſicut accidens ſuo ſubiecto, vt albedo ſuperficiei. Eſſe in intellectu obiectiuè. eſt terminare actum intellectus. Intellectus eſt duplex in nobis, agens & paſſibilis, vt dicitur tertio de Anima. tex. commen. decimoſeptimo. Intellectus agens eſt ille, qui abſtrahit ſpeciem intelligibilem à phantaſmatibus. Intellectus paſſibilis eſt ille, qui intellectionem recipit in ſe. Vniuerſale duplex, in repræſentando & in prædicando. Vniuerſale in repræſentando in propoſito eſt quod repræſentat rem, non repræſentando conditiones eius indiuiduales. Vniuerſale in prædicando eſt illud quod prædicatur de multis differentibus ſecundùm eſſe.

T. c. 19.

His viſis, ſcito concluſionem illam, ſcilicet naturā ſecundū

eſſe in intellectu eſt vniuerſalis trifariam verificari. Primò ſic. Natura ſecundum eſſe obiectiuum in intellectu agente eſt vniuerſalis in prædicando. Secundò ſic, Natura ſecundum eſſe ſubiectiuum in intellectu paſſibili eſt vniuerſalis in repræſentãdo. Tertiò, ſic, Natura ſecundum eſſe obiectiuum in intellectu paſſibili eſt vniuerſalis in prædicando.

Sciendum eſt ſecundò, quòd, res extrà, ſecundum quod eſt actu intelligibilis eſt obiectiuè in intellectu agente: ſic enim terminat eius actionem, quia ad hoc poſitus eſt ab Ariſtotele intellectus agens, vt faciat rem intelligibilem in potentia, intellegibilem in actu, vt Comm. dicit tertiò de Animâ. com. 18. Com. 18. Fit autem actu intelligibilis res extrà ab intellectu agente, non per hoc quòd recipiat aut perdat aliquid ſecundum eſſe per illius actionem, ſed ex hoc, quòd eius ſpecies intelligibilis producitur ab intellectu agente. Per hoc enim res extrà repræſentatur non repræſentatis conditionibus indiuidualibus: cum quibus in potentia intelligibilis erat non in actu. Vnde ipſa productio ſpeciei intelligibilis eſt factio rei extrà: intelligibilis in actu. Habet enim ratio illa duos terminos: vnum intra animam, ſcilicet ſpeciem intelligibilem, quæ realiter producitur de nouo in intellectu paſſibili. Et alium extrà: ſcilicet rem cuius eſt illa ſpecies, quæ nihil reale ex hoc acquirit, ſed tantum denominationem extrinſecam ſcilicet, quòd eſt abſtracta ad hoc, & nunc, quod eſt actu intelligibilis, &c.

Natura autem extrà ſecundum quod eſt actu intellecta, eſt obiectiuè in intellectu paſſibili: ſic enim terminat eius actionem, quæ eſt intelligere. Fit autem & eſt actu intellecta res extrà, non per hoc quòd aliquid accipiat, aut amittat per actionem intellectus paſſibilis, ſed ex hoc quòd conceptus eius formatur ab intellectu paſſibili: tunc enim res intelligitur, quando eius conceptum formamus. Vnde ipſa conceptus formatio eſt factio rei extra actu intellectæ: habet enim & hæc actio duos terminos. Vnum intra animam, ſcilicet conceptum, qui realiter fit, qui nihil aliud eſt quàm expreſſa ſimilitudo rei, rem præſentem obiectaliter faciens intellectui paſſibili. Et alterum extrà, ſcilicet rem quæ ex producto conceptu extrinſecè denominatur actu intellecta.

Ex his patet, quæ ſit differentia, & quæ ſit cõuenientia inter rẽ obiectiuè in intellectu agẽte & intellectu paſſibili. Differentia ſiquidẽ eſt, quia ex hoc ꝙ obiectiuè in intellectu agente fit,

& eſt actu intelligibilis, non autem intellecta. Ex hoc verò quod eſt obiectiuè in intellectu paſſibili quæ iam erat actu intelligibilis, fit actu intellecta. Conuenientia autem eſt, quia tam ex hoc quod eſt obiectiuè in intellectu agente, quàm ex hoc quòd hoc eſt obiectiuè in intellectu paſſibili, habet quod ſit repræſentata abſque indiuidualibus & conditionibus, & conſequenter quòd ſit abſtracta ab hoc & nunc, &c.

Sciendum eſt tertiò ex Auic. 5 Meta. c. 1. quòd vniuerſale in *cap. 1.* prædicando, eſt id quod in intellectu non eſt impoſſibile prædicari de multis. Et hoc tripliciter poteſt ſe habere.

Primò, quòd illa multa ſint actu in rerum natura: ſicut homo obiectus intellectui eſt vniuerſale reſpectu Sortis & Platonis.

Secundò, quòd illa multa non ſint: poſſint tamen eſſe, ſicut domus heptangula obiecta intellectui, eſt vniuerſale reſpectu plurium heptangularum, quæ non ſunt, poſſent tamen eſſe.

Tertiò, quòd illa multa nec ſunt eſſe ſicut Luna obiecta intellectui eſt vniuerſale reſpectu plurium lunarum, quas impoſſibile eſt eſſe. Et Gabriel obiectus intellectui eſt vniuerſale reſpectu plurium Gabrielum, quos implicat contradictio-*1. p. q. 13* nem eſſe. Vniuerſale primo modo vocatur à ſan. Thom. prima *arti. 9. c.* parte. q. 13. vniuerſale ſecundum rem & ſecundum rationem: quia res illa realiter eſt in pluribus, & non ſolum vt obiecta intellectui. Vniuerſale tertio modo vocatur ibidem vniuerſale ſeu commune ſecundum rationem tantum: quia res illa non inuenitur realiter in pluribus, ſed vt obiecta intellectui tantum. Vniuerſale ſecundo modo ibi diſtinguitur contra vniuerſale primo modo. Poſſet tamen nomine proprio dici vniuerſale ſecundum rationem & ſecundum rem, in potentia tamen. Nec ſolum nomina ibi imponuntur à ſan. Tho. ſed & dictorum ratio aſſignatur valde ſubtilis, quæ ſuper quatuor propoſitiones fundatur.

Prima eſt, Vniuerſalitas & prædicabilitas non conueniunt rei *In hoc capite.* ſecundum ſe: nec ſecundum eſſe, quod habent extra animam: patet illa ex dictis.

Secunda eſt, Res materialis, quæ ſola propriam ſpeciem cognoſcitur à nobis, ſecundum quod eſt in intellectu noſtro, obiectiue repræſentatur abſque conditionibus indiuidualibus: patet illa etiam ex dictis.

Tertia eſt. Res immaterialis etiam Deus ipſe, ſecundum quod eſt in intellectu noſtro, obiectiuè repræſentatur per modum

dum rerum materialium, ſcilicet non repræſentatis proprietatibus indiuidualibus: Patet illa: quia res illæ non cognoſcuntur à nobis ſecundum quòd in ſeipſis ſunt, ſed per modum rerum materialium: nec per proprias ſpecies, ſed per ſpecies rerum materialium.

Quarta eſt, Res omnis vt repræſentata abſque cõditionibus indiuidualibus, nõ magis reſpicit vnum quàm plura indiuidua. Patet illa, quia vt abſtracta eſt, æqualiter ad vnũ & multa ſe habet. Nihil enim fingi poteſt, vnde abſtractum, vt abſtractũ vnũ magis reſpiciat, quàm plura, vel econtrà. Vnde & notanter Aui. appoſuit in diffinitione vniuerſalis illã particulã, ſecundũ quod eſt in intellectu. Multa enim ſunt vniuerſalia, quibus tam ſecundum eſſe extra, quàm ſecundum propriam rationem repugnat prædicari de pluribus, vt de intelligẽtiis dicetur. Nulli autem vniuerſali ſecundũ quòd eſt in intellectu repræſentatũ, abſque propria & particulari exiſtentia ſeu proprietate & hypoſtatica repugnat prędicari de pluribus. Ex quibus formatur talis ratio. Res quælibet & ſola æqualiter ſe habens ad vnum & plura indiuidua eſt vniuerſalis in actu prædicando, res quælibet ſola vt repræſentata intellectui noſtro, eſt æqualiter ſe habens ad vnũ & plura inferiora: ergo res quælibet & ſola, vt repræſentata intellectui noſtro, eſt vniuerſalis in actu in prædicando. Maior patet ex diffinitione vniuerſalis aſſignata ab Ari. primo Perihermenias. Minor verò quo ad ſecundã partem patet ex prima propoſitione: quò ad primam autem partem ex reliquis tribus. *c.5.q.9.*

Ex his corollariè elicio, quòd ad hoc quòd aliquid ſit vniuerſale in actu in prædicando, non exigitur actualis relatio naturæ obiectæ ad particularia: ſed ſufficit quòd res ipſa ſit in ea diſpoſitione, ſecundum quam intellectus adhibitum poſſit illam relationem ſibi verè attribuere, nihil addendo præter ipſam actualem relationem. *ca.5.circa principiũ*

Iſtis prælibatis, iam patere poteſt concluſio intenta ſecundùm omnes tres ſenſus aſſignatos.

Et pro primo quidem ſenſu argui poteſt ſic, Id quod in intellectu non eſt impoſſibile prædicari de multis, ſeu (vt Ariſt. verbis vtar) aptum natum eſt prædicari de multis eſt vniuerſale in prædicando: ſed res ſecundum eſſe obiectum in intellectu agente eſt huiuſmodi, ergo res ſecundum eſſe obiectiuum in intellectu agente eſt vniuerſalis in prædicando. Maior patet ex Auic. & Arιſt. Minor verò probatur ſic, Res abſtracta *Primus ſenſus.*

à cōditionibus indiuidualibus vt ſic, eſt apta nata prædicari de pluribus: res ſecundum eſſe obiectiuum in intellectu agente, eſt abſtracta à conditionibus indiuidualibus: ergo, &c. Præmiſſæ omnes ex dictis ſunt manifeſtæ.

2. *diſt.* 3. *q.* 1. Ex his habes quàm malè dixerit Sco. ſecundo ſen. diſtin. 3. q. 1. in reſponſione ad primum, dicendo, quòd natura ante actum intellectus paſſibilis nihil habet, niſi quòd conuenit ſibi extra animam Patet enim iam quòd ſecundùm ſententiam Ariſt. eſt actu intelligibilis abſtracta ab hoc & nunc: & conſequenter vniuerſalis in actu ante actum intellectus paſſibilis.

Pro tertio ſenſu arguere aliter non eſt opus: eo quòd eodem modo procedendum eſſet.

Secundus ſenſus. Secundus autem ſenſus intelligentibus terminos ex rationibus terminorum clarus eſt. Natura nanque ſecundùm eſſe ſubiectiuum in intellectu paſſibili, nihil aliud eſt quàm ſimilitudo immaterialis ſui repræſentatiua in illo exiſtens. Similitudo autem immaterialis à ſingularibus abſtracta, rem vniuerſaliter neceſſe eſt repræſentet: eo ipſo quòd abſtracta eſt. Si enim rem vniuerſaliter non repræſentet: ſed particularibus cōditionibus immixtam: & non à materialibus cōditionibus abſtractam, non eſſet vniuerſalis: ergo in repræſentando ipſam eſt vniuerſalis res, ſecūdum quod eſt ſubiectiua in intellectu paſſibili, id eſt ſpecies, ſeu ſimilitudo ipſius naturæ pro quanto repræſentat naturam ipſam non repræſentatis cōditionibus indiuidualibus.

Et nota quòd quia natura ipſa habet duas ſimilitudines in anima, ſ. ſpeciē intelligibilem & cōceptus, ſiue ſpeciē in impreſſam & ſpeciē expreſſam: ideo ſecūdū vtranque ſpeciem eſt vniuerſalis in repræſentando. Quare autem oporteat duas ſpecies ponere, & quomodò, ſi Deus conceſſerit nobis vitam, alibi dicetur. Quamuis autem concluſio ſecunda poſſit omnibus modis dictis verificari: attamen primus & tertius ſunt ad propoſitum literæ. Intendimus enim hîc de vniuerſali in prædicando, quod intentionem logicam ſonat, & non de vniuerſali in repræſentando, quod nulla intentione ſecunda logica dicitur vniuerſale, ſed ex eſſe proprio, quod ſecundùm rem ſortitur.

Literam ſic gloſſare potes. Ipſa enim natura habet eſſe in intellectu agente, vel paſſibili tam obiectiuè, quàm ſubiectiuè abſtractū ab omnibus indiuidualibus conditionibus. Et habet rationem vniformem obiectiuè in prædicando, ſubiectiuè in repræſentando, ad omnia indiuidua quæ ſunt extrà, prout eſſentialiter

tialiter eſt ſimilitudo omnium obiectiuè in eſſendo:ſubiectiuè in repræſentando, inducens cognitionem omnium, inquãtum ſunt homines:quia vt ſic aſſimilantur. Et ex hoc quòd talem relationem,ſcilicet vniformitatis,& ſimilitudinis eſſentialis, vel repræſentatiuæ habet natura ad omnia indiuidua intellectus, adinuenit rationem ſpeciei,id eſt,ſecundam intentionem, quæ eſt ſpecies,& attribuit ipſi naturæ vniformiter ſe habenti ad indiuidua ex hoc,quòd repræſentatur abſque omni indiuiduantium difformitate.

QVÆSTIO VII.

Num vniuerſalia in actu ſint extra animam.

Circa dicta eſt quæſtio nõ modica, An vniuerſalia in actu ſint extra animam, an fiant per opus intellectus, quemadmodum dictum eſt. In hac quæſtione primò declarabitur titulus. Secundò ponetur opinio Scot. Tertiò ponetur opinio San. Tho. Quartò reſpondebitur ad argumenta in oppoſitum.

Quò ad primum: quia hæc quæſtio diuerſimodè intellecta, diuerſis modis à philoſophis determinata eſt, imptæſentiarum Peripateticã ſententiam ſupponendo,ſcilicet, quòd vniuerſalia non ſubſiſtant extra ſingularia, declaranda eſt quomodò intelligatur.

Vniuerſalia quod non ſubſiſtãt extra ſingularia.

In nomine Vniuerſalis tria intelligimus. Primò vniuerſalitatem,quæ eſt relatio rationis. Secundò rem, quæ denominatur vniuerſalis ab illa vniuerſalitate. Tertiò aptitudinem ad eſſendum in multis, quæ eſt quid medium inter illa duo, & eſt fundamentum proximum, quare res ſuſcipiat illam relatiuam denominationem: ideo enim rei intellectus attribuit relationem vniuerſalitatis, qnia res illa apta nata eſt eſſe in pluribus non vertitur in dubium, an illa ratio, quæ vocatur vniuerſale formaliter ſit extra animam, eam enim omnes ab intellectu fieri dicunt. Nec quæritur an illa res, quæ denominatur vniuerſalis,quæ vocatur vniuerſale obiectiuè in potentia,ſit extra animam. Communis enim ſententia eſt, quòd quandoque res illa eſt extra animam, quandoque non. Si enim res illa eſt res realis,puta homo,bos & huiuſmodi, ponitur extra animam. Si autem res illa ſit ens rationis,non ponitur extra vt ſubiectum, prędicatum,propoſitio,ſyllogiſmus,& ſimilia. Sed dubitatio eſt an aptitudo ad eſſendum in multis ſit extra animam:ita quod abſque omni tempore intellectus inueniatur res apta nata eſſe in multis,quæ vocatur vniuerſale in actu obiectiuè: an ſolum ex-

tra animam ſit res. Aptitudo autem ad eſſendum in multis ineſt rei per opus intellectus. Et quia aptitudo illa complet rationem vniuerſalis in actu obiectiuè ſumendo vniuerſale, licet non formaliter: ideo quærere an extra animam inueniatur totum hoc, ſcilicet res apta nata eſſe in pluribus, eſt quærere, an ſit extra animam vniuerſale in actu obiectiuè.

Vniuerſale dupliciter accipitur. Et debes ſcire ad euidentiam terminorum, quod ſicut album accipitur dupliciter, ſcilicet formaliter & ſubiectiuè: ita vniuerſale accipitur dupliciter, ſcilicet formaliter & ſubiectiuè. Subiectiuè enim accipi non poteſt, eo quòd vniuerſalitas in nullo eſt ſubiectiuè cùm ſit ens rationis. Vniuerſale formaliter eſt ipſa vniuerſalitas, quæ relationis eſt. Vniuerſale obiectiuè ſubdiuiditur in vniuerſale obiectiuè in actu, & vniuerſale obiectiuè in potentia. Vniuerſale obiectiuè in actu eſt totum hoc, ſcilicet res vna apta nata eſſe in pluribus. Vniuerſale obiectiuè in potentia eſt res ipſa vna formaliter: non adiungendo ſibi aptitudinem ad eſſendum in pluribus. Ex his patet, in quo ſtat difficultas: & patet quo quid nominis terminorum in titulo quæſtionis poſitorum. Intendimus enim non de vniuerſali formaliter, nec de vniuerſali obiectiuè in potentia, quia in his conuenimus, ſed de vniuerſali obiectiuè in actu, Propterea cùm loquimur de vniuerſali in actu, abſque additione, obiectiuè intelligi volumus ne in æquiuoco laboremus. Hæc de primo.

Sco. 7. meta. q. 16. & 2. di. 3. q. 1. Quo ad ſecundum Sco. ſupra 7. Meta. q. 16. ſequendo fundamenta ſua: quòd, ſcilicet naturam extra animam ſequantur vnitas formalis & communitas, opinatur rem vnam aptam natam eſſe in pluribus dari extra animam: ac hoc dicit vniuerſale in actu eſſe in rerũ natura abſque omni opere intellectus, adducit quoque ad hoc multas rationes, quas in medium afferre eſſet limites intentionis noſtræ excedere: propterea eas afferam, ex quarum ſolutione reliquarum debilitas innoteſcit.

Arguit primo per locum à diffinitione ad diffinitum ſic: Circunſcripto quocunque actu intellectus res apta nata eſſe in pluribus: ergo datur vniuerſale in actu extra animam. Tenet conſequentia, quia vniuerſale obiectiuè in actu, vt diſtinguitur contra ſingulare & prædicabile diffinitur primo Perihermenias. Vniuerſale eſt quod aptum natum eſt eſſe in pluribus. *Cap. 15. Lect. 10.* Antecedens probatur: quia ſi non, ergo aptitudo ad eſſendũ in pluribus repugnat ſibi, nec conferri ſibi poſſet ſaltem ab intelle

tellectu:quia tūc pari ratione poſſet dare Sorti talē aptitudinē.

Prætereà,Vniuerſale in actu eſt proprium obiectum intellectus:igitur præcedit actum intellectus. Tenet conſequentia ex ſecundo de anima,vbi dicitur,quod obiectum eſt prius actu.

Præterea,Obiectum ſcientiæ realis eſt ens extra animam, vniuerſale in actu eſt obiectum ſcientiæ realis:igitur vniuerſale in actu eſt ens extra animam. *T.c.33.*

Præterea,Relatio menſuræ eſt realis, quinto Metaph. ſed illa fundatur in aliquo vniuerſali. Probatur: quia oportet eſſe aliquod vnum menſuram aliarum ſpecierum: ſed non vnum numero ſecundum Ariſt.ergo vniuerſale. *T.c.20.*

Præterea,Operatio ſeu paſſio realis primò & adæquatè ineſt vniuerſali:vt intelligere homini ex primo poſteriorum, igitur datur vniuerſale extra animam. *T.c.39.*

Præterea, Contrarietas eſt oppoſitio realis: & eius extrema ſunt vniuerſalia non ſingularia, ergo dantur vniuerſalia extra animam.

Præterea,Si vniuerſale ſit ab intellectu, quomodo res prædicatur de re?& quomodò vniuerſale eſt vbique & ſemper incorruptibile & æternum? & quomodò materia & forma pertinent ad quidditatem vniuerſalis Phyſici? & quomodo vniuerſalium tantum eſt diffinitio? & quomodò genera,& ſpecies,& vniuerſaliter prædicamenta ſunt entia extra animam?

Præterea,Si nihil eſſet in re niſi ſingulari, nulla eſſet vnitas realis,niſi numeralis,quæ eſt propria ſingulari: conſequens eſt falſum:ergo,&c. Hæc de ſecundo.

Quo ad tertium ſcito nos ſequentes S.Tho.ac per hoc communem Peripateticorum doctrinam oppoſitam in hac re proferre ſententiam. Dicimus nanque, quòd illorum trium, quæ in Vniuerſalis nomine intelliguntur, vnum tantum quandoque eſt extra animam, ſcilicet res ipſa vna formaliter reliquis duobus opus intellectus conſequentibus: quod & probatur ſimili modo arguendo,quo ſuprà argutum eſt, Quicquid ſequitur naturam ratione ſui, ſimpliciter prædicatur de indiuiduo illius naturæ: ſed aptitudo ad eſſendum in pluribus apertè ſequitur naturam:puta humanitatem ratione ſui: ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus prædicatur ſimpliciter de indiuiduo humanæ naturæ: igitur iſta erit vera,Sortes eſt aptus natus eſſe in pluribus:quod eſt impoſſibile.Maior manifeſta fuit ſuprà, ex eo quòd omnia,quæ comitantur naturam ratione ſui,non ſeparan *Opinio S. Thom.* *In hoc eo. c.q.5.circa finem.*

paran

patantur ab ea poſita in individuo: & conſequenter prædicantur de eo: quia, eſſe in, fundat dici de.

Præterea, Omnis aptitudo fluens ab aliqua natura, inuenitur in qualibet ſingulari natura inferiori ad illam, ſed aptitudo iſta, ſcilicet ad eſſendum in pluribus, fluit ab aliqua natura: puta ab humanitate, ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus inuenitur in qualibet natura humana: proceſſus bonus, & concluſio falſa: ergo altera præmiſſarum: non Maior, quæ ex terminis patet: ergo Minor, quæ eſt concluſio aduerſariorum. Falſitas concluſionis probatur ſic, Illa aptitudo attribuēda non eſt cuilibet humanitati, quæ in qualibet humanitate impoſſibilis eſt reduci ad actum. Patet iſta: quia aliter otioſè data eſſet talis aptitudo. Aptitudo enim eſt propter actum: ſed aptitudo ad eſſendum in pluribus eſt huiuſmodi, ſcilicet quòd in qualibet humanitate poſita impoſſibilis eſt reduci ad actum: quia impoſſibile eſt, vt humanitas Sortis actu ſit in Sorte & Platone, aut migret de Sorte in Platonem: ergo aptitudo ad eſſendum in pluribus non eſt attribuenda cuilibet ſingulariter humanitati. Dicamus igitur rem vnam eſſe extra animam Aptitudinem autem ad eſſendum in pluribus conuenire rei ſecundum eſſe, quod habet in intellectu: quia conuenit ei ſub ſolitudinis conditione poſitæ. Solitariè enim accepta natura apta nata eſt in multis, ſaltem ſecundū rationem eſſe. Solitudo autem cum importet ſeparationem naturæ à proprietatibus indiuidualibus, non conuenit rei niſi in intellectu agente vel paſſibili obiectè.

Hoc co. 6. §. circa fi. Et aduertas ad Maiorem noſtræ poſitionis euidentiam quòd hic accidit ſimilis defectus Scoti illi, qui poſitus eſt ſuprà. Cum enim aptitudo ad eſſendum in pluribus ſit idem, quod non repugnantia ad eſſendum in pluribus, arguit ſic, Naturæ, puta humanitati inquantum humanitas non repugnat eſſe in pluribus: ergo humanitati, inquantum humanitas, conuenit aptitudo, ſeu non repugnantia ad eſſendum in pluribus: & conſequenter humanitas eſt vniuerſalis abſque opere intellectus. Apparet autem manifeſtè peccatum in hoc proceſſu, cum ex negatiua infertur affirmatiua de prædicato infinito reduplicatione addita. Prima enim propoſitio, quæ eſt negatiua veritatem habet. Secunda verò quæ affirmatiua eſt, eſt impoſſibilis, quod patet ex eo, quòd humanitas inquantum humanitas abſtrahit à repugnantia ad eſſendum in pluribus, & non à repugnantia ad eſſendum in pluribus ſicut abſtrahit ab albo

& non

& non albo. Si enim humanitas vendicaret ſibi inquantum humanitas, non repugnantiam ad eſſendum in pluribus, nullo pacto humanitati poſſet conuenire repugnantia ad eſſendum in pluribus: & ſic nec per ſe, nec per accidens poſſet repugnare humanitati eſſe in pluribus: quod eſt manifeſtè falſum. Humanitatis enim Sorris ratione adiũctæ heeeheitatis repugnat eſſe in pluribus. Conſequentia tenet: quia oppoſitum eius quod conuenit alicui, ſecundùm quòd ipſum nullo modo poteſt inueniri in illo; vt habes ex primo poſteriorum. Quamuis igitur naturæ ratione ſui non repugnet eſſe in pluribus: non tamen vendicat ſibi ratione ſui non repugnantiam ad eſſendum in pluribus: & cùm eam non vendicet ſibi ſecundum eſſe, quod habet in ſingularibus, relinquitur quod vendicabit eam ſibi ſecundum eſſe quod in intellectu ſortitur. Et quia ad hoc quòd aliquid ſit vniuerſale in actu, exigitur quòd vendicet ſibi non repugnantiã ad eſſendum in pluribus, cùm in diffinitione eius ponatur: quod enim ponitur in diffinitione per ſe cõpetet diffinito: ideo res ratione ſui non poteſt eſſe vniuerſalis in actu, ſed quam primum eſt obiecta intellectu agenti vel poſſibili, fit vniuerſalis in actu, quæ vniuerſalis erat in potentia. Quomodò autem fiat huiuſmodi reductio potentiæ ad actum, iam dictum eſt, ſcilicet quòd ab intellectu agente fit per productionem ſpeciei intelligibilis, ab intellectu verò poſſibili per formationem conceptus. *T.c.11.* *Reductio potentiæ ad actũ.*

Quòd ſi aliquis finxerit, vniuerſale in actu conſtitui per negationem repugnantiæ ad eſſendũ in pluribus: & non exigere affirmationem non repugnãtiæ aduertat ſe errare propter tria. *In hoc eo. cap.*

Primò, propter hoc, quòd in diffinitione vniuerſalis affirmatiuæ cadit ipſa aptitudo ſeu non repugnãtia ad eſſendum in pluribus.

Secundò, quia ſi ad vniuerſalem ſufficit negatio repugnãtiæ ad eſſendum in pluribus, ad ſingulare quoque ſufficit negatio repugnantiæ ad eſſendum in vno ſolo. Sicut enim vniuerſale ſe habet ad multa, ita ſingulare ad vnum tantum: & ſi ſic eſt tunc humanitas, inquantum humanitas, erit vniuerſalis & ſingularis: de ea enim vt ſic negatur vtraque repugnantia.

Tertiò, quia cùm vniuerſale in actu diſtinguatur contra ſingulare: ſicut ſingulari repugnat eſſe in pluribus, ita vniuerſali in vno tantum, humanitati autem, de qua negatur repugnantia ad eſſendum in pluribus, non repugnat eſſe in vno tantum: ergo

ergo negatio talis repugnantiæ non ſufficit ad conſtituendum
2.di art. vniuerſale in actu. Et poteſt hæc ratio formari contra principa-
T.c.33. le ſic: Vniuerſale in actu repugnat eſſe in vno tantùm: humanitati inquantùm humanitas non repugnat eſſe in vno tantũ, aliter non poſſet ſaluari in vniuoco tantum indiuiduo: ergo humanitas vt ſic non eſt vniuerſalis in actu. Similiter dicas de quacunque, alia natura. Hæc de tertio.

Quo ad quartum reſpondendum eſt argumẽtis in oppoſitũ. Et primi quidem negatur antecedẽs, ad cuius probationem dicitur negando conſequentiam. Non enim valet res circunſcripto actu intellectus: non eſt genus: ergo ſibi repugnat eſſe genus. Stat enim quòd abſtrahat ab vtroque: ſic autem eſt in propoſito. Natura enim ipſa circũſcripto actu intellectus abſtrahit ab aptitudine ad eſſendum in pluribus, & à repugnantia ad eſſendum in pluribus: vt ex dictis patet.

Ad ſecundum dupliciter reſpondetur, & vtroque modo bene. Primò negatur conſequentia, ſi ſermo ſit de intellectu agente: quia potentia actiua non præſupponit obiectum ſuum, ſed facit illud. Si autem ſermo ſit de intellectu paſſibili, conceſſa conſequentia prima, non ſequetur, ergo vniuerſale in actu eſt extra animam: quia fit per actum intellectus agentis. Secũdò dicitur, quòd cùm vniuerſale in actu nominet duo, ſcilicet rem & aptitudinem, &c. res ipſa eſt obiectum, aptitudo autem eſt modus
2.di.art. obiecti ſeu conditio, ſine qua res non eſt obiecta. Sufficit autẽ,
T.c.3. quòd res ipſa, quæ eſt obiectum, præcedat actum intellectus: & non oportet quòd modus eius præcedat. Obiectum enim, ait Ariſt. eſt prius actu, non modus obiecti. Vnde ad formam argumenti negetur cõſequentia: quia & ſi poſterioritati antecedentis non obſtet aptitudinem eſſe medium obiecti: obſtat tamen illationi cõſequentis ex eo. prioritas enim modi non poteſt inferri ex poſterioritate obiecti.

Per hoc idem reſpõdetur ad tertium, quòd ſcilicet res obiecta ſcientiæ reali eſt extra animã, non modus rei obiectæ: vniuerſale autem in actu nominat vtrunque, ſcilicet rem & modum: & ideo vniuerſale in actu nõ ſequitur eſſe extra animam, ex eo quòd res, de qua eſt ſcientia eſt extra.

Ad formam argumenti dicitur, quòd vera exiſtente maiore cõmittitur fallacia figuræ dictionis: mutatur enim res obiecta in modum rei, ſeu in rem cum modo.

Sed contra iſtas reſponſiones inſtat Sco. ibi: & primò contra

primam

primam ſic, Quicquid eſt per intellectum agentem eſt prima intentio: ergo nullum vniuerſale eſt in genere ſubſtantiæ: conſequenter nulla eſt prædicatio in quid ſuperiorum de inferioribus.

Prætereà, Vniuerſale præcedit ſenſum, vt aliàs probatũ eſt, ergo præcedit intellectum agentem.

Præterea, Intellectus agens & paſſibilis ſunt vna potentia: aliàs quilibet homo haberet duos intellectus: ſed vnius potentiæ eſt vnum obiectum: quare ſi præcedit actũ vnius, præcedit actum alterius. 2. di. 3. q. 1. in quin ta vna cõtra ad.

Præterea, Secundum hoc non eſſet generatio vniuoca ſine actione intellectus agentis. Dicetur fortè quòd non habeat aliquam vnitatem realem generans & genitum, ſed ſimilitudinem. Contrà, quia proximum fundamentum ſimilitudinis eſt vnum, quinto Metaphyſicæ, ſed non generans neque genitum, ergo aliquid commune vtrique.

Contra ſecundam verò reſponſionem arguit, quia nullo intellectu conſiderante non erit vniuerſale in actu, & ita ſcientia habitualis non eſſet obiecti vniuerſalis in actu. T. c. 10.

Præterea, Obiectum, inquantùm eſt prius actu, non intelligitur ſub hoc modo, ergo vel ſub nullo, vel ſub oppoſito modo, ſed non ſub nullo, ergo, &c.

Præterea, Aut ille modus eſt factus ab intellectu, aut non, ſi non, habetur intentum: ſi ſic, ergo non eſt neceſſarius in obiecto, quia prius obiectum eſt intellectum ſine vllo modo cauſato per intellectionem obiecti.

Ad has inſtantias reſpondetur, præſupponendo ſæpe iam dictum, quòd vniuerſale duo dicit, rem & aptitudinem, ſeu vniuerſalitatem. Vniuerſale pro re poſita in prædicamento eſt prædicabile, ſcibile eſt obiectum intellectus, diffinibile, & huiuſmodi. Vniuerſale autem pro aptitudine eſt modus ſeu conditio rei prædicamentalis prædicabilis, ſcibilis, diffinibilis, &c. neque intellectus agens, aut paſſibilis facit rem, ſed modum tantum.

Ad primam ergo conceditur, quòd vniuerſale pro eo quod ſit ab intellectu agente, non eſt in prædicaméto ſubſtãtiæ, vlterior autem conſequentia nullam habet apparentiam.

Ad ſecundã negatur antecedens, viſus enim etſi ſit coloris vniuerſaliter, vt habes à S. Tho. prima ſecundæ q. 29. ar. 6. non tamen eſt coloris vniuerſalis.

Ad

Ad tertiam ſimiliter negatur antecedens, neceſſarium enim eſt vt dicitur tertio de anima, textu comm. 17. in anima noſtra eſſe duos intellectus, ſcilicet agentē & paſſibilem, qui non poſſunt eſſe eadem potentia, cum potentia actiua, & potentia paſſiua non ſint eadem apud Ariſt.

Ad quartam negatur cōſequentia, & dicitur quod reſponſio illa ibi data eſt optima ſane intellecta. Ad improbationem eius dicitur, quod ſimilitudo fundatur ſupra res ipſas, puta duas albedines, vel humanitates, tanquam fundamētum: & quod vnitas non eſt fundamentum ſimilitudinis, ſed conditio fundamēti: fundatur enim ſimilitudo propriè dicta ſupra duas res habētes illā conditionem, ſcilicet mutuam negationem diſtinctionis formalis, puta duas albedines: & hoc modo intelligendus eſt

5.t.20. Ariſt. Metaphy. Et dato quod vnitas eſſet fundamentum, adhuc non ſequeretur, dari aliquid cōmune vnum vtrique: dicā enim quod ſimilitudo nō fundatur ſupra vnum, quod eſt generans, neque ſupra vnum, quod eſt genitum: ſed ſuprà vnum, quod ſunt generans & genitum. Iam autem declaratum eſt ſuprà com-

In hoc c. mitti fallaciam conſequentis, ſi ſic procedatur, Generans &

q. 5. genitū ſunt vnum formaliter, ergo habent aliquid vnum commune vtrique.

Ad primum eorum, quæ contra ſecundam reſponſionem adducuntur, dicitur quod præciſe loquendo, de intellectu poſſibili, ſecatur vniuerſale, quemadmodum ſcientia: ita quod ſcientia in actu eſt vniuerſalis in actu: ſcientia in potentia eſt vniuerſalis in potentia, & ſcientia in habitu eſt vniuerſalis in habitu, quod tunc accidit, quando cum volumus ipſam, in actu facimus. Egrediendo autem ad intellectum agentem dicitur, quòd nullo intellectu conſiderante, dummodo producta ſit ſpecies intelligibilis, datur vniuerſale in actu: eo quod Philoſopho dormiente, roſa, cuius ſpecies intelligibilis in illius intellectu conſeruatur, denominatur repræſentata abſque hoc, & nūc actu intelligibilis, &c.

Ad ſecundum dicitur, quod obiectum vt prius actu nullum ſibi vendicat modum: abſtrahit enim ab omni eſſe & modo quidditas.

Ad tertium dicitur, quod modus ille fit ab intellectu agente: & cùm infertur, ergo non eſt neceſſarium, negatur conſequentia: quia potentia actiua nō præſupponit conditionem ſui obiecti, ſed facit. Dicitur ſecūdo, quod dato quòd nō fieret ab inte

intellectu agente, ſit ab intellectu paſſibili: & ſimiliter negatur illa conſequentia. Ad probationem dicitur, quòd falſum aſſumit, ſcilicet quòd prius intellectus intelligit rem, deinde facit eius modum, ſimul enim vtrumque fit. Intellectus enim formādo conceptam rem abſque hoc & nunc apud ſe facit: neque poteſt imaginari, quòd prius faciat rem: deinde abſque hoc & nūc ſicut Sortes ſimul generat hominem nunc, & non prius hominem: deinde hunc.

Ad quartum negatur, quòd relatio menſuræ fundetur in aliquo vniuerſali: fundatur enim neque in vniuerſali, neque in ſingulari, vt ſic: ſed in natura vna formaliter, quæ in ſingulari reperitur: & ſic non eſt vnum numero: vt ſic menſura aliorum, ſed vnum formaliter.

Ad quintum dicitur, quòd nihil aliud cōcludit, niſi quòd vniuerſale pro re eſt extra animam: ſic enim accepto vniuerſali ineſt primò paſſio ſeu realis operatio: homo enim eſt cui primò conuenit ridere: non homo vniuerſalis: alioquin riſibile non inueniretur in homine non vniuerſali, putà Sorte.

Ad ſextum dicitur ſimiliter, ꝙ extrema contrarietatis ſunt res ipſæ non res particulares, vt ſic, neque vniuerſales: aliter res non vniuerſales, ſcilicet hæc albedo & hæc nigredo non eſſent contrariæ.

Ad ſeptimum dicitur, quòd ſtant iſta duo ſimul, Vniuerſale prædicatur de rebus, & Vniuerſale fit ad intellectu: eo ꝙ vniuerſale pro re eſt id quod prædicatur: & quo ad hoc non ſit ab intellectu. Vniuerſale autem pro aptitudine eſt cōditio rei quę prædicatur: & talis fit ab intellectu. Prædicatio enim non debetur rebus, niſi habentibus conditionem aliquā intentionalem. Vnde & Ariſt. 7. Met. tex. com. 46. ait, quod ſubſtantia non dicitur de ſubiecto: quia loquebatur de ea ſecundū ſuam naturam. In prædicamentis verò vbi de ſubſtantia induta accidentia intentionalia loquebatur, dixit ſubſtantiam dici de ſubiecto.

Ad id verò quod ibi additur, dicitur quòd omnia illa verificantur de vniuerſali pro re: ſed exponenda eſt affirmatiua propoſitio negatiuè, vt ſit ſenſus, Vniuerſalia ſunt vbique, &c. id eſt, naturæ ipſæ denominatæ vniuerſales non terminant ſibi locum neque tempus. Similiter dicitur ad id, quod ſubiungitur, quòd forma & materia pertinent ad quantitatem vniuerſalis, id eſt rei phyſicæ, quæ denominatur vniuerſalis. Similiter vniuerſalium tantùm eſt diffinitio, id eſt, rerum quæ

denominatæ ſunt vniuerſales. Similiter res denominatę, genera, ſpecies, differentiæ ſunt extra animam: conditiones autem earum ſunt per opus intellectus.

Ad tertium dicitur, quòd per ly (ſingulare) duo intelligere poſſumus: quandoque intelligitur ipſa ſingularitas, quandoque totum, ſcilicet res ſingularis. Primo modo accipiendo ſingulare, conceditur conſequentia: ſed antecedens non eſt verum. Secundo modo antecedens Peripateticum eſt: ſed conſequentia nihil valet: ſupra enim iam diximus, in ſingulari multas vnitates exiſtere, & non tantùm numeralem.

hoc 5. q. 5. *Et quamuis hæc natura intellecta habeat rationem vniuerſalis, ſecundum quod comparatur ad res, quæ ſunt extra animam, quia eſt vna ſimilitudo omnium: tamen ſecundum quòd habet eſſe in hoc intellectu* Com. 5. *vel in illo eſt ſpecies quædam intellecta particularis: & ideo patet defectus Commentatoris in 3 de Anima: qui voluit ex vniuerſalitate formæ intellectæ vnitatem intellectus concludere, quia non eſt vniuerſalitas illius formæ ſecundùm hoc eſſe, quòd habet intellectum, ſed ſecundum quòd ad res refertur, vt ſimilitudo rerum. Sicut etiam ſi eſſet vna ſtatua corporea repræſentans multos homines, conſtat quod illa imago vel ſpecies ſtatuæ haberet eſſe ſingulare & proprium, ſecundùm quod eſſet in hac materia, ſed haberet rationem communitatis, ſecundùm quod eſſet commune repræſentatiuum plurium.*

In hac ſecunda parte cap. huius Auer. errorem remouere intendit, qui in tertio de Anima, comm. 5. ex vniuerſalitate formæ intellectæ voluit declarare vnitatem intellectus hoc modo, Quod eſt vniuerſale, ſuam vniuerſalitatem retinens eſt indiſtinctum numero: forma intellecta, id eſt, natura ſecundum eſſe in intellectu ſubiectiuè eſt vniuerſalis, ſuam vniuerſalitatem retinens: ergo eſt indiſtincta numero: igitur ſubiectum eius, quod eſt intellectus poſſibilis non eſt diſtinctum numero: & ſic vnus intellectus in omnibus hominibus concluditur. Maior videtur ex ſe nota: quia vniuerſalitati opponitur diſtinctio numeralis. Minor verò ex eo patet quod ſpecies intelligibilis repræſentat vniuerſale. Hæc ratio etſi alterius principium exigat pro ſui diſſolutione, & pro ſui probatione: attamen quantum præſentis intentionis eſt ex dictis ſic deſtruitur. Vniuerſale eſt aliquod duplex, ſcilicet in eſſendo & in repræſentando. Vniuerſale in eſſendo eſſet, ſi daretur natura hominis ſeparata, vt idęa Platonis: & de tali vniuerſali vera eſt Maior: ſed falſa Minor. Vera quidem Maior, quia tali

vniuer-

vniuerſali, cum ſecundùm eſſe vniuerſalitatem ſortiatur, ſecundum eſſe quocunque repugnabit diſtinctio numeralis: vnde impoſſibile eſt imaginari plures homines vniuerſales. Falſa autem eſt Minor; quia ſpecies intelligibilis non eſt vniuerſalis in eſſendo: cum ſit in ſingulari ſubiecto, ſcilicet intellectu poſſibili, qui indiuiduum quoddam eſt, licet immateriale. Vniuerſale verò in repræſentando (vt dictum fuit) eſt quod rem vniuerſalem repræſentat: & de tali vniuerſali falſa eſt Maior, licet Minor ſit vera, & Maioris quidem falſitas ex eo cognoſci poteſt, quod tale vniuerſale vniuerſalitatem non habet ſecundũ ſuum eſſe, quo reſpicit ſubiectum, vnde vnitas vel pluralitas numeralis in accidentibus oritur: ſed habet vniuerſalitatem ſecundum repræſentationem, quæ reſpicit obiectum: vnde non repræſentat obiecta diſtincta numero, ſed vnum & idem obiectum omnium repræſentant omnes ſpecies cuiuſdam rei, putà ſpecies humanitatis in te & in me: ſicut eadem Sortis facies à pluribus per plures ſpecies idem omnino repræſentantes videtur. Minoris autem ſic intellectæ veritas ex ſupradictis liquet: ſpecies enim intelligibilis repręſentat naturam, non repræſentando conditiones particulares eius, vt dictum eſt: hæc eſt ſententialiter 2 in hac parte. *Hoc co. cap.*

Et quia naturæ humanæ ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem conuenit, quòd prædicetur de Sorte: & ratio ſpeciei non conuenit ſibi ſecundùm ſuam abſolutam, ſcilicet humanæ naturæ conſiderationem, ſed eſt de accidentibus, quæ conſequuntur eam, ſecundum quoddã eſſe quod habet in intellectu: ideò nomẽ ſpeciei non prædicatur de ſorte, vt dicatur Sor, eſt ſpecies, quod de neceſſitate accideret. ſi ratio ſpeciei cõueniret. et homini ſecundum eſſe quod habet in Sorte, vel ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem. ſcilicet inquantum eſt homo, quicquid enim conuenit homini, inquantum eſt homo. prædicatur de Sorte.

In hac parte tertia cap. huius talem obiectionem ex ſupràdictis excludere intendit: quia quod pręedicatur de pręedicato prædicatur & de ſubiecto: ſed ſpecies prædicatur de homine, quod eſt pręedicatũ reſpectu Sortis, ergo ſpecies prædicatur de Sorte: & ſic Sortes erit ſpecies. Concluſio eſt falſa: Maior vera ex antepræedicamentis habetur. Huius obiectionis peccatum vnde oriatur ex ſuprà poſita diſtinctione eorum quæ conueniunt naturæ: manifeſtat ſimul ex hoc inſinuans quàm conueniens tradita fuerit doctrina, cùm ex ea difficultates accidentales diſſoluuntur. Cum enim dictũ ſit, ꝙ triplicia ſunt, quæ de natura

Prædicantur, quædam ſcilicet abſolutè, & quædam ſecundùm eſſe in intellectu, & quædam ſecundum eſſe in ſingulari, ea quæ conueniunt naturæ ſecundum eſſe in intellectu non conueniunt ei abſolutè, neque ſecundũ eſſe in ſingulari cùm oppoſita ſint: & ideo in prædicto proceſſu error accidit: quia denominatio ſpecifica homini ſecundum eſſe in intellectu conuenit: & concluditur de homine ſecundũ eſſe in ſingulari, dum infertur ergo Sortes eſt ſpecies. Vt autem ad formam argumenti dici poſſit innuit talem diſtinctionem: Prædicari de prædicato contingit dupliciter. Vno modo vt prædicato, id eſt ſecũdum quod illud prædicatur de altero, ſicut animal prædicatur de prædicato Sortis, ſcilicet homine: ſecundum id ſecundum quod homo prædicatur de Sorte: ſecundum idem enim homo recipit prædicationem animalis, & prædicatur de Sorte, ſecundum ſuam naturam: & hoc modo Maior eſt vera: Minor autem falſa. Alio modo contingit prædicari de prædicato, non vt prædicato, id eſt non ſecundum illam rationẽ, qua illud prædicatum de ſuo ſubiecto prædicatur, ſicut in propoſito ſpecies non prædicatur de homine inquantum homo eſt prædicatũ Sortis, id eſt non prædicatur de homine ſecundum illud eſſe, quo homo prædicatur de Sorte: eo quod homo prædicatur de Sorte ſecundum ſuum eſſe quidditatiuum abſolutè: ſpecies autem prædicatur de homine nõ ſecundũ eius eſſe quidditatiuũ, ſed ſecundũ eſſe quod in intellectu habet; & hoc modo Maior eſt falſa: Minor autem vera ſemper: ergo altera præmiſſarum eſt falſa. Et hoc eſt quod in litera dicitur, quòd ratio ſpeciei nõ conuenit homini ſecundùm ſuam abſolutam conſiderationem, ſecundum quam conuenit ſibi prædicari de Sorte: quia ſic oportet etiam conuenire Sorti (vt ſuprà dictum fuit) ſed conuenit ei ſecundum eſſe in intellectu, ſecundum quod eſſe prædicatur de Sorte.

In hoc 1, q. 5 fin.

Et tamen prædicari cõuenit generi per ſe, cum in eius diffinitione ponatur. Prædicatio enim eſt quoddam, quod completur per actionem intellectus componentis & diuidentis: habens tamen fundamentum in re, ipſam vnitatem eorum, quorum vnum de altero dicitur. Vnde ratio prædicabilitatis poteſt claudi in ratione huius intentionis, quæ eſt genus, quæ ſimiliter per actionẽ intellectus completur, nihilominus id, cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit, componens id cum altero, non eſt ipſa intentio generis ſed potius id, cui intellectus intentionem generis attribuit, ſi quid quod ſignificatur hoc nomine Animal: ſic ergo patet qualiter eſſentia vel natura ſe habet

bet ratione ſpeciei, quia ratio ſpeciei non eſt de illis, quæ conueniunt ei ſecundum ſuam abſolutam conſiderationem: neque de accidentibus, quæ conſequuntur ipſam ſecundum eſſe, quod habet extra animam, vt albedo vel nigredo: ſed eſt de accidentibus, quæ conſequuntur eam ſecundū eſſe, quod habet in intellectu: & per hunc modum conuenit ſibi ratio generis vel differentiæ.

In hac quarta parte cap. huius reſpondere intendit cuidam tacitæ obiectioni, quæ talis eſt, Quod per ſe prædicatur de ſpeciebus, conuenit ipſis ſpeciebus: ſed ly genus, per ſe prædicatur de ſpeciebus, putà homine & boue, ergo ly genus conuenit ipſis ſpeciebus: & ſic homo erit genus & ſimiliter bos. Maior eſt ex terminis nota: implicat enim quod aliquid per ſe prędicetur de aliquo in quocunque modo perſeitatis & non conueniat illi. Minor probatur ſic, Illud, in cuius diffinitione ponitur prædicari de ſpeciebus, per ſe prædicatur de illis: ſed ly genus eſt, in cuius diffinitione ponitur prædicari de ſpeciebus: ergo genus per ſe prædicatur de ſpeciebus. Maior ſyllogiſmi huius patet ex eo, quod quælibet pars diffinitionis in recto primo modo perſeitatis conuenit diffinito. Minor autem ex Porphyrio patet ſic dicente, Genus eſt prædicabile de pluribus ſpecie differentibus. *cap. de genere.*

Similiter omnino poteſt argui de ſpecie reſpectu indiuidui, cum etiam in diffinitione ſpeciei ponatur prædicari de indiuiduis, & ſic videtur, quod malè dictum ſit, Sortem non eſſe ſpeciem. Huius obiectionis in litera motiuum tantum tangitur, cum dicitur. Et tamen prædicari per ſe conuenit generi, cum in eius diffinitione ponatur.

Reſponſio autem in reſiduo ponitur: in quo ad plenam materiæ huius diſcuſſionem duas diſtinctiones innuit. prima eſt: prædicari dupliciter capitur, ſcilicet formaliter & fundamentaliter ſeu materialiter. Secunda eſt, genus dupliciter accipitur, ſcilicet formaliter & fundamentaliter, ſeu materialiter. Et debes ſcire, vt terminos intelligas, quod in hac propoſitione, Homo eſt animal ſunt tria, ſcilicet ly (homo) ly (eſt) & ly (animal) quæ extra animam nihil aliud ſunt, quàm natura humana importata per ly (homo) & natura ſenſitiua importata per ly (animal) & vnitas ſeu cōiunctio earum inter ſe importata per ly (eſt) hæc enim tria intellectus apprehendens in ſecūda ſua operatione format hinc propoſitionem, Homo eſt animal, qua formata reflectendo ſe ſuper illa tria, vt terminant actum ſui com-

ponentis adinuenit & attribuit eis quaſdam relationes: & ly homo, attribuit relationem ſubiecti: & ly animal, relationem prædicati: & ly eſt, relationem prædicationis. Vnde prædicatio formaliter eſt illa relatio adinuenta ab intellectu: fundamentaliter verò ſeu materialiter eſt coniunctio rei prædicatæ cum re ſubiecta. Similiter cum intellectus apprehendit naturam ſenſitiuam & reflexerit ſe ſuper illam, vt ſtat ſub actu eius, videritque eam vt ſic indifferenter ſe habere ad ſpecies in quibus primò inſpexerat naturam illam ſaluari, attribuit naturæ ſenſitiuæ ſeu animali obiecto relationem generis: & ſic genus formaliter eſt illa relatio. Genus autem fundamentaliter ſeu materialiter eſt natura ipſa, puta ſenſitiua: & ſic patent termini diſtinctionum.

Ex his tria deducuntur. primum eſt, quòd cum genus fundamentaliter, puta animal, non includat in diffinitione ſua prædicationem fundamentalem, quia in diffinitione animalis non ponitur coniunctio eius cum homine vel boue, neque prædicationem formalem, quia in diffinitione rei nō ponitur res ſecundæ intentionis: conſequens eſt quòd genus formaliter ſumatur, quando diffinitur à Porphyrio.

Capitulo de genere.

Secundum eſt, quòd cum in diffinitione generis formaliter non cadat prædicatio fundamentalis de ſpecie, puta homine, quia relatio generica nō eſt cõiuncta realiter rei, quæ denominatur ſpecies: conſequens eſt, quòd prædicari de pluribus poſitum in diffinitione generis ſit accipiendum formaliter, ſcilicet pro relatione prædicationis, vna enim relatio poteſt cadere in diffinitione alterius: ita vt conceptus relationis, quæ eſt prædicatio de pluribus &c. cadat in conceptu relationis, quæ eſt genus. Et hinc habes, quàm conformiter ſanct. Thom. dicat aſſerentes genus & ſpeciem diffiniri pro ſecundis intentionibus in concreto.

De hoc vi de cõ. huius doc. ſuper Porphyr in c. de genere in prin.

Tertium deducendum eſt, quòd aliquid dicitur prædicari de ſpecie dupliciter. Vno modo, vt res denominata prædicabilis de ſpeciebus: & ſic animal prædicatur de homine & boue. Alio modo: vt id quô res denominatur prædicabilis de ſpeciebus: & ſic genus, in cuius diffinitione ponitur prædicari de ſpeciebus. prædicatur de ipſius ſpeciebus. Sicut aliquid dicitur diſgregatiuum viſus dupliciter. Vno modo, vt res denominata diſgregatiua viſus, hoc enim modo nix dicitur diſgregatiua viſus. Alio modo, vt id, quo res denominatur diſgregatiua

viſus quemadmodum albedo dicitur diſgregatiua viſus, cùm in diffinitione eius ponatur, diſgregare viſum. Et ſicut ſtant iſta duo ſimul, ſcilicet quòd res diffinita per diſgregare viſum eſt albedo, & non nix, res autem denominata diſgregatiua viſus eſt nix & non albedo: ita præciſè in propoſito ſtant iſta duo ſimul, ſcilicet quòd res diffinita per prædicari de ſpeciebus eſt relatio generica, res autem denominata prædicabilis de ſpeciebus eſt natura, quæ ſubeſt illi relationi, puta animal, ita quòd res diffinita per prædicari, &c. eſt genus formaliter, non materialiter; res autem denominata prædicabilis, eſt genus materialiter, non formaliter. Vnde in litera dicitur, quod ratio prædicabilitatis clauditur in hac intentione, quæ eſt genus, id tamen, cui intellectus intentionem prædicabilitatis attribuit non eſt ipſa intentio generis, ſed res, cui etiam ipſa intentio generis attribuitur.

Ex quibus patet reſponſio ad obiectionẽ, quia loquendo de eo, quod per ſe prædicatur de ſpeciebus, vt res denominata prædicari, vera eſt Maior, ſed falſa Minor. loquendo autem de eo quod per ſe prædicatur, vt ratio denominandi falſa eſt Maior, licet Minor ſit vera. Vnde cùm ſemper altera præmiſſarum ſit falſa, nihil cõcluditur. Hac diſtinctione nũc aſſignata in terminis ſimplicibus ſic vti poteritis. prædicabile de ſpeciebus dupliciter, formaliter & denominatiuè, quod prædicatur de homine & boue denominatiuè eſt animal, quod autem prædicatur formaliter de homine & boue eſt genus, de prædicabili nominatiuè falſa eſt Minor; de prædicabili formaliter falſa eſt Maior. Hæc dicta cùm applicaueris ad ſpeciem reſpectu indiuiduorũ ad differentiam, proprium, & accidens, & reliqua huiuſmodi, ſolues multas obiectiones, & illuceſcet tibi veritas multarum propoſitionum, quæ obſcuræ apparent. Reſiduum capituli eſt epilogus per ſe patent, &c.

CAP. V.

Quod ſimplicium ſubſtantiarum eſſentiæ minimè ſit materia & forma quid compoſitum, ſed tantum forma: non item comparetur compoſitorum eſſentia, & quod ex eſſe & eſſentia compoſita. Quòd denique intelligentiæ effectiuæ ſint à Deo ex actu & potentia compoſitæ, multipliciter oſtendit.

Nunc reſtat videre ſecundum quemadmodum eſſentia ſit in ſubſtantiis ſeparatis ſcilicet in anima, intelligentiis & cauſa prima. Quamuis autem cauſæ primæ ſimplicitatẽ omnes Philoſophi concedant, tamen compoſitionem materiæ, *Subſtantiæ ſimpli ciũ atque eſſẽtiæ im materiales ſunt.*

& formæ in intelligentiis & animabus quidam nituntur ponere, cuius poſitionis fuiſſe dicitur Auicebron autor libri Fontis vitæ. Hoc autem di ctis philoſophorum reperitur quid eſſe contrarium quia eas ſubſtantias à materia ſeparatas nominant & abſque omni materia eſſe probant cuius demonſtratio potiſsima eſt ex virtute intelligendi, quæ in eis eſt. Videmus enim formas non eſſe intelligibiles in actu, niſi ſecundùm quòd ſeparantur à materia, & à conditionibus eius: nec efficiuntur intelligibiles in actu, niſi per virtutem ſubſtantiæ intelligentis, ſecundum quòd recipiuntur in ea, & ſecundùm quòd aguntur per eam: vnde oportet, quòd in qualibet ſubſtantia intelligente ſit omnimoda immunitas à materia, ita nec habeat materiam partem ſui, neque etiam ſit ſicut forma impreſſa materiæ, vt eſt de formis materialibus.

Eſſentia ſubſtantiarũ ſimplicium. Hîc incipit tractatus ſecundus huius operis, intendens in
duobus capitulis tradere notitiam .de eſſentiis ſubſtantiarum
ſimplicium, quemadmodum tradita eſt de eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarum. Facit autẽ ſex in præſenti capitulo. Primò
declarat, quòd eſſentia in ſimplicibus non ſignificat compoſitum quid ex materia & forma, ſed formam tantùm. Secundò
comparat illas eſſentias eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarum.
Tertiò oſtendit tales ſubſtantias eſſe compoſitas ex eſſe, & eſſentia. Quartò declarat intelligentias habere eſſe effectiuè à
Deo. Quintò oſtendit eas eſſe compoſitas ex actu & potentia.
Sextò de multitudine eorum agit. Præmiſſa igitur primo concordi ſententia Philoſophorum de ſimplicitate omnimoda primæ cauſæ: & quibuſdam diſſentientibus circa immaterialitatem intelligentiarum adductis. Contra hos talem concluſionem ponit. Omnis ſubſtantia intellectualis eſt immaterialis, id
eſt compoſita ex materia & forma, & independens à materia:
quam ſic probat. Omne patiens, vel agens, vel recipiens, vel habens in ſe intelligibile in actu eſt immateriale: omnis ſubſtantia intellectualis eſt patiens, vel agens, vel recipiens, vel habens
in ſe intelligibile in actu: ergo omnis ſubſtantia intellectualis
eſt immaterialis. Maior quo ad tres ſui partes ex eodem medio probatur, ſcilicet ex hoc, quòd intelligibile in actu oportet eſſe immateriale, tertio de anima, text. com. 11. & 15. agens
autem rem immaterialem oportet eſſe immateriale, eò quòd
agens non poteſt eſſe ignobilius ſuo effectu, vt dicitur 3. de ani
T. c. 11. ma, tex. com. 18. & text. com. 40. recipere quoque immateriale
T. c. 15. non poteſt res immaterialis, vt patet 3. de anima, com. 5. vnum-
quodque

quodque recipitur per modum recipientis: & per idem innoteſcit, quòd habere non poteſt res immaterialis immateriale cognoſcibile in ſeipſa. Minor autem ab omnibus conceditur. Fruſtra enim eſſet ſubſtantia intellectualis niſi aliquid intelligeret: cùm vnumquodque ſit propter ſuam operationem, vt dicitur 2. Cœli. tex. comment. 17. T. c. 5.

a

Nec poteſt dicere aliquis, quod intelligibilitatem non impediat materia qualibet, ſed materia corporalis tantum, Si enim hoc eſſet ratione materiæ corporalis tantùm, cum materia non dicatur corporalis, niſi ſecundum quòd ſtat ſub forma corporea, tunc oporteret, quòd hoc haberet materia à forma corporali ſcilicet impedire intelligibilitatẽ. Et hoc non poteſt eſſe, quia & ipſa forma corporalis actu, intelligibilis eſt, ſicut & alia forma, ſed quod à materia abſtrahuntur. Vnde in anima intellectiua & intelligentia nullo modo eſt compoſitio ex materia & forma: vt hoc modo accipiatur materia in eis: ſicut in ſubſtantiis corporalibus: ſed eſt ibi compoſitio formæ & eſſe Vnde in commento nouæ propoſitionis libri de cauſis dicitur, quòd intelligentia eſt habens formam & eſſe, & accipitur ibi forma pro ipſa quidditate, vel eſſentia ſimplici.

Intelligẽtia ſimplex immunis eſt non modo à corporali, ſed ab omni materia, & forma tãtum eſt.

c Quia poſſet aliquis credere rationem factam recipere reſponſionem: ideo intendit hic excludere reſponſionem, quæ poſſet imaginari ſufficiens. Ad hoc poſſet aliquis diſtinguere de materia corporali, & materia ſimpliciter: & dicere, quòd maior eſt vera de materia corporali, non autem de materia ſimpliciter & conſequenter concedere, quòd omnis ſubſtantia intellectualis eſt immunis à materia corporali: non autem à materia, quia non materia, ſed materia corporalis impedit intelligibilitatem in actu.

Contra hanc fugam inſtatur ratione ducente ad impoſſibile ſic, Materia corporalis impedit intelligibilitatem per te, ergo forma corporalis eſt id vnde materia habet, quòd impediat intelligibilitatem: hoc eſt impoſſibile: ergo à deſtructione conſequentis, & conſequentia eſt nota ex terminis: Cùm enim materia corporalis duo dicat, ſcilicet ly (materia) & ly (corporalis) & ex ly materia ſecundùm aduerſarium non impeditur intelligibilitas in actu, reſtat, quòd hoc impedimentum ſit ex ly corporali: ſed ly corporalis nihil addit ſupra materiam, niſi formã corpoream: ergo ex forma corporali, ſeu corporea oritur, quòd materia impediat intelligibilitatem in actu. Falſitas autem conſequentis probatur ſic, Omnis forma non concepta cum materia eſt actu intelligibilis: patet iſta ex 3. de anima. text. com. 11.

Tx. 1. Forma corporea eſt forma ſecundum ſe non concepta cum materia: accipitur enim diſtincta contra materiam: ergo forma corporea ſecundùm ſe eſt actu intelligibilis, Tunc vltra, Nihil ſecúndùm ſe actu intelligibile ex ſe impedimentum præſtat intelligibilitati, forma corporea eſt homini: ergo forma corporalis non eſt id vnde materia impedimentum intelligibilitatis ſumat: quod erat probandum. Eſt igitur tam anima intellectiua, quàm intelligentia quælibet non compoſita ex materia & forma. Si accipimus compoſitionem ex materia & forma vniuocè; prout ſcilicet, materia & forma nominant partes eſſentiales rei quemadmodum dictum eſt, ſubſtantia aliquas eſſe compoſitas, in præcedentibus, ſed eſt in eis aliud genus compoſitionis, ſcilicet ex forma eſſe; de quo infrà erit ſermo: & ſic habetur prima pars intenti, ſcilicet quòd eſſentia in ſubſtantiis intellectualibus non ſignificat compoſitum quid ex materia & forma. Remanet ergo modò declarandum, quomodo ſignificet formam tantùm: propterea ſubiungit.

In cap. 2. hic eo. ca. Dubio ſ. poſt q. 10.

Eſſentia ſimplicium tantum forma eſt.

Et quomodò hoc fit, planum eſt videre. Quæcunque enim ita ſe habent adinuicem, quòd vnum eſt cauſa eſſe alterius, illud quod habet rationem cauſa, poteſt habere eſſe ſine altero ſed non conuertitur. Talis autem inuenitur habitudo materiæ & formæ, quòd forma dat eſſe materiæ: & ideo impoſſibile eſt eſſe aliquam materiam ſine forma: tamen non eſt impoſſibile eſſe aliquam formam ſine materia: forma enim non habet in eo, quod forma dependentiam ad materiam, ſed ſi inueniantur aliquæ formæ, quæ non poſſunt eſſe niſi in materia, hoc accidit eis ſecundum quòd ſunt diſtantes à primo principio, quod eſt actus primus & purus.

Vnde illæ formæ, quæ ſunt propinquiſſimæ primo principio, ſunt formæ per ſe ſine materia ſubſiſtentes: non enim forma ſecundum totum genus ſuum materia indiget, vt dictum eſt, & huiuſmodi formæ ſunt intelligentiæ: & ideo non oportet vt eſſentia, vel quidditates harum ſubſtantiarum ſint aliud, quàm ipſa forma.

Alterius cauſa exiſtēs poteſt ſecūdū aliquid ſui ordinis eſſe ſine illo

Intendens in his verbis declarare, quomodo eſſentia in ſubſtantiis ſimplicibus ſignificet formam tantùm, tali ratione hoc probat. Quæcunque ita ſe habent, quod vnum eſt cauſa eſſe alterius, & non econuerſo: illud quod habet rationem cauſæ poteſt eſſe ſine altero: ſed forma & materia ita ſe habent, quòd forma cauſat eſſe materiæ, & non econuerſo: ergo forma poteſt eſſe ſine materia, & materia non ſine forma. Tunc vltrà. Eſſentia intelligentiarum non eſt compoſita ex materia & forma

& non

& non poteſt eſſe materia tantum, ergo eſt forma tantum.

Et nota quòd maior propoſitio poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſic, quòd id quod eſt cauſa alterius, &c. idem numero poſſit eſſe ſine altero: & ſic non aſſumitur à nobis, quia eſt falſa & extra propoſitum. Falſa quidem: quia ſubiectum cauſat eſſe propriæ paſſionis, & non econtrà: & tamen ſubiectum non poteſt eſſe ſine propria paſſione. Extra propoſitum verò, quia nolumus concludere, quòd forma, quæ eſt in materia, ſit ſine materia, ſed quod aliqua forma non exigit materiam. Alio modo intelligitur Maior, quòd id quod habet rationem cauſæ ſecundum ſuum ordinem, poteſt eſſe ſine altero, id eſt ſecundum aliquod ſui ordinis poteſt reperiri ſine altero, & ſic eſt vera, & ad propoſitum. Vera quidem, quia cauſa cum independens ſit à cauſato, conſequens eſt, vt aliquod pertinens ad ſuum ordinem poſſit habere eſſe extra cauſatum. Ad propoſitum verò, quia intendimus concludere, quod forma ſecundum ſuum genus non dependet à materia, ita quod aliqua forma poteſt inueniri ſeparata. Vnde & in minori notanter non aſſumitur forma materialis ſeu habens eſſe in materia, ſed forma ſine additione aliqua ad inſinuandum, quòd loquimur de forma, vt forma eſt, non vt talis vel talis. Patet autem Minor T.c.13. & 15. illa ex nono Metaphyſic. text. commenta. 13. & 15. vbi habetur, quòd actus eſt prior potentia ſimpliciter & independens ab ea. Ex eo enim quòd forma eſſentialiter eſt actus, materia autē eſſentialiter potentia, ſi actus ſecundum totam ſuam latitudinem non dependet à potentia, conſequens eſt quòd forma ſecundum totum ſuum ordinem non dependeat à materia. Materiam autem cum eſſentialiter ſit potentia, neceſſe eſt dependere à forma, ſine qua actualitas non inuenitur: & ſic patet Minor, quia forma abſolutè in eo quòd forma, dependet à materia in ſuo eſſe, ſicut potentia ab actu, & non econuerſo. Quòd verò alicui actui conueniat, quòd non inueniatur niſi receptus in aliqua potentia, hoc eſt ex eius imperfectione, & non habet hoc in eo, quòd actus: & ſimiliter quòd aliquæ formæ non ſint niſi in materia, hoc habent ex ſua imperfectione, quæ attenditur penes diſtantiam à primo principio Deo glorioſo, & propinquitatem ad primam materiam: vnde tales formæ non ſolum cauſant eſſe materiæ, ſed & ipſæ cauſatæ ſunt quodammodò à materia. Cauſæ enim ſunt ſibiinuiſcem cauſæ, vt dicitur 2. Phyſi. text. comment. 30. Eſſentia igitur

Forma ſubſtantiarũ immaterialis. ſubſtátiarum intellectualiũ eſt immaterialis & forma tantum.

QVÆSTIO VIII.

Num materia poßit eſſe ſine forma.

Circa hanc partem occurrit quæſtio, & hæc eſt octaua: an materia poſſit eſſe ſine forma. In hac quæſtione tria facienda ſunt: primò ponetur Scoti opinio, ſecundò ponetur opinio S. Tho. tertiò reſpondebitur rationibus in oppoſitum. *T.c.20.*

Sco. 2. di. 12. q. 2. Quo ad primum Scotus in 2. ſen. diſt. 12. q. opinatur poſſe materiam eſſe ſine forma: arguítque ad hoc probandum multipliciter.

Secundò. De ſacramẽto altaris. Primò ſic, Non minus dependet accidens à ſubſtantia quàm materia à forma: ſed accidens poteſt eſſe ſine ſubſtãtia, vt patet in Sacramento altaris: ergo materia poteſt eſſe ſine forma.

T. c.16. Præterea, Abſolutè diſtinctum & prius alio abſoluto poteſt eſſe ſine illo abſque cõtradictione: materia reſpectu formæ eſt huiuſmodi: ergo poteſt eſſe ſine forma: minor eſt euidens, maior probatur, quia prius in eo quod prius, non dependet à poſterioti, & accipitur hoc ex quinto Metaphy. tex. comm. 16. priora ſunt, quæ poſſunt eſſe ſine aliis, alia non ſine ipſis. *Tertiò.*

Præterea, Quicquid abſolutum facit Deus in creaturis mediante cauſa ſecunda quæ non eſt de eſſentia cauſati, poteſt facere ſine illa: ſed materiam Deus facit mediante forma, quæ non eſt de eſſentia eius: ergo poteſt facere ſine illa.

Quartò. Quintò. Præterea, Quicquid Deus immediatè creat immediatè conſeruat vel cõſeruare poteſt: ſed materiã Deus immediatè creat: ergo immediatè conſeruare poteſt, ergo ſine omni forma.

Præterea, Cùm nihil Deus extra ſe neceſſariò velit ex hoc, quod vult materiam eſſe, non eſt neceſſe quòd velit materiam eſſe, niſi propter neceſſariam connexionem vtriuſque, ſed inter materiã & formam non eſt talis neceſſaria connexio: ergo, &c. Quòd autem non ſit talis neceſſaria connexio inter materiam & formam, probatur: quia tunc ſequeretur, quòd materia determinaret ſibi neceſſariò aliquam determinatam formam. Probatio conſequentiæ, Quod determinat ſibi genus formæ determinat ſibi aliquam ſpeciem in genere illo: & quod determinat ſibi ſpeciem: determinat ſibi eſſe in aliquo indiuiduo illius ſpeciei: omne enim quod de neceſſitate eſt homo, neceſſariò eſt hic vel ille homo: conſequens autem eſt falſum, materia enim nullam ſibi determinat formam: ergo relinquitur, quòd materia nõ determinat ſibi genus formæ ad hoc quod ſit.

Con

Confirmatur, Quicquid contingenter ſe habet ad quodlibet generis abſoluti, contingenter ſe habet ad id genus abſolutum, ſed materia contingenter ſe habet ad quamlibet formam: ergo materia contingenter ſe habet ad genus formæ. Probatur adhuc, quòd ſi materia ſibi determinat de neceſſitate genus formæ, quod etiam de neceſſitate determinát ſibi vnum indiuiduum ſolùm illius generis: qüia vnum eſſentiale & vnum ſingulare eſt impoſſibile dependere à pluribus eſſentialiter eiuſdẽ generis: materia autem eſt vna eſſentialis & ſingularis: ergo impoſſibile eſt quòd dependeat à pluribus formis eiuſdem generis: & ſic ſi neceſſar[illegible] determinat ſibi genus formæ, neceſſariò quoque determinab[illegible]t ſibi aliquam vnam formam, quod falſum eſt. Hæc de primo.

Quo ad ſecundum S. Thom. in prima parte, q. 66. art. 1. & in quæſtionibus de potentia Dei, q. 4. ar. 1. & in quoli. q. 3. ar. 1. confirmat id quod hîc dicit, ſcilicet materiam nõ poſſe eſſe ſine forma duabus rationibus. Prima eſt ducens ad impoſſibile ſic, Si materia exiſteret abſque omni forma, materia ſimul non eſſet: & non eſſet hoc implicat contradictionem: ergo, probatur conſequentia quò ad ſecũdam partem, quia quo ad primam ab aduerſariis conceditur. Impoſſibile eſt e[illegible]ectũ formalem ſeparari à forma, ſed exiſtere eſt effectus formalis formæ, ſic enim diffinitur. Forma eſt quæ dat eſſe rei, ergo impoſſibile eſt ponere exiſtentiam ſine forma. Sicut enim impoſſibile eſt eſſe album ſine albedine, ita eſſe in actu ſine actu, actus autem primus, cuius eſt dare eſſe, idem eſt quod forma. Ex illa ergo propoſitione, Materia exiſtit abſque omni forma, ſequuntur duo contradictoria ſimul vera, ex eo enim quod materia exiſtit, ſequitur quòd ſit in actu, ex eo autem quòd eſt abſque omni forma, ſequitur quòd non ſit in actu. Huic rationi dat Sco. quandam reſponſionem, quæ quia non niſi chimerica, & tanquam indigna, de qua verba fiant, omittatur, quodlibet enim profetente contraria ſolicitũ eſſe ſtultũ eſt, ait Ariſt. à quo didicimus in lib. 9. Metaph. quid ſit actus & quotuplex.

Secunda ratio S. Tho. ad hoc idem eſt iſta, Omne indiuiduũ determinatum ad genus completum vel incompletũ in rerum natura per ſe exiſtens eſt in aliqua certa ſpecie per ſe vel reductiuè: materia ſola neque per ſe neque reductiuè eſt in aliqua certa ſpecie, ergo materia ſola non poteſt eſſe indiuiduũ quodcunque in rerum natura. Mi[illegible] eſt ex ſe clara, non enim facilè

eſſet

1. q. 66. ar. 1. & c. po. q. 4. ar. 1. quo li. q. 3.

Diffinitio formæ.

1. Topic. c. 9. T. c. 11.

eſſet fingere, in qua determinata ſpecie eſſet materia ſola.

Maior probatur ex eo quòd indiuiduum omne tam completum, quàm incompletũ, ſi per ſe exiſtit in rerum natura ſeparatum (quod dico propter indiuiduum generis, vt hæc ſubſtantia, hoc animal, &c.) non continetur ſub genere per ſe vel reductiuè immediatè, ſed mediante ſpecie: inter genera enim & indiuidua mediat ſpecies, & inter principia generis & principia indiuidui mediant principia ſpeciei pariformiter. Inſuper hæc Maior poteſt probari ad hominem aſſumendo dicta Scot. 5. argument. ibi enim ipſe expreſsè aſſumit, quòd quicquid determinat ſibi genus aliquod, determinat ſibi aliquam certam ſpeciem illius generis. Et potes etiam ex dictis Scot. ibi arguere ad hominem, & probare oppoſitum intenti ſui ſic, Quicquid determinat aliquod genus, determinat ſibi aliquam certam ſpeciem illius generis: materia ſola determinat ſibi genus ſubſtantiæ: ergo determinat ſibi aliquam certam ſpeciem ſubſtantiæ ſaltem reductiuè: ergo materia ſola eſſet in aliqua cer-

1. diſt. 3. q. 2. ta ſpecie, hoc eſt falſum. Minor eſt omnium, & proceſſus bonus, ergo, &c.

Deusquo modo poſſit agere ſine cauſis ſecundis. Hanc veritatem approbat Ariſt. (vt ipſe Sco. confitetur) loco allegato. Sed quia dicit ex falſo fundamento Ariſt. hanc concluſionem tenuiſſe, ſcilicet ex hoc, quòd Deus non poteſt agere ſine cauſis ſecundis: oſtendo in hoc Scotum errare ex dictis Commen. ſecundo enim Phyſi. Commen. 12. Auer. ex eodem præciſè fundamento quod S. Thom. adduxit in prima ratione, tenet iſtam concluſionem. Vbi nullam fieri mentionem de cōnexione cauſalitatis primæ cauſæ apparet, ſed tantùm de actu

Com. 12. 1. phyſi c. 56. & ſeptuageſimo. & potētia: ita quòd ex natura actu & natura primę materię, quę eſt pura potentia, concludit Auer. quòd duo contradictoria eſſent ſimul vera, vt deductum eſt, &c. Auicenna quoque in 2. Metaphyſicæ ſuæ, cap. tertio, tenet concluſionē Scoti eſſe impoſſibilem: & tamen poſuit expreſsè materiā eſſe creatam. Vn-

Ad primum. de hæc tanquam deſtructiua Metaphyſicalium principiorum vitanda eſt. Hæc de ſecundo.

Quò ad tertium reſpondeo. Ad primum negatur antecedēs: plus enim dependet potentia pura ab actu, quàm actus imperfectus ab actu perfecto.

Sed contra hoc inſtat Antonius Trombeta ſic, Magis dependet poſterius à priori, quàm prius à poſteriori: ſed accidens eſt poſterius ſubſtātia: materia autem eſt prior forma: ergo magis

depen

dependet accidens à ſubiecto, quàm materia à forma. Forte diceretur (ait) quòd materia non eſt prior ſed poſterior forma. Contra: nam licet materia ſit poſterior forma ordine perfectionis: eſt tamen prior ordine generationis: & conſequenter prior ſimpliciter: vt arguatur ſic, Quandocunque ſunt aliqui duo ordines, quorum vnus ſimpliciter eſt prior altero, quicquid eſt in ordine prior eſt ſimpliciter prius quocunque exiſtente in ordine poſteriore: ſed ordo originis & ordo perfectionis ita ſe habent, quòd ordo originis eſt ſimpliciter prior ordine perfectionis (& hoc in natura limitata) ergo quicquid eſt prius origine, eſt prius ſimpliciter quocunque priore ordine perfectionis: ſed ita eſt, quod materia eſt prior origine forma, licet forma ſit prior perfectione, ergo materia eſt ſimpliciter prior forma. Proceſſus bonus: & maior probatur, quòd ſcilicet ordo originis eſt ſimpliciter prior ordine perfectionis: nam priora generatione ſunt poſteriora perfectione: natura enim ſemper procedit de imperfecto ad perfectũ: ergo quicquid eſt imperfectius, eſt ſimpliciter prius quocunque perfectiori: ſed materia prima eſt imperfectior forma, ergo materia prima eſt ſimpliciter prior forma. Tunc vltrà, Eſt ſimpliciter prior forma, & omne prius in ſuo priori poteſt eſſe ſine poſteriori: ergo, &c.

Ad hoc reſpondetur triplici reſponſione, ad inſinuandũ argumenti multiplicem defectum.

Primò dicitur, quòd forma, licet ſit poſterior materia ordine generationis: eſt tamen prior etiam ordine generationis materia exiſtente. Magni enim refert dicere materiam, & materiam exiſtentem: ſicut ſuperficies eſt prior albedine, albedo tamẽ eſt prior ſuperficie habente eſſe album: vnde in propoſito cum ſermo ſit de materia exiſtente (ſi enim poneretur materia ſola in rerum natura, oportet ipſam exiſtere) patet falſum aſſumi.

Secundò dicitur quòd aliud falſum ibi aſſumitur, ſcilicet quòd ordo generationis ſit ſimpliciter prior ordine perfectionis, ſtando infra limites naturæ finitæ: cùm enim actus ſit prior potentia ſimpliciter, tam ſi ponatur Deus finitus, quàm infinitus: vt patet ex 9. Metaph. tex. com. 15. & 12. & textu com. 30. & prioritas actus ſit prioritas perfectionis: coſequens eſt quòd ſecundum Ariſto. & veritatem ordo perfectionis ſit ſimpliciter prior ordine generationis. Amplius, Id quod eſt prius natura ratione & tempore, eſt ſimpliciter prius: ordo perfectionis prior natura ratione & tempore ordine imperfectionis, qualis T. c. 15. T. c. 30.

lis eſt ordo generationis, qui ſe tenet ex parte cauſæ materialis: ordo igitur perfectionis eſt prior ſimpliciter: media quoque

T.cõ.75. propoſitio eſt Ariſt. 8. Phyſic. tex. com. 75. vbi expreſsè loquitur in natura finita ad probandum, ſcilicet motum circularem eſſe primum. Vnde ad probationem: conceſſo, quòd priora generatione ſunt imperfectiora, & quòd natura procedit de imperfecto ad perfectum, negatur conſequentia: ergo ordo generationis eſt ſimpliciter prior: licet enim agens naturale prius attingat imperfectum, oportet tamen prius agens in ſe perfectum eſſe: vt dicitur in 13. Metaphy. text. com. 40. Hic aduerte tu, quòd oportet mendacem eſſe memorem: in quæſtione de primo cognito. Anto. Trombeta, quas impugnat propoſitiones, has nunc aſſumit, &c.

T.cõ. 40. q.1. vide. Tertiò dicitur, quòd dato toto proceſſu, vltima cõſequentia nihil valet, falſum eſt enim, quod omne prius poſſit ſecundùm rem abſolui à poſteriori quodlibet (vt ad ſecundum dicetur).

Sed contra primam reſponſionem, quæ ponit materiam non habere propriam exiſtentiam: ſed eam mendicare à forma, inſtatur ſic: Cuicunque cõuenit actu cauſare pro aliquo ſigno, cõuenit & exiſtere pro eodem ſigno: ſed materiæ primæ in primo ſigno, quo recipit formam, conuenit cauſare, ergo pro tunc ſibi conuenit exiſtere: ſed pro illo ſigno non habet exiſtentiã formæ, ergo propriam.

Et confirmatur, quia materia aut cauſat compoſitũ, & recipit formam, quando exiſtit, aut quando non exiſtit: non quando non exiſtit, ergo quando exiſtit, ergo pro tunc cõuenit ſibi propria exiſtentia: quia exiſtentia formæ ſequitur totum compoſitum. Et confirmatur ſecundò, quia cauſa non mendicat à ſuo effectu, materia autem cauſat exiſtentiam compoſiti & formæ: ergo non mendicat exiſtentiam ab eis, &c.

Ad hæc dicitur, quod ſufficit cauſæ pro quolibet inſtanti tẽporis quo actu cauſat habere exiſtentiam: nec apparet neceſſarium, quòd pro quolibet ſigno naturæ inſit exiſtentia ſibi, quo ineſt cauſalitas. Ordo enim naturæ talis eſt in eodem inſtanti temporis, quòd ſcilicet materia recipit formã: ex quibus reſultat compoſitum, cui iam eſſe actualis exiſtentiæ aduenit: quo ipſum compoſitum primò, forma ſecundò, & materia tertiò exiſtunt. Ad formam autem primæ inſtantiæ negatur Maior.

Ad primam confirmationem dicitur, quòd materia cauſat, quando exiſtit: quia pro omni inſtanti quo cauſat, exiſtit: quan

quando enim eſt terminus temporalis. Ad ſecundā confirmationem dicitur, ꝙ licet cauſa vt cauſa non mendicet à ſuo eſſe ctu: tamē cauſa materialis mendicat à ſuo effectu, qui eſt eius cauſa in altero genere cauſæ: eo quod cauſæ ſunt ſibiinuicem cauſæ: quinto Metaph. tex. com. 2. Oportet autē has reſponſiones à Scotiſtis admitti: quia cum Sco. ponat ſecundo ſen. diſt. 3. q. 3. exiſtentiam eſſe vltimum actū poſteriorem totā coordinatione prædicamenta, licet non diſtinctum realiter à re cuius eſt oportet eſſentiam materiæ ex natura rei habere habitudinem ad ſuā euidentiam, vt potentiam ad actum. Et tunc poteſt argui ſic, Eſſentia materiæ, vt diſtincta contra ſuam exiſtentiam cauſat ex natura rei in genere cauſæ materialis ſuā exiſtentiam recipiendo eam ergo ſibi pro illo ſigno conuenit exiſtentia: & ſic habet exiſtentiam antequam recipiat eam, ſimiliter ſtando in illo ſigno, aut eſſentia materiæ recipit ex natura rei ſuam exiſtentiam, quando eſt, aut quando non eſt, &c. *T. c. 2. di. 3. q. 3*

Ad ſecundum. Ad ſecundum principale negatur Maior. Ad eius probationem dicitur, quod non ſola dependentia, ſed neceſſaria connexio aliquorum poteſt eſſe cauſa inſeparabilitatis eorum Ad id, quod adducitur ex quinto Metaphy. dicitur quod vniuerſalis affirmatiua nō conuertitur ſimpliciter: iſta enim eſt vera, Quæcunque poſſunt eſſe ſine aliis & alia, non ſine ipſis ſunt priora, ſed non conuertitur quæcunque ſunt priora, poſſunt eſſe ſine aliis, & alia ſine ipſis. *T. com. 6.*

Et nota quod maxima illa Scotica, Omne prius abſolutum, &c. non poteſt ſaluari, etiam ſequendo viam Sco. quod pro nunc ex duobus manifeſtatur. Primo ex eo quod partes eſſentiales ſimul ſumptæ ſunt priores toto: & tamen apud Sco. non poſſunt eſſe ſine toto.

Secundo ex eo, quod prædicamentum quātitatis eſt abſolutum prius prædicamento qualitatis præſertim quo ad quartam ſpeciem eius: & tamen non poteſt fieri quantitas continua ſine figura. Si enim quantitas ſine figura fieri dicatur aut finita aut infinita, non infinita. quia illa non dabilis, & ſi forte imaginetur dari adhuc, cum oporteat eſſe lineatam, aut ergo linea recta aut curua, & ſic eſſet figura, ſi finita, ergo figurata: figura enim eſt quæ termino vel terminis clauditur, & ſimiliter aut habet lineas rectas, aut curuas, aut circulares, &c.

Ad tertium. Ad tertium quicquid ſit de Maiori, negatur Minor. Forma enim etſi non ſit de eſſentia materiæ, eſt tamen de eſſentia

materiæ exiſtentis.

Ad quartum. Ad quartum dicitur, quòd cũ mediũ ſit duplex effectiuũ & formale, quicquid immediatè Deus cauſat effectiuè, põt abſque media cauſa effectiua conſeruare: non autem abſq; media cauſa formali quale medium eſt forma reſpectu materiæ.

Ad quintum. Ad quintum negatur, quod inter materiam & formam non ſit neceſſaria connexio. Ad cuius probationem negatur conſequentia: cuius probationis falſa eſt Maior: per id autem quod additur, ſcilicet ſecundum quòd neceſſario eſt homo, neceſſario eſt hic vel ille homo, nihil aliud habetur, niſi quod quia materia neceſſariò determinat ſibi genus formę: ideo materia non poteſt eſſe ſine hac vel illa forma: quod eſt intentum noſtrum. Non enim vallet conſequentia, A neceſſariò eſt homo: ergo A neceſſariò eſt hic vel ille determinatè, ſed vage: & ſic conceditur, materia neceſſariò determinat ſibi formam: ergo neceſſariò determinat ſibi hanc vel illam formam non determinatè, ſed vagè.

Ad confirmationem, cum dicitur. Quicquid contingenter ſe habet ad quodlibet generis abſoluti, contingenter ſe habet ad genus ipſum: eodem modo reſpondetur, diſtinguendo, contingenter ſe habere ad quodlibet determinatè, vel vagè. Primo enim modo falſa eſt Maior. Secundo verò falſa eſt Minor; materia enim non contingenter, ſed neceſſariò ſe habet ad quâlibet formam indeterminatè, & vagè.

Ad aliam probationem dicitur, quod vnum eſſentialiter vnum eſt ſingulare negatiuè, ſicut eſt materia prima, poteſt eſſentialiter dependere in eſſe à pluribus eiuſdẽ generis indeterminatè & vagè, ſecundum quòd illa plura habent vnam rationem communem, ſicut in propoſito omnes formæ conueniũt in hoc quod dant eſſe actuale Reflecte hoc argumentum contra Sco. de quantitate & figura, & fortè perſuadebis infirmitatem eius: quantitas enim continua determinat ſibi genus figuræ, nullam tamen ſibi figuram vendicat. Hæc de quarto.

In hoc ergo differt eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ & ſubſtantiæ ſimplicis, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ non tantum formam, nec tantum materiam: ſed complectitur formam & materiam: eſſentia vero ſubſtantiæ ſimpliciis eſt forma tantum. Et ex hoc cauſantur duæ aliæ differentiæ, & vna eſt, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt ſignificari vt totum, vel vt pars: quod accidit propter materiæ deſignationem, vt dictum eſt, & ideo non quomodolibet prædica-

tur

tur eſſentia rei compoſitæ de ipſa re compoſita. Non enim poteſt dici quod homo ſit quidditas ſua. Sed eſſentia rei ſimplicis, quæ eſt ſua forma non poteſt ſignificari niſi vt totum cum nihil ſit ibi præter formam quaſi formam recipiens. Et ideo quocunque modo ſumatur eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis de ea prædicatur. Vnde Auicenna dicit, quod quidditas ſubſtantiæ ſimplicis eſt ipſummet ſimplex: quia non eſt aliquid recipiens ipſam.

In hac ſecunda parte capituli comparat eſſentias ſubſtantiarum ſimplicium eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarum, tripliciter differentiam inter eas aſſignando. Prima differentia eſt, quòd eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis ſignificat formam tantum, eſſentia autem ſubſtantiæ compoſitæ ſignificat compoſitum quid ex materia & forma: vtraque pars differentiæ patet ex ſuprà dictis. Secunda differentia eſt, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ poteſt ſignificari vt totum & pars, non autem eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis Vnde oritur: quod quia prædicatũ non debet habere rationem partis, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ quandoque prædicatur de ea: & quandoque non, cùm ſcilicet ſignificatur vt pars. Eſſentia autem ſubſtantiæ ſimplicis, quia vt pars denotabilis non eſt: ſemper prædicatur de eo cuius eſt.

Ad euidentiam huius differentiæ notandum: quia primo aſpectu apparet falſa ex eo, quod patet, quod in poſitis nominibus ſubſtantiis ſeparatis, poſſunt ſignificari earum eſſentiæ in abſtracto & in concreto, & conſequenter vt totum & pars: poſſum enim dicere, Gabriel & Gabrielitas, Deus & Deitas, &c. Sed licet ita appareat, diligenter tamen inſpicienti oppoſitum illuceſcit. Conſiderandum enim, quod loquimur de eſſentiis rerum & conditionibus earum, quæ eas ſequuntur & non de illis, quæ ex ſolo opere intellectus fiunt, eſſentiæ enim ſubſtantiarum compoſitarum ex eo, quod duas partes realiter habent, ſeu ex eo, quod ſunt formæ in materia ex ſe habent: vnde intellectus fundet in eis ſignificationem per modum partis & per modum totius. Cum enim ſignificat formam illam in habente ſeu deferente, ſignificatur vt totum & concretum, vt homo: cum autem ſignificat illam, non vt in habente ſeu differente, ſed per ſe ſignificat in abſtracto & per modum partis, vt humanitas. Eſſentiæ autem ſubſtantiarum immaterialium, quia dicunt formas non receptas in materia: ideo ex ſe non habet quod ſignificentur in concreto

& in abſtracto,vt totum & pars,&c.Non enim eſt ibi differens nec delatum. Sed quia intellectus noſter intelligit res ſimplices & altiſſimas per modum rerum compoſitarum:Ideo,vt dicunt Commen.12.Metaphyſi.com.30.& S. Thom.prima parte q. 13 fuit neceſſe, vt in illis formaret abſtractũ & concretum, & intelligeret eas per modum totius & partis. Differentia ergo poſita hic eſt cum additione intelligenda: ſic quòd eſſentia ſubſtantiarum compoſitarum ex ſe habet, quòd ſignificabilis ſit per modum totius & partis, eſſentia autem ſimplicium ex ſe non habet quòd ſignificetur per modũ totius & partis,ſed ab intellectu tantum:& ideo diuerſitas,quæ inter abſtractum & concretum in ſubſtantiis compoſitis eſt ex parte rei,& reducitur ad diſtinctionem, quæ eſt inter ſubiectum deferens & formam delatam: diuerſitas autem, quæ eſt inter abſtractum & concretum inſubſtantiis ſeparatis,non eſt id ex parte intellectus:vt commen. ibi dicit:Et propter hoc dicit Auicen. quod quidditas ſimplicis eſt ipſum ſimplex, & quidditas compoſiti non eſt ipſum compoſitum.

Ca.36.1. q. 13. 4. *Capit.39 ſi. 5.Meta. ca. 5.*

Circa hanc particulam eſt vnum dubium: An verum ſit quòd in ſubſtantijs ſeparatis idem ſit quidditas,& id,cuius eſt id eſt natura & ſuppoſitum. Eſt autem ratio dubitandi quia S. Tom.in quolibet. 2. q. 2. arti. 2. dicit quòd cùm apud Ariſto. 7.Metaph.tex.com.20.& 21.in his,quibus admiſcetur aliquod accidens,natura & ſuppoſitum diſtinguuntur,& intelligentiis aliis à prima aliquod accidens ſit in omnibus, excepta prima: natura & ſuppoſitum diſtinguũtur ſiue quidditas, & id cuius eſt Ex alia parte 3.de anima.Commen.9.dicit inſeparatis à materia idem eſt, quod quid eſt,& id cuius eſt.Et in prima parte, S.Tho.q.9.art.3.expreſſe hoc dicit:quod & apparet hîc authoritate Auicennæ.

quodlib. 2. q.2. ar. 2.T.c.20. & 21. T.c.9. 1.q.9.art. 3.

Ad intellectum huius difficultatis eſt notandum, quod cum nomine Naturæ intelligatur id quod per diffinitionem ſignificatur: nomine autem Suppoſiti indiuiduum habens illam quidditatem ſecundùm triplicem gradum ſubſtantiarum in vniuerſo tripliciter inuenitur differentia ſuppoſiti à natura.

In ſubſtantiis ſiquidem materialibus ſuppoſitum differt à natura dupliciter ſecundum rem, & vltra hoc ſecundum rationem, Differt primo modo intrinſecè, quia aliquod reale ſuppoſitum ſibi intrinſecum includit, quod non includit natura,ſcilicet principia indiuiduationis. Si enim Sortes diffini-

retur

retur, in eius diffinitione poneretur hæc materia, quæ non ponitur in diffinitione naturæ humanę. differt ſecundo extrincecè: quia aliquid reale extrinſecum ſibi includit ſuppoſitum, ſcilicet eſſe actuale exiſtentiæ: quod non includit natura, exiſtentia enim primò eſt actus ſuppoſiti, cuius eſt fieri: quæ tamē caderet in diffinitione Sortis, ſi diffiniretur. Differt tertiò ſecūdum rationem, vt patet.

In ſubſtantiis autem ſeparatis aliis à prima ſuppoſitum differt à natura duobus modis tantum, ſ. extrinſecè ſecundum rē & ſecundum rationem: nihil enim reale intrinſecum ſibi includit ſuppoſitum in eis, quòd non includat natura: quia nō indiuiduatur per aliquod poſitiuum contrahens naturam ſpecificam quod ſit velut differentia indiuidualis ſuppoſitio intrinſeca, ſicut eſt in ſubſtantiis materialibus. Sed quia in eis, vt patebit exiſtentia differt realiter à natura, quæ primo, vt dictum eſt, eſt actus ſuppoſiti ideo ſuppoſitū in eis differt extrincecè à natura: addit enim extrinſece realitatem exiſtētiæ. Differt ſecunda ſecundum rationem, vt patet. In Deo verò glorioſo ſuppoſitum vno modo tantum differt, ſcilicet ſecūdum rationem, quia nec natura diuina indiuiduatur per additum, nec exiſtentia ſua diſtincta eſt realiter ab eius eſſentia, vnde patet, ꝙ vtraque pars dubij eſt vera aliquo modo, & quòd in ſubſtantiis ſeparatis differunt ſecundū rem quod quid eſt, & id cuius eſt, quia extrinſeca differentia differūt ſecundum rem, & quod ſint idem: quia non differunt per aliquam intrinſecam differentiam realem: hanc autem eſſe mentem S. Tho. diligenter intuenti dicta eius in locis allegatis facilè innoteſcere poteſt. *In eo. cap.*

Secunda differentia eſt: quia eſſentiæ rerum compoſitarum ex eo quod recipiuntur in materia deſignata, vel multiplicantur ſecūdum diuiſionem eius, contingit quod aliqua ſint idem ſpecie, & diuerſa numero. Sed cùm eſſentia ſimplicium non ſit recepta in materia, non poteſt ibi eſſe talis multiplicatio. Et ideo non oportet quod inueniantur plura indiuidua vnius ſpeciei in illis ſubſtantiis. Sed quotquot ſunt indiuidua, tot ſunt ſpecies vt Auicenna dicit expreſſè. *Eſſentia ſimpliciū non pluri ficātur in eadem ſpecie, ſicut compoſitorum.*

Hic ponitur tertia differentia in ordine vocata ſecunda inter eas quæ oriuntur ex prima, & dicitur quòd differunt etiam in hoc eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ, & eſſentia ſubſtantiæ ſimplicis, quod eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ eſt plurificabilis numero in eadē ſpecie, ſicut eſſentia humana diſtinguitur numero in Socrate & Platone. Eſſentia autem ſubſtātiæ ſimplicis

id eſt ſeparatæ à materia non eſt plurificabilis in plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, ſed quodlibet indiuiduum conſtituit vnam ſpeciem, & diſtinguitur ſpecificè ab alio. Et fundamentum eius eſt in duabus propoſitionibus: quarum prima eſt,

Com. 46. Cum actus ſit, quod diuidit & ſeparat. 7. Met. tex. comm. 46. om

Com. 11. nis diuiſio aut eſt formalis aut quantitatiua: vt Ariſto. inquit. 3.

Com. 6. Meta. tex. com. 11. & Commentator primo Phyſicorum, comm. 6. Secunda eſt, formæ ſpecificæ ſunt indiuiſibiles formaliter. Ex his enim deducitur quod formæ ſpecificę, quæ recipiũtur in materia diuiduntur ad diuiſionem materiæ per quantitatẽ & ſic fiunt multa indiuidua eiuſdem ſpeciei. Forma autem ſpecifica non recepta in materia omni diuiſione caret & formali quidem ex eo, quod ſpecies ſpecialiſſima eſt, quantitatiua autem ex eo, quòd non eſt recepta in materia, quam ſequitur quãtitas: & ideo nõ poteſt eſſe multa indiuidua in eadem ſpecie: multitudo enim diuiſionem ſequitur.

QVÆSTIO IX.

Num quælibet ſpecies ſubſtantiarum ſeparatarum, vnum tantum habeat indiuiduum.

CIrca hanc partem occurrit quæſtio, An quælibet ſpecies

Scot. 3. d. ſubſtantiarum ſeparatarum vnum tantum habeat indiui

3. q. 7. duũ. In hac quæſtione tria ſunt faciẽda. Primò ponetur opinio

Prima. Scoti cum fundamentis: ſecundò ponetur veritas Peripatetica tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Quo ad primum Scotus ſecundo ſententiarum di. 3. q. 7. opinatur plures eſſe intelligentias eiuſdem ſpeciei talibus mediis.

Primo ſic, Omnis quidditas quantum eſt de ſe eſt communicabilis: intelligentia eſt aliqua quidditas, ergo quidditas intelligentiæ eſt de ſe communicabilis, ergo poteſt inueniri in pluribus. Maior probatur: quia ſi quidditas omnis non eſſet communicabilis, vel communicabilitas repugnaret ei ratione perfectionis quidditatiuæ aut imperfectionis: nõ ratione perfectionis, quia cõmunicabilitas, ſecundum fidem catholicam cõuenit quidditati diuiduæ: quæ ſummè Perfecta eſt, nec ratione imperfectionis quia communicabilitas cõuenit quidditatibus ſubſtantiarum compoſitarum: quæ ſunt imperfectæ. Cum ergo ratione neutrius repugnet ſibi, reſtat Maior vera.

Præterea, Omnis quidditas intelligibilis ſub ratione vni-

Secunda. uerſalis, abſque cõtradictione eſt plurificabilis numero, quidditas ſeparata eſt intelligibilis ſub ratione vniuerſali abſque

contra

contradictione, ergo eſt plurificabilis numero. Maior probatur ex eo, quod implicat intelligi ſub ratione vniuerſalis & eſſe de ſe hoc: eſt enim vniuerſalitas oppoſita quidditati: ſicut implicat intelligere eſſentiam diuinam ſub ratione vniuerſalis quia eſt de ſe hoc.

Præterea, Deus poteſt hunc angelum in hac ſpecie annichilare: iſto annichilato, Deus poteſt ſpeciem hanc reparare in aliquo alio indiuiduo, non in eodem, ſecundùm iſtam opinionẽ quia ſecundum iſtos homo nõ poſſet reſurgere idem numero niſi anima intellectiua remanente eadem numero. ergo in eadem ſpecie erunt plura indiuidua ſaltem ſucceſſiuè. *Tertia.*

Præterea, Animæ intellectiuæ diſtinguuntur numero in eadem ſpecie: & tamen ſunt immateriales: ergo &c. *Quarta.*

Præterea Aug. in Enchiridio ca.29. dicit, quod quia tota natura ſeu ſpecies humana rueret, ideo miſertus Deus ad eã ſaluandam venit: non autem venit ad ſaluandam naturam angeli eam: quia tota non ruit. Ecce, quod Aug. dicit tõtam naturam angelicam non lapſam eſſe per peccatum, quod nõ poteſt eſſe verum, ſi tot ſunt ſpecies quot ſunt indiuidua: ſic enim multæ naturæ Angelicæ lapſæ totaliter eſſent: humana autem tantũ vna, cum humana non ſit niſi vna. *Quinta.*

Præterea, Damaſcenus in Elementario ca.12. dicit, quod ſecundum vnamquanque ſpeciem fecit Deus angelos. *Sexta.*

Preterea, Arguit ad idem in quolibet.q.2. quod prędicta opinio eſt damnata Pariſiis in pluribus articulis. Primus eſt, Si quis dixerit Deum non poſſe multiplicare formas ſine materia, error. Secundus, Si quis dixerit formam nõ recipere diuiſionem ſine materia, error. Tertius. Quod quia intelligentiæ nõ habẽt materiam. Deus nõ poſſit eiuſdem ſpeciei facere plures, error. *Quoli. q. 2. ſuprà pariſii.*

Quod ſi dicatur, inquit Ant. Trombeta quod iſta ſententia non eſt damnata vbique, dato quod Pariſiis ſic ſit: contra; nam ſententia damnata in aliqua. Vniuerſitate famoſa, vbique eſt damnata, aut ſuſpecta de hæreſi, non ſolum authoritate diocœſani ſed etiam authoritate domini Papæ, vt patet extra de hæreticis. capitul. ad abolendam. Hæc de primo. *Quoli. q. 2 art. pariſiis*

CONCLVSIO.

Quæuis intelligentia conſtituit vnam ſpeciem.

QVo ad ſecundum, veritas Peripatetica ab Ariſt. Comm. & S.Tho. accepta eſt, quod quælibet intelligentia conſtituat vnã ſpeciem ita quod nõ poſſint ibi inueniri plura indiui-

dua eiuſdem ſpeciei. Et ſan. Tho. quidem in quæſtionibus diſ-
S. Tho. 1. q. 50. art. 4. putatis de ſpiritualibus creaturis. articu. 8. & in ſecundo contra Genti. c. 93. & in prima parte q. 50. art. 4. & alibi probat hoc mul tis rationibus, quarum duabus, nunc vtendum eſt.

Prima ex earum immaterialitate ſumitur, vnde omni principio diſtinctiuo numeraliter caret: & formatur ratio ſic. Omnis ſpecies habens plura indiuidua, habet in ſe diſtinctiuum numerale: intelligentia non habet tale principium diſtinctiuum. ergo Minoris probationem habes ſuprà immediatè ante quæſtionem. Et nota, quòd hæc ratio eſt ſumpta ex 12. Metap.
text. com. 49. tex com. 49. vbi fit hæc conſequentia. Cælum, id eſt, primum principium eſt vnum ſpecie & plura numero, ergo eſt materiale: vnde expreſſè datur intelligi, quòd immaterialitas eſt ſufficiens cauſa nō plurificationis numeralis. Sed quia Scò. expreſſè dicit loco præallegato, quòd opinio ſua eſt contra Ariſtote. ideò omittam authoritates.

T. cap. 25. Secunda ratio S. Tho. eſt ſumpta ex ordine vniuerſi fundata ſuper tres propoſitiones: quarum prima eſt, Vniuerſum habēs tres partes, ſcilicet ſphæram generabilium & corruptibilium, corpora cæleſtia, & ſubſtantias immateriales, habet pro bono intrinſeco ordinem, hæc habetur 12. Meta. tex. com. 52.

T. c. 10. 8. c. 11. Secunda propoſitio eſt, quòd ordo eſt duplex, ſcilicet per ſe & per accidens. Ordo per ſe inter eſſentialiter ordinata, vt ſpecies quæ ſunt ſicut numeri 8. Meta. tex. com. 10. Ordo per accidens eſt inter indiuidua eiuſdem ſpeciei: vt dicitur tertio Met. tex. commen. 1.

Tertia propoſitio eſt, quòd ea pars vniuerſi, in qua eſt ordo per ſe purus, eſt potior ea in qua eſt ordo per ſe admixtus ordini per accidens, ex 12. Meta. text. comm. 52. vbi comparatur prima pars vniuerſi filiifamilias, quibus nihil ordinatum per accidens ineſt. Super his propoſitionibus fundatur talis ratio. Id quòd caret ordine per accidens non habet plura indiuidua eiuſdem ſpeciei: ſuprema pars vniuerſi caret ordine per accidens: ergo non habet plura indiuidua eiuſdem ſpeciei. Maior ex terminis patet. Minor licet ex Ariſt. habeatur loco allegato: quia iſti tamen negant Ariſt. in hac parte, ſicut & alibi, ratione probatur ſic, Non minus excludit ordinem per accidens ſuprema pars vniuerſi, quàm media pars: cum ſuprema ſit perfectior & bonitas vniuerſi in ordine conſiſtat, & ordo per accidens ſit imperfectum quid & deficiens ab ordine per ſe imò ordina-

ordinatū per accidens eſt inordinatum, eo quod per accidens eſt conditio diminuens rationē ordinis, ſed media pars excludit ordinem per accidens, vt patet: corpora einm cæleſtia non habent plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, nō enim eſt niſi vnus Sol, vna Luna, &c. ergo ſuprema pars vniuerſi à fortiori excludit ordinem per accidens. Hæc de ſecundo.

Quo ad tertium reſpondetur argumentis Sco. Et ad primū quidem, vt terminos Theologicos admiſceamus, quia argumentum theologicum eſt, dicitur quod communicabilitas eſt triplex, Quædam cum diuiſione eſſentiæ, ſicut vniuerſale communicabile eſt particularibus. Quædam vero abſque diuiſione aliqua eſſentiæ & eſſe per identitatem, ſicut eſſentia diuina communis eſt tribus ſuppoſitis. Quædam per aſſumptibilitatem ad hypoſtaticam vnionem, ſicut natura humana communicabilis eſt omnibus ſuppoſitis diuinis. Si in præmiſſis Sco. aſſumit communicabile primo modo, falſa eſt Maior: patet in eſſentia diuina. Si ſecundo modo, falſa etiam eſt Maior: nulla enim eſſentia creata eſt illo modo communicabilis. Si tertio modo falſa quoq; eſt Maior, vt patet de eſſentia diuina. Si autē accipiatur communicabile neutro illorum modorum: ſed pro communicabili in communi non deſcendendo determinatè ad hoc vel illud communicabile conceſſo toto argumento, nō concluditur quod quidditas Angelica ſit communicabilis, ſicut vniuerſale particularibus. Committitur enim fallacia conſequentis à ſuperiori ad inferius affirmatiuè. Vnde probatio adducta nihil contra nos facit: Communicabilitas primo modo repugnat intelligentiis propter earum perfectionē. Communicabilitas ſecundo modo repugnat intelligentiis propter earum imperfectionem. Communicabilitas tertio modo conuenit eis ex earum imperfectione: quia eſſe diſtinguitur realiter ab earum eſſentia. *Reſpondetur ad argum.* *Ad primum.*

Ad ſecundum dicitur diſtinguendo maiorem. Aliquid enim eſſe intelligibile ſub ratione vniuerſalis conuenit dupliciter: Vno modo ex parte rei & intellectus, vt verbis S. Thom. vtar. Alio modo ex parte intellectus tantū. Primo modo Maior eſt vera, & minor falſa. Secundo modo Maior eſt falſa, licet Minor ſit vera: cum enim vniuerſalitatis fundamentum ex parte rei ſit, inuentio illius quidditatis in pluribus indiuiduis ſimul vel ſucceſſiuè. Fundamentum vero ex parte intellectus ſit præſentatio illius quidditatis non repræſentatis conditionibus *Ad ſecundum. 1. q. 31. c. ſuprà, 9.*

indiuiduationibus, vt ſic illud eſt vniuerſale vtroq; modo ſci-licet ex parte rei & intellectus: quod vtroque fulcitur fundamento, ſicut humana eſſentia eſt intelligibilis ſub ratione vniuerſalis ex parte rei: quia ipſa eſt realiter diuiſa & inuenta in multis, & ex parte intellectus: quia repreſentatur abſque hic & nunc. Illud autem eſt vniuerſale ex parte intellectus tantum quod altero tantum fulcitur fundamento ſcilicet repræſentatione, &c. ita quòd eius vniuerſalitas ex hoc ſolo habetur, φ obiectiuè in intellectu ponitur: cui obiicitur res ſecundum conditiones quidditatiuas non indiuiduales vt ſic: & hoc modo quidditas intelligentiæ eſt vniuerſalis. Licèt enim indiuiduale & ſpecificum eſſe ibi idem habeat principium: quia tamen repræſentatur vt talis res non vt hoc: quia nõ repræſentatur ſecũdum quod in ſe eſt, ſed ſecundum modum rerum compoſitarum, in quibus aliud eſt natura, & aliud eſt indiuiduum

Cap. 1. illius naturæ: ideo eſt vniuerſalis, vt obiecta eſt tantũ. Ex hoc eodem modo eſt prædicabilis quidditas intelligentiæ de pluribus, ſcilicet nec actu nec aptitudine, ſed vt obiecta eſt intellectui, vt ab Auicen. habes 5. Metaphy. quinimo ipſa quidditas diuina hoc modo communis & vniuerſalis ſecundum rationem eſt, vnde & numerũ pluralem apud Grammaticos habet. ad probationem autem Maioris ſic negatæ patet reſponſio: cum enim dicitur, quod implicat quidditatem eſſe de ſe hanc & vniuerſalem & prædicabilem de pluribus: hoc eſt verum accipiendo vniuerſale ex parte rei: & ſimiliter prædicabile. Vniuerſale enim ſecundum rationem tantum eſt vnum in multis & de multis vt obiectum eſt tantum. Vniuerſale tantũ ex parte rei eſt in multis ſecũdum rem, licet vnitatem habeat vt obiectum eſt Hæc ſi vis plene intelligere, memento eorum, quæ dicta ſunt in de Vniuerſalibus.

Suprà c. 4. q. 7.

Ad tertium. Ad tertium dicitur, quod in caſu illo repararetur neceſſario idem numero Angelus, ex eodem enim Gabriel eſt hic & Gabriel. Nec eſt verum quod apud nos Deus non poſſit idem numero reparare, licet dicamus quod ſi in reſurrectione: nõ reſumeretur eadem anima numero, quæ non annichilata eſſe debet, ſi reſurrectionis ratio ſaluãda eſt, nõ eſſet idem homo numero, quo ſtat idem numero poſſe reparari à Deo.

Vide Sa. Tho. quol. 5. q. 5.

Ad quartum. Ad quartum dicitur, quòd non eſt ſimile de intelligentiis animalibus intellectiuis quo ad hoc, quia animæ ſunt partes ſpeciei corporibus vnibiles, non autem intelligẽtiæ: ſed de his infrà

infrà erit amplior ſermo.

Ad quintum.

Ad quintum reſpondet S.Thom.quòd natura humana & angelica poſſunt dupliciter accipi. Vno modo ſecundum eſſe naturæ:& ſic natura humana eſt vna:angelica vero plures. Alio modo accipiuntur ſecundum eſſe viæ, ſcilicet vt viatrices ad beatitudinem ſupernaturalem : & ſic ſicut natura humana eſt vna,ita nota latitudo angelicarũ ſpecierum eſt vna natura, eo quòd ſicut omnes homines vno modo tendunt ad patriam,ſcilicet per liberum arbitrium flexibile remediabiliter:ſic omnes Angeli vno modo tendunt ad beatitudinẽ,ſcilicet per liberum arbitriũ flexibile irremediabiliter,ſemel enim flexũ reuerti amplius non poteſt:apprehendunt enim immobiliter. Et proptereà Aug.vt Theologus loquẽs ad quem pertinet cõſideratio de homine & Angelis in eſſe viæ & patriæ vocauit omnes angelos vnius naturæ.

Ca.6.q.1. in de ſpiritualibus creaturis.q. vnit. ſupra 8. ad primum.

Ad ſextum.

Ad ſextum dicitur,quod Damaſc. fortè opinionem illorum quos in hoc non ſequimur imitans dixit illa verba. Vel per ſpeciem intellexit ſpeciem ſubalternam non ſpecialiſſimam: & hoc mihi placet magis,cum nõ conſtet ipſum cõtrariæ opinionis eſſe:& nunc largè Speciei nomen accipiendum eſt,ſi veritatem habere debet.

Ad ſeptimum.

Ad ſeptimum dicitur primò, quòd argumẽtum procedit ex malo intellectu articulorum Pariſienſium.illi enim ſunt contra Auerroiſtas,qui animam intellectiuam, non multiplicabilem numero dicunt: quia eſt forma immaterialis:vnde ſenſus primi articuli eſt,Si quis dixerit Deum non poſſe multiplicare formas ſine materia,id eſt ſine depẽdẽtia,à materia, error.Similiter ſecundi,Si quis dixerit formas non recipere diuiſionẽ ſine materia,id eſt ſine dependentia à materia,error.Similiter tertij,quod quia intelligentiæ non habent materiam, Deus non poſſet eiuſdem ſpeciei facere plures,error non habent materiam,id eſt dependentiam à materia,vel non poſſet,id eſt ex impotentia Dei procedere.

De artic. Pariſienſibus

Vel dicatur ſecundo, quòd articuli Pariſienſes, inquantum tangunt vel tangere videntur doctrinam S.Tho.reuocati ſunt per dominum Stephanum Epiſcopum Pariſienſem apud Bertialicum,anno Domini, 315.die Iouis ante ſacras cineres, vt patet in literis,quæ incipiunt,magiſtra rerum experientia certis indiciis euidenter demonſtrat.

Reuocati ſunt arti. Pariſienſes. vtrã gũt doct. S.Th.

Dicitur tertiò, quòd cum ſanctiſſimus Vrbanus Papa doctrinam

Vi de doctrina

artic. Capreo. a dist in. 2. q. 2. ad. 8. cōtra primā cōclusionem. Thomæ doctrina Catholica.

ctrinā S. Tho. approbauerit in Extrauaganti quæ incipit, Laudabilis Deus in Sanctis ſuis & in ſui maieſtate mirabilis: mirum eſt quomodo iſti audeant cōtra Romanæ eccleſiæ approbationem reducere articulos Pariſienſes. Sunt autem verba domini Papæ in calce Extrauagantis ad vniuerſitatem Tholoſanam, iſta, Volumus inſuper, & tenore præſentium vobis iniungimus, vti dicti beati Thomæ doctrinam tanquam veridicam & catholicam ſectemini, eamque ſtudeatis totis viribus ampliare. Datum apud Montem Flaſconem, &c. Hæc verba attendant aduerſari, & videant quanta temeritate contra mandatum ſummi Pontificis catholicam S. Tho. doctrinā impugnare nituntur.

Eſſentiæ ſimpliciū compoſitæ ſunt ex eſſe & eſſentia.

Huiuſmodi ergo ſubſtantiæ quamuis ſint formæ ſine materia, non tamen in eis eſt omnimoda ſimplicitas, nec ſunt actus puri, ſed habent permixtionem potētiæ: & hoc ſic patet, Quicquid enim non eſt de intellectu eſſentiæ vel quidditatis, hoc eſt adueniens extra, & faciens compoſitionem cū eſſentia: quia nulla eſſentia ſine his quæ ſunt partes eſſentiæ intelligi poteſt. Omnis autem eſſentia vel quidditas intelligi poteſt ſine hoc, quod aliquid intelligatur de ſuo facto. Poſſum enim intelligere quid eſt homo vel phœnix & tamen ignorare an eſſe habeant in rerū natura, ergo patet quod eſſe eſt aliud ab eſſentia vel quidditate.

Cōuenientia & differētia inter compoſitionē ex materia & forma, & cōpoſitionē ex eſſentia & eſſe.

In hac tertia parte capituli huius probatur ſubſtantias ſeparatas eſſe compoſitas ex eſſe & eſſentia. Sed antequam ad probationem accedatur, prænotandum eſt in ſubſtantiis materialibus inueniri quatuor realiter diſtincta, ſcilicet materiam, formam eſſentiam compoſitam ex eis, & eſſentiam. In homine enim eſt conſiderare materiam, in qua recipitur eius forma: & formam ipſam, quæ eſt illius materiæ, actus: & eſſentiam humanam, quæ nec eſt materia nec forma, & eſſe actualis exiſtentiæ quo homo formaliter exiſtit in rerum natura vnde fit, vt in iſtis ſubſtantiis duæ compoſitiones pertinentes ad genus ſubſtantiæ reperiantur. Quarum prima eſt ex materia & forma, ſecunda eſt ex eſſentia & exiſtentia quæ vocatur compoſitio ex eſſe & eſſentia. Conueniunt autem inter ſe & differunt hæ compoſitiones. Conueniunt quidem in duobus. Primò in hoc, quod vtraque conſtat ex actu & potentia, materiam enim & formam clarum eſt ſe habere vt potentiam & actum. Eſſentia autem & eſſe ex eo liquet, quod ſe habent vt potentia & actus: quia quidditas quælibet ex hoc ponitur in rerū natura

quod

quod exiſtentiam acquirit.

Secũdò conueniunt in hoc, quod vtriuſque extrema ſunt eodem genere, tam enim materia & forma hominis, quàm eſſentia & eſſe eius in genere ſubſtantiæ & ſpecie humanæ reponuntur. differunt autem quo ad decem primò, quia extrema primæ cõpoſitionis ſunt partes ſubſtantiæ, & non ſunt ſubſtantia propriè loquendo, vt patet. Materia enim & forma non ſunt in genere ſubſtantiæ niſi reductiuè: vnde prædicationem ſubſtantiæ, quæ eſt genus generaliſſimum non niſi in obliquo ſuſcipiunt. Extremorum vero ſecundæ compoſitionis neutrũ eſt pars ſubſtantiæ: ſed alterum eſt ſubſtantia, eſſentia, ſcilicet quæ eſt in recta linea prædicamentali, alterum vero extra ſubſtantiam ſcilicet exiſtentia. *Differũt primo.*

Secundò differunt, quia extremũ illud quod ſe habet vt potentia in prima compoſitione, eſt ens, putà potentiale materia ſcilicet. Extremum vero illud quod ſe habet in potentia, in ſecunda compoſitione nõ eſt pura potentia, ſed ens in aliqua ſpecie quidditatiuè completum eſſentia ſcilicet. *Secundò.*

Tertiò differunt, quia extremum illud, quod ſe habet vt potentia in prima compoſitione, non eſt id quod eſt nec quod ſit propriè loquendo. Materia enim non ſit, vt dicitur 7. Metaphy. text. com. 27. eiuſdem autem eſt eſſe, cuius eſt fieri, cum fieri ad eſſe terminetur. Extremum vero id quod in ſecũda cõpoſitione ſe habet, vt potẽtia eſt id quo eſt, & fit: cum omnis factio ad compoſitum terminetur, vt ibidem dicitur. *Tertiò. T. ca. 26. & 12. Met tex. Com. 12.*

Quartò differunt quia extremum illud quod in prima compoſitione ſe habet, vt actus nõ eſt vltima actualitas rei: ſed cauſat alium vlteriorem actum: forma enim hominis, quæ eius materiam informat, cauſando totum compoſitum cõplet proprium receptiuum ipſius exiſtentiæ: & ſic eam cauſat, quæ eſt vlterior actus. Extremũ vero illud quod in ſecunda cõpoſitione ſe habet vt actus, eſt vltima actualitas illius generis: poſt exiſtentiam enim Sortis nihil ſibi ſubſtantiale amplius aduenit. *Quarto 7. Meta. T. ca. 27.*

Quintò differunt, quia extremum illud, quod in prima compoſitione ſe habet vt actus eſt ita actus, quod tamen comparatur ad aliud, vt potentia. Extremum vero illud quod in ſecunda compoſitione ſe habet vt actus eſt ita actus, quod ad nihil ipſius rei comparatur vt potentia. Quod patere poteſt aduertendo proportionem, quę eſt inter formam & exiſtentiam. Eſt enim proportio formæ ad eſſe actuale, ſicut proportio diapha- *Quinto. Not. opinio hanc ſubtilijs doctor.*

neita

neitatis ad lumen,forma ſiquidem recipit exiſtentiam & exe ſat eam,ſicut diaphaneitas lumẽ. Sicut nanque aër in eo,quód aër,non eſt capax luminis , ſed opportet ipſum diaphaneitate informari,vt proprium receptiuũ luminis fiat:ideoque neque aër nec diaphaneitas,ſed aër diaphanus eſt qui primo luminoſus eſt, licet ſecundariò tam aër quàm diaphaneitas lumine careat,ita in propoſito materia ſola nõ eſt capax exiſtentiæ:quia actus in propria ſuſcipi debet potentia:ſed oportet in ipſa formam recipi,vt proprium exceptiuum exiſtentia fiat, non materia, nec forma,ſed compoſitum ex eis, id enim quod primo exiſtit,eſt compoſitum cuius primo etiam eſt fieri:tamen tam materia, quam forma ſecundario actuatur illa met exiſtentia: Vnde ſicut diaphaneitas eſt cauſa formalis aëri diaphano, & eius complementum formale ad hoc vt proprium ſuſceptiuũ luminis ſit, & cum hoc comparatur ad lumen aduenićs vt potentia recipiens, licet ſecundariò ad actum : ita forma eſt cauſa formalis compoſito & complementum eius formale ad hoc, vt proprium receptiuum exiſtentiæ ſit, ac per hoc, comparatur ad ipſam exiſtentiam ſubſequentem vt potentia recipiens,ſecundario tamen ad actum receptum , vnde fit vt ipſum eſſe actualis exiſtentiæ ad nihil aliud comparetur, vt potentia ad actum ſed ſit vltima actualitas omnis rei etiã ipſius formæ.

Sextò. Sextò differunt, quia extremum illud, quod in prima compoſitione ſe habet vt actus ex de intellectu ſeu diffinitione rei extrinſecè:forma enim ſecundum omnes intrinſecè in diffinitione concipitur. Extremum verò illud quod in ſecunda compoſitione ſe habet vt actus,eſt extra quidditatem rei:diffinitio enim non ſignificat eſſe,vel non eſſe vt dicitur primo Poſte.

T.c.25. *Septimo.* Septimò differunt, quia ex extremis primæ compoſitionis fit vnum tertium per ſe vnum.Ex extremis verò ſecundę compoſitionis non fit vnum tertium per ſe vnum neque per accidens,propriè loquendo.Et colligitur ratio huius differentiæ ex ſupradictis, vnum enim per ſe non fit niſi ex duobus, quorum vtrunque eſt pars ſubſtantiæ : nulla enim ſubſtantia completa facit vnum per ſe cum quocunque alio,& quorũ alterum eſt pura potentia;ex duobus enim actibus non ſi tertium per ſe vnum, & quorum alterum eſt ita actus, vt poſſit comparari ad aliquid aliud,vt potentia,partes enim ſunt materia totius, quinto Metaphy. text. com.3. Cum autem in prima cõpoſitione

ne

ac omnes iſtæ compoſitiones ſaluentur,in ſecunda verò nulla: ſequitur quod in ſecunda compoſitione non fiat vnum tertiū per ſe neque etiam vnum per accidens ſit:quia vnum per accidens, aggregat res diuerſorum generum; cum his tamen ſtat quod eſſentia per ſe adunetur cum eſſe.

Octauo differunt,quia prima compoſitio eſt compoſitio ex his:& ideo fit ibi vnum tertium. Secunda verò eſt compoſitio cum his.Nulla enim res datur,quæ conſtet ex eſſentia, & exiſtentia, propriè loquendo, ſicut datur res conſtans ex materia & forma,ſed eſſentia componit cum exiſtētia & econuerſo: & ideo dictum eſt,quod adunantur per ſe non tamen componendo tertium. *Octauò.*

Nonò differunt,quia prima compoſitio ad pauciora ſe extendit,quàm ſecunda.Extrema enim primæ cōpoſitionis non inueniuntur niſi in rebus ſenſibilibus, eam namque ſolam ex materia & forma conſtare,ſuprà concluſum eſt. Extrema verò ſecundæ compoſitionis reperiuntur & in rebus ſenſibilibus,& in rebus immaterialibus,habent enim intelligentiæ quidditatem & exiſtentiam. Vnde prima compoſitio infert ſecundam, & non econuerſo: omne enim compoſitum ex materia & forma eſt compoſitum ex eſſentia & eſſe:ſed non conuertitur. *Nonò.* *C.2.ca.5. in princi.*

Decimò differunt quo ad paſſiones ſuas: compoſitionem enim primam quantitas,accidentia ſenſibilia, & tranſmutatio ſaltē localis ſequuntur.Compoſitionem autē ſecundam neque generatio,neque corruptio neque trāſmutatio aliqua Phyſica ſequitur:ſed tantum recipere & recipi,perficere & perfici:quia hæc ſequūtur actum & potentiam, illa verò materiā & formā. *Decimò.*

In litera igitur hanc ſecundam compoſitionem in omni ente circa primum inueniri probatur tali concluſione propoſita. Omne ens aliud à primo eſt compoſitum ex eſſe & eſſentia. Ratio talis eſt. Omnne habens aliquid realiter ſuæ quidditati coniunctum, quod eſt extra eſſentiam eius, eſt compoſitum quidditate & illo additamento, id eſt eſſentia & eſſe: omne ens aliud à Deo habet aliquid reale ſuæ quidditati realiter coniunctum extra eſſentiam eius,ſcilicet eſſe; ergo omne ens aliud à Deo eſt compoſitum ex eſſe & eſſentia. Maior relinquitur à ſancto Thom. pro manifeſta. Et eſt modificanda ita,quòd illud additum ſit extra eſſentiam rei particulariter ſumptam (quod dico propter inferius,cùm ſit extra eſſentiam ſuperioris: non tamen componit cum illo) & etiā deſeruit ſic *Format rationem litera in ente poſitam.*

modi

modificata propoſitio quia eſſe eſt extra eſſentiam Sortis. non enim poneretur in eius diffinitione ſi diffiniretur. Relinquitur igitur manifeſta Maior, quia duo adunata, quorum neutrũ eſt contrahens alterum: & alterum ſe habet vt actus, & alterũ vt potentia, non niſi per compoſitionem realiter ſunt coniuncta.

T. cap. 25. Minor autem patet ex ſexta differentia, & Ariſt. primo Poſteriorum dicente, quod nulla diffinitio ſignificat eſſe.

Niſi forte ſit aliqua res, cuius quidditas ſit ſuum eſſe: & hæc res non poteſt eſſe niſi vna & prima, quia impoſſibile eſt, vt fiat plurificatio alicuius niſi per additionẽ alicuius differentiæ ſicut multiplicatur natura generis in ſpeciebus. Vel per hoc, quod forma recipitur in diuerſis materiis, ſicut multiplicatur natura ſpeciei in diuerſis indiuiduis. Vel per hoc, quod vnum eſt abſtractum & aliud in aliquo receptũ: ſicut ſi eſſet quidam color ſeparatus, eſſet alius à colore non ſeparato, ex ipſa ſua ſeparatione. Si autem ponatur aliqua res, quæ ſit eſſe tantũ, ita vt ipſum eſſe ſit ſubſiſtens, hoc eſſe non recipiet additionẽ differentiæ, quia iam non eſſet eſſe tantum ſed eſſe, & præter hoc forma aliqua. Et multominus recipiet additionem materiæ, quia iam eſſet eſſe non ſubſiſtens, ſed materiale: vnde relinquitur, quod talis res, quæ ſit ſuum eſſe, non poteſt eſſe niſi vna: vnde oportet, quod in qualibet alia re præter eã ſit aliud eſſe ſuum: & aliud quidditas vel natura, ſeu forma ſua. Vnde in intelligentiis oportet, quod ſit eſſe præter formam, & ideo dictum eſt, quod intelligentia eſt forma & eſſe.

Hic ponitur ſecunda ratio ad idem quæ inducitur per modum excluſionis tacitæ reſponſionis quia aliquis poſſet dicere ad rationem factam, quod aliqua res eſt, cuius quidditas eſt ſuum eſſe & illius diffinitio non abſtrahit ab exiſtere. Contra hoc inquam inducitur ſecunda ratio probans, quod in vno ſolo ente, ſcilicet primo, eſſentia eſt idem quòd exiſtentia, & conſequenter in quolibet alio, eſſe & eſſentia diſtinguuntur realiter. Ratiocinatur ergo ſic. Omne plurificabile ſeu plurificatum altero trium modorum multiplicatur vel per additionem differentię formalis, vel per receptionẽ vtriuſque in materia, vel per receptionem vnius in materia & alterius ſeparatione, ſed quidditas quæ eſt ſuũ exiſtere, nullo iſtorũ modorũ eſt multiplicabilis: ergo quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, nec eſſe plurificabilis nec plurificatá: ergo eſt vna tantũ: & ſic omne aliud ab ea non eſſe ſua exiſtẽtia. Proceſſus clarus: Maior vero declaratur, quoniam cum pluralitas ſequãtur diuiſionem: diuiſio alicuius ſit per differentias formales, ſicut natura generica animalis

animalis multiplicatur in homine & leone. Vel per differentias indiuiduales, ſicut natura ſpecifica multiplicatur in Sorte & Platone propter hoc, quod humanitas Sortis eſt in alia materia ſignata ab illa, in qua eſt humanitas Platonis. Vel tertio modo poteſt imaginari diuiſio inter aliqua duo einſdem naturæ, propter hoc, quod alterum eſt omnino ſeparatū à materialibus conditionibus, alterum verò concretum eſt illis ſicut homo ſeparatus apud Platonem, diſtinguitur ab homine particulariter propter hoc, quòd homo ſeparatus eſt immaterialis: natura verò Sortis eſt recepta in hac materia. Nec apparebit diſcurrenti per omnia Prædicamenta aliquis alius modus realis multiplicationis in vniuerſo. Nec aliquis mihi obiiciat quòd quantitas & ſubſtantia diſtinguuntur realiter: & tamen non per differentias formales: nec, &c. Quoniam ſiue modis ſiue differentiis fiat diuiſio, non refert, dummodò contrahens ad aliquam limitatam naturam trahat contractum. Minor autē declaratur quo ad omnes eius particulas. Primo, quod non ſit multiplicabilis per modum generis patet ex eo, quod genus recipit additionem differentiæ, per quam trahitur natura generis ad determinatam naturam ſpecificam: & ſic perdit genus puritatem propriam: animal enim contractum ad humanam ſpeciem non eſt purum animal, ſed animal humanum: quidditas verò quæ eſt ſua exiſtentia, eſt ipſum eſſe purum, & non coarctatum: ſtatim enim quòd contraheretur, perderet puritatem, & eſſent ibi duo, eſſe ſcilicet & quidditas, ad quam contractum eſſet. Secunda pars Minoris clarius patet: quod enim recipitur in alio, non eſt eſſe purum, & per ſe ſubſiſtens, ſed ſuſtentatur in alio: quidditas autem, quæ eſt ſuum eſſe, eſt pura: & conſequenter per ſe ſubſiſtens, & non alteri admixta, in quo ſuſtentetur. Per idem quoque patet tertia pars Minoris: ſi enim vna quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, eſt ſeparata, altera quæ eſt recepta ex hoc, quod eſt recepta, non poterit eſſe eadem ſuæ exiſtentiæ: vt enim dictum eſt, eſſe receptum non poteſt eſſe idem quidditati: & ſic concluditur, quod quidditas, quæ eſt ſuum eſſe, eſt vna tantum quæ eſt prima cauſa omnium, ac per hoc cætera habent eſſe diſtinctum à ſuis eſſentiis.

Omne autem quod conuenit alicui, vel eſt cauſatum ex principiis naturæ ſuæ, ſicut riſibile in homine, vel aduenit ab aliquo principio extrinſeco, ſicut lumen in aere ex influentia Solis. Non autem poteſt eſſe, quod ipſum eſſe ſit cauſatum ab ipſa forma, vt quidditate

Intelligētia ſunt effectiuè producta à Deo.

rei dico ſicut à cauſa efficiente: quia ſic aliqua res eſſet cauſa ſuiipſius, & aliqua res ſeipſam in eſſe produceret, quod eſt impoßibile: ergo oportet, quod omnis talis res cuius eſſe eſt aliud à natura ſua, quod habeat eſſe ab alio.

In hac parte quarta huius capituli declaratur, intelligentias habere eſſe à Deo effectiuè, in quo omnino idē eſt eſſe cū eſſentia: primū horum in ſua vniuerſali concluſione hoc ſcilicet omne aliud à prima cauſa eſt productum ab ipſa. probatur ſic, Omne habens eſſe diſtinctum à ſua quidditate, eſt productum effectiuè à prima cauſa; omne ens aliud à cauſa prima habet eſſe diſtinctū à ſua quidditate: ergo omne ens aliud à prima eſt effectiuè productum à prima cauſa. Minor ſupponitur ex dictis dicendis. Maior probatur ſic, Omne illud, cui conuenit aliquod diſtinctum à ſua quidditate, ita ſe habet quòd vel ipſum eſt cauſa effectiua illius, aut habet illud ab alio effectiuè, nō enim poteſt imaginari tertium: riſibilitas ſiquidem & albedo, & quicquid aliud conuenit homini. aut cauſatur ab ipſo homine effectiuè, aut ab aliquo alio, quod non eſt hominis quidditas ſed impoſſibile eſt, vt aliquod ens efficiat ſuam
T.c.47. propriam exiſtentiam, vt dicitur 2. de anima. tex. comment. 47. ergo oportet quod illam habeat ab alio effectiuè. Quod autem ſit impoſſibile, vt aliquid ens efficiat ſuam propriam exiſtentiam, patet ex eo, quod ſequeretur, quod illud eſſet ante-
T.c.17. quam eſſet: ex eo enim quod efficeret, eſſet: omne enim efficiens exiſtit. 3. Phyſi. tex. Comment. 17. ex eo vero quod ſuum proprium eſſe cauſaret ſuum exiſtere, eius cauſalitatem ſequeretur: & ſic eſſent antequam eſſet.

Eſſentia primæ cauſæ eſt ſuū exiſtere, immediatè ſuprà.

Et quia omne, quod eſt per aliud, reducitur ad id, quod eſt per ſe ſicut ad cauſam primam: ideo oportet quod ſit aliqua res, quæ ſit cauſa eſſendi omnibus rebus, eo quod ipſa eſt eſſe tantum, alias iretur in infinitum in cauſis, cùm enim res, quæ non eſt eſſe tantum habeat cauſam ſui eſſe, vt dictum eſt. Patet ergo quòd intelligentia eſt forma & eſſe, & quòd eſſe habeat à primo eſſe, quod eſt eſſe tantum: & hæc eſt prima cauſa quæ Deus eſt.

Hic declaratur ſecundum propoſitorum, hæc concluſio, ſcilicet eſſentia primæ cauſæ eſt ſuum exiſtere, tali ratione. Omne quod eſt per aliud tale, præceditur ab eo quod eſt per ſe tale: omne ens aliud à prima cauſa eſt per aliud tale id eſt ens: ergo præceditur ab eo quod eſt per ſe ens, cauſa eſt omnibus vt
T.c.4. entia ſint: vt dicitur 2. Metaphyſi. tex. Comment. 4 prima ergo cauſa

cauſa eſt ex ſe ens, ſeu per ſe ens, & conſequenter ſua quidditas eſt ipſum eſſe, aliter non eſſet per ſe: ſed per aliud à ſua quidditate ens: & conſequenter dependeret ab alio, vt antè poſita ratione deductũ eſt. Maior propoſitio et ſi habeatur ſecundo phyſi. text. Commen. 66. & 8. text. Commen. 39. tamen in litera probatur ex eo, quod aliter ſequeretur proceſſus in infinitum in cauſis. Si enim non eſſet deuenire ad vnum per ſe tale, ſed omnia eſſent per aliud talia: qua ratione, aut vnum eſt, aliud eadem ratione ante illud erit aliud, & ſic in infinitum. Minor verò eſt concluſio præcedentis rationis.

QVÆSTIO. X.

Num intelligentiæ ſint à Deo effectiuè productæ.

CIrca hanc partem dubitatur, an intelligentiæ effectiuæ ſint productæ à Deo.

1 Et pro parte quidem negatiua arguitur ſic, Omne agens aliquid agit illud per motum: nulla cauſa ſubſtantiarum immaterialium agit eas per motum: ergo nulla cauſa earum eſt agẽs eas. Maior eſt Ariſt. 1. de Generatione, text. Commen. 45. Et confirmatur: quia apud Ariſt. 12. Metaphy. text. Commen. 12. omnis productio exigit tria, à quo, & ad quod, quæ in ſubſtantiis immaterialibus ſaluari non poſſunt.

2 Præterea, In primo Phyſi. textu Commenti trigeſimitertij, communis conceptio Philoſophorum eſt, quod ex nihilo nihil fit. ſed ſi intelligentiæ ſunt effectiuæ à Deo, ſunt ex nihilo, &c. T.c.4.

Præterea Quarto Cæli. commen. 1. nullum æternum, inquit T.c.12. Auer. habet efficiens verè niſi per modum formæ & finis. Similiter 12. Metaphyſi. comme. 44. reprehendit modernorum morem, dicens, quòd in ſeparatis à materia non eſt verè agere.

Præterea, Nullum poſſibile ex ſe eſt neceſſarium ex alio, apud Commentatorem 12. Met. commen. 41. niſi motus: ſed intelligentiæ, ſi ſint effectiuæ à Deo, ſunt poſſibiles ex ſe: ergo non ſunt neceſſariæ ex alio, ergo corruptibiles.

In hac dubitatione, quoniam noſtra ætate in hoc Patauino ſtudio non vertitur in dubium, an ita ſit, quod Deus creauerit intelligentias, ſed an hoc ſit ſecundum mentem Ariſt. & Commentatoris: ideo breuiter & incidenter perſuadere volumus, quod omnes intelligentiæ ſunt à Deo effectiuæ ſecundũ Commentatorem: & conſequenter Ariſt. omnes enim admittunt in hac re conſequentiam iſtam. Deinde quoniam multi in hac re quærunt modum, quo apud Comm. productio iſta ſit, T.c 33. Auer. ca 1. cap. 44. post me... ſecũda ratio. cõ. 44.

declarabitur & modus productionis.

t. c. 14. Primum declarabitur ſic, Id quod eſt maximè ens, & verum eſt cauſa entitatis & veritatis in cæteris, 2. Metap. text. com. 4. Deus eſt maximè ens & verum: ergo Deus eſt cauſa entitatis in cæteris. Si dicatur quæ eſt cauſa finalis & non effectiua contrà
c. 36. circa 12. Metaph. commen. 36. & 44. quælibet res ſeparata à materia,
mediũ & 44 ibidẽ de forma balnei. &c. cuiuſcunq; eſt principiũ finale, eſt principium efficiens: ergo ſi Deus eſt principium finale intelligentiarum, erit & principium efficiens earum. Dicitur forte, ꝙ Com. non ponit illam propoſitionem vniuerſaliter, ſicut aſſumpta eſt, ſed indefinitam: contrà Commentator ex ſeparatione à materia ſeu immaterialitate rei ponit cauſalitatem effectiuam concomitari cauſalitatem finalem reſpectu eiuſdem effectus, vt patet ibi: ergo vbicunque reperitur immaterialitas cum cauſalitate finali reſpectu alicuius, oportet etiam reperiri cauſalitatem effectiuam reſpectu
Cap. 2. eiuſdem. Confirmatur ex verbis Commentatoris in de ſubſtantia orbis, capitulo ſecundo: vbi expreſſè dicit cælum agere intelligentia non ſolum mouente, ſed largiente in ſua ſubſtantia permanentiam æternam. par autem eſt ratio de intelligentiis. Quod ſi dicatur, ꝙ loquitur de cauſa finali & formali exemplari: replica facta eſt: & adde ꝙ ibi dicit Commentator, ꝙ finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria: & ſunt verba valde notanda. Confirmatur adhuc, quia Auerrois in 12. Metaphy. & nunc declarabitur, non ſolum ponit ipſas produci, ſed etiam
Cap. 44. modum, quo à prima cauſa omnes producuntur, aſſignat. Modus autem productionis ab ipſomet ponitur, 44. Commento 12. Metaphyſi. reprehendit Auic. non quia ponebat intelligentias produci à Deo: ſed quia ponebat, quod Deus cauſaret eas per modum naturæ, ſcilicet quod ab vno vnum tantùm procedat. Poſuit enim Auicenna Deum glorioſum, qui pura actualitas eſt intelligendo ſe, producere primam intelligentiam, quæ producta intelligendo Deum, producebat ſecundam intelligentiam: intelligendo autem ſe ſecundum id, quod habet de actualitate, producebat animam primi orbis. intelligendo autem ſe ſecundum id quod habet de potentialitate, producebat orbem primum, & ſimiliter ſecunda intelligen-
Vbi ſuprà cõ 44 parum poſt principiũ. tia faciebat vſque ad vltimam, quę præſidet ſphæræ actiuorum & paſſiuorum. Reprehenditur ergo Auicen. de hoc, quòd vnum tantùm procedere à Deo immediatè dicebat. Vnde dicit, Non enim eſt illic prouentus, neque conſecutio neque

actio:

actio:ita quod dicamus, quòd vna actio ſequitur vnam agentem. Vbi apparet quod propterea appoſuit ly. Ita quod vna actio, vt declararet modum productionis ſe impugnare. Vnde & veræ productionis modum ſubiungit in verbis ſequentibus dicens, Tantum enim eſt illic cauſa & cauſatum, ſecundum quod dicimus, intellectum eſt cauſa intelligentis. Vbi ſcito ex Alberto 12. Metaphy. quòd contemplatio intelligentiarum, ſi veritatem inuenire quærit, in eas, vt operatiuas non ſpeculatiuas tendat, ſunt enim eſſentialiter opifices, vt earum inſtrumenta corpora, ſcilicet & cæleſtia præ ſe ferunt. Inter artes enim talis inuenitur proceſſus, quod ars communis & principalis ſpeciales artes ſubſeruiētes cauſat exemplariter & effectiua partialiter ſaltem prout diuerſis modis eſt imitabilis. Verbi gratia, ars militaris cauſat equeſtrem & frænefactiuam & alias huiuſmodi, vt ſic, & ſic aliter imitabilis; omnes enim inferiores artifices intuendo artem principalem, & communem, ad eius imitationem formāt operationes ſuas proportionatas illi, Deus autem glorioſus eſt ars prima & communiſſima immitabilis ab omnibus artificibus ſpecialibus, quales ſunt omnes intelligentiæ. Vnde ipſa ars diuina vt ſic immitabilis, puta per modum talem, qualis eſt motus Saturni cauſat artem intelligentiæ Saturni: & vt alio modo imitabilis, puta per operationes tales, quales ſunt Iouis, cauſat artē intelligentiæ Iouis, & ſic de aliis, cauſat dico non ſolum exēplariter, ſed effectiuè, & totaliter. Ars enim vniuerſalis in humanis ideo non cauſat niſi partialiter & exemplariter artes ſpeciales: quia nō poteſt niſi concurrente lumine intellectus agentis in alterius intellectus fieri. Si nanque ars vniuerſalis eſſet ſeparata à materia per ſe ſubſiſtens ex ſe non prohiberetur quin poſſet artes ſpeciales ſui imitatiuas effectiuè producere. Vnde cum ars diuina ſit per ſe ſubſiſtens, & ſummè efficax, non requirit coagens: ſed ſola intelligendo ſe vt pluribus modis immitabilem artes ſpeciales orbium motiuas tanquam propriorum inſtrumentorum produxit: & quia artes illæ non ſunt receptæ in aliquo, oportet quòd ſint ſubſiſtentes, & quòd ſint non ſolum formæ intelligibiles, ſed intelligentes. Omnis enim res immaterialis ſi eſt ſubſiſtēs, eſt intelligēs ſecundum doctrinā Ari. 3. de anima, tex. Com. 16. Vnde cum Deus immediatè producat plures artes ſpeciales ſubſiſtentes, ſequitur quod immediatè producat plures intelligentias, ipſæ enim ſunt eſſentialiter artes, & ſic ibi eſt tantum cauſa & cauſatum; ſicut

Nota hic diuinā declaratione. Deus quo modo ſit ars prima & cōmuniſſima.

intellectum: id eſt, ars communis intellecta, eſt cauſa intelligentis artificis ſubſeruientis.

In tex. Confirmant hunc ſenſum verba ſequentia, quibus ait, non eſt impoſſibile, vt id quod eſt per ſe intelligentia & intellectum ſit cauſa plurimum entium, ſecundum quod ex eo intelliguntur multi modi, Ars enim diuina, quæ eſt pura intelligentia & purum intellectum, ſecundum quod intelligitur à ſe practicè pluribus modis imitabilis, plures artes producit. Quarum cuilibet, quia quod concipit de arte communi, eſt ratio operandi, cum ſumat principia ſua ab illa: ideo ſubdit, quod aliud eſt quod concipit de primo motore motor orbis Iouis, & aliud quod concipit motor orbis Saturni: & eſt cauſa in anima eius ſcilicet, quod operetur.

Confirmat quoque hoc idem proportio inter intelligentias aſſignata ab ipſo Comment. ait enim in Commen. 44. quòd habitudo intelligentiarum aliarum ad primam eſt habitudo artium ſpecialium ad communem: ita quod ſicut artes ſpeciales perficiuntur & cauſantur à communi in humanis: ita proportionabiliter intelligentiæ aliæ perficiuntur & cauſantur à prima.

Ad primum. Ad primum in oppoſitum dicitur, quod agens dupliciter ſumitur. Quandoq; propriè pro illo, quod ex ſua actione infert paſſionem, quæ magis facta abiicit à ſubſtantia & ſic ſumitur ibi ab Ariſtot. agens: ſic enim opponuntur agens & patiens. Alio modo pro omni eo, quod in genere cauſę efficientis cauſat: & ſic agens communius eſt mouente, vt patet ex ſeptimo Metaphyſicorum Commento 31.

Ad confirmationem Com. 31. *Ad primam rationem.* Ad confirmationem primam dicitur, quòd & illud & ſimilia intelligenda ſunt de productione Phyſic. ſcilicet per motum & mutationem. Similiter dicitur ad ſecundum.

Ad ſecundam rationem. Ad autoritates Commentatoris adductas & ſimiles ſibi dicitur, quòd loquuntur de agēte propriè dicto & productione Phyſica: vel contra poſitionem Aui. quod vnum ab vno emanat.

Ad rationem ſecundam conceſſa: Maiore, negatur Minor ſtat enim apud Ariſt. Comment. & ſanct. Thom. & veritatem aliquid eſſe ab alio effectiuè, & tamen eſſe neceſſarium ex ſe.

Ad cuius euidentiam notandæ ſunt quatuor propoſitiones. Prima eſt, Poſſibile ex ſe eſt id, quod habet in ſeipſo potentiam ad non eſſe. Patet iſta ex extremis: ideo enim aliquid eſt in ordine poſſibilium & non in ordine neceſſariorum: quia habet in ſeipſo potentiam ad non eſſe. Si enim careret poten-

tia ad

tia ad non eſſe, impoſſibile eſt ipſum non eſſe: & ſic neceſſariū eſſe illud eſſe.

Secunda propoſitio eſt. Id ſolum habet in ſeipſo potentiam ad non eſſe: cuius aliquid habet potentiam ad aliud eſſe. Patet iſta ex eo, quod nulla potentia per ſe primo appetit non eſſe: omnis enim appetitus per ſe tendit ad aliquod eſſe, ſed quia cum illo ad quod tendit, non poteſt ſtare eſſe quod habet, ideo ex conſequenti appetit non eſſe, quod eſt priuatio formæ quam habet. Sicut materia aquæ per ſe primo appetit formam ignis, ſed quia cum forma ignis non poteſt ſimul ſtare aquæ forma, ideo ex conſequenti appetit priuationem formæ aquæ, quam habet. Potentia ergo omnis appetens non eſſe prius natura appetit aliquod aliud eſſe. Notanter autem dixit in hac propoſitione, cuius aliquid habet potentiam: quoniam non totum appetit aliud eſſe, ſed pars potentialis. non enim tota aqua appetit eſſe ignis ſed eius materia.

Tertia propoſitio eſt, Neceſſarium ex ſe eſt illud, quod caret potentia ad eſſe & non eſſe. Patet iſta ex terminis quinto Metaphyſicæ, textu Commenti ſexti. Neceſſarium enim eſt quod impoſſibile eſt aliter ſe habere. quod autem caret potentia ad eſſe, & non eſſe, impoſſibile eſt aliter ſe habere. omnis enim ſucceſſio, quæ dicitur ſic aliter ſe habere, fit per poſſe hoc eſſe perdere, & aliud acquirere. T. c. 6.

Quarta propoſitio eſt, quod nec intelligentiæ, nec corpora cæleſtia habent aliquid ſui, quod ſit in potentia ad aliud eſſe. Iſta quo ad intelligentias eſt per ſe nota: quia ſunt ſimplices formæ: quo ad corpora cæleſtia vero ſecundum Auerroim ſimiliter dicendum eſt, quia ſunt ſubſtantiæ ſimplices apud ipſum: ſecundum autem ſanctum Thomam ex eo eſt vera, quod materia cuiuſque eorum non eſt capax niſi formæ quam habet.

Ex quibus quatuor propoſitionibus ſuccinctè declaratis patere poteſt, quod ſecundum veritatem intelligentiæ & corpora cæleſtia ſunt neceſſaria ex ſe arguendo ſic. Omne carens potentia ad eſſe & non eſſe eſt neceſſarium ex ſe: intelligentiæ & corpora cæleſtia carent potentia ad eſſe & non eſſe ergo, &c, Cum hoc tamen ſtat, quod ſint effectiuè ab alio: poteſt enim vnum neceſſarium eſſe effectiuè ab alio neceſſario, vt dicitur octauo Phyſico. tex. Com. 15. & quinto Meta. text. comment. 9. T. c. 15.
Vnde intelligentiæ & corpora cæleſtia dupliciter ſunt neceſſaria & ex ſe & ab alio, ex ſe quidem formaliter & extrinſecè: T. c. 6.

Com 41. Nota vera hæc ex optima.

ab alio verò effectiuè & extrinſecè. Vnde Commen. 12. Metaphyſi. Com. 41. dicit, quod nõ poteſt, eſſe aliquid poſſibile ex ſe, neceſſarium vero ex alio niſi motus: & non dixit impoſſibile eſt aliquid eſſe neceſſarium eſſe ex ſe & ex alio. Et cũ hoc inſpexeris fugabuntur omnes dubitationes inter dicta eius in de Subſtantia orbis, & hîc, reputauit enim impoſſibile niſi in motũ aliquid eſſe neceſſariũ ex alio præciſè. pro nũc ſufficiãt hęc.

Intelligentiæ ſunt compoſitæ ex actu & potentia, quo eſt, & quod eſt.

Omne autem, quod recipit aliquid ab alio, eſt in potentia reſpectu illius: & hoc quod receptum eſt in eo, eſt actus eius, ergo oportet, quod ipſa forma vel quidditas, quæ eſt intelligentia, ſit in potentia reſpectu eſſe quod à Deo recipit & illud eſſe receptum eſt per modum actus, & ita inuenitur actus & potentia in intelligentiis: non tamen forma & materia, niſi æquiuocè. Vnde etiam pati, recipere: ſubiectum eſſe, & omnia huiuſmodi, quæ videntur ratione materiæ conuenire, æquiuocè conueniunt ſubſtantiis intellectualibus & corporalibus, vt in tertio de anima. Commentator dicit.

Cap. 14. circa princip. capit. magni. circa princip.

In hac quinta particula declaratur talis concluſio, intelligentiæ ſunt compoſitæ ex actu & potentia, quo eſt & quod eſt, ſic omne quod recipit aliquid ab alio effectiuè, eſt compoſitum ex recipiente potentia & actu recepto, intelligentiæ recipiunt aliquid ab alio: ſcilicet eſſe à Deo: ergo intelligentiæ ſunt compoſitæ ex potentia & actu. Maior ex eo patet, quòd nihil eſt in ſe ipſo. Minor autem ex præcedẽtibus nota eſt, Et quamuis ſic ſit ꝙ in intelligentiis inueniatur actus & potentia: non tamen habent formam & materiam In plus enim ſe habent actus & potentia, quàm forma & materia. Vnde pati, recipere, & ſubiici, & ſimilia, quæ ſunt paſſiones materiæ æquiuocè in inferioribus, & ſuperioribus reperiuntur. Alia enim eſt ratio recipiendi ibi & hic: ibi abſque omni motu & materiali conditione, in iſtis verò non niſi cum motu & indiuidualibus conditionibus, vt & Commentator teſtatur 3. de anima commen. 14.

Cap. præ. 14 in pri. In lib. de Hebdoma. cap. 1.

Et quia vt dictum eſt, intelligentiæ quidditas eſt ipſamet intelligentia, ideo quidditas vel eſſentia eius eſt ipſum quod eſt ipſa, & eſſe ſuum receptum à Deo eſt id quod ſubſiſtit in rerum natura, & propter hoc à quibuſdam huiuſmodi ſubſtantiæ dicuntur componi ex quo eſt, & quod eſt, vel ex quo eſt, & eſſentia, & Boetius dicit.

Sco. 3. d. 6. q. 1.

Aſſignat rationem, quare intelligentiæ dicuntur compoſitæ ex quo eſt: & quod eſt, Omne compoſitum ex quidditate, quæ eſt ipſum ſuppoſitum, & eſſe eſt cõpoſitum ex quo eſt, & quod eſt, intelligentiæ ſunt compoſitæ ex quidditate, quæ eſt ipſa intelligen

telligentia,& eſſe quò ſubſiſtunt. ergo ſunt compoſitæ ex quo eſt & quod eſt. Omnia aſſumpta ex prædictis ſunt manifeſta.

QVÆSTIO X.

Num eſſe actualis exiſtentiæ & eſſentia diſtinguantur realiter.

CIrca ſupradicta duæ dubitationes ſunt. Prima eſt, an eſſe actualis exiſtentiæ & eſſentia diſtinguantur realiter.

Secunda eſt, an intelligentiæ ſint compoſitæ ex actu & potentia.

Circa primum tria agenda ſunt: primò ponetur opinio Scoti. Secundò ponetur opinio Sancti Thomæ. Tertiò reſpondebitur argumentis.

Quo ad primum Scotus in tertio ſententiarum, diſtinctione ſexta, quæſtione prima, opinatur eſſe actualis exiſtentię & eſſentiam rei eſſe idem realiter licèt diſtinguantur ex natura rei, ſicut modus intrinſecus & quidditas cuius eſt: ſicut nec albedo diſtinguitur à ſuo modo intrinſeco gradu ſcilicet, vt tria vel quatuor. Ad probandum autem hoc licet adduci poſſent rationes Scoti: quia tamen vnionem naturæ humanæ cum ſuppoſito diuino concernunt, deceᷓ rationes inductas ab Antonio Trombeta in Quolibeto ſuo nunc recitandas primo cenſui. *Antonius Trõbeta in Quolib. medialib.*

Primò arguit, vt ipſe dicit, contra fundamentum Thomæ ſic. Manente eadem ratione, manet idem effectus: ſed tota ratio quare ponitur ab iſtis, eſſentiam differre ab eſſe eſt propter indifferentiam eſſentiæ ad eſſe & non eſſe: nam, vt dicunt, lapis eſt in potentia, vt ſic & non ſit, ergo vbi tali indifferentia inuenitur, ibi ponenda eſt talis diſtinctio: ſed ita eſt: quod eſt conſimilis indifferentia eſſe ad eſſe & non eſſe (eſſe enim roſæ in hyeme non eſt, in vere autem eſt) conſimilis etiam indifferentia eſt eſſentiæ ad eſſentiam & non eſſentiam, eſſentia nanque creaturæ ab æterno non eſt, ergo eſſe differt realiter ab eſſe, & eſſentia differt ab eſſentia, quòd eſt ridiculum.

Præterea, Quandocunque ſunt reliqua duo eſſentialiter ordinata & realiter diſtincta prius poteſt ſine contradictione fieri abſque poſteriori, ſed eſſentia non poteſt fieri ſine exiſtentia, ergo Minor patet: quia eſſentia particularis, quæ ſola fit, neceſſariò eſt exiſtens. *Secundò.*

Præterea, Quæcunque diſtinguuntur, realiter ſe habent ſicut & res: ſed eſſentia & exiſtentia non ſe habent ſicut res & res, ergo, &c. Patet iſta: quia res, propriè loquendo, conuertitur cum ente in actu actualitate exiſtentiæ. *Tertiò.*

Quartò. Præterea, Nulla res componit cum ſua realitate, ergo nulla quidditas differt realiter à ſua exiſtentia. Tenet conſequentia; quia exiſtentia eſt ipſa realitas rei, nihil enim aliud eſt dicere rem eſſe realiter, quàm exiſtere, & econuerſo. Antecedens eſt de ſe notum. Ridiculum eſt enim dicere quòd aliquid componat cum ſua realitate.

Quintò. Præterea, Homo verus non componit cum ſua veritate: nec homo affirmans cum ſua affirmatione: ergo quidditas nō componit cū ſua exiſtentia. Conſequentia patet ex eo, quòd rei exiſtentia nihil aliud eſt, quā poſitio veritatis & affirmatio huius. Antecedens autem oppoſitum non videtur bene intelligibile.

Sextò. Præterea, Exiſtentia & eſſentia habent idem contradictorium, ergo non diſtinguuntur realiter. Conſequentia eſt nota: antecedens verò manifeſtatur ex eo, quòd nihil eſt quod priuet eſſe, quin priuet eſſentia: nec eſt aliud nihil priuans eſſe: & aliud nihil priuans eſſentia.

Septimò. Præterea, Homo in potentia non componit cum homine in actu: ergo eſſentia & exiſtentia non cōponunt: & conſequētet non realiter diſtinguentur. Conſequentia relinquitur per ſe nota: quia eſſentia eſt in potentia, exiſtentia verò eſt actualitas eius. Antecedens vero patet ex eo, quod actus & potentia diuidunt ens, vt conditio diminuens, & perficiens: ſicut verum & pictum diuidunt animal, vt Commentator dicit nono Metaphy. commento ſeptimo. homo ergo in potentia cum non ſit homo ſimpliciter, cum ſit homo in actu, ſolam conditionem diſtrahentem perdit poſitum ſub conditione perficiente: & ſic nullam compoſitionem habet cum homine in actu.

Com. 7.

Octauò. Præterea, Eſſe exiſtentiæ ſi eſt diſtinctum realiter à quidditate, non eſt ſubſtantia, nec accidēs, ergo probatur antecedens, quod enim nō ſit accidens vt cōceſſum ponatur. Quòd autem non ſit ſubſtātia, probatur: quia aut eſt materia, aut forma, aut compoſitum: nullum illorum eſt apud Thomam: ergo, &c.

Nonò. Præterea, Exiſtentia & eſſentia diſtinguuntur realiter: ergo in qualibet generatione ſubſtantiali ſunt duo termini totales, & duo termini formales. Conſequens eſt impoſſibile: ergo, &c. Conſequentia probatur quò ad vtranque partem, ſupponendo duo. Primum eſt, quod compoſitum per ſe vnum fit ex per ſe actu, & per ſe potentia, ex octauo Metaphyſicæ, vbi nullam cauſam nouit Ariſtoteles quare compoſitum ſubſtantiale eſt

T. c. 15. per ſe vnum, niſi quia materia eſt per ſe potentia, forma verò

per

per ſe actus. Secundò ſupponitur, quòd eſſentia eſt per ſe potentia:exiſtentia verò per ſe actus. Ex quibus concluditur, quòd id quod reſultat ex eſſe & eſſentia, eſt per ſe vnum, quo dato ſequitur quod erunt duo compoſita per ſe vnitatem habentia: quorum alterum erit compoſitum ex materia & forma, alterum ex eſſe & eſſentia: & cum vnumquodque per ſe vnum natum ſit terminare generationem: ergo in generatione erunt duo termini totales; & ſic patet prima pars. Erunt etiam duo termini formales, ſcilicet exiſtentia, & forma ſubſtantialis: quod etiam probatur ſic, Terminus formalis generationis eſt id, quo aliquid generatur: ſed tam exiſtentia, quàm forma eſt id, quo aliquid generatur, ergo, &c. probatur Minor ſic, Eo modo, quo aliquid eſt ratio eſſendi, eſt ratio generandi: ſed exiſtentia eſt ratio eſſendi, ergo eſt ratio generandi. Vel formetur ſic ratio, Eo modo quo aliquid generatur, eo modo eſt: ſed per teipſum compoſitum non generatur per eſſe ſic, quod eſſe ſit terminus generationis, ergo non habet eſſe per ipſum eſſe. Conſequens eſt falſum: ergo altera præmiſſarum: non maior, ergo minor.

Præterea, Ex exiſtentia & eſſentia fit per ſe vnum: ergo datur proceſſus in infinitum in eſſentiis. Conſequens eſt impoſſibile: ergo, &c. Antecedens patet ex præcedenti ratione: & probatur ſic, Nam ſicut ex materia & forma reſultat tertium per ſe vnum: quia illa eſt per ſe potentia, hæc per ſe actus: ita ex exiſtentia & eſſentia, cum etiam exiſtentia ſit per ſe actus, & eſſentia per ſe potentia, eadem enim ratio eſt. Conſequentia autem probatur: quia ſi ex eſſe & eſſentia fit tertium per ſe vnum, cum illud iterum diſtinguatur à ſua exiſtentia, componet cum ea, & ex eis fiet aliquod per ſe vnum: & iterum arguitur eodem modo de illo: & ſic in infinitum. Hæc de primo. *Decimò.*

Quò ad ſecundum, opinio S. Thom. ab eo poſita in ſecundo contra gentiles, cap. 52. eſt quod in omni creatura quidditas & eius eſſe actualis exiſtentiæ diſtinguuntur realiter, & licet hæc concluſio nunc in textu probata ſit, attamen ad pleniorem declarationem deducam tres probationes ex S. Tho. ibi. *Opi. San. Thom. 12. cõtra Gẽ. cap. 52.*

Prima eſt, Omnis eſſentia creata habet aliquid ſibi realiter coniunctum, præter ſuum eſſe: nullum eſſe receptum habet aliquid ſibi annexum præter ſe, ergo nullum eſſe irreceptum eſt eſſentia creaturæ, & conſequenter eſſe & eſſentia non ſunt idem, eſſet enim ipſum eſſe irreceptum, ſi eſſet idem eſſen- *Prima ratio.*

tiæ, ſicut & ipſa eſſentia irrecepta eſt, de ſubſtantiis loquendo. Maior eſt nota per ſe: Sortes enim præter ſuũ eſſe habet quantitatem, albedinem & ſimilia: ſimiliter ſubſtantiæ ſeparatæ, vt nunc ſupponimus, habent aliquod accidens, puta actum intelligendi ſaltem. Minor verò declaratur ex eo, quod ſi affirmatio eſt cauſa affirmationis, negatio erit cauſa negationis: ſed præciſa cauſa, quare eſſe habeat aliquid præter ſe annexum eſt, quia eſſe eſt receptum in alio, in quo poteſt recipi aliud: quod patet ex hoc, quod eſſe ſubſtantiale Sortis & eſſe album eiuſdem nulla alia ratione adunatur, niſi quia vtrunque recipitur in Sorte: ſunt enim tantum vnum ſubiecto. Cum ergo eſſe non erit receptum, non remanebit aliquis modus, quo poteſt habere aliquid ſibi annexum.

Confirmatur hoc: quia eſſe ſubſtantialé Sortis, aut adunatur cum aliis præter ſe identicè, & hoc eſt manifeſtè falſum eſſe: eſſe enim ſubſtantiale Sortis, non eſt eſſe album. Aut ſicut potentia & actus: ita quod eſſe ſubſtantiale ſit potentia & accidentale actus eius: & hoc non, quia nullũ eſſe actualis exiſtentiæ poteſt poni ſubiectum alterius, cum ſit vltima actualitas.

Cap 1. pro poſitione 4.

Remanet igitur, quod ea ratione adunentur, quia ambo recipiuntur in tertio: & ideo ſublato hoc ab ipſo eſſe actualis exiſtentiæ, quod ſit, ſcilicet receptum, auferetur etiam quod poſſit habere aliquid ſibi annexum: & hoc eſt quod Boetius dicit in Hebdomadibus, quod ipſum quod eſt aliquid, habet ſibi præter ſe coniunctum: ipſum verò eſſe nihil.

Secunda ratio.

Secunda ratio ad idem eſt, Omne eſſe irreceptum eſt infinitum ſimpliciter: nullum eſſe creaturæ eſt infinitum ſimpliciter, ergo nullum eſſe creaturæ eſt eſſe irreceptum, ergo diſtinguitur ab eſſentia, &c. Minor eſt per ſe nota. Maior probatur ſic, Omne purum eſſe eſt infinitum ſimpliciter: Omne eſſe irreceptum eſt purum eſſe: ergo omne eſſe irreceptùm eſt infinitum ſimpliciter. Maior eſt nota ex terminis (eſſe enim ideo eſt limitatum, quia non eſt purum ſed prædicamẽtis mixtum) eſſe enim limitatur per naturas prædicamentales: à quibus ſi deputetur, omni finitate carens infinitum omnino reſtabit. Minor verò etiam patet ex præcedenti ratione, & ex ratione

3. diſt. 3. q. 4.

facta ſuprà in textu. Et adhuc exemplariter declaratur, Albedo ſi ponatur non recepta in aliquo, eſt pura albedo, & nihil haberet niſi ſe tantum, & eſſet infinita in ſpecie albedinis, vt de ſe clarum eſt: non enim poteſt à ſano intellectu imaginari albedo

bedo ſeparata deſinita ad aliquem modum albedinis: omne enim quod eſt per ſe tale, habet omnem perfectionem poſſibilem illi naturæ: ſicut homo ſeparatus apud Platonem, habet omnem perfectionem poſſibilem naturæ humanæ.

Nec valet id quod Anto. Trombeta contra hoc dicit ſumptum ex Scoto, ſecundo ſententiarum, diſt. 3 q. vlt. quod ſi albedo eſſet ſeparata, & haberet omnem perfectionem poſſibilem tali ſpeciei, ſequeretur quod albedo eſſet infinita ſimpliciter: quia haberet perfectionem infinitorum indiuiduorum poſſibilium eſſe ſub ſpecie albedinis. Hoc inquam nihil valet, quoniam ſicut infinita indiuidua albedinis, etiam ſimul poſita nõ ſunt perfectionis infinitæ ſimpliciter, cum ſint limitata ad ſpeciem albedinis: ita hæc albedo ſeparata eorum perfectiones habens erit infinita ſimpliciter, ſed in tali ſpecie.

Tertia ratio eſt iſta. Id quod conuenit naturæ ſpecificæ abſq; omni cauſa effectiua, diſtinguitur realiter ab eo, quod conuenit illi, non niſi per aliquam cauſam effectiuam: ſed prædicata quidditatiua conueniunt rei abſque omni cauſa effectiua: exiſtentia autem non conuenit rei niſi per aliquod efficiens: ergo prædicata quidditatiua & exiſtentia rei diſtinguuntur realiter. Maior eſt per ſe nota. Minor etiam quo ad ſecundam partẽ eſt clariſſima: quo ad primam verò declaratur ſic, Secluſa omni cauſalitate effectiua reſpectu roſæ, quæro an iſta ſit vera, Roſa eſt ſubſtantia corporea: ſi ſic, habeo intentum: ſi non, ergo ſola abſolutè ſumpta non eſt in prato: & prædicata primi modi poſſunt intelligi non ad eſſe rei; & diffinitio ſeparatur à diffinito: quæ omnia non ſunt imaginabilia, &c. Videtur etiam hæc opinio ab antiquis deriuata, Plato. ſcilicet, Alpharabio, Auic. Algazele, Boetio, Hilario, Alberto, & eorum ſequacibus; licet ab Ariſt. nihil manifeſti in hac re habeamus. Hæc de ſecundo. *Tertia ratio.* *Videas huius de. comment. in 2. poſſ. c. 6. circa princip. 2.*

Quo ad tertium reſpondetur argumentis in oppoſitum. Et ad primum dicitur præmittendo, quod arguens non vidit S. Tho. in fonte: vt enim apparet ex ſecundo contra Gentiles, vbi ex intentione ſeptem rationibus fundat ſuam opinionem ſeu poſitionem: ratio aſſumpta ab arguente non nominatur inter illas: vnde peccauit imponendo nobis hoc eſſe totum fundamentum poſitionis noſtræ, licet illa ratio ex dictis S. Tho. primo ſententiarum, diſtin. 8. quæſt. 4. arti. 2. elici poſſit (vbi tamen de hac re non tractat) & eſt formanda: ſic ratio illa, Eſſentia particulariter ſumpta eſt indifferens ad eſſe & non eſſe: ergo *cõtra Ge. cap. 52.* *1 diſt. 8. q. 4. ar. 2.*

diſtin

diſtinguitur realiter à ſuo eſſe. Nec valet reſponſio ſua dicens quòd in antecedente oportet addere, quòd eſſentia habeat propriam realitatem aliam à realitate exiſtentiæ; quia hoc eſt voluntarium. Diſtinctio enim realis eſt inter materiam & formã: quas Philoſophi non dubitant habere eandem realitatem exiſtentiæ, cum ex eis ponant vnum per ſe fieri.

Ad argumentum ergo contra hanc rationem factum dicitur quod falſum eſt, quod eſſe ſit indifferens ad eſſe & nõ eſſe, & eſſentia ad eſſentiam & non eſſentiam: nihil enim eſt indifferens ad aliqua duo: quorum alterum ſibi determinat in ſua diffinitione: conſtat autem quod eſſe eſt de intellectu eſſe, & eſſentia de intellectu eſſentię. Quod autem eſſe roſæ in hyeme non ſit, ſed in vere, hoc ideo eſt, quia eſſentia roſæ, cui ſemper ſua prædicata quidditiua adſunt, ad actum eſſendi non peruenit, & non ideo, quia ipſum eſſe ſit indifferens. Cùm autem addit, quod eſſentia eſt indifferens ad eſſentiam, & non eſſentiam, quia non eſt ab æterno, non videtur intelligere vocem propriam: ex negatione enim actus eſſendi ab æterno, bene ſequitur, quod roſa ſit indifferens ad eſſe & non eſſe: ſed non quod ſit indifferens ad roſam & non roſam: vt enim dicunt Alpharabius, Auicenna, Algazel, & Albertus, ſiue roſa ſit ſiue non ſit, ſemper eſt roſa, & ſemper eſt ſubſtantia corporea, &c. ſi in aliquo termino menſuræ in his vti licet.

Ad ſecundum. Ad ſecundum negatur vtraque præmiſſa: & Maior quidem ſuppoſita oſtenſa eſt eſſe falſa. Minor verò oſtenditur in Chriſto in quo humanitas abſque creata exiſtentia actuali eſt.

Ad tertium. Ad tertium negatur Maior ad intellectum arguentis: non enim requiritur ad diſtinctionem realem, quòd vtrunque eorum habeat propriam exiſtentiam.

Ad quartum. Ad quartum dicitur, quòd ſicut eſſe eſt duplex, ſcilicet exiſtentiæ & eſſentiæ: ita duplex eſt realitas eſſentiæ & exiſtentiæ: & licet nulla res cõponat cum ſua realitate, tamen cũ hoc ſtat, quod cõponat cum realitate exiſtentiæ: vnde eſſentia hominis abſolutè in reali prædicamento, ſubſtantiæ ſcilicet, reponitur; poſita autem in rerum natura ſit realis realitate exiſtentiæ.

Ad quintum. Ad quintum dicitur eodem modo: quia etiam verum conuertitur cum ente & re: vnde ſimpliciter homo dupliciter eſt verus ſcilicet veritate eſſentiæ & exiſtentiæ: homo verus veritate eſſentiæ non componit cum tali veritate, quæ nihil aliud eſt quàm fundamentalis conformitas ad ſua prædicata quid-

dita

ditatiuè : componit autem cum ſua veritate exiſtentiæ : id eſt cum eſſe, quod fundat hanc varietatem, homo eſt, ſimiliter dicitur de affirmatione.

Ad ſextum negatur antecedens : cuius probationis vtrunque aſſumptum eſt falſum. Cùm enim quot modis vnum oppoſitorum dicitur, tot dicatur & reliquum (in primo Topicorum) ſicut ens dupliciter dicitur, ſcilicet ens quidditatiuum & exiſtentiæ : ita non ens, ſeu nihil dicitur dupliciter : ſcilicet nihil quidditatiuè, & nihil exiſtenter : homo enim abſolutè ſumptus cum ſit in prædicamento ſubſtantiæ, eſt ens quidditatiuè, non tamen extrà nihil oppoſitum actuali exiſtentiæ : & ideo aliud eſt nihil oppoſitum enti prædicamentali ſeu eſſentiæ, & aliud, quod opponitur exiſtentiæ actuali, &c. & ſimiliter alia eſt negatio eſſentiæ, & alia eſt negatio exiſtentiæ. *Ad ſextũ Cap. 2.*

Ad ſeptimum negatur conſequentia : non enim idem eſt dicere, homo in potentia componit cum homine in actu, & eſſentia cõponit cum exiſtentia. prima enim eſt falſa, quia idem non componit cum ſeipſo. Secunda autem eſt vera, quia extrema realiter diſtinguuntur, vnde non eſt eadem propoſitio exiſtentiæ ad eſſentiam, & hominis in actu ad hominem in potentia. Inter prima enim eſt proportio potentiæ receptiuè ad actũ : & diſtinctio realis vtroque extremo poſito extra cauſas ſuas, inter ſecunda vero non, ſed eſt proportio eiuſdem ad ſeipſum ſecundum diuerſas ſui diſpoſitiones ſimul incompaſſibiles, ſcilicet eſſe in potentia & eſſe in actu. *Ad ſeptimum.*

Ad octauum negatur antecedens, exiſtentia enim ſubſtantiæ eſt ſubſtantia, & exiſtentia accidentis eſt accidens, & (vt ſuprà patet) exiſtentia ſubſtantiæ non eſt materia, nec forma, nec cõpoſitum, ſed actualitas omnium eorum, & ſic eſt reductiuè in genere ſubſtantiæ. Sed contra hoc inſtat arguens ſic, Omne quod eſt reductiuè in genere, reponitur vt principium ipſius : ſed eſſe non eſt principium ſubſtantiæ, ergo non eſt in genere ſubſtantiæ reductiuè. *Ad octauum. In hoc eodem cap.*

Ad hoc dicitur, quod cum eſſe ſit vltima actualitas rei : & vltimum in generatione ſit primum in intentione eſſe in genere ſubſtantiæ vt principium formale vltimatum ipſius ſubſtantię : per hoc enim res reponitur in genere ſubſtantiæ, quia eſt capax eſſe ſubſtantialis, etenim differentiæ in omnibus generibus, vt infrà declarabitur, ſumuntur ab ordine ad ipſum eſſe. *Capit. 6. par. 3.*

Ad nonum negatur conſequentia, Ad cuius probationem *Ad nonũ*
dicit

T.c.15. dicitur, quòd primum ſuppoſitum malè intellectum adducitur, eo quòd Ariſt. 53. Metaphyſi. textu comment. 15. quem arguens adducit, non dicit quòd ex per ſe potentia & per ſe actu reſultet vnum tertium, ſed quòd ideo res habens partes eſt vna: quia altera eſt actus, altera verò potentia, & intelligēdum eſt (ſicut ſuprà declaratum fuit) ſi ad compoſitionem realem referatur, ſcilicet quod altera pars eſt pura potentia, eo quòd ex duobus actibus non fit tertium per ſe vnum: modo quidditas rei & exiſtentia eius non ſe habent ſicut pura potentia & actus, nec ſunt partes, vt patet: vnde authoritas illa non eſt ad propoſitum. Relinquitur ergo falſum eſſe quod eſſentia fiat tertium per ſe vnum, & conſequenter probatio conſequentię quo ad primam partem nihil valet, quia non ſunt ibi duo compoſita. Ad probationem verò conſequentiæ quo ad ſecundam partem dicitur, quòd non conuenit generationem habere duos terminos formales difformiter, vnum primò, alterum ſecundariò: terminus formalis generationis primus eſt forma, ſecundarius autem eſſe, ſicut per oppoſitum creationis terminus formalis primò eſt eſſe: ſecundarius verò forma, & hoc modo conceduntur argumenta.

In hoc eodem cap.

Quòd ſi intendat probare, quòd eſſe ſit terminus gener. ſumit, ſcilicet eo modo, quo aliquid eſt ratio eſſendi, eſt ratio generandi, falſum eſt: licet enim ſit verum, quòd id quod eſt ratio eſſendi, ſit ratio rei, quòd generetur: non tamē eſt verum, quòd eo modo quo eſt ratio eſſendi, ſit ratio generandi, & ratio eſt, quia res per generationē non exit de non eſſe omnino ad eſſe,
T.c.75. ſed de priuatione ad formam, vt dicitur 1. Phyſicorū, creationis enim eſt proprium, vt res transferat de nō eſſe omnino ad eſſe, quo fit, vt eſſe, quod eſt primo ratio eſſendi, merito ſit & primo ratio primæ productionis, quæ eſt creatio: & forma, quæ eſt ſecundariò ratio eſſendi, ſit prima ratio ſecundæ productionis,
T.ca.66. generationis, ſ. vnde & 1. Phyſicorum principia generationis,
& 67. ponuntur forma & priuatio. Per idem patet ad aliam formam eiuſdem generationis. falſa enim eſt Maior, alius nanque eſt modus quo res generatur: & alius quo eſt: eſt enim per formā ſecundariò, per ſe autem primò: generatur verò ęconuerſo.

Ad decimū ſecundū dubiū ſuprà vt

Ad decimum patet reſponſio ex dictis, falſum enim eſt antecedens.

Circa ſecundum dubium ſciendum eſt, communem Philoſophorum ſententiam eſſe intelligentias alias à prima

non eſſe actus omnino puros: ſed admixtionem in ſe potentia habentes: verum diuerſitas inter eos magna eſt de modo, quo hæc duo: actus ſcilicet, & potentia eis inſunt.

intelligentiæ ſint cõpoſitæ ex actu et potentia, op. Sco. 1.di. 8.q.2.

Et vt reliquos omittamus, ne limites intentionis nostræ egrediamur. Sco. in primo ſententiarum, diſtinct. 8. q. ſecunda, opinatur omnem creaturam eſſe compoſitam ex actu & potentia hoc homo, quia quælibet creatura cùm non ſit nihil, oportet quod habeat aliquam actualitatem: & cùm ſit diffinita ad tale genus vel ſpeciem ſeu gradum perfectionis, oportet quòd habeat in ſe negationem alterius perfectionis poſſibilis reperiri in latitudine entis: & ſic ſit poſſibilis: quicquid enim eſt ens & caret aliqua perfectione in ente poſſibili, eſt ſimpliciter poſſibile, & ſic quælibet res eſt compoſita ex actu & potentia obiectiua: ex eo enim, quod eſt, habet in ſe actum: ex eo verò quod eſt ens poſſibile, habet in ſe potentiam, poſſibile nanque à potentia dicitur. Cum autem ſolus Deus ſit actus non poſſibilis, id eſt non potens terminare actionem alicuius agentis ſui factiui: intelligentiæ apud ipſum erant compoſitæ ex actu & potentia obiectiua tantum: quia nullam in earum ſubſtantia receptiuam formam ponit.

Sanctus Thomas autem ex fundamentis in dubitatione præcedenti poſitis opinatur intelligentias & quamlibet creaturam eſſe compoſitas ex actu & potentia: ſicut ex duabus rebus diſtinctis realiter, eſſe ſcilicet & eſſentia: nec oportet repetere probationes, ſed ſoluere rationem Sco: quam ibidem facit contra hoc. Arguit enim ſic, Si in qualibet creatura eſt compoſitio ex duabus rebus, accipio alteram illarum rerum componentium, & quæro, an ſit ſimplex, an compoſita. Si ſimplex ergo nõ quælibet res creata eſt compoſita. Si compoſita, iterum quæretur de partibus eius: & ſic in infinitum.

Rõ Scot. vbi ſuprà.

Ad hoc facillimè reſpondetur: procedit enim argumentum ex malo intellectu poſitionis noſtræ, cùm nanque dicitur quod quodlibet aliud à Deo eſt compoſitum, ly quodlibet, diſtribuit non niſi pro his, quæ verè ſunt, & propriè eſſe habent: quæ apud Ariſt. & veritatem ſunt ſola ſubſiſtentia: omne ergo ſuppoſitũ tam ſubſtantiale, quàm accidentalè, ſi ſic loqui licet, eſt compoſitum ex actu & potentia realiter diſtinctis, quidditate ſcilicet & eſſe: Sortis enim quidditas, vt declarauimus, diſtinguitur realiter, à ſuo eſſe; & huius albi albedo diſtinguitur realiter à ſua propria exiſtentia, vt ex dictis patere poteſt. Non

Reſpondetur.

Septimo Metaph. T.c.27. & q. præc.

enim ſumus adeo inſenſati, vt dicamus omnem entitatẽ qualitercunque eſſe compoſitam. Componentia enim vltima in reſolutione quis dubitat oportere eſſe ſimplicia? Dicimus igitur in propoſito intelligentias cùm ſubſiſtant habere in ſe quidditatem, & exiſtentiam adunatas vt potentiam & actum, & ſic cõpoſitas eſſe ex duabus rebus realiter diſtinctis. Sco. autem ſententiam tenere poteſt ſuam abſque alterius læſione, ſed linguã coercere debet.

Facile eſt numerum intelligentiarum inuenire cũ ſint compoſitæ ex actu & potẽtia. c. 5. c magiſtro, circa fin c. 5. Tertiò de anima. T. c. 14.

Et quia in intelligentiis ponitur potentia & actus, non erit difficile inueniri multitudinẽ intelligentiarũ: quod eſſet impoſsibile ſi nulla potentia in eis eſſet. Vnde dicit Cõmen. in tertio de anima, quod ſi natura intellectus poſsibilis eſſet ignorata, non poſſemus inuenire multitudinẽ in ſubſtantiis ſeparatis. Eſt ergo diſtinctio earum adinuicem ſecundum gradum potentiæ & actus: ita quod intelligentia ſuperior, quæ plus propinqua eſt primo, habet plus de actu, et minus de potentia, et ſic de aliis & hoc completur in anima humana, quæ tenet vltimum gradum in intellectualibus ſubſtantiis vnde intellectus potentialis eius ſe habet ad formas intelligibiles ſicut materia prima quæ tenet vltimum gradũ in eſſe ſenſibili ad formas ſenſibiles: vt Commentator tertio de anima dicit: & ideo Philoſophus comparat eam tabulæ raſæ, in qua nihil eſt depictum. Et propter hoc, quia inter alias ſubſtantias intelligibiles plus habet de potentia: ideo efficitur intantum propinqua rebus materialibus, vt res materialis trahatur ad participandũ eſſe ſuum: ita quod ex anima et corpore reſultat vnum eſſe in vno compoſito, quãmuis illud eſſe, prout eſt anima, non ſit dependens à corpore, & ideo poſt iſtam formã, quæ eſt anima, inueniuntur aliæ formæ plus de potentia habentes, & magis propinquæ materiæ, intantum quod eſſe earum ſine materia non eſt: in quibus etiam inuenitur ordo & gradus vſque ad primas formas elementorum, quæ ſunt propinquiſsimæ materiæ: vnde nec aliquam operationem habent niſi ſecundum exigentiam qualitatum actiuarum & paſsiuarum, & aliorum, quibus materia ad formam diſponitur.

In hac ſexta & vltima parte huius capiculi de multitudine intelligentiarum agens primo propõnit duas cõcluſiones, quarum prima eſt, quod ſecundum fundamenta prædicta non eſt difficile innenire pluralitatem intelligentiarum. Secunda eſt, quod abſque talibus fundamentis impoſſibile eſt inuenire in eis pluralitatem, & hoc quidem non niſi authoritate Comment. 3. de anima, comment. 14. Probatio verò primæ concluſionis eſt, quia quandocunque eſt aliquod medium per

particip

participationē vtriuſque extremi plurificatum penes maiorem participationem vnius & minorem alterius, verbi gratia, Inponatur nomen coloribus mediis, & vocentur A: tunc A quia eſt inter albedinem & nigredinem medium, per participationem multiplicatur in plures ſpecies. puta pallidum, croceum, citrinum, propter maiorem appropinquationem ad albedinem & receſſum à nigredine, & econuerſo: ſed intelligentia eſt quid medium ſecundum præhabita inter duo extrema, ſcilicet actū purum & puram potentiam, participans naturam vtriuſque: quia habet actum coniunctum potentiæ: ergo intelligentias plures eſſe, ex hoc fundamento facile perpendi poteſt, ſcilicet ex eo quod ſunt compoſitæ ex actu & potentia.

Ad horum euidentiam eſt ſciendum, quod in latitudine entis ſunt duo extrema, ſcilicet Deus glorioſus actus purus omnino, & materia prima pura potentia omnino: reliqua omnia ſunt intermedia, vtpotè habentia actum & potentiam: & attēditur eorum eſſentialis ſeu ſpecifica multitudo penes appropinquationem & elongationem ab extremis: quia enim aliquid magis ſapit naturam actus, quàm aliud, & illud, quàm aliud, ideo plura ſunt, & dignitas in eis eſt penes maiorem appropinquationem ad extremum mobile, ſcilicet actum purum: quanto enim res eſt actualior & minus potentialis, tanto nobilior: omnes igitur formæ intermediæ participant actum & potentiam. Sed inter eas quædam tantum actualitatis ſortitæ ſunt, vt adeo propinquæ ſint actui puro, quod per ſe abſque materia ſubſiſtant, vtpotè ab ea valde elōgatæ: non tamen ſine admixtione potentiæ, cuius puritas eſt ratio materiæ quod ſit extremum: & inter has tanta latitudo eſt ſecundum maiorem & minorem participationem actus & potentiæ, vt vltima earum tantum potentialitatis habeat, quod materiam informet, (anima ſcilicet intellectiua.) Hæc enim inter omnes formas ſubſiſtentes elongata eſt maximè ab actu puro: propter quod contingit, quod adeo appropinquat alteri extremo, vt materiam ipſam recipiat, & ad eius eſſe trahatur. Aliæ autem formæ tantum potentialitatis habent, quod à materia dependent in eſſe & fieri: inter quas etiam magna latitudo inuenitur, dum quædam quibuſdam actualiores ſunt. Quod ex operibus cognoſcere potes (operatio enim facit cognoſcere formam) vnde formæ elementorum, quæ ſunt maximè potentiam habentes, vtpote materiæ propinquiſſi- *Actualiora quedā cur ſint*

mæ: nullius ſunt principia operationis, niſi per materiales qualitates, ſcilicet caliditatem, frigiditatem. Formæ verò mixtorum, vt potè eleuatiores, à materia altiori modo operantur: ſicut a l. mas trahit ferrum non ratione caliditatis, aut frigiditatis, ſed ex naturæ proprietate. Formæ autem animalium longè actualiores dignoſcuntur, cum ſeipſa mouere & alia diſcernere intuemur.

Ex his non ſolùm percipitur, quàm facilis ſit aditus ad pluralitatem intelligentiarum cognoſcendam, ſed etiam quod impoſſibile eſt fingere illam abſque hoc fundamento. Quomodo enim latitudo poteſt inueniri in eo, quod actu & potentia caret? Commune eſt nanque omnibus extremis, ſi extrema ſunt latitudinem in ſeipſis non compati: eſſent enim vltima, & non vltima, vt de ſe patet: & ideo oportet media eſſe illa, in quibus latitudo quæritur, quæ vtriuſque extremi naturam ſapiant. Et quia intellectualem naturam, quam ex hoc, quod intellectualis eſt, ſcimus actualitatem habere, non cognoſceremus habere potentiam admixtam, niſi videremus animam noſtram illam habere, cùm potentia æquiuocè dicatur de potentia rerum intellectualium, & de potentia rerum ſenſibilium: & ſine potentia non poteſt intelligi multitudo ſubſtantiarum intellectualium: ideo Commentator ait, quod ſi non eſſet nota natura intellectus poſſibilis, non poſſemus intelligere pluralitatem in ſubſtantiis abſtractis.

Tertio de anima. c. 5. pa.

Notanda ſunt in hac litera tria. Primum eſt, hoc ex dictis Cõmentatoris adducitur, quod ſi non eſſet nota natura intellectus poſſibilis non poſſumus ſcire pluralitatem in ſubſtantiis immaterialibus.

Secundum eſt, quod S. Thom. non dicit animam intellectiuam eſſe adeo potentiæ participem, vt forma materialis ſit: ſed vt materia trahatur ad participandum eſſe ipſius animæ.

Tertium eſt: quia dicit animæ & corporis eſſe vnum & idem eſſe, quod eſt independens à corpore.

T. c. 43. Primo dicto videtur obuiare proceſſus Ariſtot. 12 Metaphyſicæ, textu commenti 43 vbi ex pluralitate motuum pluralitatem intelligentiarum concludit, & nullo modo meminit actus & potentiæ. Sed hoc rectè intelligentibus non obſtat. Aliud eſt enim concludere numerum motorum, & aliud eſt concludere pluralitatem ſubſtantiarum intellectualium, licet enim idem ſubiecto ſint motores orbium & ſubſtantiæ

immat

immateriales: differunt tamen ratione adeò vt ad diuerſas ſcientias pertineat, ſecundum Commentatorem 12 Metaphyſic. comment. 6. & ideo ex pluralitate motuum quamuis pluralitas motorum vt ſic concludi poſſit: non tamen pluralitas ſubſtantiarum intellectualium vt ſic. Intendunt igitur Auerrois & S.Thom. quod intelligentiarum, inquantum intelligentiæ ſunt, multitudo non niſi per noſtram naturam intellectus poſſibilis diſcernitur à nobis: licet earum, inquantum motrices ſunt orbium ex ſuorum effectuum numero pluralitas inferatur. Vel dicito, quod venatio illa ſuppoſita notitia habita in libro de anima vbi radicaliter innotuit pluralitas ſubſtantiarum intellectualium poſſibilis quærit ex numero motuũ, quod ſunt. Quod autem ibi ſupponatur, motores proprios orbium, habere potentiam admixtam, poteſt perſuaderi ex eo, quòd ſupponitur ibi, ſcilicet motores proprios orbium eſſe proportionatos ſuis orbibus: ita vt vnus vnum tantum moueat orbem. Et ſi ſtella adderetur, vel non moueret, vel tardius (vt dicitur ſecundo cæli) textu commenti ſeptuageſimiprimi. Talis enim proportionis ſeu commenſurationis, cum alterum extremum ſit res materialis, ſcilicet orbis, reliquum extremum à potentia omnino denudatum putandum non eſt: imo à ſano intellectu non eſt intelligibile. Com. 6. T. c. 17.

Propter ſecundum intelligendum eſt inueniri duplicem rerum ordinem in vniuerſo, intelligibilium ſcilicet, & ſenſibilium. Ordo ſenſibilium materialis eſt materiam ſibi neceſſariò vendicans: omnes enim ſubſtantiæ ſenſibiles materiam habent, licet diuerſimodè: vt dicitur 8. Metaphyſic. text. com. 3. & 12. Ordo intelligibilium immaterialis eſt, & à materia non dependens. Intelligibile enim eſt vnumquodque per ſeparationem à materia, vbi dicitur 3. de anima, textu comment. 11. Cum ergo materia ſit ſub aliqua forma ſenſibilis ordinis, cuiuſmodi eſt omnis forma habens omnes vires ſuas ſenſibilibus organis affixas non egreditur limites proprios: ipſa enim ad illud genus pertinet. Cum vero ſit ſub forma intelligibilis ordinis, extra limites ſuos aſcendit & trahi dicitur ad id quod capacitatem eius tranſcendit, ſcilicet eſſe rei à ſe non dependẽtis: & quia ſupremum infimi attingit infimum ſupremi ſecundum doctrinã Dionyſij in libro de cæleſti Hiera. ca. ideo ſuprem ũ inter ſenſibilia, homo, ſ. ſeu materia eius cõiungitur infimæ formæ intelligibilis ordinis, ſcilicet animæ intellectiuæ & eius T. c. 3. & 12 & 14. T. c. 11.

eſſe participat:& propter hoc dicitur quod materia trahitur ad eſſe eius, eleuatur enim materia ad ſuperius.

Non eſſe animæ ſit etiã ipſius corporis.

Sco. quoli. q. 9. 4. di. 43. q. prima.

Ad euidentiam tertij adducendæ ſunt rationes Scoti cõtra hoc dictum ſancti Thomæ, vt magis veritas eluceſcat. Sco. in quolib. q. 9. & 4. ſenten. diſtin. 43. quæſt. prima, ſed motiua contra hoc facit: quorum aliqua recitantur ab Antonio Trombeta, in quæſt. vtrum corruptum per potentiam diuinam poſſit idem numero redire, in qua tam ipſe, quàm Sco. vbi ſuprà ſan. Thom. opinionem non ſuam attribuunt de eo, quod ibi quærit & hoc quia locuti ſunt non nota lege perſpecta, & iuxta Ariſt. ad pauca reſpicientes de facili enunciant.

Primò.

Arguit ergo primo in propoſito ſic, Eſſe animæ, & hominis eſt idem: ergo anima coniuncta corpori non eſt perfectior ſeipſa extra corpus: Conſequens eſt contra ſanctum Thomam prima parte quæſtione 89. vbi dicit, animam habere perfectiorem ſtatum in corpore, quàm extrà. Cõſequentia autem probatur: quia nihil habens idem eſſe, ex hoc ſolo eſt perfectius quod aliquid communicat alteri, licet alterum perficiatur ex hoc, cõmunicare enim licet ſupponat perfectionem in communicante, non tamen dat illam ei: modo anima in corpore ſit, ſemper retinet idẽ eſſe, nihil in corpore plus habet, niſi quod communicat eſſe ſuum corpori: ergo ex hoc non eſt perfectior ſeipſa ſeparata. Et confirmatur, quia ex hoc ſolo quod cauſa non communicat aliquid, nullam imperfectionem acquirit, ergo anima non eſt imperfectior ſeparata, ſi idem eſſe retinet, nihil enim amiſit niſi ſui communicationem corpori.

Confirmatio.

Secundò

Præterea anima habet idem eſſe cum homine, ergo homo non eſt perfectior in eſſendo ipſa anima in eſſendo. Antecedens eſt falſum: conſequentia verò probatur, quia quæcunque habẽt omnino idẽ eſſe ſunt æquè perfecta in eſſendo, vel ſaltẽ id cui cõmunicatur illud eſſe nõ eſt perfectius in eſſendo cõmunicãte.

Tertiò.

Præterea, Homo, vt homo, eſt tertiũ ens realiter diſtinctum ab vtraque ſui parte, ſcilicet anima & corpore, ergo habet proprium eſſe aliquid ab eſſe partium, & conſequẽter non eſt idem eſſe animæ & hominis. Tenet conſequentia, quia diſtinctum ens debet habere diſtinctum eſſe.

Quartò

Præterea, Eſſe hominis in morte corrumpitur, eſſe autem animæ non corrumpitur: ergo eſſe animæ & hominis non ſunt idem: conſequentia plana eſt, & antecedens probatur, quia ſicut generatio terminatur ad eſſe compoſiti, ſcilicet hominis

ita cor

ita corruptio ad eſſe ipſius.

Præterea, Homo poſt mortem non manet: ergo nec eſſe eius. *Quintò.* Tunc vltrà, Eſſe hominis non manet poſt mortem: ergo eſſe animæ & hominis non eſt idem: cùm eſſe animæ remaneat. Proceſſus totus clarus eſt excepta prima conſequentia: quæ probatur ex eo quòd nullius actuale eſſe inuenitur, cùm illud cuius eſt, non inuenitur.

Præterea, in homine eſt alia forma præter animam: ergo in ea eſt aliud eſſe præter eſſe animæ. Conſequentia eſt nota: quia quælibet forma habet proprium eſſe: antecedens verò aliàs probatum eſt. *Sextò.*

Antequam ad argumenta hæc reſpondeatur, aduertas primò, fundamentum S. Tho. vniuerſaliter eſſe, in omni compoſito non inueniri niſi vnum eſſe ſubſtantiale actualis exiſtentiæ, de quo nunc ſermo eſt, eo quòd vnam tantũ formam ſubſtantialem in compoſito tenet, ab vna enim forma non eſt niſi vnum eſſe ſubſtantiale. Sed inter eſſe hominis & eſſe aliorum diuerſitas eſt, quòd licet tam eſſe hominis, quàm aliorum primò ſit actus ſuppoſiti, vt quod in homine: tamen totum compoſitum mendicat illud eſſe à forma: cuius eſt primò actus, vt proprij & completi principij: in aliis verò compoſitis forma mendicat illud à compoſito. Et eſt ratio diſparitatis: quia in ſolo homine, qui ſupremum tenet locum inter ſenſibilia, ordo inferior, ſenſibilis ſcilicet trahitur ad ordinem ſuperiorem intelligibilem & immaterialem. Vnde eſſe hominis, cum ab anima intellectiua fluat, immateriale & altioris ordinis, quàm homo, ſicut & ipſa anima: & ideo homo mendicat illud ab anima: cui eſt proprium: vt potè ad ſuum pertinens genus: & inde eſt quòd poſt mortem hominis anima remanet: eſſe etenim proprium independens erat à compoſito corrupto: & ſic illud retrahendo ad ſe ſubſiſtit. Cæterorum verò eſſe, cùm ſint eiuſdem ordinis cum compoſitis, quibus attribuuntur, ſicut & formæ à quibus fluunt, formæ ipſæ mendicant à compoſitis, ſicut & fieri: ita quòd tandiu illo gaudent, quandiu in compoſitis ſunt. vnde corruptis compoſitis ipſæ (cùm ſine exiſtentia remanere non poſſint) deſinunt ſtatim. *1 par. q. 66. a. 4. q. de a. q. 9. quo. 11. q. 5. 1 par. q. 76. ſuprà 3. & 4. Potentia Dei q. 3. & a. 9. neq; forma elemẽtorũ 1. q. 76. a 4. 6.* *Differentia.* *Inter hominẽ & alia compoſita materialia.*

Aduerte ſecundò pro reſolutione argumentorum tres propoſitiones. Prima eſt, quod cum duplex ſit perfectio rei, prima ſcilicet & ſecunda, res creata potens cauſare, etſi non efficiatur perfectior ſecundùm defectionem primam, ex hoc quòd

mm 4

actu cauſat, efficitur tamen perfectior ſecundùm perfectionem ſecundam. Patet hoc ex tribus. Primo ex eo quod eſt magis in actu res, actu cauſans re in potentia cauſante. operatio enim eſt actus ſecundus cauſæ, perfectio autem actualitatem ſequitur, ſicut imperfectio potentialitatem. Secundò patet ex eo quod vnumquodque eſt perfectius coniunctum ſuo fini, quam ſeparatum ab illo: res autem actu operans coniuncta eſt ſuo fini intraneo, qui eſt operatio: iuxta illud ſecundi de cælo & mundo tex. commen. 17. Vnumquodque eſt propter ſuam operationem. Tertia patet idem, quod vnumquodque quanto eſt ſimilius Deo, tanto perfectius eſt: res autem actu cauſans eſt ſimilior Deo, quàm non actu cauſans: quia non ſolùm aſſimilatur Deo ſecundum hoc, quod eſt, ſed etiam ſecundum hoc, quod eſt communicare ſe aliis.

Quid ſequa. perfectio.

T.c.17

Deo quomodoquis ſimilior ſit.

Secunda propoſitio eſt, Res eſt perfecta ſimpliciter non propter perfectionem primam ſed propter vltimã. Hoc traditur à Boetio in libro de Hebdomadibus dicente, Intueor in rebus aliud eſſe quòd ſunt, & aliud eſſe, quòd bona ſunt: & declaratur à ſanct. Thom. prima parte. q. 5. arti primo ad primum.

Libro de Hebdomadibus 1.q.8.artic.1.

Ad cuius intellectum nota, quòd, vt idem dicit prima parte, q. 6. arti. tertio, triplex eſt perfectio rei, ſcilicet prima ſecundum quam res conſtituitur in ſuo eſſe, ſicut prima perfectio hominis eſſe ſuum ſubſtantiale. Secunda vero eſt, ſecundum quam eſt potens proximè ad ſuas perfectas operationes: ſicut vires animæ & habitus eas informantes, quibus homo imperfectam operationem poteſt exire. Tertia autem perfectio eſt, ſecundum quã coniungitur ſuo fini: ſicut ſpeculatio, quæ hominem ſubſtantiis ſeparatis vnit. Manifeſtum eſt autem, non eſſe hominem ſimpliciter perfectum, qui ſola naturæ bonitate gaudet, aut qui à proprio fine procul eſt, vnde ordo entis ſimpliciter ad ens, ſecundùm quid oppoſitus eſt ordini perfecti ſimpliciter ad perfectum ſecundum quid, ſecundum nanque eſſe ſubſtantiale homo ens ſimpliciter dicitur, perfectus autem ſecundum quid. Ideo enim qui nullam aliam perfectionem, habet, niſi quia eſt homo perfectus, non aſſeritur ſimpliciter, ſed cum additione dicimus, quod eſt perfectus ſecundum eſſe ſubſtantiale. Secundùm verò eſſe accidẽtale, quale eſt habituũ & operationum, ens ſecundum quid homo dicitur, perfectus autem ſimpliciter. nihil enim tunc ſibi deficit eorũ, quæ ad perficiendum hominem exiguntur. Patet ergo intenta propoſitio, quòd ſcilicet

Ad primum.1.q.6.art.3.c.

Triplex perfectio rei.

Oppoſito modo dicitur ordo entis ſimpliciter, & ordo perfectionis ſimpliciter.

ſcilicet res eſt perfecta ſimpliciter ex vltima perfectione.

Tertia propoſitio eſt iſta, Realis pars eſſentiæ perfectior eſt in toto exiſtens, quàm ſeparata: & declaratur ſic, Vnumquodque eſt perfectius, cùm eſt in complemento ſui eſſe ſpecifici, quàm cùm deficit ab illo: pars autem eſſentialis, quando eſt in toto, eſt in complemento ſuæ ſpeciei, ad cuius integritatem eſſentialiter ordinatur: cum autem eſt ſeparata ab eo, iam cum eſſe completo ſpeciei non eſt natura ſpecifica materiam & formam aggregante, perfectior igitur eſt in toto pars eſſentialis, quàm ſeparata.

Ex quibus ad propoſitum deſcendendo, dicimus perfectiorem ſtatum habere animam intellectiuam in compoſito, quàm extra: eò quod quando eſt coniuncta corpori, habet non ſolùm perfectionem primam, quæ eſt eſſe, ſed etiam perfectionem ſecundam influendo vires ſuas corpori, & communicando ſe: & ſic ſimilior eſt Deo, quàm ſeparata: licèt Deus omnino immaterialis & incomponibilis ſit: ſicut cor motum ſimilius eſt Deo quàm nō motum, licèt Deus ſit omnino immobilis, perfectio enim eorum conſiſtit in hoc. *Anima quomodo perfectiorē habeat ſtatum in propoſito quā extra.*

Eſt præterea perfectior in corpore: quia in eo habet completum eſt ſpecificum, quod non niſi partialiter obtinet ſeparata. quamuis enim integrum eſſe exiſtentiæ retineat ſeparata, quod in compoſito habebat: non tamen habent tunc integrum eſſe eſſentiæ completum in ſpecie eo modo, quo nata eſt habere, ſcilicet vt pars in toto: ad quod tamen habendum non accidentaliter, ſed eſſentialiter ordinatur, vnde falſum eſt animam ſeparatam retinentem, idem eſſe actualis exiſtentiæ, & nihil niſi ſui communicationem ex ſeparatione perdidiſſe, amiſit enim eſſe quidditatiui ſpecifici integritatem, quandoquidem in ſua ſpecie integra non manet, vnde & beatus Thom. in quæſtionibus de anima, q. 1. ad 16. ait principia eſſentialia alicuius ſpeciei ordinari, non ad eſſe tantum, ſed ad eſſe huius ſpeciei. Licet igitur animal poſſit per ſe eſſe, non tamen in complemento ſuæ ſpeciei eſſe ſine corpore. *q. de a. q. 1. 16.*

Ad primum ergo argumentorum negatur conſequentia. Cuius probationem patet ex prima propoſitione aſſumere falſum, licet enim communicare ſupponat primam perfectionem in communicante, tamen perficit ipſam perfectionem ſecunda, qua res perfectior ſimpliciter dicitur, imò apud Dionyſium ſupremū, quod participant creaturæ, de Deo eſt quod *Ad primum.*

communicatiuæ ſunt.

Dicitur ſecundò,quòd etiã minor probationis eſt falſa, ſcilicet quòd anima ſeparata hoc ſòlò careat, ſcilicet communicatione ſui,vt patet ex tertia propoſitione : careat enim integritate ſpecifici ſui eſſe : hoc eſt primum & principale quod reddit imperfectiorem animam ſeparatam : ideo nanque caret perfectionibus ſecundis,quia caret integritate ſpecifica,& non ecõuerſo. Ad confirmationẽ patet ex prima propoſitione: quia cauſa creata ex hoc,quòd cauſat,habet perfectionẽ ſecũdã : cuius priuatio imperfectio magna eſt:& in propoſito aliquid plus eſt quia anima ſeparata non ſolùm definit communicare ſe, & vires ſuas,ſed eſt in ſtatu tali , in quo impeditur à ſui & virium ſuarum cõmunicatione. & hoc eſt ſignum imperfectionis non modicæ,& eſt ea,quam diximus , ſcilicet ſeparatio à completo eſſe quidditatiuæ ſuæ ſpeciei: vt expreſsè habetur à ſanc.Thom. in quæſtione de ſpiritualibus creatur.ſecunda,ad quintum.

Ad confirmationẽ. *q. de ſpiritualibus crea.q.3.5*

Ad ſecundum. Ad ſecundum negatur conſequentia. Ad probationem dicitur,quòd cùm eſſe ſit duplex , quidditatiuũ & exiſtentiæ actualis , primum non remanet in anima niſi partialiter, homo verò habet illud integraliter, & ſecundum tale eſſe homo eſt perfectior in eſſendo. Quò ad eſſe autem exiſtentiæ poteſt dici homo perfectior,quò ad modum habendi hunc , ſcilicet quia habet illud vt ſuppoſitum,anima autem ſecundum alium modum perfectior dici poteſt,inquantum ſcilicet tale eſſe eſt ſibi, & nõ homini proprium,modo ſuprà declarato,vnde ſe habent in hoc homo & anima ſicut excedens & exceſſum.

Ad tertium. Ad tertium negatur conſequentia , de eſſe actualis exiſtentiæ loquendo , non enim res diſtincta realiter ab alia habet aliam exiſtentiam ab illa,iam enim dictum eſt , partes & totum habere idem eſſe. Conceditur autem conſequẽtia de eſſe eſſentiæ,ſed hoc noſtro fauet propoſito.

Ad quartum. Ad quartum dicitur ſicut antè,quòd ſi in antecedente ſit ſermo de eſſe eſſentiæ , verum aſſumitur in prima eius parte , ſed non in ſecunda,liquet enim ex ſupradictis , quod eſſe ſpecificũ completum animæ corrumpitur.

Si autem ſit ſermo de eſſe exiſtentiæ, poteſt dupliciter intelligi.Primo , quod eſſe actualis exiſtentiæ hominis deſinat ſimpliciter,& ſic eſt falſum , retrahit enim animã illud ad ſe. Alio modo poteſt intelligi , quòd eſſe hominis in morte deſinat eſſe hominis , id eſt , deſinat informare hominem , & hoc modo

conceditur:ſicut enim de generatione hominis ſpecialem ſermonem facimus,& non ſic de cæterorum propagatione animalium,dicente Ariſt.in ſecundo de generatione animalium cap. 3.quod intellectus tantum venit ex intrinſeco, & ipſe ſolus eſt diuinus, eo quod operatio ſua non habet communicationem cum operatione corporali omnino:ita de corruptione eiuſdem ſpecialis ſermo eſſe debet,dicente eod.12.Meta.text. comm.17. quod in quibuſdam nihil prohibet formam remanere poſt,vt ſi eſt anima talis,non omnis forſan,ſed intellectus. Cap.3. T.c.17.

Ad quintum negatur prima conſequentia. Et ad probationem vtendo diſtinctione facta dicitur, quòd cum eſſe actuale hominis dupliciter ſumatur,ſcilicet ſecundum ſe, ſeu ſimpliciter.Alio modo prout eſt huius: primo modo remanere non eſt impoſſibile corrupto homine: ſecundo modo non eſt intelligibile,quod remaneat:nullius ergo rei eſſe actuale manet,vt eius eſt,quando id,cuius eſt,nōn inuenitur, poteſt tamen ſimpliciter inueniri:& ratio eſt in propoſito ſæpè iam dicta:quia id eſſe non eſt proprium homini,ſed animæ : ideo oportet quòd inueniatur ſemper quando eſt id cuius eſt proprium etſi deſinat id, cuius erat vt communicatum. *Ad quintum.*

Ad ſextum negatur antecedens. Ad probationes verò aliàs factas ſunt reſponſiones aliàs datæ:relinquitur igitur verum eſſe de eſſe actualis exiſtentiæ, quod vnum omnino eſt eſſe animæ intellectiuæ & hominis, quod ſecundum ſe independens eſt à corpore,vtpotè non cauſatum ab illo:quia non eſt eductum de potentia materiæ,licet prout eſt huius, ſcilicet hominis,non niſi in corpore inueniri poſſit. *Ad ſextum.*

CAPVT VI.

Qualiſnam ſit Eſſentia Dei:quanam item ratione in ſimplicibus ſubſtantiis ſeparatis,& à quo genus & differentia ſumendum ſit, & quomodo multiplicari eas contingat,exponit.

His viſis, patet quomodò eſſentia inuenitur in diuerſis. Inuenitur autem triplex modus habendi eſſentiam in ſubſtantiis : aliquid enim eſt ſicut Deus,cuius eſſentia eſt ipſum ſuum eſſe:& ideo inueniuntur aliqui Philoſophi dicentes:quòd Deus habet eſſentiam, quia eſſentia eius non eſt aliud quàm eſſe eius. *Eſſentia diuina eſt ipſum eſſe.*

Hoc eſt principium capituli ſexti,quod diuiditur in quatuor partes. In prima agitur de eſſentia Dei. In ſecunda de eſſentia intelligentiarũ & animæ.In tertia oſtenditur, quomodo iſta ſe habeant

Cap. 5. in princ. & circa medium. habeant ad intentiones logicas. In quarta replicatur de eſſentiis compoſitis. De eſſentia ergo Dei poſiturus duas concluſiones, & excluſurus duos errores ponit primam concluſionem affirmatiuam talem, Eſſentia in Deo ſignificat ipſum eſſe eius. Hanc concluſionem non aliter, quàm ex ſupradictis deducendo ponit: fuit nanque ſuprà probata, & ab omnibus eſt cõceſſa. Eſt autem intellectus concluſionis, quòd eſſe actualis exiſtentiæ diuinũ eſt ipſa quidditas eius: ita quod prædicatur de Deo ſicut prędicatum primi modi dicendi per ſe: ita quod iſta. Deus eſt, eſt in primo modo perſeitatis: quod de nullo alio à Deo communis via fatetur: dato etiam, quod eſſe & eſſentia in creaturis teneatur eſſe idem realiter, & quia ipſum exiſtere eſt eſſentia Dei: ideo à quibuſdam Platonicis, ſcilicet, dicitur, quod Deus non habet eſſentiam, quaſi pura exiſtentia ſit.

Deus nõ eſt in genere. *Et ex hoc ſequitur quòd ipſe non ſit in genere: quia omne quod eſt in genere, oportet quod habeat quidditatẽ præter eſſe ſuum, cum quidditas aut natura generis aut ſpeciei non diſtinguatur ſecundum rationem naturæ in illis, quorum eſt genus vel ſpecies: ſed eſſe eſt in diuerſis diuerſimodè.*

Hic ponitur ſecunda concluſio & negatiua, Deus non eſt in genere: Probatur in litera ex antedictis ſic. Omne quod eſt in genere, habet quidditatem præter ſuum eſſe: Deus non habet quidditatem præter ſuum eſſe: ergo Deus non eſt in genere. Minor eſt concluſio præcedens: Maior probatur ſic, Omnia, quæ ſunt in genere, indiſtincta ſunt in eſſentia generis vel ſpeciei: diſtincta autem per diuerſimodè habere eſſe illius naturę genericæ vel ſpecificæ: ergo eſſe naturæ genericæ vel ſpecificæ eſt præter naturam ipſam genericam vel ſpecificam: & ſic omne quod eſt in genere, habet naturam præter ſuũ eſſe. Antecedens huius conſequentiæ eſt de ſe notum. Homo enim & leo ſunt indiſtincti in natura animalis: diſtinguuntur autem inter ſe per hoc, quòd diuerſimodè habent eſſe animatũ: genus enim diuerſum habet eſſe in ſpeciebus: ſimiliter Sortes & Plato indiſtincti ſunt in natura humana: diſtinguuntur autem inter ſe: quia habent diuerſum eſſe humanum: non enim eſt intelligibile, quòd homo habeat idem eſſe in Sorte & Platone. Conſequentia verò patet ex eo, quod videtur imaginabile, quod id, quod aliqua diſtinguuntur, non ſit præter id, quo aliqua conueniunt.

Et nota, quod ad intentum huius rationis ſufficit, quod eſſe ſit præter eſſentiã, id eſt præter conceptum quidditatiuum: ſic enim

enim ſufficit differre principiũ conuenientiæ à principio differentiæ, vt patet de genere & differentiis, quorum altero conueniunt, alteris differunt ſpecies: & quia in ſolo Deo eſſe eſt de conceptu quidditatiuo, ideo ſolus Deus extra genus ponitur.

Sed quoniam eſſe ideo eſt præter conceptum quidditatiuum quia eſt diſtinctum realiter ab eſſentia: & ideo eſt de conceptu quidditatiuo, quia eſt idem realiter eſſentiæ: ideo ex hac radice, ſcilicet, quod eſſe & eſſentia ſunt idem realiter, in Deo procedere dicitur, quod Deus non ſit in genere.

Nec te moueat, quod ratio iſta digredi videtur ab eſſe actualis exiſtentiæ ad eſſe quidditatiuum: quando quidem in Minore eſt ſermo de eſſe actualis exiſtentiæ, & poſtmodum in probatione Maioris: quam oportet de eodem eſſe loqui, tranſitur ad eſſe quidditatiuum cùm dicitur, Species conueniunt in genere, & differunt in eſſe diuerſo: hoc enim verificatur de eſſe quidditatiuo ſpecificè accepto, homo nanque & bos conueniunt in animali, & diſtinguuntur differentiis ſpecificis, quibus animal in eis diuerſum eſſe ſpecificum acquirit. Propter hoc, inquam, non oportet turbari: quoniam vt in hoc patebit capitulo differentiæ naturam genericam non diuerſificant niſi in ordine ad diuerſum eſſe actualis exiſtentiæ: & ideo mira ſubtilitate S. Tho. digreſſus non eſt primam rationem diſtinctionis naturæ genericæ in inferioribus attendens, hoc autem infrà melius intelligetur cum communiſſima regula aſſignabitur, vnde ſumantur genus & differentia.

In hoc eodem cap.

Ad euidentiam eius, quod hîc ſupponitur, ſcilicet, quod in Deo eſſe eſt de conceptu quidditatiuo: quia eſt idem eſſentiæ nota tres propoſitiones. Prima eſt, Quidditas, quæ eſt ſua exiſtentia actualis, non eſt ad aliquod genus determinante. Hoc declaratur breuiter vnico medio ſumpto ex ſecundo contra Gentiles, cap. 25. ſic, Omnis quidditas in genere limitata eſt eſſentialiter deſignabilis per differentiam, à qua mendicat eſſe in actu, nulla quidditas eadem ſuæ actuali exiſtentiæ eſt eſſentialiter deſignabilis per differentiam à qua mendicat eſſe in actu, ergo nulla quidditas eadem ſuæ actuali exiſtentiæ eſt ad aliquod genus determinata. Maior notificatur inducendo. Animal enim eſt eſſentialiter determinabile per differentias, rationale, ſcilicet & irrationale, & ab eis mendicat eſſe in actu cùm impoſſibile ſit eſſe animal in actuali exiſtentia, niſi ſit rationale vel irrationale: ſimiliter color eſſentialiter eſt determi

Quomodo verũ ſit, quód in Deo eſſe, ſit de cõceptu quidditatiuo ipſius ſecundo cõtra Gentiles. c. 25.

termi

terminabilis per ſuas differentias, per quas exiſtentiam actualem ſortitur: non enim poteſt inueniri color niſi albus vel niger, &c. minor autem intelligentibus terminos patet ex ſe: quo modo nanque exiſtentiam actualis mendicabit eſſe in actu ab aliquo alio formaliter? Si enim mendicat eſſe in actu ab aliqua differentia formaliter cùm eſſe in actu nihil aliud ſit, quàm habere exiſtentiam actualem: ſequetur quod exiſtentia actualis habebit exiſtentiam actualem formaliter, per aliquid aliud à ſe: ſicut animal per rationale formaliter acquirit exiſtentiam actualem. Hoc autem non videtur intelligibile: ergo, &c.

Secunda propoſitio eſt iſta, Exiſtentia actualis ad nullum genus determinata, eſt purum eſſe: iſta patet ex ſimilibus: ſi nanque anima non ſit determinatum ad aliquam ſpeciem, purum animal erit: & albedo ſi non ſit coarctata in aliquo ſubiecto, pura albedo erit: ita & eſſe ad nullius naturæ prædicamentalis capacitatem determinatum, purum eſſe neceſſe eſt: & ſi abſtractio huiuſmodi eſt per opus intellectus: etiã puritas ipſa eſt ſecundum rationem. Si autem fuerit ſecundum rem, & puritas ipſa eſt ſecundum rem, vt de ſe patet.

Tertia propoſitio eſt iſta, eſſe eſt de conceptu quidditatiuo puri eſſe tantum. Patet iſta quo ad vtranque expoſitionem, & quo ad primam quidem: quia non eſt intelligibile quod de puro eſſe non prædicetur quidditatiuè ipſum eſſe. Si enim de eo aliquis prædicari poteſt quidditatiuè, illud oportet eſſe ipſum eſſe, cùm purum eſſe ponatur. Quòd autem cætera non recipiant eſſe in ſuis quidditatiuis conceptibus ex eo patet, quod cùm eſſe non habeanr in ſua puritate, ſed ſuis quidditatibus coaptatum poſſunt ſecundum ſuas quidditates abſque eſſe, & non eſse difiniri. Ex his deducitur intentum, ſic, ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatis rei, quia res illa eſt purum eſse: ideo autem res illa eſt purum eſse: quia non eſt ad genus aliquod limitata: ideo autem res illa non eſt ad genus limitata, quia eſt idem cum ſua exiſtentia: igitur de primo ad vltimum: ideo exiſtentia eſt de conceptu quidditatiuo rei: quia res illa eſt eadem ſuæ exiſtentiæ.

Et quoniam ſi affirmatio eſt præciſæ cauſa affirmationis: negatio eſt cauſa negationis ex hoc, quòd res creata non eſt eadem ſuæ exiſtentiæ eſſe non eſt de eius conceptu quidditatiuo. Vnde cùm Deus glorioſus ſit ſuum eſſe, ipſe nihil eſt aliud, quàm ipſum eſſe ſecundum rem ſeparatum à naturis prædi

prædicamentalibus à ſua puritate ſubſiſtens.

Nec oportet, ſi diximus quod Deus eſt eſſe tantum vt in errorem eorum incidamus, qui Deum dixerunt eſſe illud eſſe vniuerſale quo qualibet res formaliter eſt. Hoc enim eſſe, quod Deus eſt huius conditionis eſt vt nulla ſibi additio fieri poſſit. Vnde per ipſam ſuam puritatẽ eſt eſſe diſtinctum ab omni eſſe: propter quod in commento nonæ propoſitionis libri de cauſis dicitur, quod indiuiduatio primæ cauſæ, quæ eſt eſſe tantum eſt per puram bonitatem eius. Eſſe autem commune ſicut in intellectu ſuo, non includit aliquam additionem: ita nec includit in intellectu ſuo aliquam prÆciſionem additionis: quia ſi hoc eſſet, nihil poſſet intelligi eſſe, in quo ſupereſſe aliquid adderetur.

Deus nõ eſt ipſum eſſe omnium quo res formaliter ſunt.

Hîc excluditur primus quorundam error talis: ſcilicet, Deus eſt commune eſſe omniũ: imaginati ſunt iſti, quod cum omnia conueniant in hoc, quòd habent eſſe ipſum eſſe omnium, quo res formaliter ſunt in communi, ſeu in vniuerſali ſit ipſe Deus glorioſus. Moti ſunt autem tali ratione. Eſſe nulla additione ſpecificatum eſt eſſe cõmune Deus eſt eſſe nulla additione ſpecificatũ: ergo Deus eſt eſſe commune. Sed peccat ratio illa propter multiplicẽ maioris intellectũ: dupliciter enim intelligi poteſt eſſe à nulla additione ſpecificari. Vno modo ſecundũ rem extra animã ſubſiſtendo: alio modo ſecundũ intellectus cogitationem tantũ. primo modo Maior eſt falſa: Minor autem vera. Secundo modo Maior eſt vera: Minor autẽ falſa: eſſe nanque commune per intellectum à ſua abſtractione acceptum, nullã contradictionẽ includit: ſecundum verò quod eſt extra intellectum, ſine contradictione non inuenitur: omne nanq; eſſe eſt contractum ad ſubſtantiam vel accidens, eſſe autem, quod eſt quidditas diuina, eſt purum abſque omni additione ſecundum rem, & ex ipſa ſua puritate, ſecundum rem eſt diſtinctum ab aliorum eſſe & hoc, & nullo modo cõmune, ſicut albedo ſeparata ex hoc ipſo, quod eſſet pura albedo, eſſet diſtincta albedo ab aliis albedinibus cum ſubſtantiis mixtis, & non eſſet albedo in communi. Peccat ſecundo Maior illa, quia contingit adhuc dupliciter eſſe nulla additione ſpecificari ſeu contrahi. Vno modo actu tantum, alio modo actu & potentia. Primo modo Maior eſt vera, Minor verò falſa. Secundo modo Maior eſt falſa, Minor autem vera. Eſſe nanque in communi, licet nulla ſit additione contractum, eſt tamen contrahibile, aliter nulla res haberet eſſe, quæ aliquid addit ſupra ipſum eſſe & ſic homo non haberet eſſe, cùm vltima eſſe habeat humanitatem

tatem, quantitatem, &c. Vnde eſſe commune actu tantum, ſpecificatione caret, eſſe verò diuinum nullam ſpecificationẽ habet actu, nec aliquam habere poteſt, & ideo actu & potentia additione caret. Et hæc eſt ſolutio, quam in litera S. Tho. ponit ſub aliis verbis, dicens quòd omne commune nec includit, nec excludit additionem, id eſt non includit actu: poteſt tamen habere illam. Eſſe vero diuinum non ſolum non includit illam imo excludit, id eſt non ſolum non includit actu, imo nec potentia, & ſic excludit illam, quod enim impoſſibile eſt conuenire alicui, excluditur omnino ab illa. De his diffusè habes in primo contra Gentiles, cap. 27.

Vide primo cõtra Gentiles. cap. 27.

Similiter etiam quamuis ſit eſſe tantum, non oportet quod deficiant ei reliquæ perfectiones vel nobilitates: imo habet omnes perfectiones quæ ſunt in omnibus generibus propter quod perfectum ſimpliciter dicitur: vt Philoſophus & Commentator in quinto Metaphyſicæ dicunt. Sed habet eas modo excellentiori omnibus rebus, quia in eo omnes: vnũ ſunt. Sed in aliis diuerſitatem habent: & hoc eſt, quia omnes illæ perfectiones conueniunt ſibi ſecundum ſuum eſſe ſimplex. Sicut ſi aliquis per vnam qualitatem poſſet efficere operationes omnium qualitatum, in illa vna qualitate omnes qualitates haberet, ita Deus in ipſo eſſe ſuo omnes perfectiones habet.

Deus tametſi eſt ipſũ eſſe, omnes tamen in ipſo perfectiones habet.

Excluditur ſecundus error.

Hîc excluditur ſecundus error talis, ſcilicet Deus non eſt ſimpliciter perfectus. Ratio autem huius erroris in propoſito eſt iſta. Id, quod habet eſſe tantum, eſt imperfectum reſpectu eius quod habet eſſe viuere, & intelligere, ſed Deus habet eſſe tantum, ergo Deus eſt imperfectior aliis. Maior eſt ex ſe nota. Minor verò ex dictis deducitur ſic, Quod eſt purum eſſe nõ eſt admixtum aliis, puta viuere & intelligere, aliter eſſe purum & non purum. Deus eſt purum eſſe: ergo non eſt admixtus aliis, ſ. viuere & intelligere, & conſequenter Deus non habet niſi eſſe quod erat probandum. Defectus huius rationis in litera non explicatur: ſed in primo contra Gentiles cap. 26. vbi declaratur quòd ex hac propoſitione, Deus eſt purum eſſe ſubſiſtens, ſequitur, Deum eſſe vniuerſaliter perfectiſſimum. Et propterea notanter in textu dicitur. Imo habet omnes perfectiones, &c. Ac ſi dicat quod ex hoc non ſequitur, Deũ aliqua perfectione carere: ſed oppoſitũ potius ex hoc concluditur. Eſt autẽ modus ex illo fundamento intentum deducendi talis, Id cui conuenit eſſe ſecundum totam virtutẽ ſeu poteſtatẽ ipſius eſſe nulla perfectione ſeu nobilitate eſſendi caret, ſed eſſe primũ ſubſiſtens

Cap. 29.

eſt

eſt id,cui conuenit eſſe ſecundum totam virtutem ſeu poteſtatem ipſius eſſe: ergo eſſe purum ſubſiſtens nulla perfectione ſeu nobilitate eſſendi caret. Maior declaratur ex eo, quòd omnis perfectio cuiuſcunque generis non niſi ſecundum aliquod eſſe eſt. Non enim ſapientia perficit hominem,niſi ea homo ſapiens ſit:nec iuſtitia perfectio hominis dici poteſt,niſi ea homo iuſtus ſit. Si igitur omnis perfectio attenditur ſecundum aliquod eſſe: id in quo tota plenitudo eſſendi reperitur, omnem perfectionem patet habere: & ſic repugnat, quòd id habeat eſſe ſecundum totam amplitudinem ſuam, & aliqua perfectione eſſendi careat. Minor verò exemplariter notificatur: ſicut enim ſi albedo ſeparata inuenitur, nihil ei de virtute albedinis deeſſe poſſet. Vt enim ſupradictum eſt, ratio quare albedini huic non ineſt tota perfectio poſſibilis reperiri in ſpecie albedinis eſt, quia coaptata eſt receptiuo, quòd ſecundùm totum poſſe eius non recipit eam:ita eſſe ipſum ſi receptum eſt in alio,coarctatum eſt ad naturæ illius recipientis limites,ſubſtantiam ſcilicet,vel accidens:& conſequenter limitatum ad illius generis nobilitatem. Si verò purum & non receptum in aliqua ſit natura, illimitatum & infinitum ſimpliciter eſt, & omnes perfectiones poſſibiles in ente reperiri ſimpliciter præhabet. Cùm autem audis quòd albedo ſi ſeparata ſit, omnem perfectionem poſſibilem ſuæ ſpeciei habet, non intelligas,vt veritatis æmuli obiiciunt, quòd negatio, ſcilicet receptionis eius in alio daret ſibi illam perfectionem: ſed ſicut receptio albedinis eſt cōditio ad ſuam requiſita imperfectionem ita negatio receptionis eſt conditio ſuæ illimitatæ perfectionis comes. Vnde efficax argumentum,ex receptione & ſeparatione eius ſumitur,tanquam à cōditionibus neceſſariis & inſeparabilibus. *Nota optime.* Et quoniam habere perfectiones omnium generum poteſt intelligi dupliciter: Vno modo in ſeipſis, Alio modo in aliquo ſuperioris ordinis: ideo ad declarandum, quomodo ipſe Deus, qui eſt ipſum eſſe eſſentialiter, habeat omnes perfectiones: dicit quod Deus non habet omnes perfectiones in ſeipſis, id eſt diſtinctas abinuicem in propriis naturis: ſicut homo habet ſapientiam,iuſtitiam,prudentiam, &c. Sic enim in Deo oporteret maximā eſſe compoſitionem,ſed habet eas indiſtinctè vnitas in ſuo eſſe ſimpliciſſimo. Illud quippe eſſe diuinum æquiualet omnibus perfectionibus omnium generum, & excedit ſingulas & omnes ſimul, vtpotè res ſuperioris & in-

acceſſibilis ordinis. Cuius exemplũ in luce Solis habes, qua ſolus Sol poteſt quicquid poſſunt omnia inferiora per tot varia qualitates. propterea à Philoſopho & Comm. 5. Metaph. cap. de perfecto, dicitur ꝙ Deus ſolus eſt ens ſimpliciter perfectum, vniuerſitatem perfectionum in ſe habens.

QVÆSTIO. XII.

Num perfectiones exiſtentes in Deo ſint aliquo modo diſtinctæ præter omne opus intellectus.

Hic quæritur an perfectiones exiſtentes in ipſo Deo ſint aliquo modo diſtinctæ abſque omni opere intellectus:

In hac quæſtione quinque agenda ſunt. Primò declarabitur titulus quæſtionis. Secundò recitabitur opinio Scoti, cum fundamentis. Tertiò declarabitur opinio S. Thomæ. Quartò impugnabitur opinio Scoti. Quintò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Perfectio ſimpliciter quid ſit. Quo ad primum ſcito primò perfectionem eſſe duplicem; quædam eſt perfectio ſimpliciter: & quædam eſt perfectio in hoc vel illo. Perfectio ſimpliciter eſt illa, quæ in ſuo proprio ac formali conceptu dicit perfectionem cum nulla imperfectione, vt ſapientia, bonitas & ſimilia. Perfectio verò in hoc vel illo eſt, quæ in ſuo proprio ac formali conceptu dicit perfectionem imperfectioni mixtam, vt humanitas æquitas & his ſimilia. Dixi (in proprio ac formali conceptu) quia includere aliquam imperfectionem in conceptu communi ſibi & aliis, aut materiali, non derogat ſuæ perfectioni ſimpliciter. Sapientia enim licet in generis conceptu, putà habitu, ſeu qualitate imperfectionem dicat, potentialitatem ſcilicet aut dependentiam, &c. quia tamen in ſuo differentiali conceptu hoc formaliter non includit, non prohibetur quin perfectio ſimpliciter ſit. Dixi dici perfectionem propter relationem, quæ in ſuo proprio ac formali conceptu. cum nulla imperfectione nullam perfectionem ſonat. Scito ſecundo, quod perfectiones eſſe in aliquo contingit dupliciter. Vno modo formaliter, alio modo virtualiter. Eſſe formaliter in aliquo, eſt eſſe in eo, vt forma eſt in habente ipſam: ſicut humanitas, albedo, quantitas, & alia huiuſmodi in homine ſunt. Eſſe autem in aliquo virtualiter eſt eſſe in eo, vt effectus eſt in ſua cauſa effectiua, quæmadmodum calor eſt in Sole. Poteris autem comprehendere multum diſtare inter hos modos eſſendi in aliquo ex hoc vno eorum effectu pro nunc, ꝙ ea quę primo modo inſunt,

ſunt, intrinſecè denominant ſuppoſitum tale. Ea autem quæ ſecundo modo inſunt, non determinat ſuppoſitum tale, vt patet in Sole, qui luce dicitur lucidus, calor autē non dicitur calidus.

Amplius, Perfectiones eſſe in aliquo formaliter, contingit dupliciter. Vno modo in ſuis propriis naturis diſtinctas & limitatas: ſicut in homine eſt eſſe intelligere & velle, &c. Alio modo contingit eas formaliter eſſe in aliquo ſuperioris ordinis vnitas & illimitatas: ſicut in Solis luce ſunt virtus calefactiua, & deſiccatiua, & alia huiuſmodi. Nec parum diſtant iſti duo modi inter ſe. Longè nanque excellentius eſt eſſe in aliquo ſecūdo modo, vt in exemplo dato apparet. Quamuis igitur perfectiones omnium generum excellentiori modo ſint in Deo, quàm in creaturis: quia tamen perfectiones non ſimpliciter ſunt in eo virtualiter tantùm (eis enim non denominatur talis) perfectiones autem ſimpliciter ſunt in eo formaliter, & non in propriis naturis limitatæ ſed vt in re ſuperioris ordinis realiter indiſtinctæ & illimitatæ: ideò vertitur in dubium, an perfectiones ſimpliciter exiſtentes formaliter in Deo cum reali identitate ſint aliquo modo abſque omni opere intellectus diſtinctæ. Hęc de primo. *In quo ſtat difficultas.*

Quo ad ſecundum Scotus in 1. ſent. diſtinct. 8. q. 3. opinatur perfectiones has eſſe diſtinctas, præciſo omni opere intellectus diſtinctione ex natura rei formaliter. Appellat autem diſtinctionem ex natura rei quæ innaſcitur ex ipſarum rerum natura: ita quòd abſque omni intellectus operatione eſt. Formalem verò addit: quia nominis diſtinctio ex natura rei eſt formalis, ſed ea tantùm quæ ex quidditatibus ſeu rationibus formalibus fit. Probat autem intentum ſuum multis rationibus, quarū eas adducendas cenſui, quæ ex puris naturalibus procedunt: quoniam theologiam nunc tradere non intendimus, &c. *Sco. 1. diſ. 8. q. 3. per totum.*

Arguit ergo primò ſic, Sapientia & bonitas abſolute diſtinguuntur formaliter ex natura rei: ergo ſapientia infinita & bonitas infinite diſtinguuntur formaliter ex natura rei: Antecedens eſt euidens: Conſequentia autem probatur: quia infinitas non variat rationem formalem eius, cui additur. In quocunque enim gradu perfectionis ſuæ latitudinis intelligatur perfectio aliqua ſemper retinet eandem rationem formalem, vt patet in omnibus. Si igitur ſapientiæ & ſapientiæ infinitæ eſt eadem ratio formalis: & ratio formalis ſapientiæ diſtinguitur ex natura rei à ratione formali bonitas, ne *Prima ratio.*

ceſſariò ſequitur quòd ratio formalis ſapientiæ infinitæ non includat ex natura rei rationem formalem bonitatis.

Secunda. Præterea, Diſtinctio præcedens rationem primi diſtinctiui non eſt per tale diſtinctiuum; ſed diſtinctio naturæ & intellectus præcedit intellectionem, quæ eſt primum diſtinctiuum ſecundum rationem, ergo, &c. probatur Minor; quia ſi nulla diſtinctio eorum Præcederet, non magis diſtinguerentur intellectione, vt intellectio eſt, quàm ea, vt natura eſt. Quicquid enim diſtinguitur intellectione, vt eſt omnino indiſtincta à natura, diſtinguitur etiam natura.

Tertia Preterea: Illa quę formaliter diſtincta intelligũtur intellectu intuitiuo, habent diſtinctionem vt exiſtentem: ſed perfectiones diuinæ intelliguntur formaliter diſtinctæ ab ipſo Deo intellectu intuitiuo: ergo habent diſtinctionem vt exiſtentem in eis. Talis non poteſt eſſe diſtinctio rationis: oporteret enim intellectum diuinum ſua intuitione cauſare aliquam relationem rationis in ſua eſſentia, vt exiſtentem: quod eſt abſurdum: igitur talis diſtinctio eſt ex natura rei. Maior patet ex differentia inter intellectum intuitiuum & abſtractiuum. Minor vero eſt clara de ſe.

Quarta Præterea, Deus intelligit eſſentiam ſuam vt veram: vult autẽ vt bonam: ergo veritas & bonitas diſtinguuntur ante omnem actum intellectus. Tenet conſequentia: quia diſtinctio obiectorum præuenit diſtinctionem actuum, ſicut cauſa effectum.

Quinta. Præterea, Bonitas & veritas in Deo non diſtinguuntur ex natura rei: ergo ſunt formaliter ſynonyma. Conſequens eſt contra te, conſequentia autem probatur: quia bonitas & veritas non ſignificant niſi ipſas puras perfectiones in re nullo modo diſtinctas in ea.

Sexta. Præterea, Inter perfectiones diuinas eſt ordo demõſtratiuus quo doctores vnam ex alia demonſtrant: eſt etiam diſtinctio inter prædicationes formales & non formales. Dicitur enim quòd ſapientia non prædicatur formaliter de bonitate: eſt & *Cap. 3.* æqualitas ſecundùm Augu. 15. de Trinitate: igitur diſtinguũtur ex natura rei. Vt quid enim doctores implent tot quinternos, ſi omnia ſunt idem formaliter? Præterea inter perfectiones diuinas ante omnẽ actum intellectus inuenitur contradictio: ita quòd Deus intellectu intelligit non vult: voluntatem autem vult & non intelligit: ergo inter perfectiones diuinas diſtinctio ex natura rei.

Præ

Præterea, Ad complementum doctrinæ, diſtinctio fundans *Septima.* diſtinctionem realem non dependet ab opere intellectus: ſed diſtinctio perfectionum diuinarum fundat diſtinctionem realem emanationum diuinarum: igitur eſt ex natura rei: & non ex intellectus operatione, &c. Hæc de ſecundo.

CONCLVSIO.

Perfectiones exiſtentes in Deo ſecundum ſe, diſtinguuntur virtualiter tamen ſiue fundamentaliter, in eodem verò vt terminat actum intellectus, diſtinguuntur ratione, ſed actualiter.

Quò ad tertium prætermiſſa Trinitate perſonarũ declarandæ ſunt tres propoſitiones, in quibus conſiſtit ſententia S. Tho. & veritas. Prima eſt, in Deo ſecundum ſe nulla eſt diſtinctio actualiter. Secunda eſt, in Deo ſecundum ſe eſt diſtinctio rationis virtualiter ſeu fundamentaliter. Tertia eſt, in Deo, vt terminat actum intellectus noſtri, eſt diſtinctio rationis actualiter.

Ad euidentiam primę propoſitionis ſciendum eſt, quod aliud eſt iudicium de rationibus formalibus rerum in propriis naturis, & aliud eſt iudicium de rationibus formalibus earundem in re aliqua ſuperioris ordinis formaliter exiſtentibus. Res enim in propriis naturis, ideò ſecluſo omni opere intellectus diſtinguuntur formaliter: quia ſe mutuò non includunt in ſuis formalibus rationibus. Ideò autem ratio formalis vnius non eſt alterius: quia quælibet earum ita eſt ipſa, quod nõ altera. Verbi gratia, ideò virtus calefactiua & virtus deſiccatiua in propriis naturis diſtinguuntur formaliter ex natura rei: quia virtus calefactiua ita eſt calefaciendi principium, quod non deſiccandi, & è conuerſo. Res autem adunatæ in aliquo ſuperioris ordinis, ſicut in vna ſimplici re altiori inueniuntur: ita in illius vnica ratione formaliter adunantur, ſicque diſtinctione formali ex natura rei neceſſe eſt careant, cum deſit ibi talis diſtinctionis radix iam dicta, limitatio ſcilicet illa, qua quælibet earum ita eſt ipſa, quòd non altera: neutra nanque earum, cum ſunt taliter vnitæ, eſt magis ipſa, quàm alia. Verbi gratia, proſequendo exemplum datum. Virtus calefactiua & deſiccatiua in luce Solis formaliter inuentæ, ſicut in vna lucis natura adunantur: ita in lucis ratione formali indiſtinctè formaliter ſunt, ita quod aſſignata completa ſolaris lucis diffinitione, non ſit opus vltra earum quærere diffinitiones: Completa enim diffinitione ſolaris lucis, eam in ſua celſitu-

dine, qua inferiora indiſtinctè in ſeipſa præaccipit; cum declaret propter adæquationem, quæ debet eſſe inter diffinitionem & rem difinitam, virtutem eius calefactiuam & deſiccatiuam manifeſtat, quandoquidem virtus eius calefactiua non magis eſt ipſamet, quàm ſit lux & virtus deſiccatiua, & econuerſo. Cum autē ſecundum Dioniſium quinto capitulo de Diuinis nominibus, perfectiones ſimpliciter ſint in Deo non ad proprias naturas definitè, ſed ad ipſius eſſe illimitationem aleuate: conſequens eſt, vt ſicut omnes in vna ſimpliciſſima re formaliter adunantur, ita in illis ſimpliciſſima ratione formali in diſtinctè formaliter ſint. Et ſicut ſapientia diuina non magis eſt ſapientia, quàm bonitas, & veritas, & ipſum eſſe diuinum, & econtra: ita ratio formalis ipſius eſſe diuini non magis includit ipſum eſſe quàm ſapientiam & bonitatem. Si enim adæquata diffinitio illius rei ſimpliciſſimæ, quæ Deus eſt daretur, in illa vnica ratione formali quicquid eſt Deus, includeretur formaliter, aliter diffinitio celſitudinem diffiniti non adæquaret, vnde & ipſe Deus glorioſus, qui ſeipſum per modum ſui intelligitur, vnicam tantum rationem formalem format, Verbum ſcilicet.

Potes ergo ſuper hæc arguere ſic, Quæcunque formaliter adunantur in vnica & adæquata ratione formali ipſius Dei, non diſtinguuntur formaliter ex natura rei: ſed perfectiones diuinæ ſecluſo omni opere intellectus, adunantur in vnica & adæquata ratione formali ipſius: ergo, &c. Probatur Minor: quia non magis adunantur virtutes qualitatū inferiorum in luce ſolari, quā perfectiones ſimpliciter in Deo: ſed illæ adunantur formaliter, vt ex ſe patet, & ab aduerſariis conceditur: ergo, &c. Probatur Maior: quia aliter diffinitio non adæquaretur diffinito.

Secunda ratio. Secundò principaliter pro prima propoſitione arguitur ſic Omnis actualis diſtinctio ex natura rei fundatur ſuper actuali oppoſitione ex natura rei: ſed inter perfectiones nulla eſt actualis oppoſitio ex natura rei: ergo. Maior habetur ex 10.

T.c.24. Metaphyſic. text. comm. 24. Minor probatur inductione, quòd enim ibi non ſit oppoſitio contradictoria, neque priuatiua formaliter, ex eo quod patet, quòd vtriuſque oppoſitionis alterum membrum eſt formaliter negatio, quam ponere in Deo formaliter, nefas eſt. Nec ſufficit, quòd ſit ibi negatio fundamentaliter: quoniā diſtinctio actualiter exigit actualiter oppoſitionem: oppoſitio autem actualiter exigit extrema actualiter, vt patet

regulariter de omni oppoſitione. Quòd autē non ſit oppoſitio inter eas cōtrariè, patet ex eo, quod alterū contrariorū ſemper eſt defectiuum. 10. Metaph. text. com. 16. Quòd verò non ſit oppoſitio relatiua inter illas, ex ſe manifeſtū eſt. Nec obſtat, quod ex hoc ſequi videtur, quod in Deo nō ſint multæ perfectiones, ſed vna tantū, puta deitas: veriſſimum enim eſt quod Deus ipſe non eſt niſi vna perfectio illimitata, omnino præhabens in ſe multiplicatas & multiplicabiles in aliis perfectiones omnes. *T. ca. 16.*

Ad euidentiā tam ſecundæ, quàm tertiæ propoſitionis nota, quod (vt in quadam quæſtione ſuprà diximus) ſicut res illa ſimpliciſſima, quam Deum dicimus, eſt id, cui aſſimilantur omnes perfectiones ſimpliciter in propriis naturis exiſtentes, ita eſt id, cui aſſimilantur omnes conceptus formales earum, cùm nihil aliud ſint, quàm ipſæ perfectiones in eſſe intentionali. Ex hoc autem, quòd Deus terminat conceptiones has vt obiectū in eis intellectum neceſſe eſt Deum ipſum omnium earum correlatiuum intelligi pluribus relationibus rationis ſecūdum earum numerum: ſicque diſtinctionē in ſe rationis actualiter habere: ita vt Deus obiectus pluribus conceptionibus ſeu rationibus formalibus dicatur habere in ſe diſtinctionem rationis formalem actualiter, obiectiuè tamen, & propter pluralitatem cōceptuum formalium, quibus obiicitur, & propter pluralitatem relationum rationis, quibus refertur, ſeu referri intelligitur ad perfectiones prædictas: tam in eſſe naturali, quàm in eſſe intentionali. Ex eo autem quod in Deo, ſecluſo omni opere intellectus eſt, vnde cauſare, & terminare poſſit conceptus prædictos, dicitur habere in ſe diſtinctionem rationis virtualiter, ſeu fundamentaliter. Habet autem hæc Deus ipſe ex ſumma illimitata ſui perfectione, cuius, ſicut nulla creatura eſt capax in eſſe naturali, ita nullus intellectus creatus in eſſe intentionali. Quicunque enim intellectus creatus (etiam videns Deum per eſſentiam, impotens eſt ad formandum conceptum, vnum diuinæ adæquatùm perfectioni. Vnde pro ſecunda propoſitione argue ſic. Omne habens in ſe, vnde cauſare & terminare, ac verificare obiectaliter poſſit, diſtinctas rationes, ſeu conceptiones formales habet in ſe diſtinctionem rationis virtualiter, ſecluſo omni opere intellectus. Deus glorioſus eſt homini, ergo. Pro tertia verò propoſitione argue ſic, Omne terminans plures conceptus formales, habet in ſe actualiter diſtinctionem rationis, Deus eſt homini ergo, &c. Hæc de tertio.

Cap. 1. q. 2 concluſio prima.

Probatur ſecunda propoſitio.

Probatur ſecunda propoſitio

Contra argu. pri.

Quo ad quartum arguitur contra Scotum triplicitet. Et primo ſic, Diſtinctio formalis ex natura rei eſt maior diſtinctio diſtinctione reali: ergo perfectiones diuinæ non diſtinguuntur formaliter ex natura rei. Conſequentia tenet:& antecedens probatur ſic, Diſtinctio per intimiora eſt maior illa, quæ fit per ea quæ ſunt extra intima rei diſtinctio formalis ex natura rei eſt per maximè intima rei diſtinctio autem realis per ea quæ ſunt extra intima rei:ergo,&c. Minor patet ex Sco. in 1. ſenten. diſtin. 2. dicente quòd diſtinctio formalis ex natura rei fit per prædicata primi modi quæ inſunt rei in primo ſigno: diſtinctio autem realis fit per ea quæ inſunt pòſt. Maior probatur, Diſtinctio per aliqualiter intima eſt aliqualiter diſtinctio: diſtinctio per magis intima eſt maior diſtinctio: ergo diſtinctio per maximè intima eſt maxima diſtinctio. Si enim ſimpliciter ſequitur ad ſimpliciter & magis ad magis, maximum neceſſario ſequitur ad maximum,&c.

1. diſt. 2. q. 4.

In ſolutione .1. q. ibi propoſiti circa me.

Secundo.

Scot. 1. d. 8. q. 3. primu principale.

Secundò arguitur ſic, Perfectiones diuinæ, abſtractæ abſtractione præciſſima, ſunt formaliter infinitæ: Ergo ſunt idem formaliter ex natura rei. Antecedens eſt. Sco. in 1. ſentent. diſtinctio. 8. quæſtio. 3. in reſponſione ad argumentum principale. Conſequentia probatur, ſupponendo ſecundùm duplicem infinitatem (in reſponſione ad primum declaranda) dupliciter poſſe intelligi illud antecedens, ſcilicet de infinitatẽ infra propriam rationem, & de infinitate infra entis latitudinem: tunc ſic aut intelligis illud antecedens verificari de infinitate prima, & hoc non: quia nullum prius includit formaliter ſuum poſterius; perfectio autem diuina, puta ſapientia, eſt prior infinitate illa, quia modus eius intrinſecus eſt, &c. Aut intelligitur de ſecunda infinitate, & tunc ſequitur intentum, quia ſi ſapientia diuina præcisè & formaliter ſumpta eſt, ita infinita quo ad nullam entis perfectionem ſimpliciter & formaliter terminata, oportet quòd infra ſuæ rationis formalis ambitum omnem perfectionem ſimpliciter contineat, & quòd illam à ratione ſua perfectionem formaliter excludat: & conſequenter, quòd à nulla formaliter diſtinguatur ex natura ſua, ſtatim enim quòd ab aliis perfectionibus diſtingui ponitur, coarctata formaliter infra entis ponitur latitudinem, quoad oppoſitum antecedentis ſic intellecti, ponitur enim talem, & tantam entis perfectionem formaliter importare, ita quòd non omnem. Verbi gratia, ponitur quòd ſapientia formaliter ex natura ſua eam perfectionem

ctionem ponit, quam enti ſapientia addit, ita quòd non eam quam iuſtitia ſua bonitas entis addit, &c.

Tertiò ſic, Perfectiones diuinæ diſtinguũtur formalitate ex natura rei: ergo inter eas eſt relatio. Tenet conſequentia, quia diſtinctio illa cùm ſit relatio exiſtens in rerum natura neceſſe eſt quòd ſit realis, ſicut non quodlibet aliud exiſtens in rerum natura reale eſt, conſequens autem eſt contra Auicen. dicentem quòd eiuſdem ad ſeipſum non eſt relatio realis. *Tertiò.*

Quo ad quintum pro reſpõſione ad primum & deſtructionem Scoti fundamenti nota, quòd aliud eſſe infinitum contingit dupliciter. Vno modo ſecundùm propriam rationem, alio modo ſecundùm quod ens ſeu ſimpliciter. Illud eſt infinitum ſecundùm propriam rationem quod nullis ſuæ propriæ latitudinis clauditur terminis, licet ſit ad talem entis gradum definitum quod non omnem eſſendi perfectionem habeat. Illud verò eſt infinitum ſecũdùm quòd ens ſeu ſimpliciter, quod nullis infra totius entis latitudinem terminis limitatur, ſed omnem habet perfectionem eſſendi. Exemplũ in quãtitate molis. Quãtitas ſi daretur infinita, eſſet ſecundum quantitatis rationem infinita, eſſet enim infinita quantitas, non tamen eſſet ſecundùm eſſe infinita, eſſet nanque ens finitum & limitatum ad quantitatis genus. Similiter in quantitate virtutis, Albedo ſi eſſet infinita intenſiuè eſſet infinita ſecundùm propriam rationem, eſſet enim infinita albedo, non tamen eſſet infinitum ens, quia ad ſpeciem eſſet definita. Non parui autem refert qua quis infinitate dicat eſſe aliquid infinitum. Prima enim infinitas, cum attendatur penes ea, quæ infra rei illius latitudinem ſunt, rationem rei formalem in ea, qua inuenit formali limitatione relinquit, vt patet in exemplis datis. Secunda autem infinitas, quia attenditur penes ea, ad quæ totius entis latitudo ſe extendit, rem & eius rationem formalem illimitat, & eleuat ad hoc, vt ipſa omnis ſit perfectio in ente poſſibilis: & non magis ſit ipſa, quæcunque alia perfectio ſimpliciter, ac per hoc diſtinctionem & formalem limitationem, quia ab aliis formaliter ex natura rei abſolutè ſumpta diſtinguebatur, eam comitari non ſinit. *3. metap. ca. 10. no. optimè du plex infinita.*

Ad propoſitum ergo deſcendendo dico, quòd licèt ſapientiæ & non ſapiẽtiæ infinitæ prima infinitate ſit eadem omnino ratio formalis, tamen ſapientiæ infinitæ ſecunda infinitate eſt longè altior ratio formalis. Concludit enim in ſua ratione

formali omnem perfectionem ſimpliciter, & ſic cum in Deo ſint perfectiones omnes infinitate, oportet omnium vnam eſſe ſimplicem rationem formalem.

Optime ſoluuntur rationes Sco. Ad argumentum, ſub quacunque forma fiat reſpondeatur, attendēdo æquiuocationem infinitatis: quoniam vt dictum eſt infinitas prima eſt illa quæ non variat rationem formalem, & quæ attēditur penes gradus perfectionales propriæ latitudinis rei, non autem ſecunda. Vnde ſi perfectiones diuinæ non eſſent infinitæ niſi prima infinitate, argumētum concluderet: quia habent ſecundam ante omnem actum intellectus, ideo nihil concludit. Nec obſtat, quòd fortè infinitas prima cuiuſcunque perfectionis ſimpliciter inferat ſecundam. Sufficit enim quòd ratione diſtinguantur, vt aliquid ſecunda fiat, quod non prima. Similiter non obſtat, ſi quis perfectiones communiſſimas, puta eſſe bonitatem, & ſimiles, &c. vtranque infinitatem habere negaret: neſciens in eis imaginari primam: propterea quod propria latitudine careāt. Hoc enim magis noſtro fauet propoſito: quoniam ſi vtranque infinitatem habent, quod alibi diſcutiendum eſt, diſtinctione ſuprà dicta opus eſt. Si autem ſecundam tantum abſque diſtinctione aliqua negandum eſt eſſe, & eſſe infinitum habere omnino eandem rationem formalem: & ſic ruit totum Scoticum ædificium.

Ad ſecundum. Ad ſecundum loquendo de diſtinctione actuali quacunque negatur Minor. Et ad eius probationē dicitur negando omnia aſſumpta. Sufficit enim ad hoc, quòd aliqua diſtinguantur intellectione, vt intellectio eſt, & non natura diſtinctio rationis fundamentaliter inter naturam & intellectionem. Vnde quando dicitur, Quicquid diſtinguitur intellectione, vt omnino indiſtincta eſt à natura diſtinguitur, etiam à natura, diſtinguitur ly indiſtincta actualiter vel fundamentaliter. Et primo modo dic eſſe falſum, ſecundo modo verum: ſed tunc negato Minorem ſub ſumēdam, ſcilicet ſed intellectio & natura ſunt indiſtinctè fundamentaliter ante omnem actum intellectus: habent enim diſtinctionem rationis fundamentaliter, vt declarauimus.

Ad tertium. Ad tertiū negatur Minor licet enim Deus intueatur perfectiones ſuas ab æterno diſtinctas, non tamen ab æterno diſtinctas actualiter. Licet ponere diſtinctionem rationis actualiter, cauſari per actu intellectus diuini nō ſit à Philoſophia alienum.

Ad quartum. Ad quartum negatur conſequentia. Sufficit enim quòd obiecta intellectus & voluntatis prædiſtinguantur fundamentaliter:

taliter: nec eſt opus diſtinctione actuali pro tunc, ſicut nec intellectus & voluntas Dei pro tunc diſtinguuntur, niſi fundamentali diſtinctione rationis.

Ad quintum. Ad quintum negatur conſequentia, Synonymeitas enim cum ſit paſſio nominum, non attenditur penes identitatem rationis formalis rei ſecundum ſe, ſed penes identitatem conceptus formalis ſeu mentalis: voces enim ſunt notæ earum quæ ſunt in anima paſſionum: vnde cum veritas & bonitas Dei habeant diuerſos conceptus, in nobis non ſunt ſynonyma.

Ad probationem ergo dicitur, quòd licet ſignificent eandem rem formaliter ſecundũ ſe, & ſolum illam vt rem ſignificatam: tamen ſignificant etiã diſtinctè conceptus mẽtales, vt rationes ſignificandi, & hoc deſtruit Synonymeitatem, vt dictum eſt.

Ad ſextum. Ad ſextum dicitur, quòd ex parte rei ſufficit ad omnia illa diſtinctio rationis virtualiter ſeu fundamẽtaliter cum diſtinctione rationis actuali ex parte noſtri. Loquimur enim, vt concepimus. Formamus autem diſtinctiones conceptus, quorum vnus ex alio oritur, & de alio non prædicatur, & habet aliquam habitudinem, quam alius non habet. Et ideo demõſtrationes prędicationéſque formales & identitates facimus: negamúſque de Deo ſub vno conceptu quod affirmamus de ipſo ſub alio. Implent ergo libros doctores balbutiendo, vt poſſunt, excelſa Dei humano more reſonantes, ſimpliciſſimam illam rationem formalem, Omne quod in Deo eſt formaliter complectentem, non niſi particularibus conceptibus inſpicere, tradereque potentes. & non propter diſtinctionem, quæ ibi ſit ex natura rei. Æqualitas autem inter perfectiones diuinas ante omnem actum intellectus non eſt niſi fundamentalis non excelſus interſe, qui inter eas virtualiter tantum diſtinctas ſaluatur.

Ad ſeptimum. Ad ſeptimum dicitur, quòd quia ante omnem actum intellectus non inuenitur contradictio formaliter, ſed fundamentaliter tantum: quia alterum contradictorium eſt formaliter negatio, quæ non eſt niſi per opus intellectus: ideo ſufficit pro tunc inquiri diſtinctionem rationis fundamentaliter: quod concedimus: nec aliud exigitur, vt patet per ſe.

Ad octauum. Ad vltimum dicitur, quod emanationes diſtinguũtur & realiter & formaliter: & licet diſtinctionis formalis earum fundamentum ſit diſtinctio intellectus & voluntatis: non tamen diſtinctionis realis earum. Non enim ideo proceſſiones diuinæ diſtinguuntur realiter, quia altera eſt ab intellectu, altera à volun

De Trinitate.c.12.

voluntate: ſed quia habent realem oppoſitionem relatiuam (vt Boëtius tradit.) Falſum ergo aſſumitur, quòd ſcilicet diſtinctio perfectionum diuinarum fundet diſtinctionem realem emanationum diuinarũ. Ad fundandam autem diſtinctionẽ formalẽ inter eas ſufficit diſtinctio formalis fundamentalis inter intellectum & voluntatẽ: ſicut etiã ipſæ proceſſiones diuinæ non diſtinguantur formaliter ex natura rei, ſecluſa diſtinctione reali, ſed diſtinctione rationis virtualiter tantum ante omne opus intellectus ita quòd abſque reali oppoſitione relatiua non magis diſtinguuntur ex natura rei quàm intellectus & voluntas.

Alia ſolutio breuis & optima.

Poteſt autem breuius ad hoc & ſimilia argumẽta dici, quòd in diuinis eſt ante omnem actũ intellectus diſtinctio formalis non formaliter, ſed virtualiter, id eſt eminenter contenta hoc modo: quia quodlibet diuinum propria exequitur, ac ſi eſſet diſtinctum formaliter ab alio. Intellectus enim ita intelligit & non vult: & voluntas ita vult: & non intelligit: ac ſi eſſet diſtinctio formalis formaliter inter intellectum & voluntatem: & ſic de aliis. Fundatur autem talis modus habendi diſtinctionem formalem ſupra deitatis eminentem vnitatem formalem formaliter: & ſufficit ad omnia ſaluanda, quæ per diſtinctionem formaliter ſaluanda inducũtur: quia illi eminenter æquiualet.

Subſtantiarũ intellectualium eſſe diverſum eſt ab eſſentia: & nulla in eis eſt materia, & earũ eſſe finitum, eſſentia autẽ infinita eſt, in quo ordine tantũ vltima ſecũdum numerũ multiplicabilis eſt in cap. 5.

Secundo modo inuenitur eſſentia in ſubſtantiis creatis intellectualibus, in quibus eſt aliud eſſe, quàm eſſentia ipſorum, quamuis eſſentia ſit ſine materia, vnde eſſe earum non eſt abſolutum, ſed receptum: & ideo limitatum & finitum ad capacitatem naturæ recipientis. Sed natura vel quidditas earum eſt abſoluta nõ recepta in aliqua materia: & ideo dicitur in libro de cauſis, quòd intelligentiæ ſunt finitæ ſuperius, & infinitæ inferius. Sunt enim finitæ quantum ad eſſe ſuum, quod à ſuperiori recipiunt: non tamen finiuntur inferius, quia earum formæ non limitantur ad capacitatem alicuius materiæ recipientis eas: & in talibus ſubſtantiis non inuenitur multitudo indiuiduorum in vna ſpecie, vt dictum eſt, niſi in anima humana propter corpus, cui vnitur.

In hac ſecunda parte cap. huius de eſſentiis ſubſtantiarũ intellectualium creatarum, quæ in ſecundo ordine collocantur, quatuor propoſitiones colligit. Prima eſt, In ſubſtantiis intellectualibus creatis eſſe eſt aliud ab eſſentia. Secunda, In eis non inuenitur materia. Tertia, Eſſe earũ eſt finitum: eſſentia autem infinita: Quarta, Nulla earum multiplicabilis eſt numeraliter niſi vltima, anima ſcilicet humana. Prima & ſecunda (tanquam declaratis omiſſis) tertiam explanat ratione & authoritate.

Ad

Ad rationis autem euidentiam eſt notandum, quòd actus finitur per potentiam, in qua recipitur, & potentia finitur per actum, quem recipit, diuerſimodè tamen: quod enim eſt in potentia, non eſt determinatum, ſed determinabile per actum, ad quem eſt in potentia: cùm autem ipſum receperit ab eo, formaliter finitur. Similiter actus ſecundùm eſſentiam ſuam receptibilis eſt in hoc vel illo: & conſequenter determinabilis ad hoc vel illud ſubiectum. Cùm verò receptus eſt in hoc, iam non remanet in eo amplitudo & indefinitio ad hoc vel illud: eſt enim ad hoc determinatus. Eſt ergò duplex finitas, & duplex infinitas: altera ſcilicet ex parte actus, altera ex parte potentiæ. Sed infinitas ex parte potentiæ imperfectionem ſonat, cùm ſit per carentiam actus potentiam finientis. Infinitas autem actus perfectionem maximam dicit, cùm ſit per carentiam potentiæ actum finientis. In cuius ſignum formæ ſecundum rem non receptæ in aliquo longè perfectiores ſunt formis receptis, vt patet. Cùm ergo eſſe ſubſtantiarum intellectualium ſit receptũ in earum eſſentia; conſequens eſt quòd ſit finitum eo modo, quo actus finitur per potentiam, vnde & contractum & limitatum eſt ad genus ſui receptiui, naturę ſcilicet, cuius eſt. Quia verò eſſentia earum non eſt recepta in aliquo, cum ſit forma non recepta in materia, conſequens quoque eſt, quòd ſit infinita infinitate ſe tenente ex parte actus, non eſt enim determinata ad capacitatem alicuius materiæ ipſam recipientis, ſicut ſunt formæ rerum materialium.

Actus finit potentiam: potentia finit actũ.

His prælibatis formetur ratio ſic, Id, cuius eſſe eſt receptum forma autem irrecepta, habet eſſe finitum, eſſentiam autem infinitam, intelligentiæ ſunt huiuſmodi, ergo. Et nota quòd in ratione hac ſermo eſt ſemper tam de finitate, quàm de infinitate ſe tenente ex parte actus. Tali enim finitate eſſe intelligentiarum finitum eſt, & tali infinitate earum eſſentia eſt infinita. Si enim loqui volumus de finitate ſe tenente ex parte potẽtiæ, earum eſſentia finita inuenitur, eo quòd potentia in eis eſt terminata per actum eſſendi.

Probatur tertia propoſitio.

Confirmatur autem hoc authoritate libri de Cauſis, vbi dicitur, quòd intelligentiæ ſunt finitæ ſuperius & infinitæ inferius, quia eſſe earum, quod eſt ſupremum in eis, eſt receptum, eſſentia verò, quod infimum eſt, non eſt recepta, & quia eſſentia earum vt reſpicit id quod eſt ſupra ſe formaliter, ipſum ſcilicet actum eſſendi, & finita, recipiendo ipſum, vt autem

reſpicit

reſpicit id quod eſt infra ſe, materiam ſcilicet, eſt infinita, vtpotè non recepta in ipſa, &c.

Aduerte hoc ad multorum ſupradictorum intelligentiam, & vt, euites errorem eorum, qui horum fundamentum non intelligentes, dicunt, quòd eſſe ideo eſt infinitum ſimpliciter, vt ſuprà diximus, quia in nullo receptum eſt cum eſſentia, tā ſubſtantiarum immaterialium, quàm compoſitarum in nullo penitus recepta ſit: erit infinita ſimpliciter, quod eſt ridiculum: vnde ex irreptione infinitatem arguere, valde leue videtur.

Scito igitur poſitionem hanc fundari ſuper hac propoſitione, Omnis res ſecundùm ſuum ordinem receptibilis in alio, realiter irrecepta eſt infinita infinitate oppoſita finitati: quam res ſui ordinis recepta contrahit. Dixi, ſecundùm ſuum ordinem receptibilis in alio propter compoſita & materiam, quæ in tota ſua latitudine irreceptibilia ſunt. Dixi, eſt infinita infinitate oppoſita, &c. quia ſicut non quodlibet receptibile eſt in quolibet, ſed quilibet actus habet proprium receptiuum (vt T. c. 24. & 26. habetur in ſecundo de anima, text. Com. 24 & 26.) ita non ex qualibet receptione ſequitur quælibet finita: ſed determinata ex determinata, & per oppoſitum ex tali irreceptione talis infinitas oppoſita ſcilicet finitati: quam (ſi recepta eſſet) res illa contraheret. Verbi gratia, Albedo, cùm ſit receptibilis in ſubiecto, ſi ponatur irrecepta, erit infinita, non quacunque infinitate, ſed ea, quæ opponitur finitati, quam in ſubiecto habet. In propoſito ergo tam eſſe, quàm forma ſecundùm ſuum ordinem receptibilis rationem habet (neutri enim recipi repugnat) ſed in alio & alio receptiuo: receptiuum enim proprium ipſius eſſe, eſt quidditas ſeu ſuppoſitū, formæ verò eſt materia. Et ideo *Cap. 5. in 3. par. eiuſdem c. in princ. hac immediatè ſuprà.* ſicut alterius rationis eſt receptio formæ in materia à receptione eſſe in eſſentia, vt ſuprà oſtendimus: ita alterius rationis eſt finitas formæ per materiam à finitate eſſe per eſſentiam: licet conueniant in hoc, quòd vtraque eſt per modum, quo actus finitur per potentiam: & ſimiliter diuerſarum rationum oportet eſſe infinitatem, quam forma ſortitur ex hoc quod eſt irrecepta in materia: & infinitatem, quam eſſe ſortitur ex hoc, quod in quidditate nulla eſt receptum. Forma namque ex hoc, quòd recepta in materia infra ipſam clauditur, amplitudinem ſuam, qua ad hoc vel illud particulare eſt indefinita, amittit: & ideo ex hoc, quòd ſeparata à materia eſt, non aliter eſt infinita, niſi quia ad nullius materiæ capacitatem coarctata

eius

eius terminis caret. Eſſe autem, quia ex hoc, quòd recipitur in aliqua quidditate, ad illius genus & ſpeciem coarctatur: ſi irreceptum ponatur, ad nullum genus diffinitum erit: & conſequenter cuiuſlibet generis terminis carens ſimpliciter infinitum.

Habes ergo dubij ſolutioné ex hoc, quod non dicimus, omne irreceptum infinitum: ſed rem ſecũdùm ordinem receptibilem irreceptam: & ex hoc, quòd non dicimus, omnem rem ſecundum ſuum ordinem receptibilem irreceptã eſſe eodem modo infinitum, ſed diuerſimodè: ex primo enim patet, quod ſubſtantia compoſita nullam infinitaté ex ſua irreceptione habet: ex ſecundò vero, quod eſſentia intelligentiæ, quæ clauditur in ordine formæ cùm ſit pura forma ſeparata à materia, & non ſit ipſum eſſe, ex ſua irreceptione in materia eſt infinita: ſed non ſimpliciter, &c. & quòd eſſe diuinum, quòd ſub ipſius eſſe ordine concluditur ex ſua irreceptione in quidditate ſeu eſſentia eſt infinitum ſimpliciter. *Solutio dubij proximi.*

Habes & hinc vnde Scotiſtarum & Scoti, eorum iudicio, peccatum deprehendas in primo Sententiarum, diſtin. 2. quæſt. 3. vbi ab eis imponitur ſanct. Thom. ratio vltimò ibi inducta ad concludendam Dei infinitatem, quæ eſt talis. Forma finitur per materiam: ergo forma, quæ non eſt nata eſſe, in materia eſt infinita. Iam enim noſti qualem infinitatem ratio hìc concludat, & quòd infinitas Dei altiores negat terminos ſecundùm ſanctum Thomam.

Vnde aduertas triplex ibi peccatum. Primum eſt, quòd ratio prædicta ad concludendam infinitatem ſimpliciter aſſumpta à nobis dicitur: cùm apud nos non concludat niſi infinitatem ſecundùm quid.

Secundum eſt, quòd ratio prædicta ſecundùm fallaciam conſequentis Sophiſma aſſeritur, quia forma prius natura eſt finita in ſe, quàm finiatur per materiam; ſicut illud tertij Phyſicorum, corpus finitur ad aliud corpus: ergo ſi non eſt finitum ad aliud corpus, eſt infinitum. Manifeſtè enim patet error: quia cùm dicitur, Forma finitur per materiam, ly (per) denotat cauſam præciſam finitatis ſecundùm quid ſupradictæ: non enim forma ſecundùm ſe eſt tali modo finita: cùm ſecundùm ſe ſit indeterminata ad hanc vel illam materiam: & ideo bene ſequitur, ergo forma, quæ non eſt nata recedi in materia, eſt infinita ſecundùm quid. Si enim affirmatio eſt cauſa præciſa affirmationis negatio erit cauſa negatio- *T. c. 31.*

nis,

nis, non eſt autem talis proceſſus tertij Phyſicorum, quia corpus non finitur per aliud corpus cauſaliter & præciſè.

Tertium eſt, quod inficiari conatur aliud ſupradictum: ſcilicet quòd eſſentia intelligentiæ eſt finita ſuperius per ſuum eſſe. Contrà, inquit, eſſe eſt poſterius eſſentia, & accidens eius apud vos: ergo eſſentia intelligentiæ in primo ſigno naturæ videtur infinita intenſiuè, & conſequenter non finibilis per eſſe in ſecundo ſigno. *Vbi ſuprà.*

Ad hoc quidem dicitur, quod licet eſſe ſit poſterius eſſentia ordine generationis & accidens eius, id eſt, extra conceptum formalem: tamen eſſentia in illo priori eſt finita ſimpliciter, & per hoc quòd eſt receptiua ipſius eſſe, & non eſt ipſum ſuum eſſe, &c. ſicut enim per hoc, quod eſſentia eſt ipſum eſſe eſt infinita ſimpliciter (vt patet in Deo ex dictis) ita per hoc quod eſſentia non eſt ſuum eſſe, non eſt infinita ſimpliciter, iuxta maximam illam, Si affirmatio eſt cauſa affirmationis, &c. Quia ergo in omni priori eſſentia intelligentiæ eſt fundamentaliter receptibilis ipſius eſſe, & ab hoc abſtrahi non poteſt, licet non in omni priori habeat illud: ſequitur quòd ſit ſimpliciter finita per ſuum eſſe, id eſt per hoc non eſt ſuum eſſe, ſed illa actuabilis vel actuata eſt, &c. Sic enim intelligitur, cùm dicitur quòd eſſentia intelligentiæ finitur per ſuum eſſe. Quarta propoſitio quo ad primam partem ſuperius diſcuſſa relinquatur. Quò ad ſecundam verò, quòd ſcilicet anima intellectiua, quæ eſt vltima inter ſubſtantias intellectuales ſit multiplicata numeraliter, eget magna conſideratione. In textu autem aſſignatur pro cauſa huius vnio eius ad corpus: omnis enim forma ſic vnita corpori, quòd dat ei eſſe formaliter, neceſſariò multiplicatur ſecundum multiplicationem illius: alioquin plura corpora haberent idem eſſe numero: ab vna enim forma non prouenit niſi vnum numero eſſe ſubſtantiale, & meritò ex vnione ad corpus anima multiplicari numeraliter dicitur: quia diſtinctio numeraliter, cùm non ſit formalis, oportet quòd ſit ſecundum quantitatem (vt ſuprà declaratum fuit) ſecundùm quantitatem autem eſſe non poſſet talis diſtinctio in anima, ſi forma non eſſet rei quantæ (vt intelligentiæ oſtendunt.) Efficax ergo ratio ad concludendam pluralitatem numeralem animarum eſt coniunctio ipſius animæ ad corpus numeraliter multiplicatum.

1. Poſte. T. cõ. 30. *c. 5. q. 9.* *Probatur quarta.* *Ca 3. q. 5. & 5 q. 9.* *Anima humana.*

Et licet indiuiduatio eius ex corpore occaſionaliter dependeat, quan

quantum ad ſui inchoationem: quia non acquiritur ſibi eſſe indiuiduatum, niſi in corpore cuius eſt actus: non tamen oportet, vt deſtructo corpore, indiuiduatio pereat: quia cùm habeat eſſe abſolutum ex quo acquiſitum eſt ſibi eſſe indiuiduatum; ex hoc, quòd facta eſt forma huius corporis illud eſſe ſemper remanet indiuiduatum, & ideò dicit Auic. quòd indiuiduatio animarum & multiplicatio dependet ex corpore, quantum ad ſui principium, ſed non quantum ad ſui finem.

cùm ex occaſione multiplicetur ad corporis multiplicationem, permanet deſtructo corpore,

Hîc obiectio quædam contra quartam propoſitionem excluditur quæ talis eſt. Forma multiplicata ad multiplicationem corporis deſtructis corporibus, non remanet in ſua multitudine: anima humana eſt multiplicata ad multiplicationem corporis: ergo non poſſunt remanere multæ animæ humanæ deſtructis corporibus, &c. Proceſſus bonus, concluſio autem falſa eſt: ergo altera præmiſſarum, non Maior, vt probatur: ergo minor, quæ fuit quarta propoſitio. Maior probatur ex eo, quòd remota cauſa, remouetur effectus. Si ergo cauſa multitudinis animarum eſt ipſa multitudo corporum, remota multitudine corporum; remouebitur etiam multitudo animarum. Excluditur autem hic obiectio in litera, declarando formas dupliciter plurificari ad plurificationem corporum: ſcilicet cum dependentia à materia, & ſine dependentia ab illa: & primę quidem deſtruuntur deſtructis corporibus, ſecundæ verò remanent, eò quòd non niſi occaſionaliter eorum indiuiduatio à corporibus eſt: de harum autem numero eſt entis anima intellectiua.

Ad horum euidentiam nota primò, quòd idem eſt iudicium de eſſe & vnitate & multitudine rei, quò ad dependentiam & independentiam: ita ſcilicet, quòd cuius eſſe à materia non dependet, nec eius vnitas: nec multitudo à materia dependet. Cuius autem eſſe à materia dependet, tam vnitas, quàm pluralitas eius etiam ab illa dependens eſt, vnum enim & multa paſſiones ſunt.

Nota ſecundò, quòd formæ ſunt in triplici differentia. Quædam fiunt in materia & educuntur de potentia materiæ, vt formæ materiales. Quædam fiunt in materia, ſed non educuntur de potentia materiæ: vt anima intellectiua, quæ venit de foris. Quædā nec fiunt à materia, nec educuntur de potētia materię vt formæ ſeparatæ à materia, intelligentiæ ſcilicet. Non poteſt autem dari quartum genus earum, quæ educantur de potentia materiæ, & non fiunt in materia: quia implicat, vt de ſe patet.

2. de gen. animalium. cap. 3.

Et illæ quidem, quæ nec educuntur de potentia materiæ, nec fiunt in ea, omnino independentes & ſeparatæ ſunt à materia & immultiplicabiles numeraliter, vt ſuprà probatum fuit. Primæ verò & ſecundæ, quia conueniunt in hoc, quod fiunt in materia, habent & hoc commune, quod oportet vtraſque eſſe coaptatas & proportionatas ſuis receptiuis materiis, in quibus fiunt: proprios enim actus oportet in propriis fieri materiis vt dicitur 2. de Anima, tex. com. 24. & 26. Forma nanque leonis debet eſſe commenſurata corpori leonino, ita quod non equino: & huius leonis forma oportet quod ſit commenſurata huic corpori leonino, ita quod non illi, &c. Et ex hoc conſequenter conueniunt ita in hoc, quod vtraſque oportet ſimul multiplicari in propriis corporibus. Quæcunque enim oportet eſſe inuicem coaptata & proportionata ſimul recipiunt multitudinem & vnitatem, vt patet in diſcurrendo in ſingulis: ſemper enim multiplicationem formarum in vna ſpecie comitatur multiplicatio corporum in illamet ſpecie, & è conuerſo: aliter vel vna forma eſſet in diuerſis materiis: vel diuerſæ materiæ ſub vna forma, quorum vtrunque eſt impoſſibile. Ex eo verò quod primæ formæ educuntur de potentia materiæ, non & ſecundæ, differunt inter ſe in hoc quod primæ habent eſſe dependens à materia, ſicut à cauſa materiali earũ eſſe cauſante & ſuſtentante. Secundæ autem habent eſſe excedẽs totam materiæ capacitatẽ & independens ab ea, vtpotè non cauſatæ ex illa. Et ex hoc conſequenter differũt ſecundò, ꝙ primarũ tam vnitas, quàm multitudo à materia dependens eſt, ſicut & eſſe: & ideò ſicut deſtructis corporibus ipſæ deſtruuntur, ita vnitas & pluralitas earũ. Secundarum verò tam vnitas, quàm multitudo independens eſt à materia, ſicut & eſſe: & ideò ſicut deſtructis corporibus earum eſſe remanet, ita vnitas & pluralitas. Et hoc eſt, quod hic intendit S. Thom. dicens, diuiduationem animæ, id eſt vnitatem eius. Et ſimiliter intelligendum eſt de pluralitate occaſionaliter ex corpore dependere. Dependet enim hoc modo: quia fit in corpore, non autem ita, quòd educatur de potentia corporalis materiæ: & hoc eſt quod ſubdit, quia non acquirit illud in corpore: & rationem addit, quia cùm habeat eſſe abſolutum, id eſt, independens à corpore, corrupto corpore, abſque illo remanere poteſt: & ideò Auicen. dicit indiuiduationem animæ ex corpore in ſui initio dependere: non autem in fine, quia ſcilicet nõ fit niſi in corpore. Poteſt autem eſſe & de facto eſt poſt mortem

C. 5. q. 9. Conueniunt inter ſe. T. c. 24. & 29.

Differũt interſe.

Anima quomodo poſſit remanere abſq; corpore.

ſine corpore: & ſic ſoluta eſt obiectio facta: quia Maior eſt falſa de ſecundo ordine formarum, qualis eſt anima humana.

Ad probationem eius iam patet quid dicendum, quia corporum multiplicatio non eſt propriè cauſa, ſed occaſio, & non niſi in fieri multitudinis animarum, ceſſante autem cauſa in fieri, non ceſſat effectus quò ad eſſe.

QVÆSTIO XIII.

De indiuiduatione animæ intellectiuæ.

HIc circa indiuiduationem animæ intellectiuæ, per quod ſcilicet indiuiduetur dubitat. In hac quæſtione facienda ſunt tria, Primò recitabitur opinio Scoti. Secundò declarabitur opinio Sancti Thomę. Tertiò reſpondebitur argumẽtis in oppoſitũ. *De indiuiduatione animæ intellectiuæ, Scot. diſ. 2. 3. q. 7. in c. q. quol.b. q. 2. parum post princ.*

Quò ad primum Sco. in 2. ſent. diſt. 3. q. vlt. & in quolib. q. 2. ſequens poſitionem ſuam de hecceitatibus tenet animam, ſua propria hæcceitate, indiuiduari: arguitq; ſic contra S. Tho. eo primo, quo aliquid eſt in actu extra cauſam & intellectum, eo primo eſt hoc: ſed anima ſicut & quælibet entitas præcipuè abſoluta ſeipſa primò eſt in actu extra cauſam & intellectum: ergo anima ſeipſa prima eſt hæc. Maior probatur: quia vniuerſalitas ſiue eſſe nõ hoc nõ cõuenit rei niſi in intellectu. Minor patet ex eo, quod res ſeipſa primò recedit à non eſſe.

Prætérea, Omnis diſtinctio formalis ſeu non per materiã eſt ſpecificata: per te animæ intellectiuæ diſtinguũtur formaliter, ſeu non per materiam: ergo diſtinguuntur ſpecificè: concluſio eſt falſa ergo altera præmiſſa, non Minor: quia animæ intellectiuæ ſeparatæ carẽt materia: ergo Maior, quæ eſt fundamentũ poſitionis tuæ. *Prima ratio.* Quòd ſi dicas, quod animæ habent inclinationes ad diuerſa corpora, & per has diſtinguuntur: contrà, Anima prius natura eſt terminus creationis, qui vt talis formaliter eſt hoc, quã vniatur materię: ergo prius natura anima eſt hæc: quã vniatur materiæ: ergo anima indiuiduatur, & non per vnionem ad corpus. *Secũda ratio.* Antecedens probatur ſic. Prius eſt quod poteſt eſſe ſine alio & aliud non ſine illo; ex 5. Metap. tex. com. 16. de Anima, non ſolum ſecundum eſſentiam, ſed etiam ſecundum exiſtentiam poteſt eſſe ſine vnione ad materiam, non autẽ abſque hoc ſit terminus creationis & hic: ergo anima eſt prius natura terminus creationis & hæc quàm ſit in materia. *T. c. 16.*

Si dicatur, quòd anima non eſt hæc per actualem vnionem ſeu exiſtentiam in materia, ſed per aptitudinem eſſendi in illa: contrà. Hoc non euadit difficultatem, quia naturæ abſoluta eſt

prius natura ipſa ſua aptitudine; quia enim anima eſt hæc, ideò habet hãc aptitudinem ad hoc, & illi repugnat, &c. vt arguatur ſic, Quod conuenit vni, & repugnat alteri eiuſdem ſpeciei: non conuenit per ſe huic, ſecundum id: quod commune eſt iſtis, vel ſaltem præexigit eorum neceſſario diſtinctionẽ, ſcilicet huius ab illo; ſed hæc aptitudo conuenit huic animæ, & repugnat illi: ergo neceſſariò præexigit diſtinctionem huius ab illa: igitur nõ indiuiduatur aptitudinibus.

Confirmatur, Ratio aptitudinis, formaliter loquendo, nõ eſt ad ſe, nec eſt ratio entis in actu: ergo non poteſt eſſe indiuiduatiuum principium animæ, Antecedẽs probatur pro prima parte: quia ſi eſſet ad ſe, poſſet intelligi non ad aliud, vt ad terminum, quod eſt falſum. Pro ſecunda quoque parte probatur, quia quod neceſſariò exigit aliquid non exiſtens, ipſum eſt non exiſtens in actu: aptitudo autem eſt ad terminum non exiſtentem: ergo eius ratio non eſt ratio entis actu, Conſequentia patet, quia diſtinctio relatiua præſupponit diſtinctionem abſolutam; quia enim anima eſt hæc, ideò habet hanc aptitudinem, & nõ econtra, & quia hæc anima eſt ſingularis ſingularitate actuali ſiue in actu, non eſt hæc aptitudine ad hoc corpus. Hæc ſunt quæ iſti in hac re ſentiunt.

Nos autem Peripatetica fundamenta ſequentes, animam individuari commenſuratione ſubſtantiali ad hoc corpus dicimus, & hanc animam, & illam diſtingui commenſurationibus ſuis ad hoc & illud corpus: probationes autem huius ſuprà adductæ fuerunt, cùm deductum fuit diſtinctionem numeralem non niſi à quantitate originari poſſe. Vnde nunc ſufficiet declarare quomodo ſit hoc quod dicimus. Commenſuratio dupliciter ſumitur. Vno modo pro relatione cõmenſurationis, alio modo pro ipſa ſubſtantiali coaptatione rei, primo modo commenſuratio eſt res reſpectiua eſſentialiter, & in genere relationis, ſecundo modo eſt res abſoluta, & de prædicamento rei cõmenſuratæ, eſt enim idem eſſentialiter quod ipſa, ſed differens ab ipſa ſola ratione, & ſimiliter dico de inclinatione, aptitudine, coaptatione, ſigillatione, & ſimilibus, quæ ad exprimendum propoſitum aſſumuntur.

c.3 q.55. 599.

Quomodo commenſuratio indiuiduet animã intellectiuam.

Abſolutum quoque pro nunc ſumitur dupliciter. Vno modo à termino, & ſic dicimus ſubſtantiam, quantitatem & qualitatem eſſe entia abſoluta. Alio modo à receptiuo ſeu ſubiecto, & ſic nullum prædicamentorum accidentium eſt abſolutum:

ſunt

ſunt enim eſſentialiter receptibilia in ſubſtantia. Cùm ergo dicitur, quod animæ ſuis commenſurationibus indiuiduantur, intelligendum eſt commenſurationibus ſubſtantialibus, quæ ſunt res abſolutæ à terminis, & ſi non à receptiuis; & non commenſurationibus, quæ ſunt relationes, &c. Sicut nanque de eſſentia animæ in communi eſt, quod eſſentialiter ſit proportionata corpori philoſophico organico, quod in eius diffinitione 2. diſt. ar.
ponitur: ita de eſſentia animæ humanæ eſt, commenſurati corpori humano: eſt nanque ita perfectiua corporis humani, quod 1. com. 6.
non bouini: ſic quoque de eſſentia huius animæ eſt commenſuratio ad hoc corpus: & ſic commenſuratio ad corpus humanum non ſequitur animam iam humanam; ſed conſtituit ipſam humanam. Per hoc enim primò differt anima hominis ab anima bouis: quia illa eſt proprius actus corporis humani, iſta verò bouini. Conſtat autem, quod idem eſt eſſe actum proprium corporis humani, & eſſe ſubſtantialem ſubſtantialiter commenſuratam perfectionem eius. Ita ſubſtantialis commenſuratio huius animæ ad hoc corpus, nō ſequitur animā hanc; ſed cōſtituit ipſam hāc: eſt enim hæc anima ſubſtātialiter proprius actus huius corporis: vnde hæc anima ab illa primò differt: quia illa eſt proprius actus huius corporis, illa verò proprius actus alterius, 2. contra
& hoc eſt quod S. Th. in 2. contra Gen. cap. 18. tradit, & in quæ- Gen. c.
ſtionibus de Anima, & vbicunque de hac re loquitur. Eſt autem 81 q. 3. ad
côueniens ꝓpoſitio iſta principiis Ariſt. docet enim in 1. lib. de 15. 2. con-
partibus animaliū, quod propriæ differentiæ alicuius diuiſi de- tra Gen.
bēt eſſe per ſe diſtinguentes illud in eo quòd tale: verbi gra- c. 74. &
tia, propriæ differentiæ animalis non debent eſſe album & ni- 79. c. 3.
grum, quæ non diuidunt animal in eo, quòd animal. Stare enim de part.
identitas animalis, cum aliarum diuerſitate: nec debent eſſe na- animal.
uigatiuum & volatiuum: quia non diuerſificant hæc per ſe naturam ſenſitiuam: ſed debent eſſe tale ſenſitiuum vel tale. Animal enim in eo, quòd animal, cum ſenſitiuo conſtet, non diuerſificatur per ſe niſi per differentias ſentiendi. Vnde cum anima in eo quod talis eſſentialiter ſit actus corporis philoſophici propriis differentiis diuiditur per hoc, quod actus talis corporis vel talis: & iterum actus talis corporis, putà humani propriis differentiis diuiditur (materialibus tamen) per hoc quod eſt huius corporis vel illius. Indiuiduantur ergo ipſæ animæ commenſurationibus ſubſtantialibus non abſolutis à receptiuis ſicut & ipſæ animæ eſſentialiter ſunt non abſolutæ à

perfectibilibus corporibus earum receptiuis. Et non conſiderare hoc, eſt cauſa erroris eorum, qui de omnibus volunt eodem modo iudicare (vt ſunt Scotiſtæ) quibus dum non conſiderant proprias rerum naturas, & res ſuis conceptibus adæquare volunt accidit vt de omnium indiuiduatione eandem proferant ſententiam, & in eorum numero ſint, de quibus dicitur ſecundò Cæli tex. com. 80. quòd quærunt, vſquequo non habeant contra dicere ſibiipſis.

His viſis ad ſolutionem argumentorum procedendum eſt.

Ad primum. Ad primum dicitur, quòd falſa eſt Maior, licet enim qualibet res poſita extra intellectum & cauſam ſit hæc, non tamen eodem primo eſt, & hæc. Eſt enim ipſo eſſe primo; Hæc autem hæc eheitate primo: multa enim inſeparabiliter ſeſe comitantur, quæ nõ eodem principio habentur primo: ſicut quodlibet ens aliud à Deo extra intellectum, & cauſam eſt, & eſt dependens, non tamen eodem primo eſt & depẽdet. Minor quoq; eſt falſa: res enim non ſeipſa primo, ſed per exiſtentiam actualem diſtin- *c. 5. p. 4.* ctã realiter à ſe extra nihil ponitur, vt ſuprà declaratum fuit, &c.

Ad ſecundum. Ad ſecundum negatur Minor. Duæ enim animæ humanæ ſeparatæ non diſtinguuntur formaliter, ſeu per materiam, licet ſint puræ formæ à materia abſtractæ. Aliud enim eſt dicere, omnis diſtinctio formalis eſt ſpecifica: aliud, omnis diſtinctio formarum. *Diſtinct. formaliter quæ ſit.* Diſtinctio enim formalis, cum ſit illa, quæ ex principiis diffinitiuis conſtat, ſpecifica eſt. Quæcunque enim habẽt diuerſas diffinitiones ſpecie differunt, cum ſaltem differentias vltimas habeant non eaſdem, quarum diuerſitas ſufficit ad diuerſitatem ſpecificam: ſed talis non eſt inter animam Sortis & Platonis, habent ſiquidem eãdem diffinitionem. *Diſtinct. formarũ quæ ſit.* Diſtinctio autem formarum cum ſit, vndecunque inter formas diuiſio accidat in duabus animabus ſeparat, id eſt, inuenitur ex hoc quod diuerſis corporibus coaptatæ ſunt. Vnde non eſt ſimilis ratio de eis, & de aliis ſubſtantiis ſeparatis, quæ corporibus vnibiles nõ ſunt. Et ſic reſponſio ibi data eſt bona, ſi ſane intelligatur modo ſcilicet expoſito, quòd animæ inclinationibus ſubſtantialibus ad diuerſa diſtinguuntur.

Ad id quod primò obiicitur, contradicitur quòd non concludit intentum: Concluditur enim, ergo anima prius natura eſt hæc quàm habeat actualem vnionem ad corpus: cũ debeat concludere, ergo anima prius natura eſt hæc quàm ſit coaptata, ſeu inclinata ad hoc corpus. Non enim dicimus animam

indi

indiuiduari formaliter per actualem vnionem ad corpus, ſed per coaptationem ſubſtantialem ad hoc corpus, quam prius natura debere animæ quàm ipſam actualem vnione, patet ex eo quòd omnia hic per ſe terminat creationem, & non anima hoc exiſtens: ex eo, quòd ineſſe præſupponit eſſe: eſſe autem particulari tam immediatior eſt, quàm ineſſe. Vnde reſponſio ibi recitata eſt bona, cum grano tamen ſalis. Dicimus enim animas indiuiduari per aptitudinem ſubſtantialem, ſeu commenſurationem formaliter: per vnionem verò actualem ad corpus conditionaliter, id eſt tanquam per conditionem, ſine qua non: & quia prius natura ineſt rei ratio formalis quàm conditio, ſine qua non, ideo, &c.

Ad argumentum contra hoc patet reſponſio ex dictis. Aſſumit enim hoc falſum, ſcilicet, ꝙ natura huius animæ ſit prior aptitudine ſua ſubſtantiali. Vnde Maior argumenti ibi formati pro ſecunda parte diſiunctiuæ eſt falſa, ſcilicet, quod quodlibet conueniens vni & repugnans alteri eiuſdem ſpeciei præexigit diſtinctionem ipſorum. Stat enim quòd non præexigit, ſed faciat diſtinctionem ipſorum, ſicut quod conuenit vni ſpeciei, & repugnat alteri eiuſdem generis, non opus eſt; quòd præexigat illarum ſpecierum diſtinctionem: ſed ſtat quòd faciat earum diſtinctionem. Verbi gratia, Rationale conuenit homini, & repugnat leoni, & irrationale conuenit leoni, & repugnat homini, & tam ens rationale, & irrationale non præexigunt diſtinctionem hominis & leonis, ſed faciunt. Vnde ſubſumas ſub illa Maiore, Sed hecceitas animæ Sortis conuenit ſibi & repugnat animæ Platonis: ergo hecceitas ſupponunt ipſas diſtinctas: & ſic ſuadebis Sco. vim argumenti ſui, &c.

Ad confirmationem, cùm dicitur. Ratio aptitudinis non eſt ad ſe dico, quòd ratio aptitudinis ſubſtantialis, de qua loquimur, eſt ad aliud, ſed non vt ad terminum, ſed vt receptiuum. Probatio autem contra hoc nihil facit: cõcedo enim, quòd poteſt intelligi non ad aliud, vt ad terminum: non autem non ad aliud vt receptiuum, ſicut quantitas & qualitas abſolui ſunt à termino, & non à ſubiecto.

Ad id quod ſecundo loco in antecedente ponitur, ſcilicet, quòd ratio aptitudinis non eſt ratio entis in actu, dico primò, quod falſum eſt: Aptitudo enim ad ridendum, ſcilicet riſibilitas habet rationem entis in actu primo, licet potentiam ad actum ſecundum. Probationis verò, vtraque propoſitio

eſt falſa. Maior quidem ſcilicet, quòd neceſſariò exigit aliquid non exiſtens, ipſum eſt non exiſtens in actu. Quælibet enim potentia, actiua in actu primo tantùm exigit operationem ſuã non exiſtere: & tamen ipſa eſt exiſtens in actu. Minor verò, quia aptitudo ſubſtantialis animæ ad corpus non excludit corpus, ſed compoſitio ex contrarijs eſt; quæ facit aptitudinem animæ eſſe abſque actuali vnione.

Dico ſecundò, quòd æquiuocamus de aptitudine. Aptitudo enim iſta, quam in anima intelligimus, non eſt niſi commenſuratio, ſeu ſubſtantialis ſigillatio ipſius animæ ad hoc corpus: quam conſtat eſſe in actu, & dum eſt corpori vnita, & dum eſt ſeparata ab eo, ſicut in exemplo ſuprà poſito de cera liquet. Argumentum autem procedit, ac ſi aptitudo iſta eſſet quid potentiale expectans aliquid quod reducat ipſam in actu, &c. Ad conſequentiam patet quid dicendum ſit, quia non eſt talis diſtinctio relatiua, ſed abſoluta relatiuè ad receptum, &c.

Intelligẽtia, ſunt in prædicamento, quãquam illarum differentia lateãt

Et quia in iſtis ſubſtantiis quidditas non eſt idem quod eſſe, ideo ſunt ordinabiles in prædicamento, & propter hoc inuenitur in eis genus, ſpecies, & differentia, quamuis earum differentiæ propriè nobis occultæ ſint. In rebus enim ſenſibilibus etiam ipſæ differentiæ eſſentiales nobis ignotæ ſunt: vnde ſignificantur per differentias accidentales, quæ ex eſſentialibus oriuntur: ſicut cauſa ſignificatur per ſuum effectum ſicut bipes ponitur differentia hominis. Accidentia autem propria ſubſtantiarum immaterialium nobis ignota ſunt: vnde differentiæ earum nec per ſe nec per accidentales differentias nobis ſignificari poſſunt.

In hac tertia parte capituli huius declaratur S. Tho. quomodo quidditates ſubſtantiarum ſeparatarũ ſe habeant ad intentiones logicas, ſ. genus, ſpeciem, & differentiam, &c. quatuor notatis ſe abſoluit excludendo poſt duas obiectiones. Proponit ergo primò cõcluſionem talem: Intelligentiæ ſunt in prædicamento: probátque eam ſic. Omne id, in quo differt ab eſſentia, eſt in prædicamento, intelligẽtiæ ſunt huiuſmodi: ergo, &c. Minor ſuprà probata eſt, Maior verò probari poteſt ſic, Omne habẽs eſſe limitatum, eſt in genere: ſi enim limitatũ eſſe habet, ad aliquod genus definitũ eſt. Quod enim ad nullum genus definitum eſt, ac per ſe ſubſiſtit, vnde aut quomodo eſſe limitatum habet: omne autem ens, in quo eſſe diſtinguitur à ſua eſſentia, habet eſſe limitatum, vt ſuprà declaratum fuit: ergo omne tale eſt in prædicamento. Ex quo corolariè concluditur, quod habent genus, ſpeciem, & differentiam, Addit autem, quamuis

c. 5. par. 3. in prin.

Hoc eo. c. parte 2. in princ.

occul

occultæ ſint nobis earum differentiæ:& vt reſponderet dubitationi qua quis dicere poſſet, Quomodò ſcis in eis eſſe differentias, ſi illa ignoramus? ſtat enim ſcire de eis quæſtionem an eſt, & ignorare quæſtionem quid eſt: nouimus inquam differentiã eſſe in aliis, ſed quæ ſint illæ, latet: latent autem intelligentiarũ differentiæ ſecundũ ſe: quia cõmune eſt omnibus ſubſtãtiis habere occultas differẽtias proprias ſecũdũ ſe:& in hoc cõueniũt cum ſubſtantiis inferioribus: latẽt ſecundum accidentales proprietates, quæ ſunt earum paſſiones, quia excedunt facultatem naturalẽ intellectus humani, qui ſe habet ad manifeſtiſſima in natura: ſicut oculus noctuæ ad lumen Solis, & in hoc differũt à ſenſibilibus ſubſtantiis, quarum propriæ differentiæ nominibus ſuarum proprietatum ſignificantur: ſicut cauſæ nominibus ſuorum effectuum: vnde omnino immanifeſtæ ſunt nobis intelligentiarum differentiæ quò ad quid ſunt,&c. *2. Meta. tex. c. 1.*

QVÆSTIO XIIII.

Num intelligentiæ ſint à nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac vita.

Circa hanc particulam dubitatur, an intelligentiæ ſint à nobis quidditatiuè cognoſcibiles in hac vita,&c.

In hac q. ſeptem agenda ſunt: primò declarabo titulum & intentionem quæſtionis: ſecũdò adducetur opinio Auerrois: tertiò impugnabitur: quartò reſpondebitur ſuis rationibus: quintò declarabitur opinio S. Tho. ſextò adducẽtur rationes Ioan. de Gandauo contra S. Tho. ſeptimo eis ſatisfiet,&c.

Quò ad primum nota; quòd aliud eſt cognoſcere quidditatem, ſeu cognitio quidditatis & aliud eſt cognitio quidditatiua, ſed cognoſcere quidditatiue. Cognoſcit enim leonis quidditatẽ quicũque nouit aliquod eius prædicatũ eſſentiale. Cognoſcit autẽ quidditatiuè non niſi ille, qui omnia prædicata quidditatiua vſque ad vltimam differentiam nouit,&c. Cùm autem cognoſcamus intelligentias eſſe ſubſtantias, & eſſe intellectuales, &c. liquet, quod earũ quidditates cognoſcimus: vnde hoc in dubium non vertitur, ſed quæſtio eſt, an quidditatiuè cognoſcere eas poſſimus, vt penetremus, ſcilicet vſque ad vltimas earum differentias:& licet hæc quæſtio habeat opiniones plurimas, vt patet tertio de anima, com. 36. quia tamen non niſi cum Scotiſtis & Auerroiſtis hic agitur, & Sco. opinio in concluſione non diſcrepat, vt patet in primo ſenten. diſtinct. 3. cum ſolo nobis diſceptandum eſt. Auer. Hæc de primo. *Differt cognitio quidditatiua à cognitione quidditatiua.*

Quò ad ſecundum Auer. in 3. de Anima, comm. 36. ſuppoſita

Puta Alexandri Alpharabij, Auer. pace & the. Scot. pri. d. 3 q. 3. in solutione dubij ibidem moti in c. q. circa medium.

ſictione ſua in com. 5. opinatur, quòd intellectus poſſibilis, vt appropriatus nobis adeptis omnibus intellectis ſpeculatiuis, ac per hoc continuatus intellectui agenti vt formæ per illum intelliget ſubſtantias ſeparatas: & conſequenter nos, quibus per hoc fiet intellectus agens forma: ſicut modo eſt intellectus poſſibilis: ita quòd ſicut modo per intellectum poſſibilem intelligimus materialia, ita tunc per intellectum agentem intelligimus ſubſtantias ſeparatas.

Probat autem rationem ſuam duabus rationibus. Prima ratio fundatur ſupra duas propoſitiones. Quarum prima eſt. Intellectus, & prima intellecta ſpeculatiua ſe habent ſicut forma & materia. Probatur illa ſic, Illa, quorum eſt vna met operatio, ita quòd operatio vnius communicetur alteri, ſe habent, ſicut agens & inſtrumentum, vel ſicut forma & materia: ſed intellectus agentis, & primorum intellectorum ſpeculatiuorum eſt vna met operatio: ita quòd operatio intellectus agentis, ſcilicet facere intellecta in actu, communicatur primis intellectis ſpeculatiuis, ergo intellectus agens, & prima intellecta ſpeculatiua ſe habent ſicut agens & inſtrumentum, vel ſicut forma & materia. Patet Minor, quia intellectus in habitu, poteſt non ſolum intelligere, ſed facere concluſiones intellectiuas in potentia intellectas in actu, vtrunque enim experimur in noſtra eſſe poteſtate, ſcilicet intelligere, & facere concluſiones actu intellectas mediantibus primis intellectis: quæ ſolo lumine intellectus agentis ſiunt intellecta in actu. In Maiore verò notanter dicitur (ita quòd propria operatio vnius communicetur alteri) quia plures trahentes nauem, ad eandem operationem concurrunt, non tamen ſicut materia & forma, nec ſicut agens & inſtrumentum. Propterea quia alter alterius propriam operationem non ſortitur. Clarum eſt autem, quòd communicans operationem ſuam alteri concurrendo ad idem ſe habet ad illud, ſicut agens principale ad inſtrumentum, quemadmodum carpentarius ſedis factionem ſerræ communicat: vel ſicut forma ad materiam, ſicut calor calefactionem aquæ calidæ communicat. Et licet vtraque pars diſiuncti concluſi ſit vera, quia tamen prima pars manifeſtior eſt, & minus ad propoſitum, ideo Commentator ſecundam partem declarat, ſcilicet, quòd prima intellecta ſpeculatiua, & intellectus agens ſe habeant, vt materia & forma: & hoc facit declarando, quòd intellectus agens: & non ſolùm prima, ſed anima intellecta ſpeculatiua

culatiua ſe habent ſicut forma & materia. Manifeſtat autem hoc ſic, Quandocunque eſt aliquod receptiuum aliquorum duorum ordinum inter ſe habentium, id quod eſt perfectius & formalius, eſt ſicut forma: id verò quod eſt imperfectius, & minus formale, habet rationem materiæ: ſed intellectus poſſibilis eſt receptiuus intellectorum ſpeculatiuorum, & intellectus agentis ordinem inter ſe habentium: ita quòd intellectus agens eſt perfectior & formalior intellectis ſpeculatiuis: ergo intellectus agens & intellecta ſpeculatiua ſe habent ſicut forma & materia. Dicitur autem in Maiori, ordinem inter ſe habentium quia aliter propoſitio non eſſet vera, ſicut patet de albedine & dulcedine lactis: quarum neutra eſt alterius forma. Cum enim ordinata ſunt neceſſariò, verifica propoſitio, vt patet, cùm aer recipit colorem & lumen. Minor patet ex eo, quod intellectum recipitur in intelligente. Intellectus autem poſſibilis intelligit, & intellectum agentem & intellecta ſpeculatiua, &c. & ſic patet prima propoſitio.

Secunda propoſitio eſt. Intellectus poſſibilis & appropriatus nobis, quandoque recipit intellecta ſpeculatiua & intellectum agentem in potentia tantum: quandoque partim in actu, & partim in potentia, quádoque totaliter in actu. Iſta propoſitio quo ad intellecta ſpeculatiua eſt clariſſima: intellectus nanque infantis eſt in pura potentia, ſicut tabula raſa, in qua nihil eſt depictum. Poſtmodum verò recipit primorum principiorum notitiam: deinde multarum concluſionum ſucceſſiuè acquirit notitiam: & ſic ſecundum aliquid eſt in actu, puta ſecundum principia: & ſecundum aliquid in potentia, puta ſecundum concluſiones, & poſtremò acquiſitis omnibus concluſionibus & totaliter, & ſecundum omnia in actu tam principia, quàm concluſiones. His ſi coniunxeris primam propoſitionem, illuceſcet tibi hæc ſecunda propoſitio, quò ad ſecundam partem. Si enim intellectus agens eſt forma intellectorum ſpeculatiuorum, eadé erit proportio coniunctionis ad intellectum agentem, quæ eſt inter intellectum poſſibilem, & intellecta ſpeculatiua quò ad hoc quod ſit totaliter vni, totaliter & reliquo coniūctus: etſi partialiter vni, partialiter & reliquo coniunctus erit.

Secunda propoſitio Auer. ibi dein circa parū ante finem.

His præmiſſis formatur prima Auer. ratio ſic, Omne quod mouetur ad acquiſitionem alicuius, vt formæ, illa perfectè acquiſita poteſt operari operatione propria illius formæ, ſed intellectus poſſibilis vt appropriatus nobis, mouetur ad acquiſi

Formatur prima ratio Auer.

quiſitionem intellectus agentis, vt formæ: ergo illo acquiſito; poteſt operari operatione propria illius. Sed operatio propria intellectus agentis eſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè: ergo intellectus poſſibilis poterit per illum intelligere ſubſtantias ſeparatas: & cum intellectus poſſibilis operatio noua nos denominet, conſequenter nos per intellectum agentem intelligimus ſubſtantias ſeparatas, &c. Maior patet exemplariter, cum aqua mouetur à forma caloris; acquiſito illo poteſt calefacere, & ſimiliter apparet in omnibus. Minor verò probatur dupliciter. Primò ex duabus propoſitionibus præmiſſis ſic; Quandocunque aliquid mouetur ad aliqua duo recipienda ordinata inter ſe; ad id quod eſt formalis & perfectius mouetur, vt ad formam ex prima propoſitione: ſed intellectus poſſibilis mouetur ad intellecta ſpeculatiua, & intellectum agentem: quia quandoque eſt in pura potentia, quandoque partim in actu, & partim in potentia; ex ſecunda propoſitione ordinem inter ſe habentia: quia mediantibus intellectis ſpeculatiuis recipitur intellectus agens: & intellectus agens eſt formalior & perfectior: ergo intellectus poſſibilis mouetur ad acquirendum intellectum agentem vt formam. Secundò probatur illa Minor ſic; intellectus poſſibilis mouetur ad acquiſitionem intellectus agentis vt finis: ergo vt formæ. Antecedens patet ex eo, quòd ipſe intellectus agens eſt efficiens illius motus, quo mouetur intellectus poſſibilis ad ipſum: in ſeparatis enim à materia idē eſt efficiens & finis motus vt Com. 36. 12. Meta. habetur. Conſequentia verò patet ex ſecundo Phyſi. tex. com. 70. vbi dicitur; quòd finis, motus & forma idem ſunt, & hanc probationem tangit Auer. 12. Metaphyſi. in fine commen. 38.

Com. 36.
T. c. 70.
Com. 38.
2. rō. prin. ibidē circa tex.
Com. 13. cōtra ge. cap. 45. poſt medium 1. q. 88. ar. 1. ad 1. q. 37. poſt medium.

Secunda ratio Auer. ponitur ſecundo Metaph. com. 1. Si intelligētiæ non eſſent à nobis cognoſcibiles, natura otioſè egiſſet conſequens eſt falſum. Conſequentia probatur: quia feciſſet id quod eſt in ſe naturaliter intellectum: non intellectum ab alio, ſicut ſi feciſſet ſolem non comprehenſum ab aliquo viſu. Et quoniam hæc conſequentia cum ſua probatione deriſibilis à S. Thom. iudicatur, propterea quòd fruſtra eſt quod non poteſt conſequi finem ſuum: & intelligentiarum finis non eſt intelligi à nobis: dato enim quòd intelligi eſſet finis earum, ſufficit earum intelligibilitati, vt à ſeipſis intelligantur: non enim ſequitur, ab intellectu humano non intelliguntur, ergo à nullo: ſicut non valet, Sol non videtur à noctua, ergo à nullo viſu:

Ideir

Idelreo Ioan. de Gandauo in 3. de anima, dupliciter probat illã conſequentiam. Primò dicens, quòd Commentator non ſuppoſuit, quòd finis ſubſtantiarum ſeparatarum ſit intelligi à nobis: ſed ſupponitur quòd intelligentiæ ex ſe ſint intelligibiles ab intellectu noſtro, cùm contineantur ſub eius obiecto primo, ſcilicet ente: & tunc bene ſequitur, intelligentiæ ſunt ex ſe naturaliter nobis cognoſcibiles, ergo intellectus noſter naturaliter natus eſt eas intelligere. Naturaliter enim actiuo quale eſt intellectus, aliter potentia actiua eſſet fruſtra in natura. Secundò deducitur ab eodẽ illa conſequentia: quia etſi intelligentiarum finis primarius non ſit intelligi ab intellectu noſtro eſt tamẽ earum finis ſecundarius. Agunt enim prima intẽtione propter ſe: ſecundariò autem propter alia: vt dicitur ſecundo cæli, Comm. 21. [Com. 21.] & ideo ſequitur quòd intelligentiæ ſaltem quo ad finem ſecundarium eſſent fruſtra: & ſic natura feciſſet aliquid otioſe. Propterea, inquit, conſequentia Com. eſt vna propoſitionibus per ſe notis: & nõ eſt deriſibilis. Poteſt adhuc tertiò deduci illa conſequentia ex dictis Com. 3. de anima, Comm. 36. vbi examinans rationem Themiſtij, [Com. 36.] dicit quòd ſi intellectus noſter eſt immaterialis, conſequentia iſta tenet, intellectus noſter intelligit res ſenſibiles factas immateriales, ergo intelligit res ſecundum ſe immateriales. Et fundatur hoc dictũ ſuper verbũ Ariſt. tertio de anima, text. Com. 7. dicentis, quòd intellectus excellenti intelligibili apprehenſo vigoratur ad altius intelligendũ: [ante me- co. 3. ſi. &. 4. in prin. T. c. 7.] Ex quibus habetur in propoſito, quod immaterialitas eſt ſufficiens cauſa virtuti cognoſcitiuæ, quòd intelligere poſſit ſubſtãtias ſeparatas. Vnde ſic probatur conſequentia, Intelligentiæ non ſunt ab intellectu noſtro cognoſcibiles, ergo à nullo alio ſunt cognoſcibiles, ergo fruſtra ſunt cognoſcibiles: ſicut Sol fruſtra eſſet viſibilis, ſi à nullo poſſet videri. Prima conſequentia tenet ex eo quòd ſi immaterialitas non dat intellectui noſtro illas intelligere, nulli hoc dabit: quia iam declaratum eſt immaterialitatem eſſe ſufficiẽtem cauſam huius, ſicut quia ſenſitiuum eſt ſufficiens cauſa ſenſus tactus, ſi poſitum in vna ſpecie animalis non daret tactum, nulli alij hoc daret. Secunda cõſequentia clara eſt exemplo. Quilibet ergo intellectus poteſt ſubſtantias ſeparatas cognoſcere ex ſua immaterialitate, plus tamen & minus ſecundum quòd plus & minus perfectionis habeant. Hæc de ſecundo.

Quòd cõtinuatio intellectus agẽtis nõ perducat intellectum poßibilẽ ad cognitionem quid ditatiuã ſubſtantiarũ immaterialiũ.

Poſitio quod ĩtellectus poßibilis intelligẽret quidditatiuè ſubſtãtias ſeparatas per intellectũ agẽtẽ ſibi copulatum: adhuc nos non intelligeremus ipſas cõ. 18. circa medium. com. 30. in princ. & circa medium.

Quò ad tertium arguitur contra hanc opinionem dupliciter. Et primò probatur, quod talis continuatio poſita non perducat intellectum poſſibilem, vt nobis appropriatum ad intelligẽdas ſubſtantias ſeparatas: id quod cõtinuatur intellectui agenti non niſi vt formæ intellectorum ſpeculatiuorum non poteſt per illum intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè, ſed intellectus poſſibilis, vt appropriatus nobis continuatur intellectui agenti non niſi vt formæ intellectorum ſpeculatiuorum: ergo intellectus poſſibilis vt appropriatus nobis per talem cõtinuationem non poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiuè. Maior probatur, ſupponendo, quòd intellectus agens habet proportiones diuerſorum ordinum ad ſuperiora & inferiora, ſubſtãtias immateriales ſcilicet, & intellecta ſpeculatiua. Ad ſuperiora enim comparatur vt contẽplatiuus, & non vt eorum forma, ad inferiora verò, vt factiuus & forma. Hoc ſtante patet viſui maioris. Quandocunque enim aliquod vnum habet diuerſi ordinis proportionem ad diuerſa, id quod continuatur ei, ſecundum quòd habet proportionẽ ad inferiora, ex hoc nõ continuatur ſecundũ quod habet proportionem ad ſuperiora. Committitur enim manifeſtè fallacia accidentis, ex vno aliud concludendo. Id ergo quod cõtinuatur intellectui agẽti vt formæ intellectorum ſpeculatiuorum, non ex hoc continuatur ei, vt contemplatiuo ſubſtantiarũ immaterialium. Minor verò ex Commentatoris dictis habetur, nullum alium modũ ponentis in propoſito, quo continetur poſſibilis cum agente, niſi per intellecta ſpeculatiua: vnde dicit, quòd cum eſt in pura potẽtia ad intellecta ſpeculatiua, eſt & in pura potentia ad intellectum agẽtem: cùm verò partim eſt in actu, & partim in potentia reſpectu illorum, eſt etiam ſicut reſpectu iſtius: & cùm fuerit totaliter in actu ſecundum intellecta ſpeculatiua, erit totaliter copulatus intellectui agenti.

Secũdò probatur, quòd poſito, quòd talis cõtinuatio ad hoc perduceret intellectum poſſibilẽ, nunquã tamẽ nos ad hoc perducere poteſt: & arguo ſic. Id quod continuatur intellectui agẽti, non niſi vt coloratum lumini, & intellectui poſſibili non niſi ſicut coloratum viſui; non poteſt denominari operans propria operatione luminis: vt viſus ſeu intellectus agentis, aut poſſibilis: ſed hoc phantaſians habet huiuſmodi continuationem cum his intellectibus: ergo non poteſt denominari faciens intellecta, & intelligens ſubſtãtias immateriales, quæ ſunt operationes

tiones intellectus agentis,nec intelligens res ſenſibiles,quę eſt operatio intellectus poſſibilis.Minor eſt nota ex terminis.non enim poteſt verè dici,quòd coloratū illuminet,aut videat.Minor autem patet ex tertio de anima,tex.com.18.& 30. Nec obſtat aliquo modo ſimilitudini datæ,quòd homo proprio actu cogitatiuæ ſpiritualizat phantaſmata Coloratū verò non ſpiritualizat colores.Quoniā ſi fingamus coloratum in ſeipſo nō poſſe obiici oculo,neque lumini,ſed ſpiritualizatum tantùm in ſpeculo,quòd propria operatio ſpeciē in ſe colorati ſpiritualizaret,ſimilitudo curreret quatuor pedibus:& tamen tale ſpeculum obiectum lumini & viſui non verè poſſet denominari illuminans,neq; videns:& hæc ratio apparet mihi demonſtratiua: & aliàs,ſi Deus cōceſſerit nobis vitam,eius efficaciam plenius oſtendemus,Hæc de tertio.

Cōſidera virtutem huius rationis & videbis quantum valet cōtra errorē Auer. ſoluuntur ratio.

Quò ad quartum: Ad primam rationum Auerrois, dicitur ꝙ Maior eſt vniuerſaliter falſa,ſi teneatur,vt teneri debet ad hoc quòd intentum concludat.Debet enim vniuerſaliter teneri, nedum ſubiectum,ſed etiam prædicatū hoc modo: Omne quod mouetur ad acquirendū aliquā formam,illa perfectè acquiſita poteſt operari omni operatione propria illius formæ aliter nō concluderet:patet autem hanc eſſe falſam,ex eo quòd ſufficit, quod id quod acquiſiuit aliquā formam,participet aliquā operationem illius formæ:illam ſcilicet,quæ cōuenit formæ ſecundum id,quod recipit receptiuum:& ratio huius eſt aſſignata in prima ratione contra Auerroim facta,quia ſcilicet nō oportet rem continuatam formæ habenti diuerſas proportiones ad inferiora & ſuperiora,ex hoc,ꝙ perfectè continuatur ei ſecundū inferius,ꝙ continuetur ei ſecundum ſuperius. vnde ex hoc,ꝙ intellectus poſſibilis acquiſiuit intellectum agentem, vt formam,licet ſequatur,ꝙ poſſit operari operatione intellectus agentis,vt eſt forma intellectorum ſpeculatiuorum,quia vt ſic acquiritur,ſcilicet formare intellecta in actu & extēdere ſe ad omnia intelligendo,ad quæ ſe extendit intellectus agens vt factiuus:non tamē ſequitur,ꝙ poſſit omnia intelligere quæ reſpicit intellectus agens,vt contemplatiuus.

Auer. ad primā immediatè, ſuprà.

Ad ſecundam rationem reſpondetur negata conſequentia & ad primam probationem dicitur,quòd committitur fallacia conſequentis à ſuperiori ad ſuum inferius affirmatiuè. Conceſſo enim quod intelligentiæ ſunt cognoſcibiles ab intellectu noſtro:quia continentur ſub eius primo obiecto,non ſequitur

ergo

ergo ſunt à nobis intelligibiles quidditatiuè. Non enim omne contentum ſub ente eſt quidditatiuè à nobis intelligibile: eo quòd ens, licet ſit obiectum adæquatum intellectui noſtro extenſiuè, non tamen eſt adæquatum adæquatione mutua intenſiuè, & eſt dicere, quòd licèt omne ens poſſit à nobis intelligi: non tamen omne ens poteſt à noſtro intellectu penetrari vſque ad vltimas differentias, hoc enim modo quidditas rei materialis eſt, obiectum adæquatum intellectus noſtri, ſcilicet adæquatione intenſiua, ſolam nanque eam, & omnem intellectus noſter natus eſt intelligere quidditatiuè.

Ad ſecundum modum deducendi conſequentiam ſimiliter reſpondetur, licet enim detur, quòd intelligi à nobis ſit finis ſecundarius intelligentiarũ: non tamen valet, ergo intelligi quidditatiuè à nobis eſt finis ſecundarius: imò hoc eſt impoſſibile.

Similiter ad tertium modum dicitur, quòd licèt immaterialitas ſit ſufficiens cauſa virtuti cognoſcitiuæ, quòd poſſit intelligere ſubſtantias ſeparatas: non tamen valet: ergo ex immaterialitate habet, quòd poſſit cognoſcere eas quidditatiuè.

Authoritas autem Ariſt. adducta, cùm rectè intelligitur, non obſtat. Aduertendum eſt enim ſenſum reſpectu excellẽtis ſenſibilis, duo ſortiri, & quod, ſcilicet nõ perfectè cognoſcit illud, & ꝙ patitur paſſione corruptiua ab illo: intellectus autẽ reſpectu excellentis intelligibilis primum tantũ habet. ſ. quòd perfectè non intelligit illud, paſſionis enim expers eſt: & ratio eſt, quia ſecundum ſequitur materiã, cuius actus eſt virtus ſenſitiua nõ autem intellectiua: primum verò ſequitur improportionem potentiæ ad obiectum, quæ ſaluatur ita in virtute immateriali, ſicut materiali. Sicut enim noctua ex ſua ſpecie viſum improportionatum claro lumini habet, ita homo ex ſua natura intellectum improportionatum claro intelligibili ſeparato, ſcilicet ſecundùm rem à materia. Conueniunt ergo intellectus & ſenſus in primo, ſed differunt in ſecundo. Ex qua differentia Ariſto. ibi dicit oriri, quòd ſenſus poſt excellens ſenſibile ſenſatum debilitatur, intellectus autem poſt excellens intelligibile intellectum non alteratur, magis poteſt intelligere alia, quòd intelligendum eſt ſecundum modum ſibi poſſibilem. Ex hoc autẽ nõ licet inferre, ergo poteſt quidditatiuè cognoſcere ſubſtantias immateriales: ſed, ergo non procedit ex eius alteratione, quòd illas non poſſit comprehendere quod gratis concedimus. Habet enim homo intellectũ ratiocinatiuum, qui oritur in vmbra intel

Tertio de anima. T.c.7.

intelligentiæ apud Iſaac: & ideò proportionatus naturaliter ad intuendum intelligibile non purum: & clarum, ſed obumbratum materiæ; quale eſt quidditas à ſenſibilibus abſtrahibilis. Hæc de quarto. *Opinio S.*

Quò ad quintum ponenda eſt opinio S. Tho. quam ex prima parte, q. 88. & tertio contra Gent. cap. 45. & 2. Metaphyſi. aſſumo. Tenet ipſe hanc concluſionem, Anima humana corpori coniūcta, non poteſt quidditatiuè cognoſcere ſubſtantias immateriales quæ ad præſens dupliciter probatur. Primò ſic, Intellectus exiſtens in potentia nonniſi ad recipienda intellecta abſtracta ab intellectu agente: non poteſt intelligere quidditatiuè ſubſtantias immateriales: intellectus humanus eſt huiuſmodi, ergo. Minor ex terminis patet, oppoſitum enim prædicati infert oppoſitum ſubiecti: quod enim poteſt intelligere ſubſtantias ſeparatas quidditatiue, non eſt tantùm in potentia ad recipienda abſtracta ab intellectu agente, quoniam ſubſtantiæ ſeparatæ non ſunt abſtractæ à materia per operationem intellectus agentis. Minor ex Ariſto. colligitur 3 de Anima. tex. com. 17. vbi dicitur, quòd intellectus agens poteſt omnia facere, quæ intellectus poſſibilis poteſt fieri.

Th. 1 par. q. 88 art. 13. contra Gent. cap 45. & 2. Metaph. circa tex. com. 1.

T. cap. 17.

Secundò probatur ſic, Nullus effectus ſenſibilis poteſt ducere quidditatiuam cognitionem ſubſtantiarum ſeparatarum, ergo intellectus humanus coniunctus corpori, non poteſt quidditatiuè illas cognoſcere. Conſequentia tenet: quia nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu. Antecedens verò probatur ex eo, quòd effectus dupliciter poteſt in cognitionem quidditatiuam ſuæ cauſæ ducere. Vel per modum ſimilitudinis: ſicut effectu vniuoco cognito, eius cauſam quidditatiue cognoſcimus: propterea quia ſunt eiuſdem naturæ: & hoc modo clarum eſt nullum ſenſibile poſſe perducere ad ſubſtantiarum immaterialium naturas, eo quòd differunt non ſolùm ſpecie, ſed genere. Alio modo effectus ducit in quidditatiuam cognitionem ſuæ cauſę, non per modum ſimilitudinis, ſed per hoc, quòd demonſtrat totam virtutem ſuæ cauſæ. Sicut intelligere oſtendit totam virtutem animæ intellectiuæ: & ideò ex tali operatione in eius quidditatiuam cognitionem procedimus. Nec hoc modo ſenſibilia valent ad cognitionem quidditatiuam intelligentiarum nos perducere. Nullus enim effectus particularis adæquat totam virtutem cauſæ virtualis: quodlibet autem ſenſibile eſt effectus parti-

cularis, vt materiales conditiones earum cuiuſque oſtendunt, igitur per nullum ſenſibile in quidditatiuam cognitionem ſubſtantiarum materialium, quæ cauſæ vniuerſaliſſimæ ſunt, peruenire poſſumus, &c. Hęc de quinto.

Ioan. de Gan q. 37. ante medium. Quò ad ſextum contra hanc determinationem arguit ſuprà dictus Ioan. de Gandauo in tertio de Anima multipliciter.

Prima. Et primò contra illam particulam in cõcluſione poſitam eõ iuncta corpori, Nulla forma impeditur à ſua nobiliſſima operatione propter vnionem eius ad propriam materiam: ſed intelligere ſubſtantiarum ſeparatarũ quidditates, eſt nobiliſſima operatio animæ humanæ, vt patet in 1. & 10. Ethicor. *Cap. 9. Cap. 8.* Corpus autem humanum eſt eius propria materia: ergo anima humana propter vnionem ad corpus non impeditur à ſpeculatione ſubſtantiarum immaterialium.

Secunda. Præterea ad idem, Anima humana aut nota eſt intelligere ſubſtantias ſeparatas per ſuam ſubſtantiam, aut per ſpeciem influxam, aut per ſpeciem cauſatam ex phantaſmate. Si per ſuam ſubſtantiam, cùm ſubſtantia eius per vnionem ad corpus non impediatur, poterit eas intelligere: ſi per ſpeciem à phantaſmate ſumptam, vnio ad corpus iuuabit: ſi per ſpeciem influxam, quæritur quomodo vnio ad corpus impedit, aut non permittit talem fluxum fieri: hoc enim non videtur rationabile aliquo modo eſſe, quia generatio vnius ſpeciei non impeditur à corpore, niſi corpus habeat contrariam diſpoſitionem diſpoſitioni requiſitę ad eius generationem. Verbi gratia, quia color exigit diaphaneitatem in aere, ad hoc vt recipiatur in eo, nullum corpus impediet generationem ſpeciei coloris, niſi habeat opacitatem, quæ contraria eſt diaphaneitati, modò corpus humanum nullam habeat diſpoſitionem contrariam diſpoſitioni, quam exigit receptio ſpeciei intelligibilis influendæ: vt patet, ergo. *Confirmatiua.* Et confirmatur ratio ſic. Bonum ſimpliciter alicuius naturæ non impeditur propter bonum ſimpliciter eiuſdem naturæ. Quod enim impedit bonum ſimpliciter alicuius naturæ eſt illi malum ſimpliciter: ſed intelligere ſubſtantiarum immaterialium quidditates, eſt bonum ſimpliciter animæ humanæ: ergo non impeditur per vnionem ad corpus cùm hoc ſit ei etiam bonum ſimpliciter. Tertiò arguitur contra concluſionẽ ipſam

Tertia. ex dictis S. Tho. ſic, Iſti dicunt, quod cognoſcimus eſſe intelligẽtiarum & õ quidditates: aut eſſe eſt idem quod quidditas aut diuerſum. Si diuerſum, ergo vtrunque ſub noſtra cadit cognitio-

ne:quicunque enim cognoſcit diuerſitatem aliquorum,cognoſcit extrema illius diuerſitatis, vt dicitur 2. de Anima, textu com.146. Si idem, ergo cognito vno cognoſcitur & reliquum. T.c. 146.

Si dicatur,quod cognoſcimus illas quidditates,ſed nō perfectè,contra.Primo quia hoc repugnat duobus dictis Thomiſtarum,quorum primum eſt,quod nos non intelligimus quidditates ſubſtantiarum ſeparatarũ: Secundũ eſt, quod cognoſcimus eſſe illarum non quidditates. Ex primo arguitur ſic, Homo non intelligit quidditates ſeparatas:ergo nullo modo intelligit eas.Tenet conſequentia per locum à toto in modo ad ſuam partem negatiuè.Ex ſecundo dicto arguit ſic, Ea cognitio negatur de quidditate,quæ affirmatur de eſſe, ſed eſſe non cognoſcitur à nobis niſi imperfectè: ergo cognitionem etiam imperfectam negare intendunt de quidditatibus. Si enim vtrunque imperfectè cognoſcimus.quare magis alterum negatur cognoſci,aut alterum affirmatur: ſecundò probatur, quod reſponſio in ſe ſit falſa ſic, Si imperfectè cognoſcimus quidditates illas, aut hoc eſt, quia neſcimus eas ita perfectè ſicut à ſeipſis cognoſcuntur, & hoc non: quia hoc eſt ridiculũ vertere in dubium, aut quia neſcimus eas perfectione debita nobis ſecundum noſtram naturam:& hoc eſt voluntarium:nulla enim ratione hoc conuinci poteſt:vnio nanque ad corpus hoc impedire non poteſt,vt probatum eſt,Hæc de ſexto.

Quo ad ſeptimum pro reſponſione ad hæc argumenta prænotandum eſt, quòd ſecundùm doctrinam S. Tho.prima par. q.88.&89.inter cognitionem animæ cuniunctæ & ſeparatæ hoc intereſt,quòd coniũcta ſicut habet modum eſſendi,concernendo corpus, ita habet modum intelligendi concernèndo ſe ad phantaſmata: ita quod ex conformitate mòdi operandi ad modum eſſendi,ſit vt anima coniuncta ſit conuerſa ad phantaſmata ſecundum intellectum paſſibilem, vt paſſiuum ad actiuum: adeò vt non ſit ab illis cum intellectu agente recipere poſſit ſpecies.Separata autem à corpore,ſicut habet alium modum eſſendi abſque corporis informatione, ita habet & alium modum intelligendi, vt etiam ex conformitate modi operandi ad modum eſſendi fiat, vt anima ſeparata conuertatur ſecundum intellectum ad ſuperiora vt actiua, vt ab eis influxum ſpecierũ recipiat vtpote in modo eſſendi ſimilis illis reddita & corpore relicto liberior quodammodo facta amplius phantaſmatibus non alligata.

1. parte, q. 88. art. 1. & q. 89. art. 1. & 2. c.

Differũt anima ſeparata & cõiuncta. Primo.

Secundo Ex hoc autem oritur alia differentia, quòd ſcilicet anima cõiuncta non poteſt ſubſtantias immateriales cognoſcere, niſi per ſpecies à ſenſibilibus acceptas. Alligatus eſt enim eius intellectus phantaſmatibus. Separata verò poteſt illas per ſpecies proprias cognoſcere, cùm conuerſa iam ſit ad ſuperiora.

Tertio Naſcitur quoque ex his tertia differentia apud ſubtiliter ſpeculantes, animam eſſe partem ſpeciei, & vniri corpori propter melius: quia ſcilicet cognitio, quam habet anima per ſpecies acquiſitas eſt cognitio diſtincta & quidditatiua, pertingens vſque ad vltimas rerum differentias. Cognitio autem, quam ſeparata ex ſpeciebus influxis ſortitur, confuſa eſt, & in communi res notificat. Cùm enim anima naturaliter ſit pars hominis, naturalem modum intelligendi ex propria natura ſibi vendicat per ſpecies acceptas à phantaſmatibus intelligere, & non per ſpecies influxas: hic enim modus intelligendi naturalis eſt in intelligentiis ex ſua natura: & ideò ſicut intelligẽtiæ perfectam rerum notitiam per ſpecies influxas habent; ſic anima per ſpecies acquiſitas de ſenſibilibus notitiam habere poteſt perfectam: ſpecies enim influxæ facultatem naturalem intellectus eius excedunt. Eſt hic modus ſuperiori ordini cõnaturalis & proprius, & animæ non conuenit, niſi per quandam defectiuam participationem. Cùm ſit prætereà talis inter ſubſtantias intellectuales ordo, quòd quò proximiores ſunt primæ omnia per ſolam ſuam ſubſtantiam intelligendo penetranti, eo per vniuerſaliores ſpecies rerum notitiam perfectam naturaliter capiunt: vltima inter eas anima, ſcilicet intellectiua ex natura ſua adeò dearticulatas exigit ſpecies, vt ſingularum quidditatum ſingulas oporteat habere ſimilitudines, propter quod & corpori vnitur, vt eas inde accipiat: & ideò vis eius intellectiua, cùm per ſpecies ſuperiores, quales ſunt influxæ, intelligere teneat, opprimitur quodammodò, & confuſam tantùm notitiam habet ſicut diſcipulus vniuerſalis conceptus præceptoris apprehendere non valens abſque diſtincta cognitione remanet. Huius autem ſignum eſt, quòd inter homines, qui ſunt perſpicacis ingenij, ſtatim propoſitis principiis ad concluſiones ſeſe conferunt, & ex eiſdem principiis multas concluſiones ſpeciales deducunt. Hebetis autem ingenii nõ niſi principiis applicatis à præceptore ad ſingulas cõcluſiones, & in forma ſyllogiſtica, & cum exemplis materialibus diſtinctam percipiunt veritatem.

Ex his iam potes intelligere, quod anima nec coniuncta nec ſepa

ſeparata quidditatiuam cognitionẽ ſubſtantiarũ immaterialiũ habere naturaliter poteſt:& quod plus eſt, habes ex his, quòd anima ſeparata per ſpecies influxas nec bouẽ nec leonem quidditatiuè cognoſcit:ſed omnia præter ſuiipſius naturam in communi nouit. *Ad primam.* Vbicũque autem alibi inuenies à S.Thò.dici,quòd *Cap.9.* anima ſeparata quidditates ſubſtantiarum immaterialium nouit,&c.recolito ab ipſo vocari cognitionem quidditatiuam cognitionẽ eam,quam habet de illis anima ſeparata per proprias ſpecies,quam habere non poteſt. *Cap.8. Vt ipſemet Tho. teſtatur in q 37 3. de anima*

Ad rationem igitur primam dicendum eſt,quòd licet intelligere ſubſtantias immateriales; ſit nobiliſſima operatio animæ intellectiuæ,intelligere tamen eas quidditatiuè eſt operatio ſibi impoſſibilis:nec Ariſt.in 1.aut 10.Ethic.dixit oppoſitum:imò quæſtio mota ab ipſo in 3 de Anima, tex.com.36.nuſquam ſoluta reperitur. *Ad ſecundum aliá ſolutio.* Poſuit enim fœlicitatem humanam in cõtéplatione ſubſtantiarum ſeparatarũ nobis poſſibili, quæcunque ſit illa. Similiter dicitur ad ſecundam,quòd vnio animæ ad corpus non impedit cognitionem quidditatiuam ſubſtantiarum immaterialium:quandoquidem illa animæ ſecundum omnem naturæ ſtatum eſt impoſſibilis. Quòd ſi hæ duæ rationes formentur ad concludendum animam vnitam poſſe habere talem notitiã ſubſtantiarum immaterialium,qualem per earum ſpecies ſeparata habet, *Ad primum.* Reſpondeatur ad primum negando,quòd intelligere ſubſtantias immateriales tali modo ſit nobiliſſima ſimpliciter operatio animæ,licet ſit nobiliſſima ſecundum quid: maiorem enim perfectionem ſimpliciter ponit, in anima intelligere ſubſtantias ſenſibiles diſtincte & quidditatiuè:& ſubſtantias immateriales per effectus ſenſibiles & communia;quàm intelligere eas in confuſo:licet ſit ſecundum quid nobilior illa confuſa intellectio ex hoc;quod eſt per earum ſpecies & immaterialiori modo. Vnde dico,quòd non inconuenit animam noſtram impediri ab operatione nobiliſſima ſecundum quid propter perfectionem ſibi nobiliſſimam ſimpliciter acquirendam ex vnione ad propriam materiam:vnde non ſequitur vnionem eſſe præter naturalem,ſeu naturaliſſimam,vtpote propter perfectionem ſuam ſimpliciter, & præſertim quia cognitio illa, quam habet ſeparata eſt ſibi quaſi præternaturalis, ſicut & modus eſſendi, quem habet,&c.

Ad ſecundã dicatur,quòd impeditur anima ex vnione ad corpus,ad receptionẽ talis influxus ex hoc, quod modũ eſſendi in *Ad ſecundum.*

corpore ſequitur modus operandi non niſi per cõuerſionem ad phantaſmata: naturalis enim conuerſio animæ ad phantaſmata eſt impeditiua conuerſionis ad ſuperiora: probatio autem cõtra hoc nihil facit. contingit enim alio modo impedimentum dari, vt iam patet. Ad confirmationem dicitur, quòd Minor eſt falſa. Intelligere enim ſubſtantias immateriales tali modo eſt bonũ animæ ſecundum quid & non ſimpliciter, vnio verò ad corpus cum ſequentibus ipſam, eſt bonum eius ſimpliciter.

Ad cõfirmationẽ.

Ad tertium.

Ad tertiũ dicitur, quòd ſiue eſſe & eſſentia diſtinguãtur: ſiue ſint idem, non variatur propoſitũ: in Deo enim ſunt idem, & in aliis intelligentiis diſtinguuntur & tamen eandẽ de vtriuſq; proferimus ſententiã, dicẽtes, ꝙ cognoſcimus eſſe, nõ quidditatem. Reſpõſio ergo ibi data vera eſt, quia dicitur, ꝙ cognoſcimus qd ditatẽ imperfectè. Nec hoc repugnat dictis Thomiſtarum. Non quidẽ primo: quia illud debet intelligi de cognitione qdditatiua, & nõ de quacũq; cognitione: vnde nõ valet, ergo nullo mo cognoſcimus: ſed, ergo nullo modo cognoſcimus quidditatiuè. Secundo autem dicto nullatenus aduerſatur. Cum enim dicimus, quòd cognoſcimus eſſe & non quidditatem aſſueti Peripateticis ſermonibus, intẽdimus, quòd ſcimus de illis terminare quæſtionem an eſt quæ de eſſe quærit: & quòd neſcimus de eis terminare quæſtionem quid eſt, quæ quidditatem ſcrutatur: & ſic ſecundum aliquod prædicatum quidditatiuum terminare illam nouerimus notitiam illam (quia & non quidditatiuam vocamus) ſequentes Ariſt. veſtigia, qui notitiam rei per cõmunia notitiam quia in poſterioribus Analyticis appellat. Et propter hoc ea notitia proportionaliter negatur de quidditate à Thomiſtis in propoſito, quæ affirmatur de eſſe: quia notitia de propria quæſtione quidditatis non haberi dicitur: notitia verò de propria quæſtione ipſius eſſe non caremus.

Secundo Poſte. 1. tex. 8.

Ad vltimum, quo probatur, quòd reſponſio ſit falſa in ſe: dico, quòd ideò dicitur intellectus noſter imperfectè ſubſtantias immateriales cognoſcere: quia non quidditatiuè potest eas apprehendere, & magis imperfectè in hac vita; quia per ſpecies aliorum. Et licet primo modo eas cognoſcere ſibiipſis tantum conueniat, & ridiculum eſſet dubitare an id, quod conuenit ſolis intelligentiis conueniat aliis: neceſſarium tamen eſt dubitare, an cognoſcere eas quidditatiuè ſibi ſolis, an etiam animæ noſtræ conueniat: quòd ſecundo modo eas cognoſcere ſit nobis in hac vita impoſſibile, non voluntariè,

In q. Inſeparatis ſubſtãtiis genus ſumitur non à materia, ſed à tota eſſẽtia, vel à certi eſſe

ſed

ſed ratione cogente dicitur. Corpus enim vnitum animæ, animam ad ſenſibilia conuertit: vt declaratum eſt, &c.

Hoc tamen ſciendum, quod non eodem modo ſumitur genus & differentia in illis ſubſtantiis, & in ſubſtantiis ſenſibilibus. Quia in ſenſibilibus genus ſumitur ab eo, quod eſt materiale in re; differentia vero ab eo, quod eſt formale in ipſa. Vnde dicit Auicen. in principio libri ſui de Anima, quod forma in rebus compoſitis ex materia, & forma eſt differentia ſimplex eius, quod conſtituitur ex illa: non autem ita, quod ipſa forma ſit differentia, ſed quia eſt principium differentiæ, vt idem dicit in ſua Metaphyſ. & dicitur talis differentia eſſe differentia ſimplex, quia ſumitur ab eo, quod eſt pars quidditatis rei, ſcilicet à forma. Cum autem ſubſtantiæ ſpirituales ſint ſimplices quidditates, non poteſt in eis differentia ſumi ab eo, quod eſt pars quidditatis, ſed à tota quidditate: & ideo in princip. de anima dicit Auic. quod differentiam ſimplicem non habent, niſi ſpecies, quarum eſſentiæ ſunt compoſitæ ex materia & forma. Similiter etiam in eis ex tota eſſentia ſumitur genus, modo tamen differenti. Vna enim ſubſtantia ſeparata conuenit cum alia in immaterialitate. Differunt autem abinuicem in gradu perfectionis ſecundum receſſum à potentialitate, & acceſſum ad actum purum. Et ideo ab eo, quod ſequitur illas, inquantum ſunt immateriales, ſumitur in eis genus ſicut intellectualitas, vel aliquid huiuſmodi: ab eis autem quod ſequitur in eis gradum perfectionis, ſumitur in eis differentia, nobis tamen ignota.

Aſſimilatur: differẽtia vero ab eadem: vt ab altera diuerſa eſt, nõ autem à forma quæ ſit altera pars compoſiti.

Quinto. Met. § 6.

In princ.

Ponitur hîc ſecundum notatũ, quo vnde ſumatur differentia, & vnde genus in ſubſtantiis immaterialibus, declarat oppoſita comparatione ad ſubſtantias ſenſibiles.

Nota. quod in ſubſtantia cõmuni 4. reperiuntur.

Ad cuius euidentiam ſcito, quòd in rebus compoſitis ex materia & forma, quatuor intelliguntur, ſcilicet materia, quæ eſt altera pars compoſiti ſpecifici, forma reliqua pars, tota quidditas, vt habet rationem perfectibilis vlteriori perfectione formali, & ipſamet tota quidditas, vt habet vltimam perfectionem formalem: verbi gratia, in homine poteſ conſiderare materiam, in qua ſua forma recipitur, & formam in illa receptam. Aduertes etiam ipſum hominem inquantum eſt ſubſtantia; eſt enim homo ſubſtantia, & vt ſubſtantia habet rationem perfectibilis per corporeum, per rationale, &c. Aduerte etiam hominem inquantum eſt rationalis naturæ, quæ eſt vltima eius perfectio formalis. Hæc autem quatuor ita ſe habent ad genus & differentiam, quòd & materia, quæ eſt pars, & ipſum totum, & perfectibile,

Genus ſumitur à toto cõpoſito, & parte materiali. Differentia ſumitur à toto compoſito & parte formali.

fundant genus, diuerſimodè tamen. Forma verò, quæ eſt pars & ipſum totum, vt poſteriori perfectione formali perfectum fundant differentiam diuerſimodè etiam. Cùm enim genus poteſtate contineat differentias, incompletéque, ac in potentia rei naturam explicet, totúmque ſecundum id, quo adhuc perfici poteſt importet, radix autem potentialitatis in rebus ſenſibilibus in materia merito à toto, ſecundùm quòd poſſibile eſt formaliter perfici, & à materia ipſa ſumi dicitur. Similiter cùm dicere ſit diuidere, terminare, & actuare genus totúmque ſecundùm poſteriorem perfectionem, & actualitatem explicare. radix autem actualitatis & perfectionis ſit forma: meritò à toto ſecundùm quòd perfectum eſt, & à forma differentia ſumitur. Diuerſimodè verò fundant genus & differentiam partes ipſæ rei, materia, ſcilicet & forma: & quidditas tota vt perfectibilis & perfecta. Sumitur enim genus à tota eſſentia, vt habet rationem perfectibilis, tanquam à re formaliter ſignificata, ſeu denominata ab ipſo: à materia verò tanquam à radice ſui formalis ſignificati. Similiter differentia ſumitur à tota eſſentia ſecundum vlteriorem perfectionem, tanquam à re formaliter ſignificata, ſeu denominata ab ipſa: à forma autem, vt à radice ſui formalis ſignificati: non enim materia, quæ eſt pars hominis, denominatur eius genus: neque forma differentia, ſed ipſe homo vt ſubſtantia: vt animal generis denominationem ſortitur; vt corporeus vt rationalis differentiæ denominationem habet.

T.c.33. Et propterea quia genus & differentiam radicaliter fundant
T.cap.9. materia & forma: ideo ab Ariſto. 7. Meta. text. com. 33. dicitur,
Com.49. quòd ſicut ſe habet tota ratio ad totam rem: ſic pars rationis ad partem rei, & 8. Meta. text. com. 9. inuenies genus ſumi à materia, & differentiam à forma. Præterea, & Commen. ſecundo cæli com. 49 ait, quòd ſi corpora, cæleſtia conueniunt in genere, & differunt in ſpecie, ſunt compoſita ex materia & forma. Inuenies quoque, quia genus & differentia à tota eſſentia ſumuntur, vt à re ſignificata nomine primæ intentionis, & denominata nomine ſecundæ intentionis, & non à parte: illuſtres viros dicere quandoque quòd genus non ſumitur à materia: & differentia non ſumitur à forma: quorum cum intellexeris rationes, ſupradictis non aduerſari videbis.

Quæ cùm ita ſint in ſubſtantiis materialibus ad ſubſtantias immateriales aſcendendo, genus ſumi non dicimus à materia, nec differentiam à forma, quia caret his partibus vnde reſtat, &

à tota

à tota eſſentia tam genus, quàm differentia non ſolùm formaliter, ſed etiam radicaliter in eis ſumatur. Propterea & Auic. vt in litera dicitur aſſignat diuerſitatem inter differentiam ſubſtantiarum compoſitarum & ſimplicium, dicès, quòd differentia in ſpeciebus compoſitis ex materia & forma eſt ſimplex. Differentia verò rerum non compoſitarum, non: & vocat differentiam ſimplicem eam quæ non à toto radicaliter, ſed à parte eius exit quæ ſimplex eſt. Sumuntur ergo ex tota eſſentia in ſubſtantiis immaterialibus genus, & differentia, ſed differẽter: quia genus ſumitur ex tota eſſentia ſecundùm id quo eſſentialiter vna alteri aſſimilatur. conueniunt enim intelligentiæ in aliquo prædicato quidditatiuo. Differentia verò ſumitur à tota eſſentia ſecundum id, quo vna differt ſubſtantialiter ab aliis: & hic eſt certus formalis perfectionis gradus indiuiſibilis formaliter, quanto aliqua intelligentia proximiori puriſſimo actui Deo glorioſo ſortita fuerit: tanto perfectior erit: per hoc enim differunt inter ſe, quòd vna altera propinquior eſt actui puro, & plus à potentialitatis natura recedit. *Genus & differentia in ſimplicibus ſumũtur a tota quidditate.*

¶ Ad maiorem horum intelligentiam altius exordiendum eſt. Sciendum eſt nanque, quòd aliud eſt loqui de genere & differentia ſimpliciter, & ſecundùm ea quæ ſibi accidunt, & per ſe conueniunt: aliud eſt loqui de eis, ſecundùm quod ad tales naturas applicantur. Si enim loquimur de eis ſecundùm ſe: ſic ad vtriuſque generis, ſcilicet & differentiæ rationem exigitur, & ſufficit, quòd differentia quidem explicet certum & limitatum gradum entis non extraneæ naturæ à natura generis cuius eſt diuiſiua formaliter: genus verò explicet certam naturam determinabilem formaliter. Et primum quidem horum quæ de differẽtia dicimus, ſequitur ex eo quod differentia adueniens generi conſtituit ſpeciem, & ponit ipſam in determinato gradu entis, illo, ſcilicet quem explicat, vnde 8. Metaph. com. 10. ſpecies numeris aſſimilantur: eo quòd, ſicut numeros ſubtracta aut addita vnitas variat: ſic differentia addita, vel ſubtracta entibus ipſa diuerſificat. Secundum autem ſequitur ex eo, quòd differentia diuerſificare genus debet: ita vt non ſolùm ipſa ſpecies ſit altera ab altera ſpecie, ſed natura generis in hac ſpecie ſit diuerſa à natura generis in alia ſpecie, vt 10. Metaphy. text. com 24. habetur. Vnde in 11. de animalibus: ait Ariſtot. quòd ſi debeat diuidi figura; differentia eius non erunt habere angulos æquales duobus rectis: & habere angulos æquales multis *T. c. 10.* *T. c. 21.*

Nota hic profundiſſima dicta, & pulcherrima.

rectis: quia hæc accidẽtia ſunt figuræ. Genus autem certam naturam ſignificare oportet, vt tranſcendentia excludãtur. Determinabilẽ verò formaliter vt ſpecialiſſima ſegregẽtur. Si autem loquamur de genere & differentia: vt applicantur ad ſubſtãtias materiales; ſic genus non ſolùm explicat rem, & determinabilẽ formaliter, ſed etiam radicabiliter ſumitur à materia: & differẽtia ſimiliter, non ſolùm ſignificat determinationem, & actuationem generis, ſed ſumitur radicabiliter à forma: ſed hæc accidunt generi, & differentiæ ex eo, quòd eſſentia, cuius ſunt, eſt cõpoſita, & realiter integrata ex duobus principiis, materia, ſcilicet determinabili, & forma determinante. Per ſe enim conuenit animali, quòd ſignificet naturã ſenſitiuam determinabilem formaliter per rationale. Sed quia natura ſenſitiua habet quòd ſit determinabilis per rationale ex hoc, quòd habet materiam, ideo accidit huic generi, quòd eſt animal, inquantum eſt genus, quòd ſumatur à materia: vnde ſi natura ſenſitiua eſſet determinabilis per rationale, & nõ ratione materiæ, nõ minus animal eſſet genus. Similiter rationale per ſe habet, quòd ſignificet ratiocinatiuam perfectionem eſſentialiter determinatiuam naturæ ſenſitiuæ. Sed quia gradus intellectiuus habet quòd determinet ſenſitiuã ex eo, quòd anima intellectiua eſt forma corporis, ideo accidit huic differẽtiæ, ſcilicet rationale inquãtum eſt, differentia, quòd ſumatur à forma. Non minus enim rationale eſſet differẽtia ſi perfectior ratiocinatiua determinaret ſenſitiuã, abſque eo quòd informaret anima corpus. Propter hoc cõmuniter quod dicitur ſumitur genus ab eo, quod eſt materiale, potius quã à materia: & differẽtia ſumitur ab eo, quod eſt formale, potius quã à forma. Illud conuenit eis per ſe, hoc autem per accidens. Cùm autẽ ſubſtantiarũ immaterialium ſimplex eſſentia ſit determinata & diffinita ad certũ perfectionis gradũ, cum infinitæ entitatis non ſit, cõſequẽs eſt vt in eã ſit vnde genus & differẽtia ſumi queat. Ex hoc enim, quod natura limitata eſt, ex ipſa determinatione ſumitur differentia. Ex natura autem communi, quæ determinari intelligitur, ſumetur genus. Ex eo verò, quòd ſimplex ex ipſa terminatur, ita quòd non habet duas partes reales, quarum altera terminatur, & altera terminet, ſicut ſubſtantiæ ſenſibiles habent materiam & formam.

Et ſic in acceptione generis, & differentiæ in ſubſtantiis materialibus ſaluatur id quod eſt per ſe, ſcilicet, quòd genus ſignificet certam naturam formalem determinabilem. Et differen-

ri exigat determinatam perfectionem ſubſtantialem formaliter conſtitutiuam illius in certo gradu entis, licet non ſaluetur id quod eſt per accidens, ſcilicet quòd genus ſumatur à materia, differentia verò à forma.

Ad profundiorem huius rei perſcrutationem notandæ ſunt tres propoſitiones. Prima eſt, quòd omne indiuiduum diſtinctū realiter à ſuo eſſe, habet plura prædicata quidditatiua: quorum ſucceſſu magis ac magis appropinquat ad ſuum eſſe. Secunda propoſitio eſt iſta, Inter prædicata quidditatiua ſupradicta talis eſt ordo, quòd tanto vnumquodque eſt actualius, quo appropinquat ad eſſe: & tanto eſt potentialius, quanto remotius eſt ab eſſe. Declarantur primò exemplariter, deinde ratione propoſitiones iſtæ. Sortes diſtinctus realiter à ſuo eſſe exiſtentiæ habet plura prædicata quidditatiua, ſcilicet ſubſtātiam, corpus viuum, animal, homo, & certum eſt, quòd Sortes inquātum ſubſtantia, valde elongatur à ſua exiſtentia: igitur enim ad hoc, quod Sortes ſit non ſolum quòd ſit ſubſtantia, ſed etiam quòd ſit corpus. Cum autem acceperis Sortem inquantum corpus, viciniorapparebit ad exiſtentiam habendam, licet adhuc ſatis elōgetur ab illa: exigitur enim ad hoc, quòd Sortes ſit, non ſolum quòd ſit ſubſtantia corporea, ſed etiam quòd ſit viuens. Et cùm conſideraueris Sortem vt viuum, videbis magis appropinquare ad eſſe, tamen adhuc remotum: exigitur enim ad hoc, quòd Sortes ſit, non ſolum quòd ſit ſubſtantia animata, ſed etiam quòd ſit animal. Et cùm inſpexeris ipſum, inquantum animal, proximiorem ad eſſendum inuenies, adhuc tamen remotum ex eo, quod exigitur ad hoc, quod Sortes ſit non ſolum quòd ſit ſubſtantia animata ſenſibilis, ſed etiam rationalis (nihil aliud enim poteſt in rerum natura ſub aliquo genere cōtineri quod non ſub aliqua ſpecie contineatur.) Cùm autem conſideratus fuerit vt ſubſtantia animata ſenſibilis rationalis, tunc iam eſſe actualis exiſtentiæ ſuſcipere poteſt, nihil enim aliud formale intrinſecum exigitur ad hoc, quòd ſit: licet requirantur cauſæ extrinſecæ & proprietas indiuidualis: vt conditio exiſtentis. Patent autem adducta prædicata ita ſe habere, quòd ſemper id quod propinquius ſe habet ad exiſtentiam, comparatum ad remotius ſe habet vt actuale ad potentiale, ſicut homo ad animal, animal ad viuum, viuum ad corpus, corpus ad ſubſtantiam. Et ex conſequenti id, quod proximius eſt ipſi eſſe: eſt actualius. illud vero quod remotius eſt ab eſſe eſt potentialius:

& ſic

& ſic patet vtraque propoſitio exemplariter.

Probatur ratione iſta ſecunda propoſitiones.

Ratione autem probo: cùm enim eſſe ſit actualiſſimum omnium, quæ ſunt in re, & tantæ actualitatis, vt non niſi completæ eſſentiæ actus proprius ſit, ad hoc quòd eſſentię eius receptiuũ fiat oportet intrinſecè completam & determinatam eſſe, ſicut ad hoc, ꝙ aer recipiat lumen oportet prius, ꝙ perficiatur à diaphanitate: terminatur autem, perficitur, & completur ſubſtantia his prædicatis quidditatiuis, & ideò quantò prædicatũ quidditatiuum erit magis eſſentiæ determinatiuum, magis appropriabit ipſam ad hoc, ꝙ ſit receptiuum proprium ipſius eſſe. Et per oppoſitum quantò prædicatum quidditatiuum eſt minus determinatiuum eſſentiæ: tantò minus eam appropriat ad hoc, ꝙ capax ſit ipſius exiſtentiæ: & quia vnumquodque quantò eſt propinquius actualiſſimo, tantò eſt actualius, & quanto remotius ab illo, tantò eſt potentialius. Idcirco inter prædicata quidditatiua talis eſt ordo, ꝙ propinquius ipſi eſſe eſt actualius: remotius verò potentialius.

Regula generalis a quo ſumitur genus & differentia.

His duabus propoſitionibus, poſtquam tertiam addideris, ſcilicet quòd genus ſumitur ab eo, quod eſt vt potentiale. Differentia verò ab eo, quòd eſt vt actuale: conficietur regula generaliſſima, ꝙ genus & differentia in omnibus ſumuntur à tota eſſentia iet ſecundum elongationem & propinquitatem ad ipſum eſſe exiſtentiæ. Differentia enim vltima cum ſit conſtitutiua ſpeciei: & proprium illi inter entia gradum donet: vltimum complementum ipſius eſſentiæ eſt, ad hoc quòd ſit. Vltra eam enim (vt iam dictum eſt) indiuiduum nullum aliud complementum intrinſecum expectat, vt ſic. Genus quoque generaliſſimũ cum eſſentiam maximè determinabiliter explicet, ab eo ſumitur, quo eſſentia ipſa ab exiſtentia magis eſt elongata: vtpote determinabilis & perfectibilis omnibus differentiis ad hoc, vt eſſe ſuſcipere poſſit. Genera verò & differentiæ intermediæ ab intermediis ſumuntur (& propter hoc dicitur quòd diffinitio explicat diffinitum à prima potentia vſque ad vltimum actum) includit ſiquidem primũ genus, quod ſumitur ab eo primo eſſentia ipſa poteſt habere eſſe: & omnes differentias, quibus paulatim eſſentia determinatur & actuatur vſque ad vltimam differentiam, quæ eſt actus vltimò determinans & perficiens ipſam, vt eſſe habeat, propterea & Porphyrius ait, quòd

Cap. de differentia.

ſecundum interius perſcrutantes differentia eſt, quæ concludit ad eſſe. Nec propter hoc quod diximus intendimus, quòd ge-

nus

pus & differentia ſumantur ab eſſe actualis exiſtentiæ, ſcimus enim diffinitiones abſtrahere ab eſſe: ſed intẽdimus, ꝙ genus & differentia ſumuntur (vt verbis S. Thom. vtamur) ab ordine ad eſſe actualis exiſtentiæ. Ad ordine autem dicimus non relatione ordinis, ſed fundamento eius ab eo, ſcilicet quo eſſentia appropinquat vt receptiuum ad ipſum eſſe, & ab eo quo eſſentia elongatur ab ipſo. Et ſecundùm hæc habes vnde in intelligentiis, ſubſtantiis materialibus, & accidentibus ſumantur genus & differentia, vt facile eſt cuilibet exercitato deducere in ſingulis. Et propter hoc ſolus Deus caret genere & differentia: quiditas enim ſua cum ſit ſua exiſtentia actualis, non poteſt concipi vt elongata ab exiſtentia vel propinqua illi. Vnde ſufficientiſſimam cauſam S. Tho. in principio huius capituli aſſignauit: quare Deus non ſit in genere, & intelligentiæ ſint in prædicamento: quia ille eſt ſuum eſſe, iſtarum autem eſſentia diſtinguitur ab eſſe proprio.

Deus ſolus cur careat genere.

Nec oportet has differentias eſſe accidẽtales: quia ſunt ſecundũ maiorem & minorem perfectionem, quæ non diuerſificat ſpeciem. Gradus enim perfectionis, in recipiendo eandem formam, nõ diuerſificat ſpeciẽ, ſicut albũ, & minus album, in participando eiuſdem ſpecies albedinẽ, ſed diuerſis gradibus perfectionis, in ipſis formis vel naturis participatis, diuerſificat ſpeciẽ, ſicut natura procedit per gradus de plãtis, ad animalia, per quędam, quæ ſunt media inter animalia & plantas, ſecundùm Philoſophum in lib. de animalibus.

Hîc excluditur prima obiectio. dictum eſt enim, quòd differentiæ in intelligentiis ſumuntur à diuerſis perfectionis gradibus, quibus vna altera propinquior eſt actui primo. Cõtra hoc inſtatur ſic, Quæcunque differunt ſecundum actum perfectũ, & minus perfectum, different ſolùm accidentalibus differentiis: intelligentiæ differunt non niſi ſecundum magis & minus perfectum, ergo differunt ſolùm accidentalibus differentiis. Proceſſus bonus: concluſio verò eſt falſa: ergo altera præmiſſarum, non Maior, vt probabitur: ergo Minor, quæ eſt poſitio ſupradicta. Probatio Maioris eſt: quia magis & minus non variant ſpeciem: albedo enim perfecta & minus perfecta vnius ſpeciei ſunt, quæcunque autem ſunt eiuſdem ſpeciei accidentalibus ſolùm differentiis diſtinguuntur, cùm in omnibus eſſentialibus conueniant. Hanc obiectionem excludit hac pulchra diſtinctione, Perfectius & minus perfectum poſſunt attendi vel penes modum habendi aliquam formam vnam ſim-

pliciter, vel penes ipſas formas habitas magis & minus: primò modo non variant ſpeciem, ſed ſecundo modo: quæcunque enim ita ſe habent, quòd ſecundũ diuerſos gradus perfectionis atomam ſuſcipiunt formã, ſolo numero vt ſic diſtinguuntur, vt patet de albo, vt 4. de albo, & 6. Ea verò quæ diuerſos gradus perfectionis non eiuſdem formæ, ſed plurium formarum ſuſcipiunt, eſſentialiter ſeu ſpecificè diſtingui neceſſe eſt, vt patet de homine & boue. Vnde patet reſponſio ad obiectiones, quòd primo modo Minor eſt falſa, ſecũdo modo Maior. Cuius probatio ideo videtur ſine additione vulgata, quia comparatio denotata per ly (magis & minus) non fit propriè niſi anatoma ſpecie, vt dicitur 7. Phyſi. in com. 27.

T.c.27.

Neciterum eſt neceſſarium, vt diuiſio intellectualium ſubſtantiarum ſit ſemper per differentias veras; quia hoc eſt impoſſibile in omnibus rebus accidere, vt Philoſophus dicit, in 1. de animalibus.

Cap.30.

Hîc excluditur ſecunda obiectio. Obiicitur enim cõtra idem dictum ſic, Vbicunque ſunt verum genus & veræ ſpecies, ibi debet eſſe artificialis diuiſio illius generis per duas veras differentias: ſed in intelligentiis inuenitur verum genus & veræ ſpecies: ergo ibi debet eſſe diuiſio per duas differentias veras: Concluſio eſt contra diuiſionem ſuprà aſſignatam, quã dictum eſt, Genus intelligentiarũ deſcendit ad ſuas ſpecies per magis perfectum & minus perfectum: quæ non ſunt veræ differentiæ. Maior verò probatur ex eo, quòd vbi verum genus cum veris ſpeciebus inuenitur, oportet eſſe diuiſiuas ipſius generis & ſpecierum conſtitutiuas differentias: ex eo autem quòd diuiſio eſt ſecundum artem debet eſſe bimembris, vt Boetius teſtatur. Hanc obiectionem excludit ſanctus Thom. dicens, Maiorem eſſe vniuerſaliter impoſſibilem ſecundùm Ariſt. ſententiam in 2. lib. de animalibus.

In lib. diuiſionum. Cap.3.

Ad cuius euidentiam notandum, quòd cùm veræ differentiæ appellentur differentiæ poſitiuæ non extraneæ contrariæ inter ſe conuertibiles cum his quorum ſunt differentiæ; vt ibi dicit Ariſtot. cap. 3. Genus illud, quòd plures duabus ſpeciebus continet, immediatè non poteſt diuidi duabus veris differentiis, ſed ſi veris differentiis diuidendum erit, poteſtatem eius euacuantibus, oportet quòd diuidatur pluribus duabus: & ſic diuiſio non erit bimembris: ſi enim diuiſione bimembri partiendum erit, oportet alteram differentiam eſſe non veram: erit enim cum priuatione accepta alterius. Sicut ſi anima

imme

immediatè contineat hominem, bouem & leonem, oportet tribus veris differentiis diuidi vel altera vera, puta rationali, altera non vera, ſed priuatiua communi reliquis duabus, puta irrationabili. Quia igitur inueniuntur aliquæ res in mundo plures duabus contentæ immediatè ſub aliquo communi formaliter diuiſibili, ideo dicitur, quòd impoſſibile eſt vniuerſaliter quòd omnis diuiſio fiat per duas differentias veras, & hoc in propoſito noſtro accidit. Cùm enim intelligentiæ careant genere ſub alterno, vt S. Thom. in tract. de natura generis, cap 5. teſtatur, eo quòd perfectio earum ex pluribus contractionibus differentiarum non conſurgit, ſicut perfectio ſpecierum in iſtis inferioribus, quibus non ſufficit genus commune & differentia, omnes immediatè ſub vno genere continebuntur, & ſic genus earum, ſi veris differentijs ad illas deſcendere debet, oportet multimembrem fieri diuiſionem nobis ignotam, quòd ſibi partita diuiſione contrahendum erit, alteram ſimpliciter, neceſſe eſt eſſe non veram, quia priuatiuam, alteram propter debilitatem intellectus noſtri ad nullam propriam earum differentiã deſcendere potentis, neceſſe quoque eſt eſſe non veram. Tales autem fuerunt differẽtiæ in litera aſſignatæ, ſcilicet magis perfectum & minus perfectum. Cap. 5.

Ex his iam patet reſponſio ad obiectionem declarata impoſſibilitate Maioris vniuerſaliter. Boetij verò dictum nõ obſtat, quamuis enim dicat diuiſionem omnem ad bimembrem reduci, non tamen dicit, quòd omnis bimembris fiat per differentias veras inferiorum, per illam diuiſionem accipiendorum.

Tertio modo inuenitur in ſubſtantiis compoſitis ex materia & forma, in quibus & eſſe eſt receptũ & infinitum propter quod & ab alio eſſe habent, & iterum natura vel quidditas earum recepta eſt in materia ſignata, & ideo ſunt finita & ſuperius & inferius, & in eis iam propter diuiſionem materiæ ſignatæ poſſibilis eſt multiplicatio indiuiduorum in vna ſpecie: & in his ſubſtantiis, qualiter ſe habeat eſſentia ad intentiones Logicas ſuprà dictum eſt.

In hac quarta & vltima parte huius cap. quatuor colligit de eſſentiis ſubſtantiarum compoſitarum. Primum eſt, quòd eſſe earum eſt limitatum, quia habet illud ab alio vtpotè diſtinctũ realiter à ſe, & per hoc primò diſtinguitur à primo ente cuius eſſe eſt infinitum, & idem realiter ſuæ quidditati. Cap. 4.

Secundum eſt quòd eſſentia earum eſt recepta in materia ſignata, ſunt enim in hoc vel in illo, ad hîc & nunc determinatæ,

ſicut

ſicut formale ſuum materiale.

Tertium φ ex iſtis duobus corollarie ſequitur, eſt quòd ſunt finitæ ſuperius & inferius. Superius quidem: quia habent eſſe limitatum, & eſſentia earum per ipſum eſſe, quod vt ſuperius reſpicit, terminatur. Inferius verò, quia recipiuntur earum formæ in materia, & ipſæ ad hoc & illud terminantur quæ reſpiciũt vt inferius: per hoc quod in his & illis cõditionibus materialibus recipiuntur tanquam in parte materiali.

Quartum eſt φ eſſentia earum eſt multiplicabilis numeraliter in eadem ſpecie propter materiæ ſignatæ diuiſionẽ. Et hæc tria differunt ab intelligentiis in ſecundo ordine poſitis, quæ immunes à materia infinitæque inferius partem ſibi non compatiuntur. Et ſic terminatur tractatus ſecundus huius libri.

CAPVT VII.

Quòd accidentia habeant eſſentiam incompletam oſtendit. Varia item accidentia diſtinguit, & quomodo in ipſis ſumatur genus & differentia exponit.

Cap. 1. in fi. Accidẽtia habẽt eſſentiam incompletã.

NVnc autẽ reſtat videre, qualiter eſſentia ſit in accidẽtibus quomodo autẽ ſit in omnibus ſubſtãtiis, dictũ eſt. Et quia, vt dictum eſt, eſſentia per diffinitionem ſignificatur: oportet quòd eo modo habeant eſſentiam, quo habent diffinitionem. Diffinitionem autem habent incompletam, quia nõ poſſunt diffiniri, niſi ponatur ſubiectum in eorũ diffinitione: & hoc ideo eſt, quia non habẽt in ſe eſſe abſolutũ per ſe à ſubiecto, ſed ſicut ex forma & materia relinquitur eſſe ſubſtantiale: quãdo cõponitur, ita ex accidente & ſubiecto relinquitur eſſe accidentale: quãdo accidẽs ſubiecto aduenit. Et ideo etiam nec forma ſubſtantialis completam eſſentiam habet, nec materia: quia in diffinitione formæ ſubſtantialis oportet, quod ponatur illud, cuius eſt forma; & ita diffinitio eius eſt per additionem alicuius, quod extra eius genus eſt: ſicut & diffinitio formæ accidentalis, vt etiã in diffinitione animæ ponitur corpus à naturali: qui conſiderat animã ſolũ, inquantũ eſt forma Phyſici corporis. Sed tamen inter formas ſubſtantiales & accidentales tantùm intereſt, quia ſicut forma ſubſtantialis non habet per ſe eſſe abſolutũ ſine eo, cui aduenit, ita nec illud, cui aduenit, ſcilicet materia & ideo ex eã cõiunctione vtriuſque relinquitur illud eſſe, in quo res per ſe ſubſiſtit, & ex eis efficitur vnũ per ſe: propter quod ex coniunctione eorum relinquitur eſſentia quædã. Vnde forma, quamuis in ſe conſiderata non habeat rationem cõpletam eſſentiæ, tamẽ eſt pars eſſentiæ cõpletæ. Sed illud, cui aduenit accidẽs, eſt ens in ſe

2. de anima T. c. 6.

Differentia inter formam ſubſtãtialem & accidentalem.

comple

completum conſiſtens in ſuo eſſe, quod quidem eſſe naturaliter præcedit accidens, quod ſuperuenit: & ideo accidens ſuperueniēs, ex coniunctione ſui cum eo, cui ſuperuenit, non cauſat illud eſſe in quo res ſubſiſtit, per quod res eſt ens per ſe: ſed cauſat quoddā eſſe ſecundū ſine quo res ſubſiſtens intelligi poteſt eſſe: ſicut primum poteſt intelligi ſine ſecundo, vel prædicatum ſine ſubiecto. Vnde ex accidente & ſubiecto non vnum per ſe, ſed vnum per accidens, & ideo ex eorum coniunctione nō reſultat eſſentia quædam, ſicut ex coniunctione formæ cum materia, propter quod accidens neque rationem completæ eſſentiæ habet, neque pars completæ eſſentiæ: ſed ſicut eſt ens ſecundum quid: ita & eſſentia ſecundum quid habet.

In hoc tractatu tertio, vnico cap. contento, determinatur de accidentibus, vt nihil ſub latitudine entis intactum remaneat. Diuiditur autem in tres partes, in quarum prima quid ſignificet eſſentia in accidentibus declaratur, in ſecunda verò diuerſitas accidentium à ſubſtantia & inter ſe: in tertia autem quomodo ſe habeant ad intentiones logicas. Declarat ergo primum tali concluſione. Accidentia habent eſſentiam incōpletā. Probatur ſic, quæcunque habent diffinitionem incompletā, habent eſſentiam incompletam: accidentia habent diffinitionem incompletā, ergo. Maior patet ex eo, ꝙ eſſentia eſt id quod per diffinitionem ſignificatur, vt dictum fuit in principio libri.

Minoris probatio eſt, quia quæcunque diffiniuntur neceſſario per aliquod, quod eſt extra eorum eſſentiam, habent diffinitionem completam; diffinitio enim talium non completur per intrinſeca, ſed eget intrinſeco additamento: ſed accidentia diffiniuntur neceſſario per aliquod, quod eſt extra eorum eſſentiam, oportet ſiquidem in eorum diffinitione poni ſubiectum, vt dicitur 7. Metaphyſ. text. commen. 15. ergo accidentia habent diffinitionem incompletam. *Cap. 1. in fine.*

Ad euidenter manifeſtandam Minorem S. Thom. in litera comparat accidentia formis ſubſtantialibus penes conuenientiam & differentiam: inde enim clarè patebat quomodo accidentia habent eſſentiam incompletam. *T. c. 15.*

Conuenire ait accidentia cum formis ſubſtantialibus in tribus. Primò in hoc, quod neutrum eorum habet eſſe abſolutum à ſubiecto independens à receptiuo, ſed ſicut ex forma ſubſtantiali coniuncta materiæ fluit eſſe commune vtrique; ita ex coniunctione accidentis, cum ſubiecto relinquitur eſſe commune vtrique: ex coniunctione enim albedinis cum niue *Cōuenientia formæ ſubſtātialis & accidentalis*

ſit eſſe, quo & albedo eſt, & nix eſt alba.

Secundò conueniunt in hoc, quod neutrum eorum habet eſſentiam completam: quia eſſentia vtriuſque eſſentialiter ad aliud refertur, vt receptiuum: forma ſiquidem ſubſtantialis eſſentialiter eſt entitas perfectiua materiæ; & accidens eſſentiater eſt entitas ſubiecti qualificatiua.

Tertium autem, in quo conueniunt eſt, quòd neutrum eorum habet diffinitionem completam propriis terminis, ſed per additamentum: ſicut enim in diffinitione accidētis oportet poni ſuum ſubiectū, quod eſt extra eius genus: ita in diffinitione formæ ſubſtantialis oportet ponere receptiuum, materiam ſcilicet, quæ eſt extra eius genus proprium: nam genus formæ eſt actus (vt patet 2. de anima,) materiam autem cùm ens diuidatur in actum & potentiam, ſub potentia contineri clarum eſt; & conſequenter eſſe extra actum, quod eſt genus formæ: huius ſignum eſt, quod fecit Ariſt. diffiniendo animam, dum poſuit in eius diffinitione, corpus phyſicum organicum, quod propria materia eſt animæ in eo quod eſt corpus, phyſici perfectio. Addidit autē hoc, ne mireris quare in diffinitione animæ non ponitur materia, cùm ſit forma ſubſtātialis, ſed corpus phyſicum: hoc enim ideo eſt, quia phyſicus non conſiderat animam vt formam ſubſtantialem, ſed vt animam, quæ vt ſic, corpus phyſicū præexigit tanquam propriam materiam. Hinc habes, quod conſiderare animam intellectiuam vt ſic, ſecundum ſuam completam quidditatem non eſt opus phyſici: vt etiam tradit Ariſt. in lib. 1. de partibus animalium, cap. 1.

T. c. 5. vt ibid. patet Secundo de anima. T. c. 6.

Cap. 1. Differentia inter formā ſubſtantialē & accidētalem.

Differunt autem in quinque. Primò, quia receptiuum formæ ſubſtantialis non habet eſſe per ſe ſine eſſe formæ, eſt enim in hoc conforme ſuæ formæ, ſicut enim forma ſubſtantialis non habet eſſe præter ſuum receptiuum, ita nec ſuum receptiuum habet eſſe præter ſuam formam, receptiuum verò accidentis habet eſſe per ſe præter eſſe ſui accidentis. Huius differentiæ ratio eſt, quia receptiuum formæ ſubſtātialis eſt ens in pura potentia, receptiuum verò formæ accidentalis habet eſſe in actu.

Secundò verò differunt, quia ex coniunctione formæ ſubſtantialis ad ſuum receptiuum emanat eſſe illud, quo res ipſa ſubſiſtit ſeu ſimpliciter eſt. Ex coniunctione verò formæ accidentalis ad ſubiectum fluit eſſe, quo res ſecundum quid eſt. Et hæc differentia oritur ex prima, ex quo enim receptiuum formæ ſubſtantialis caret eſſe per ſe illo eſſe, quod ex forma

fluit

ſtuit, primo eſt:& per oppoſitum, ex quo ſubiectum accidentis proprio eſſe gaudet per adeptionem accidentis tale eſſe acquirit,& non eſſe ſimpliciter:hoc enim præhabet,& ſic ſecundùm hoc primum eſſe poteſt intelligi eſſe ſine ſecundo: poteſt enim ſubſtantia ab accidente ſeparari, vt dicitur ſeptimo Metaphyſ.tex.comm.4.

Tertio differunt: quia ex compoſitione formæ ſubſtantialis cum ſuo ſubiecto fit vnum per ſe. Ex compoſitione autem accidentis cum ſubiecto nõ fit vnum niſi per accidens. Oritur autẽ hæc differentia ex ſecunda:ex quo enim ex forma ſubſtantiali eſſe ſimpliciter fit quo res per ſe eſt, oportet ꝙ vnum ſimpliciter fiat quo res ſit per ſe vna, ens enim ſequitur vnũ. Ex eo verò, ꝙ ſubiectum & accidens duo eſſe habet, vnum per ſe facere non poſſunt eadem ratione:quia,ſcilicet vnum ſequitur ens: non enim poteſt eſſe,ꝙ vnum per ſe ſequatur ens per accidens. *T.c.4.*

Quarto differunt, quia ex coniunctione formæ ſubſtantialis cum materia reſultat eſſentia quædam tertia, ſcilicet entitas. Ex coniunctione verò accidentis cum ſubiecto non fit aliqua eſſentia tertia. Oritur autem hæc differentia ex tertia, cùm enim eſſentia ſit id quod per diffinitionem ſignificatur, vt res diffinita: diffinitum autem oportet eſſe vnum per ſe ſecundum Ariſt.7. Metaph. tex. com.16. ex eo quod ex accidente & ſubiecto non fit vnum per ſe: habetur quod nec eſſentia aliqua reſultat & per oppoſitum,ex eo quod ex formæ ſubſtantiali & materia vnum per ſe fit, eſſentia tertia reſultat. *T.c.16.*

Quinto differunt:quia forma ſubſtãtialis etſi non ſit eſſentia completa: eſt tamen pars completæ eſſentiæ. Accidens vero non eſt eſſentia completa,nec pars eſſentiæ completæ. Sequitur autem hæc differentia quinta ex quarta. Si enim ex forma & materia fit eſſentia quædam tertia forma ſubſtantialis illius pars erit; Si autem ex accidente & ſubiecto eſſentia nulla reſultat, accidens nullius completæ eſſentiæ pars poni poteſt: & ſic accidens incõpletum & ſecundum quid eſt ens, ac conſequenter incõpletam eſſentiam & diffinitionem habet. Nec te moneat, quòd formam ſubſtantialem non abſolutã à receptiuo, & eſſe non habere ſiue materia modo dicatur & ſuperius dictum ſit animam intellectiuam independentem à materia & ſeparatam ab illa ſecundum rem remanere : hoc enim eſt ſimpliciter verum:ad verificationem autem eius quod modo diximus ſufficit animam intellectiuam eſſe eſſentialiter materiæ informa *t.5.par.6.* *s.6.par.2.*

tiuam; & tali modo ab illa inſolubilem ſecundum eſſe quidditatiuum, vt eius diffinitio oſtendit, & quòd forma ſubſtantialis vt ſic, non habeat vnde ſecundum eſſe actualis exiſtentiæ à materia abſoluatur & independens ſit; licèt aliunde alicui formæ ſubſtantiali hoc inſit, puta ex hoc, quòd eſt intellectiua; loquimur enim de forma partis ſubſtantiali, vt ſic.

Primum dubium. Circa hæc ſupradicta multa ſunt dubia. Circa ſecundam enim conuenientiam dubitatur, an ſit verum quod ibi dicitur, ſcilicet quod eſſentiæ accidentales eſſentialiter non ſunt abſolutæ à receptiuo.

Secũdum Et hanc dubitationẽ comitatur alia, circa tertiã conuenientiam, an ſcilicet accidentia neceſſario per ſubiectum diffiniantur.

Tertium. Occurrunt quoque quæſtiones circa differentias aſſignatas, & prima quidẽ habet, dubitationem de vtroque membro cum ſua radice, an ſcilicet forma ſubſtantialis puræ potentiæ tantùm actus ſit.

Qartum. Et an forma accidentalis in ente, in actu tantùm recipiatur.

Quintum Circa ſecundam differentiam eſt dubium, an accidentia habeant propriam exiſtentiam diſtinctam realiter ab exiſtentia ſubſtantiali.

Et iterum eſt ibi dubium: an ſubſtantia ſubiecta accidenti poſſit intelligi eſſe abſque omni accidente.

Iſtas ſex dubitationes ſi diffuſe tractare vellemus, propoſiti limites exiremus; alterius enim negotij eſt; ſed ne omnino ieiuni tranſeamus, de pluribus earum dicetur in ordine ſupradicto, fundamenta & noſtra & aduerſariorum adducendo.

QVÆSTIO. XV.

Num inhærentia aptitudinalis ſit de inhærentia accidentis.

Circa primum dubium, declarato titulo, primò adducetur opinio Sco. ſecundo S. Tho. tertio reſpondebitur argumentis in oppoſitum. Eſt igitur ſenſus primi dubij, an de eſſentia accidentis ſit dependentia ad ſubiectum: quod ſub ſpecialibus vocabulis dubitatur ab alijs, cùm quæritur an inhærentia aptitudinalis ſit de eſſentia accidentis. Scot. in 4. ſent. diſt. 12. quæſt. 1. decidit hanc quæſtionem, quo ad accidentia abſoluta, ſcilicet quantitatem & qualitatem: atque tales, qui hoc vertunt in dubium: quid nominis ipſius inhærentiæ ignorare, contentuſque eſt vnica ratione ad probandum, quòd impoſſibile ſit inhærentiam quancunque eſſe de eſſentia accidentis abſoluti, ſit. Nulla relatio eſt de conceptu formali rei abſolutè,

Opin. Sco 4. diſt 12. q. vnica.

ratio Sco.

ſutè:omnis inhærentia eſt relatio, ergo nulla inhærentia eſt de conceptu formali rei abſolutè.

Aliter hæc ratio formatur ab eodem, ſic, Id quod eſt eſſentialiter ad ſe, non includit in ſe eſſentialiter reſpectum; ſecundum Auguſt. 7. de Trinitate, cap. 1. ſed accidens abſolutum eſt ad ſe: ergo accidens abſolutum non includit eſſentialiter reſpectum, inhærentia autem reſpectus eſt, ergo. *Confirmatio aliorũ.*

Ab aliis autem confirmatur eadem ratio ſic, Omne quod relatiuè dicitur, eſt aliquid præter relationem: fundamentum enim relationis eſt aliud formaliter à relatione: ſed accidens abſolutum, putà qualitas relatiuè dicitur inhærens: ergo eſt aliquid abſolutum præter inhærentiam.

Tertia cõfirmatio. Præterea inhærentia aptitudinalis eſt de eſſentia accidentis, ergo quantitas & qualitas non ſunt genera generaliſſima. Tenet conſequentia ex eo quòd tunc à quantitate & qualitate & cæteris accidentibus poſſet abſtrahi cõceptus communis quidditatiuus eiuſdem rationis in omnibus illis inferior conceptu entis & ſuperior illis nouem generibus, ſcilicet eſſe in: & ſic cũ omnis talis conceptus ſit genus, nouem genera accidentium generaliſſima non erunt: haberent enim ſupetueniens genus.

Opi. Thomiſtarũ. Thomiſtarum autem ſententia eſt inhærentiam aptitudinalem eſſe de eſſentia accidentis, & eam non eſſe relationem.

Sciendum eſt enim aliquid eſſe abſolutum vel reſpectiuum dupliciter, ſcilicet à ſubiecto & à termino. Abſolutum enim à ſubiecto ens, eſt id quod non eſt natum recipi in alio vt ſubſtantia. Reſpectiuum ad aliud, vt ſubiectum eſt id, quod eſſentialiter natum eſt recipi in alio, vt omne accidens. Abſolutum à termino eſt id, quod formaliter non reſpicit aliud præcisè, vt terminum ad quem, vt ſubſtantia, quantitas, & qualitas. Reſpectiuum ad aliud vt terminum eſt id, quod formaliter reſpicit aliud præcisè, vt terminum ad quem, ſicut prædicamentum relationis. In hoc enim differt relatio pertinens ad prædicamentum relationis ab aliis reſpectibus cæterorum generum, qui à quibuſdam tranſcendentes vocantur, quod reſpectus pertinens ad genus ad aliquid, eſſentialiter eſt ad aliud nõ vt receptiuum, vel cauſam efficientem aut finalem aut formalem: ſed præcisè eſt ad aliud tanquam terminum, vnum enim relatiuorum nec eſt forma nec finis nec efficiens alterius, ſed terminus. Propter quod dicit Magnus Albertus, quòd vnum relatiuorum non eſt diffiniendum per reliquum: eo quòd ly per

denotat cauſalitatem. Reſpectus autem aliorum generum: qui propter vocabulorum penuriam reſpectus dicitur: reſpicit eſ-
Cap. 6. q. 13. ſentialiter aliud: ſed vt ſubiectum, vel materiam vel formam, & huiuſmodi: ſic enim materia eſſentialiter reſpicit formam & econtrà: vt de commenſuratione animæ intellectiuæ ſuprà dictum eſt: cùm ergo inhærentia aptitudinalis importet reſpectum ad aliud vt receptiuum ipſam non de genere relationis ſed idemtificatam cuilibet generi, modo abſolutum ens modo relatiuum ſignificare dicimus. Vnde non prohibetur inhærentia aptitudinalis eſſe de eſſentia abſoluti accidentis ex eo, quod eſt reſpectus: imo ex hoc, quod accidens abſolutum non à ſubiecto eſt, licet à termino, ſequitur, quod de eſſentia eius ſit eſſentialis dependentia ad ſubiectum, quam inhærentia aptitudinalis explicat.

Cōſona autem noſtra poſitio rationi oſtenditur, ex eo quod ſicut eſſe ad, conſtituit accidens relationem, ita eſſe in, conſti-
In eſt de eſſētia accidentis. tuit accidens vniuerſale. Contrahitur enim ens per eſſe in, ad nouem genera accidentium, & ideo ſicut ad, eſt de eſſentia relationis: ita in, eſt de eſſentia accidentis. Vnde ſimplicius in Cōmento prædicamentorum dicit eſſe in, nullum conſtituit genus, ſed omne accidens circuit.

Et confirmatur ex eo, quod niſi aptitudinalis inhærentia eſſet de eſſentia accidentis, poſſet completa diffinitione ipſum accidens concipi abſque aptitudinali inhærentia in eius diffinitione poſita: quod eſt impoſſibile: oportet enim ipſum in ſua diffinitione habere eſſentialem dependentiam ad ſubiectum, quā inhærentia aptitudinalis explicat: aliter ſubiecto non eſſet opus ad diffiniendum. Proptereà in pluribus locis ait S. Thom. quod diffinitio accidentis eſt hoc ſeu aliud huiuſmodi, res, cui debetur eſſe in alio. Hæc de ſecundo.

Ad primum. Scot. Ad primum autem in oppoſitum dicitur, quod Minor primi eſt falſa, & deceptus videtur Scotus: quia non vidit differentiam inter reſpectum In, & Ad: reſpectus enim In, & non eſt relatio, nam licet talis reſpectus terminetur ad ſubiectum, & conſequenter ſubiectum ſit terminus: tamen non terminat, vt terminus, ſed vt receptiuum illius: & hoc oportet hic valde attendere: aliud eſt enim dicere A, eſt terminus talis reſpectus: & A, terminat talem reſpectum vt terminus: vt ex dictis patet.

Ad confirmationes. Et per hoc patet reſponſio tam ad ſecundam, quàm ad tertiam formam eiuſdem rationis, ſemper enim ſupponit aptitudin

tudinalem inhærentiam eſſe relationem.

Ad vltimum negatur conſequentia: dicitur nanque, quod eſſe in, eſt diuerſarum rationum in prædicamentis, ſicut & ens: eſt ſiquidem in analogum ad nouem genera accidentium ſicut & ens ad omnia genera.

Ex his patet ſolutio ſecundi dubij, in quo Scotus nobiſcum concordat in quarto, diſt. 12. ita quod vnanimiter fatemur accidens non poſſe completè diffiniri abſque additione ſubiecti, vt nunc eſt probatum: quod plenius inferius patebit, cùm declaratum fuerit, vnde ſumantur genus, & differentia in eis. Teſtatur & hoc Ariſt. in 7. Meta. tex. Com. 15. & 17.

Tertia dubitatio, quoniam nimis eſt ampla, alibi diſcutienda relinquatur: oporteret ſiquidem ad plenam illius reſolutionem multos quinternos implere. *T. c. 15. & 17. & text. c. 8. 4.*

QVÆSTIO XVI.

Num dimenſiones interminatæ præcedant formam ſubſtantialem in materia op. Auic. de ſubſtantia orbis. c. 1. col. 2. primo Phyſi. & c. 63. & 4. Phy. c. 25. prima ratio.

Quartam vero, quia de accidentis natura eſt, cuius tractatum agimus, non omnino prætermittendam duco: In qua tria agenda ſunt: primò recitabitur opin. Auer. ſecundò ponetur opin. S. Tho. tertiò reſpondebitur argumentis in oppoſitum.

Sciendum eſt quo ad primum, Auerroim in libro de ſubſtantia orbis fundaſſe opinionem nobis contrariam, ponendo in materia prima, quæ eſt pura potentia, accipi dimenſiones interminatas. Ex hoc enim ſequitur non omne accidens eſſe ſubiectiuè in ente in actu.

Mouetur autem ad hoc opinandum rationibus pleriſque ducentibus ad impoſſibile. Prima eſt, Dimenſio interminata non eſt in materia coæterna ſibi: ergo corpus fit ex non corpore, & dimenſio ex non dimenſione: & tunc vltima ſequitur ergo formæ corporales, id eſt dimenſiones ſunt ſibi inuicem contrariæ, & ſuccedentes ſibi inuicē in ſubiecto, ſicut ſibiinuicem ſuccedunt formæ ſubſtantiales in eadem materia, conſequens eſt impoſſibile: ergo à deſtructione conſequentis, &c. impoſſibilitas conſequentis patet ex eo, ꝙ neque motus, neque mutatio aliqua eſt ad quātitatē interminatā. Augmētatio enim eſt ad quantitatem terminatā. Patet quoq; ex eo, ꝙ quantitati nihil eſt contrarium, vt dicitur in prædicamentis. Conſequentia autem probatur ex eo, quòd omne quod fit ex ſuo contrario, ſeu priuą *In prædicamento quantitatis. T. c. 64. & 74. T. c. 71.*

tiuè, vt dicitur primo Phy. tex. com. 64. & 5. eiuſdem tex. com.
Secunda ratio. Secunda ratio eſt iſta. Quantitas interminata non eſt in materia: ergo materia non poteſt ſimul formas diſtinctas ſpecie aut numero recipere, conſequens eſt falſum ad ſenſum: ergo conſequentia probatur ex eo, quod diuerſæ formæ non poſſunt ſimul recipi niſi in diuerſis partibus materiæ, materia verò diuerſis partibus caret ante quantitatis receptionem, ſubſtantia ſiquidem excluſa quantitate indiuiſibilis eſt, vt dicitur
T.c.15. primo Phyſ. tex. com. 15.

Tertia ratio. Tertia ratio eſt iſta. Quantitas non eſt in materia ſubiectiuè, ergo forma non diuiditur per diuiſionem materiæ. Tenet conſequentia: quis forma recipitur in materia indiuiſibili cùm quantitate ponatur carere. Tunc vltra, ergo forma recepta in
Corruptio vnius eſt generatio alterius. materia nullam diuiſionem habet. Tenet conſequentia: quia omnis diuiſio formæ materialis præexigit diuerſitatem partiũ materiæ. Tunc vltra, ergo forma recepta in materia eſt æterna & carens contrario. Tenet conſequentia: quia temporalitas formæ corruptibilitatem eius ſequitur: corruptibilis autem non eſt forma aliqua, niſi receptiuum eius habeat diuerſas partes,
T.c.15. quarum alteram ipſa alteram formam alia informet: cùm opor-
T.c.17. tet communicari in materia ea, quæ inuicem corrumpuntur, vt
3. Phyſic. primo de generatione tex. com. 53. dicitur, & tunc vltimo ſequi-
T.c.73. tur quod nullam niſi primam formam materia recipiat, oportet
Opi. ſcilicet d. 4 d. 13. q. 1. articulo 2. q. 4. itẽ 4. diſ. 44. q. 1. ar. ti. 1. quæſtiuncula. tertiũ, quartum contra Gen. c 8. ſecundũ in tra. de natura. enim corruptionem vnius eſſe generationem alterius, vt dicitur in primo de generatione: tex. commen. 17. & conſequenter caret contrario. Hæc de primo.

Hanc opinionem, & ſi in quibuſdam ſuis libris ſequatur S. Tho. propria tamen ſententia oppoſitum vltimo determinauit in prima parte, q. 76. artic. 6. vbi tali ratione vtitur contra Auer. poſitionem. Quandocunque aliquid eſt in potentia ad actum omnem ordine quodam prius recipit actum primum ſimpliciter & demum ſequentes, ſed materia prima ſecundùm ſe eſt in potentia ad omnes actus ſubſtantiales, & accidentales ordine quodam: ergo prius recipit actum priorem ſimpliciter, deinde poſteriorem: ſed primus actus ſimpliciter etiam ordine generationis eſt eſſe: ergo primum, quod intelligitur recipi in materia eſt eſſe ſubſtantiale, & non niſi à forma ſubſtantiali: ergo prius recipitur in materia forma ſubſtantialis quàm quodcunque accidens: & ſic omne accidens ſequens aduenict enti in actu. Quod primus actus ſimpliciter ſit eſſe patet tum autorita-

te li

te libri de cauſis in principio. Tum quia eſſe quantum præſuppónit eſſe:& ſimiliter eſſe quale præſuppónit eſſe:& ſic de aliis. Sequuntur prætereà ad hanc poſitionem multa inconuenientia:quòd ſcilicet ens ſecundum quid præcedat eſſe ſimpliciter: & quòd ens per accidens ſit prius ente per ſe: & quòd materia maiorem connexionem habeat cum forma alterius generis: quàm cum forma proprij generis,ex quo à qualibet forma ſubſtantiali eſt denudabilis,& non à qualibet forma accidentali:& quòd ſubſtantiæ generabilis ſint non ſolùm tria, ſed quatuor principia,ſcilicet materia,forma,priuatio & quantitas terminata: non enim poteſt fingi quin ſit principium, ſaltem per accidens,cùm ſit coniuncta principio per ſe, ſicut de priuatione dicitur, & ſic debuit connumerari ab Ariſto. Tenenda eſt igitur opi S. Tho. quòd omne accidens eſt ſubiectiuè in ente & actu, & per hoc differt à forma ſubſtantiali,quæ eſt ſubiectiuè in ente in pura potentia. Et hæc de ſecundo. *Materia ratio contra Auer.* *Primo phyſ. 65. & 66.*

Ad primam rationem Auer. dicitur quod conſequens primum illarum habet multiplicem ſenſum & quandoque verum, & quandoque falſum: & ideo diſtinguendum eſt: ſi nanque ly (ex) dicat habitudinem cauſæ materialis verũ eſt: corpus enim fit ex materia quæ non eſt corpus, & indiuiſibilis in actu, licèt ſit corpus,& diuiſibilis in potentia: ſi autem ly (ex) dicat habitudinem termini à quo falſum eſt: neceſſe eſt enim materiam, ex qua fit corpus immediatè, ante illud inſtans habuiſſe corporeitatem: & vniuerſaliter in omni inſtanti temporis neceſſe eſt ipſam eſſe ſub dimenſionibus; & hoc modo intelligendum eſt quod Ariſto. tertio Celi, tex. comm. 29. & 64 dicit, quòd impoſſibile eſt corpus fieri ex non corpore, id eſt poſt non corpus. Amplius eſt diſtinguendum ly (fit) corpus enim, ſeu dimẽſionem fieri intelligi poteſt dupliciter. Vno modo terminatiuè, id eſt, vt fiat tanquam terminus alicuius motus, vel mutationis, & hoc modo eſt impoſſibile fieri dimenſionem. Alio modo concomitatiuè, id eſt, vt ſit tanquam aliquod conſequens ipſum terminum motus,ſeu mutationis: & hoc modo verum eſt corpus fieri. Neque enim generatio, neque alteratio, neque motus localis ad quantitatem terminatur, vt quantitas eſt: licet augmentatio terminetur ad quantitatem perfectam, ſed quando generatio terminatur per ſe, primò ad compoſitum ſubſtantiale, generantur conſecutiuè eius accidentia inſeparabilia: de quorum numero eſt quantitas, quæ ſubſtantialem *Ad primam.* *T. ca. 29. & 64.* *Secunda reſponſio.*

corporeitatem ſequitur. Peccatum ergo accidit in prima ratione Auerrois: quia conceſſa prima conſequentia, pro quanto infert conſequentia in ſenſu vno, non tenet ſecunda conſequētia, quæ ſupponit, dimenſiones fieri non concomitatiuè, & per accidens, ſed determinatiuè: de illis enim quæ fiunt vt termini mutationum, verificatur, quòd corrumpuntur à contrario & quod ſuccedunt ſibi inuicē ſe mutuo expellentia, & non de illis quæ fiunt cōſecutiuè, de quorum numero eſt quātitas interminata.

Ad ſecūdam. Ad ſecundā rationem negatur conſequentia. Et ad probationem dicitur, quod diuerſas formas præexigere diuerſas partes in materia poteſt intelligi dupliciter. Vno modo vt ly (præ) dicat ordinem temporis: & ſic verum eſt, quaſcunque duas formas ſimul recipiendas in materia præexigere eam eſſe diſtinctam in plures partes immediatè ante illud inſtans, in quo illæ formæ inducuntur: eadem enim pars materiæ non poteſt ſimul ad duas formas alteratione ſufficiente diſponi, ſed talis diſtinctio partium materiæ præexacta non oportet quòd fiat per interminatas dimenſiones ipſi materiæ inhærentes, ſed fit per dimenſiones præcedentium compoſitorum. Alio modo poteſt intelligi vt ly præ, dicat ordinem neceſſarium: ita quod in inſtanti introductionis formarum neceſſe ſit materiam habere prius natura diuerſitatem partium, & poſt formas diſtinctas: & hoc eſt falſum: oportet enim prius natura materiam eſſe, quàm diſtinctam eſſe: in illo ergo, & pro illo inſtanti exigunt duæ formæ diſtinctas partes materiæ, ſed non præexigunt.

Ad tertiam. Ad tertiam dicitur, quòd formam diuidi per diuiſionem ſubiecti poteſt intelligi dupliciter. Vno modo, vt ideo forma diuiſionem habeat ex ſubiecto, quia in materia prædiuiſa recipitur, & hoc modo quomodo ſit verum & quomodo ſit falſum, nunc nunc declaratum eſt. Alio modo, vt ideo forma diuidatur ad diuiſionem ſubiecti: quia forma habet talem diuiſionem ratione ſui ſubiecti, & hoc modo verum eſt: eo quòd diuiſio quantitatiua conuenit formæ ſubſtantiali ex hoc quod eſt in materia, ratione cuius compoſitum eſt quantum. Sicut enim qualitas ſequitur compoſitum ratione formæ: non ita tamen, quod ipſa qualitas præſit in ipſa forma ſubiectiuè: ita quantitas ineſt compoſito ratione materiæ non ita, quod præſit in materia: quia ergo diuiſio quantitatiua formæ, non conuenit niſi ratione materiæ, in qua recipitur, vt formæ à materia ſeparatæ oſtendunt: ideo formas diuidi ad diuiſionem ſubiecti concedimus

cedimus,non tamen diuiſionem iſtam præcedere formam, ſed comitari. Vnde patet reſponſio ad totum proceſſum rationis quoniam ruit,fundamento falſo innitens,fundatur enim ſuper hoc,quòd in expoſitione noſtra ſequitur,formas non diuidi ad diuiſionem ſubiecti:quod patet non ſequi.

Quinta dubitatio prætermiſſis argumentis ſecundum S.Th. doctrinam habet partem affirmatiuam veram. Cùm enim ab omni forma fluat aliquod eſſe,quia forma eſt quæ dat eſſe rei, neceſſe eſt à forma accidentali fluere accidentale eſſe: ſicut ab albedine eſſe album,& à dulcedine eſſe dulce. *Quinti dubij ſolutio.*

Quòd autē eſſe quod fluit à forma accidentali non eſt idem quod eſſe ſubſtantiale, ex propriis rationibus ſubſtantiæ,& accidentis notiſſimum eſt:eſſe nanque ſubſtantiale eſt eſſe ſimpliciter ſecundum ſe independens & primum. Eſſe autē accidentale eſt eſſe ſecundum quid in alio dependens à ſubiecto,& poſterius. Nec eſſe ſolum actualis exiſtentiæ accidentis diſtinguitur realiter ab eſſe ſubiecti actualis, ſed etiam ab ipſa eſſentia formæ accidentalis à qua eſt.Iam enim ſuprà probatum eſt, quod nulla quidditas creata eſt ſuum eſſe exiſtentiæ.Vnde exiſtentia albedinis, nec eſt ipſa albedo , nec exiſtentia ſubiecti, nec receptio albedinis in ſubiecto : ſicut nec exiſtentia formæ ſubſtantialis eſt ipſa forma aut materia aut receptio formæ in materia : ſed quemadmodum forma ſubſtantialis recepta in materia perficit ipſam vt vtraque exiſtentiam recipiat:ita albedo recepta , in ſubiecto perficit ipſam vt eſſe album recipiat: ita,quòd ſicut forma eſt ratio materiæ & compoſito ſubſtantiali, quòd eſſe habeat;ita albedo eſt ratio ſubiecto compoſito ex albedine & ſubiecto quòd habeat tale eſſe , album ſcilicet, & ſicut tot eſſe ſubſtantialia in aliquo oportet eſſe quot ſunt formæ ſubſtantiales;ita ſecundum numerum formarum accidentium multiplicatur eſſe accidentale. Aliud eſt ſiquidem eſſe album & aliud eſt eſſe dulce. *Accidens habere propriam exiſtētiā diſiunctā ab exiſtētia ſubiecti. c.5.q.2.*

Errant propterea qui S.Tho. impoſuerunt opinionem recitatam à Sco.in 4.ſent.diſt.22. *q.1.ī principio.c.*

Circa ſextam dubitationem , an ſcilicet diſtantia accidenti ſubiecta poſſit intelligi eſſe ſine omni accidente,declaranda eſt primo ſententia S.Doctoris.Error deinde quidam elidendus. *Solutio ſexti dubij.*

Ad percipiendum primum diſtinguendum eſt, quòd de ſubſtantia & accidente dupliciter loqui poſſumus. Primo modo vt ſic, id eſt de ſubſtantia ſub ratione ſubſtantiæ & de accidēte

in eo

in eo quod accidens. Alio modo contingit loqui de ſubſtantiâ & accidente ſub ratione talis ſubſtantiæ & talis accidentis: primo modo ſubſtantia eſt ſeparabilis ab omni accidente, eo quod eſſe ſubſtantiale, vt ſic, nullam connexionẽ neceſſariam habet cum eſſe accidentali: alioquin omnis ſubſtantia eſſet accidenti ſubiecta. Secundo modo ſubſtantia non poteſt ſeparari ab omni accidente: quia non à propria paſſione propter connexionem neceſſariam, quæ eſt inter ſubiectum & propriam paſſionem, non propter hanc quod ſubiectum dependet à paſſione. Propterea S. Tho. in quæſtionibus diſputatis de ſpiritualibus creaturis, quæſt. vlt. ad ſeptimum, & in quæſtionibus de anima, quæſt. 12. ad ſeptimum, ait, quòd ſubiectum eſſe ſine propria paſſione non eſt poſſibile nec intelligibile. In litera autem loquens de eſſe ſubſtantiali & accidentali, vt ſic, ait ſubiectum poſſe eſſe ſine accidentali forma ſibi aduenie̅nte. Oſtendit autem natura demonſtrationis ſubiectum eſſe non poſſe ſine paſſione. Oportet nanque concluſionem, quæ inhærentiam paſſionis in ſubiecto concludit neceſſariam eſſe, & impoſſibile aliter ſe habere.

q. de ſpiritualib. Creatu. q. 2. q. de a. q. 12. ſeptimum.

Antonius Trombet. in quolibet. Meteph.

Error autem intolerabilis hic cauendus eſt, poſitus ab Antonio Trombeta in quolibet. ſuo dicente, quòd quia ſecundum S. Tho. & eius ſequaces ſubiectum non eſt niſi cauſa materialis reſpectu paſſionis, & paſſio eſt accidens, ex quo neceſſariò ſequitur ſubiectum poſſe eſſe ſine propria paſſione. Fundamentum autem huius conſequentiæ eſt: quia omnis potentia paſſiua, eſt potentia contradictionis: ſed ſubiectum eſt ſolum in paſſiua potentia reſpectu paſſionis: ergo eſt in potentia contradictionis, ergo poteſt habere ipſam & non ipſam. Maior habetur ex nono Metaphyſic. text. comm. 17. & probatur etiam ratione ſic. Paſſiones entis diſtinctæ ſunt tales, quod vna includit negationem alterius, ergo potentiam includit negationem actus: & per conſequens potentiæ vt potentia eſt, non repugnat eſſe ſine actu, ergo omnis potentia eſt potentia contradictionis.

T. c. 17.

Præterea ad idem, Poſſibile eſt medium inter neceſſarium & impoſſibile: ergo cum neceſſarium reſpiciat eſſe ſolum, & impoſſibile non eſſe ſolum poſſibile reſpicit eſſe & non eſſe: & ſic omnis potentia cum ab ea dicatur poſſibile eſt potentia contradictionis.

Præterea ad idem, Ideo potẽtia paſſiua eſt ad eſſe quia poteſt ab-

ab alio recipere eſſe, ſcilicet ab agente, ſi autem ab alio recipit eſſe, illo circunſcripto quantum eſt in ſe eſt ſub non eſſe. Si ergo potentia paſſiua ex ſe eſt ſub non eſſe, & ab agente poteſt habere eſſe, neceſſariò ſequitur quod eſt potentia contradictionis, ſcilicet eſſe & non eſſe.

Accidit autem error hic & in principiis & in concluſione. *1.q.77.* In principiis: quia S. Tho. in prima parte. quæſt.77.art.7. tenet *ar.6. cap.* ex intentione, & probat ſubiectum eſſe cauſam ſuæ propriæ *vbi ſuprà* paſſionis in triplici genere cauſæ, ſcilicet materialis, effectiuæ *9. Meta.* & finalis: vnde patet error minoris, Maior autem licet ſit Ariſt. *T.c.17.* eſt tamen male intellecta & probata: potentia enim materialis eſt duplex, quædam eſt receptiua tantùm, quædam verò non ſolùm receptiua, ſed etiam paſſiua extenſo nomine paſſionis ad omne genus tranſmutationis. Potentia receptiua tantùm eſt neceſſariò coæua ſuo actu, eo quòd ſi eſſet ante ſuum actum, oporteret quòd per aliquam tranſmutationem illum reciperet; & ſic non eſſet receptiua tantùm reſpectu illius. Potentia autem paſſiua neceſſariò nulli actu coæua eſt, reſpectu cuius eſt paſſiua, eo quòd omnem actum per tranſmutationem acquirit: & conſequenter per tranſmutationem perdit, omne enim generabile eſt corruptibile, vt dicitur primo Cæli. Propoſitio ergo illa, Omnis potentia eſt potentia contradictionis, eſt intelligenda de potentia paſſiua, & non de receptiua tantùm. Hanc gloſſam & ſenſus ipſe & text. Ariſt. conuincunt. Ad ſenſum enim patet, in cælo eſſe potentiam receptiuam ſuæ figuræ: & tamen in eo talis potentia non eſt potentia contradictionis. Cælum enim non eſt in potentia ad aliam figuram. Ariſto. *T.c.10.* verò text. allegato nono Metaphyſic. ait cælum non eſſe in po- *26.27. &* tentia paſſionum, ſed ad terminos eius tantùm; & tamen con- *28.* ſtat cælum habere potentiam receptiuam ſui motus; vnde ex *T.c.17.* hoc inſinuauit, quod de potentia paſſiua loquebatur: ea enim cælum eſt in potentia ad terminos motus. Vnde cùm ſubiectum non habeat potentiam paſſiuam, ſed receptiuam tantùm reſpectu propriæ paſſionis, nulla enim mutatio mediat inter ſubiectum & paſſionem: oportet ſubiectum non eſſe in potentia contradictionis reſpectu paſſionis: & ſic concluſio deducta *Ad ra-* fuit falſa. *tiones.*

Ad rationes autem, quibus arguens nititur illam propoſitio- *Tromb.* nem de omni potentia receptiua probare, reſpondetur, & ad *Ad pri-* primá dicitur, quòd paſſiones entis diſtinctas eſſe tales, quod *mam.*

vna

vna includit negationem alterius, verum eſt: quia vna non eſt alia formaliter. Potentia enim non eſt actus formaliter, ſed ex hoc non ſequitur, ergo quælibet poteſt eſſe ſine alia. Nam non valet, hoc non eſt illud, ergo hoc poteſt eſſe ſine illo.

Ad ſecundam. Ad ſecundam dicitur, quòd poſſibile diſtinguitur contra neceſſarium & impoſſibile, ſumitur à potentia paſſiua, & non à potentia receptiua tantùm: & ideo ex hoc non ſequitur, niſi potentiam paſſiuam eſſe potentiam contradictionis: cùm tamen arguens debeat probare, quod omnis potentia receptiua ſit potentia contradictionis.

Ad tertiam. Ad tertiam dicitur, quod propoſitio prima ibi adducta, ſcilicet, quod ideo potentia eſt ad eſſe: quia poteſt recipere eſſe ab alio, ſcilicet ab agente, in vno ſenſu eſt vera, & in altero falſa: ſi enim ly (poteſt) dicat poſſe diſtinctum contra impoſſibile. Ariſt. dicit eam eſſe falſam, eſt enim ſenſus quòd ideo potentia eſt ad eſſe: quia non eſt impoſſibile ipſam recipere eſſe ab agente, & ſic cælum eſſet in potentia ad motum, cùm recipiat ipſum ab alio. Si autem ly (poteſt) dicat potentiam, vt diſtinguitur contra eſſe in actu, tunc propoſitio eſt vera: ideo enim aliquid eſt in potentia ad eſſe, quia poteſt recipere eſſe quod adhuc non habet, ſicut ideo aliquid eſt potentia ad non eſſe, quia poteſt habere non eſſe quo caret. Sed cùm omnis actus poſſibilis haberi ab aliqua potentia non niſi per tranſmutationem acquiratur, ad noſtram poſitionem reditur, quòd ſcilicet potentia paſſiua ſola ſit ad eſſe.

Alias rationes, quibus ſeparabilitas ſubſtantiæ ab omni accidente à Scotiſtis probatur, ex ſupradictis facile eſt ſoluere. Aſſumũt ſiquidẽ ꝓpoſitiones, quarũ falſitas eſt ſuperius declarata.

Subſtantia eſt cauſa accidẽtium. *Sed quia illud, quod dicitur maximè & veriſſimè in quolibet genere, eſt in cauſa eorum, quæ ſunt poſt in illo genere: ſicut ignis, qui in fine caliditatis eſt cauſa caloris in rebus calidis, vt ſecundo Metaph. dicitur: ideo ſubſtantia, quæ eſt principium in genere entis, maximè & veriſſimè eſſentiam habens, oportet quòd ſit cauſa accidentium, quæ ſecundariò & quaſi ſecundum quid rationem entis participant.*

T.c.4. In hac ſecunda parte cap. diuerſitatem accidentium inter ſe declaraturos præmittit cauſam accidentium quæ ſit, vt cauſas diuerſitatis eorum inſinuet tali concluſione, Subſtantia eſt cauſa accidentium, quam probat ſic: Maximè & veriſſimè ens eſt cauſa reliquorum entium, ſubſtantia eſt maximè & veriſſimè ens: ergo ſubſtantia eſt cauſa aliorum entium, ſed talia ſunt

accid

accidentia. Minor verò ex 7. Metaphyſic. in principio patet. Maior verò ex ſecundo Metaphy. tex. com. 4. habetur, vbi dicitur, quòd vniuerſaliter id quod eſt maximè tale in aliquo ordine, quod eſt cauſa omniũ aliorum in illo ordine, vt ſic: ſicut ignis qui in ordine calidorum eſt maximè calidus: omnium calidorum eſt cauſa vt ſint calida. Vtitur autem nomine Generis in litera, ſicut Ariſto, vtitur ibi vniuocatione: eò quòd ad veritatem huius propoſitionis exigitur, quod cauſa communicet cum effectu in nomine & ratione, licet analogicè eadem, non enim ſequitur, cælum eſt cauſa omnium calidorum, ergo cælum eſt maximè calidum: quod tamen ſequeretur, ſi cælo calidi nomen non æquiuocè conueniret. Quia igitur ſubſtantia & accidens in nomine & ratione entis analoga tamen conueniunt, & ſubſtantia maximè eſt ens, ideo cauſa eſt omnium aliorum vt entia ſint. T.c.2. T.c.4.

Quod tamen diuerſimodè contingit: quia enim partes ſubſtantiæ ſunt materia & forma, ideo quædam accidentia principaliter conſequuntur formam & quædam materiam. *Accidentium alia ſunt ſequentia formam ſubſtantiæ, alia vero materiam.*

Quia accidentia cauſantur à ſubſtantia in qua ſunt, & effectuum diuerſitas ex cauſis prouenit, aſſignat diuerſitatem inter accidentia à priori ex diuerſitate partium ſubſtantiæ à quibus fluunt accidentia: & ponit tres diſtinctiones.

Quarum prima cum ſuis diuiſionibus eſt talis, Accidentium alia ſequuntur principaliter formam: alia ſequuntur principaliter materiam. Accidentium ſequentium formam quædam communicant materiæ, quædam verò ſunt ſeparata à materia. Accidentium autem ſequentium materiam, quædam ſequuntur eam in ordine ad formam generalem, & quædam in ordine ad formam ſpecialem. *Accidentia aliqua ſequuntur formam, aliqua materiã.*

Eſt autem ratio primæ diuiſionis, quia cùm vnumquodque operetur per quod eſſe actu, & ſemper ſpecies aliqua mouere & agere exiſtimetur, vt dicitur 3. Phyſic. tex. comm. 17. oportet formã ſequi, operationes & operatiuas virtutes: ſimiliter cùm patiatur, & tranſmutetur vnumquodque ratione materiæ, oportet plura accidentia eam ſequi, vt ea quæ propter materiæ diuerſam complexionem inſunt, & ipſam motui ſubiiciunt, &c. Appoſuit autem in prima diuiſione ly principaliter, vt diſtinguitur contrà totaliter: nullum enim accidens eſt ſolius formæ aut ſolius materiæ: ſed omnia ſunt compoſiti (etenim ad ipſam quoque intellectionem non ſolùm anima concurrit, ſed totum T.c.17.

com-

compoſitum ex materia & forma: Sortes enim eſt qui primò intelligit: eſt ergo ſenſus diuiſionis, quòd accidentium quædam ſequuntur formam non vt cauſam totalem, ſed principalem, quædam ſimiliter ſequuntur materiam vt cauſam principalem non totalem. Cùm enim omnium accidentium cauſa eſt compoſitum ex materia & forma: ſed aliquorum principalis radix eſt forma, aliquorum verò principalis radix eſt materia. Sicut enim in artificialibus aliquid conuenit compoſito ratione formæ, & aliquid ratione materiæ: quemadmodum ſcindere conuenit ſerræ ratione formæ, durities autem ratione materiæ: ita & in naturalibus aliquid oritur in compoſito ratione formæ, & aliquid ratione materiæ; quemadmodùm in Sorte, ſentire & intelligere eſt ratione formæ: maſculinum verò ratione materiæ. Quæ autem ſit regula ad diſcernendum accidentia ſequentia formam accidentibus ſequentibus materiam, infra aſſignabitur.

In hoc c.

Accidentium, quæ formam ſequuntur, alia ſequuntur formam à materia dependentem, alia verò formā à materia ſeparatam.

Forma autem inuenitur aliqua, cuius eſſe non dependet à materia, vt anima intellectualis. Materia verò non habet eſſe niſi per formam, vnde in accidentibus, quæ ſequuntur formam, eſt aliquid, quod non habet communicationem cum materia, vt intelligere, quod non eſt per organum corporale, ſicut probat Philoſophus in tertio de anima.

Aliqua verò ex conſequentibus formam ſunt, quæ habent communicationem cum materia, vt ſentire, ſed nullum accidens ſequitur materiam ſine communicatione formæ.

Hîc ponitur prima ſubdiuiſio cum eius cauſa. Cùm enim propriæ virtutes, & proprietates, & operationes formarum ipſis formis proportionari debeant: ita ſi eſſentia ipſius formæ ſit dependens à materia: virtus & operatio eius (cùm non ſint ipſa forma à qua fluunt perfectiores) dependeāt oportet à materia. Et ſi eſſentia formæ eſt independens à materia, virtutem aliquam oportet habere à materia independentē, alioquin otiosè feciſſet natura formā independentē: feciſſet ſiquidem naturam eleuatam ſupra materiam, vt ſic non poſſet operari, & conſequenter nec finem proprium conſequi. Vnumquodq; enim eſt propter ſuam operationē, vt dicitur ſecundo Cæli, tex. Com. 17. Quia ergo inuenitur duplex genus formarum ſubſtantialium dependentium ſcilicet à materia, vt ſunt omnes formæ materiales, & independentium ab ea, vt eſt anima humana: ideo inuenitur duplex genus accidentium ſequentium formam.

T. c. 6.

T. c. 17.

Accidentia quædam ſequuntur formā de

Quædam

Quædam enim fluunt à forma dependente à materia, & hæc ita fluunt ab ea, quòd tamen recipiuntur ſubiectiuè in compoſito: propterea dicitur quòd habent communicationem cum materia: vt ſentire, vegetare, & huiuſmodi. *pendentē. aliquæ formā independentem à materia*

Quædam verò fluunt à forma independente à materia vt ſic: & hæc ita fluunt ab ipſa forma quod recipiuntur in ſola forma ſubiectiuè: & propterea dicuntur non habere communicationem cum materia, vt intellectus & voluntas, intelligere, velle, & huiuſmodi.

Nec arbitreris nos immemores contradicere ſuperius nunc dictis; vtcumque enim eſt verum quod, ſcilicet omne accidens eſt compoſiti, vt ſuprà diximus: & quod aliquod accidens eſt ſolius formæ, vt modo dicemus. Accidens enim eſſe alicuius poteſt intelligi dupliciter. Vno modo vt completi principij elicitiui & receptiui. Alio modo vt ſuppoſiti, homo. Secundo modo omne accidēs eſt compoſiti cuius eſt eſſe & fieri, vnde anima non intelligit vt ſuppoſitum quod operatur, ſed Sortes per animam. Primo verò modo aliquod accidens eſt ipſius animæ, & aliquod eſt compoſiti. Virtus enim intellectiua, non eſt ſubiectiuè in aliqua parte corporis compoſita ex materia & forma, ſed eſt ſubiectiuè in ſola eſſentia animæ, vnde in tertio de anima, tex. commen. 4. dicitur quod intellectus nullius corporis eſt actus Virtutes autem ſenſitiuæ non ſunt ſubiectiuæ in ſola anima, ſed in determinatis corporis partibus compoſitis ex materia & forma ſubſtantiali. Similiter completum elicitiuum principium ſenſationis nō eſt ſola potentia animæ, ſed compoſitum ex organo corporali & virtute animæ. Intellectionis autem principium elicitiuum completum eſt ipſa ſola virtus intellectiua, & cùm operatio immanens ſit ſubiectiue in ſuo elicitiuo principio, intelligere erit in ſolo intellectu ſicut in ſubiecto. *T.c.4.*

Propterea S. Thom. alibi dicit, quòd anima intelligit ſicut oculus videt, videt vt completum principium elicitiuum. Oculus enim nominat compoſitum ex organo coporeo & virtute animæ: non ergo contradicunt iſta, omne accidens eſt compoſiti, vt ſuppoſiti, & aliquod accidens eſt ſolius formæ vt completi principij elicitiui & receptiui. Et licet totus ſermo ſit de accidentibus ſubſtantiarum materialium, ex his tamen innuitur natura accidentium, quæ ſequuntur formam independentem à materia.

Et nota quòd antequam ponatur alterius membri ſubdiuiſio, aſſignatur cauſa in litera, quare non fit talis ſubdiuiſio de accidentibus ſequentibus materiam, qualis facta eſt de his quæ ſequuntur formam, vt dicatur accidentium ſequentium materiam, quædam communicantur formæ & quædam non: & cauſa eſt iſta: quia non iuuenitur duplex materia, altera dependens à forma & altera non, ſicut inuenitur duplex forma. nulla enim materia poteſt eſſe ſine forma, vt probatum fuit.

Nulla materia ſine forma.

Ca. 5. q. 8. *In his tamen accidentibus quæ materiam conſequuntur, inuenitur quædam diuerſitas. Quædam enim accidentia conſequuntur materiam ſecundum ordinem, quem habet ad formã ſpecialem, vt maſculinum & fœmininum in animalibus quorum diuerſitas ad materiam reducitur, vt dicitur in decimo Metaphy. vnde remota formã animalis dicta accidentia non remanent niſi æquiuocè. Quædam verò conſequuntur materiam ſecundum ordinem, quem habet ad formam generalem: & ideò remota forma ſpeciali adhuc in ea remanent, ſicut nigredo cutis eſt in Aethiope ex mixtione elementorum, & non ex ratione animæ. & ideo poſt mortem in eo remanet.*

Accidentium, quæ ſequũtur materiã, duplex genus.

Hic ponitur alterius membri diuiſio talis: accidentium ſequentium materiam, quædam ſequuntur eam in ordine ad formam generalem: quædam in ordine ad formam ſpecialem. Illa accidentia dicuntur ſequi materiam in ordine ad formam generalem, quæ indiuiduo generis altioris conueniunt ratione magis ſuæ materiæ quàm formæ: ſicut hoc mixtum habet cutis nigredinem non ex ratione formæ mixti, ſed quia materia ſua talis paſſa eſt, puta in tali climate, vbi calor ſolis abundat. Illa verò dicuntur conſequi materiam in ordine ad formam ſpecialem, quæ indiuiduo inferioris generis vel ſpeciei conueniunt magis ratione materiæ, quàm formæ: ſicut hoc animal eſt maſculinum non ratione animæ principaliter, ſed quia materiam ad animam diſpoſitam talis paſſio comitata eſt: putà quia materia plenè domino actus vigoroſi ſeminis ſubiecta non fuit. Signum autem, quod talia accidentia ſe habent ſcilicet quod ſequuntur materiam, ſecundum quod reſpicit formam altioris vel inferioris generis eſt quod aliqua eorum eiuſdem rationis remanent compoſito corrupto: & quædam nõ remanent niſi æquiuocè: nigredo ſiquidem hominis viui & mortui eiuſdem rationis eſt: maſculinitas autem non: cauſa autem huius nulla eſt alia, niſi quia maſculinitas ſequitur animal ratione ſuæ propriæ materiæ. & propterea corruptio animalis

Signum differẽtiæ aſſignatæ.

& non remanente niſi æquiuocè oportet maſculinitatem, in cuiuſ ratione ponitur animal, æquiuocè remanere. Albedo autem quia mixti materiam ſequitur in cadauere remanentis, ſecundum eandem diffinitionem non æquiuocè remanet.

QVÆSTIO XVII.

Num eadem accidentia numero ſint in genito & corrupto. Auer. iſtarum quorundam opinio In de ſubſtantia orbis cap. 1. & primo Phy 66.

CIrca ea quæ hic dicuntur accidit dubium, Vtrum nigredo cutis in Aethiope viuo & mortuo ſit vna & eadem numero: & vniuerſaliter vtrum ſit idem numero accidens in genito & corrupto. In hac dubitatione tria agenda ſunt: primò recitabitur opinio quorundam: ſecundò ponetur opinio S. Tho. tertiò reſpondebitur ad obiecta.

Quo ad primum quidam opinantur accidentia communia genito & corrupto eſſe eadem numero in vtroque; inter quos aliqui quibuſdam verbis Auer. innixi tali diſtinctione ſuam promunt imaginationem, Accidentia communia genito & corrupto habent duplicem modum eſſendi, terminatum, ſcilicet & interminatum. Accidentia interminata vocant eſſentias accidentium abſque limitatione ad talem vel talem gradum. Accidentia verò terminata dicunt eſſentias accidentium limitatas ad hunc vel illum gradum. Accidentia interminata ponũt eadem numero eſſe in genito & corrupto, non autem terminata; vnde ſicut quantitas interminata communis expreſſè à Commen. & eadem in omnibus ponitur: ita color interminatus communis, & idem eſt in aere & igne.

Confirmatur autem opinio iſta authoritatibus, & rationibus. Ariſtoteles enim primo de generatione, text. Comm. 23. dicens. In his autem ſi aliqua manent in genito & corrupto, puta in aere & aqua ſi ambo diaphana aut humida, &c. Oſtendit non eſſe inconueniens quod aliquod idem accidens ſit in genito & corrupto. Et in ſecundo de Generatione, text. comm. 25. vult expreſſe quod in habentibus ſymbolum eſt facilior tranſitus, & quia eſt facilius corrumpere vnum quàm duo. Auerrois quoque in libro de Subſtantia orbis, non longè à principio dicit non ſolùm dimenſiones interminatas quas ſimplices vocat, remanere eadem in genito, ſed vniuerſaliter qualitates omnes communes genito & corrupto. T.c.23. T.c.25. Cap.1.

Ratio autem prima ad hoc eſt; quia ſi qualitates diſponentes materiam rei corrumpendæ ad nouam formam corrumpuntur quæritur, quid educit formã generandam, nõ poteſt dici quod illud ſit agens extrà: quia hoc non poteſt facere niſi per qualitates medias introductas in materia: qualitates autem illæ corrumpi dicuntur ab aduerſario ante inductionem formæ: ergo remanet, ꝙ nihil ſit quod educat formã: quod eſt impoſſibile.

Præterea Qualitates ſymbolæ, quæritur à quo corrumpuntur, cùm nullum contrarium appareat: & fruſtra corrumpi res cenſeatur in aliquo inſtanti in quo eadem oportet generari.

Præterea, figura cadaueris, organi ratio & cicatrix, & ſi quæ ſunt huiuſmodi ſi nõ remanent eadem, quæritur à quo generãtur: & cùm non poſſit dici à quo generantur per modum ſequelæ, oportet quod nullum ſit generans. Quod autem non generentur per modum ſequelæ, probatur, Accidentia enim aliqua ideo conſecutiuè generantur, quia dans formam, dat conſequẽtiam ad formam, modo iſta accidentia repugnant formæ magis quàm ſequantur eam: cuius ſignum eſt quia ſub forma cadaueris ad corruptionem tendunt. Et hæc de primo.

CONCLVSIO.

Non ſunt eadem numero accidentia in genito & corrupto.

QVo ad ſecundum ſciendum eſt Thomiſtarum eſſe opinionem; nullum accidens eſſe idem numero in genito & corrupto. Sequitur enim hoc neceſſariò ex noſtris principiis. Nam ſi nullum accidens eſt ſubiectiue in materia: & non datur niſi vna forma ſubſtantialis in compoſito, impoſſibile eſt idem accidens remanere idem numero; migraret, ſiquidem accidens de ſubiecto in ſubiectum, & eſſet idem & non idem: Nec rationes pro nunc ad hanc concluſionem afferam, quia oportet ad hoc efficaciter probandum probare illud principium, ſcilicet quod in compoſito eſt tantum vna forma ſubſtantialis. Sed declarabo quomodo hoc ſit poſſibile, & quomodo defendenda eſt ab aduerſariis poſitio noſtra.

Accidens quatuor modis corrumpitur. Sciendum eſt igitur accidens quadrupliciter corrumpi. Primò per alterationem oppoſitam ſuo contrario: vt frigus à calido. Secundò ad abſentiam conſeruatiui agentis, vt lumen in aere deſinit Sole recedente. Tertiò ad corruptionem ſubiecti, vt riſibilitas corrumpitur homine mortuo. Quartò ad corruptionem termini, vt ſimilitudo deſinit conſimili perempto. Et quia quot modis dicitur vnum oppoſitorum, tot

tot modis dicitur & reliquum, accidens, generatur quadru- plicirer. Primò ab agente ſibi ſimili per tranſmutationem: ſi- cut aqua calefit ab igne calido. Secundò ad præſentiam agentis in fieri & eſſe, vt lumen in aere fit à ſole præſente. Tertiò ad generationem ſubiecti, vt riſibile generatur ho- mine genito. Quartò ad generationem termini, vt Sorte ſolo albo exiſtente, ſtatim ad alterius albi generationem conſur- git in Sorte ſimilitudo. Et licet omnibus iſtis modis contin- gat accidens ſecundum totam latitudinem corrumpi: nullus tamen illorum modorum conuenit accidentibus omnibus niſi tertius. Commune nanque eſt omnibus accidentibus cor- rumpi eorum ſubiecto corrupto; cum accidentis eſſe ſit in eſſe; & ideo ſufficiens cauſa corruptionis accidentium reddi- tur; quando ſubiecto corruptio aſſignatur. Vnde cum ex aere fit ignis, licet non oporteat corrumpi calorem aeris, ſed po- tius intendi: quia tamen aer qui ſubiectum illius eſt, corrum- pitur, neceſſe eſt ipſum quoque calorem corrumpi abſque con- trario ad ſolum ſubiecti defectum.

Quatuor modis generatur accidens.

Propterea apparet qualiter peccent peccato fallaciæ conſe- quentis argumenta ea, quæ qualitates ſymbolas & diſpoſitio- nes pro forma introducenda facientes, quia carent contrario corrumpente, remanere inferunt.

Et notandum, quòd quando accidens generatur ad genera- tionem ſubiecti, vel corrumpitur ad corruptionem ſubiecti, tunc cùm eadem actio terminetur ad vtrunque; ad ſubiectum per ſe, & accidens conſecutiuè non oportet quærere aliud ge- nerans vel corrumpens niſi generatiuum vel corruptiuum ſub- iecti. Idem enim eſt agens, quod vtrunque ſimul & eadem ope- ratione facit, ſicut cum ignis, ex aere ignem generat alterando aerem, in fine alterationis aerem corrumpit per ſe, & conſecu- tiuè calorem introductum: & vniuerſaliter omnia accidentia, quæ in aere ſubiectiuè erant ea conſecutionis neceſſitate; quia accidens ſine ſubiecto proprio remanere non poteſt &, in eo- dem inſtanti generat ignem per ſe, & calorem conſecutiuè abſ- que alia media alteratione ſimilem calori ante illud inſtans ex inſtanti. Simile autem eſt iudicium de quantitate & figura & aliis diſpoſitionibus, accidentibus ſimilibus in genito & cor- rupto: omnia enim iſta concomitatiuè producuntur, & ideo non oportet quærere generans niſi quod ſubiectum generat. Et cùm ſupradicta inſpexeris, videbis, quod ſimile à ſuo ſimili

concomitatiuè & per accidens quandoque corrumpitur: & per oppoſitum à non ſimili concomitatiuè, per accidens generari contingit ipſum accidens. Ariſt. ergo quoties dicit eadem remanere in genito & corrupto eadem ſpecie, non numero, ait: & hoc per accidens. Variatur enim vnitas numeralis, non propter generationis vim, ſed ſubiecti corruptionem. Facilior quoque tranſitus in habentibus ſymbolum, non ex identitate, numerali ſymboli accidentis, ſed ex non repugnantia illius in agendo vel patiendo prouenit. Et ex hoc quod formæ ſubſtantiales, à quibus fluunt ſimiles qualitates ſunt ſimiliores: ex effectibus enim natura cauſæ innoteſcit. Auerrois autem (ſi ſaluari debet) eodem modo gloſſetur.

Ad primum. Ad rationem autem oppoſitæ opinionis dicitur. Et ad primam quidem, quòd educens formam in vltimo inſtanti, eſt generans extra, non per aliquam actionem, quam in illo inſtanti eliciat, ſed in termino actionis, nudam materiæ eſſentiam attingens. Vnde, cum dicitur, agens extra, non poteſt educere formam, niſi per qualitates medias introductas, verum eſt, dum agit: non autem, cum eſt in termino actionis. Sufficit enim & exigitur alteraſſe ad materiæ expoliationem & diſpoſitionem

Ad ſecundum. Ad ſecundum dicitur, quod qualitates ſymbolæ, & ſimilia, corrumpuntur per accidens ad corruptionem ſubiecti à corrumpente per ſe ſubiectum: nec fruſtra in eodem inſtanti eſt primum non eſſe earum, & primum eſſe ſimilium, ſed neceſſariò neceſſitate materiæ, vt dictum eſt.

Ad tertium. Ad tertium dicitur, quod figura, cicatrix & huiuſmodi producuntur conſecutiuè, & per accidens, à generante eorum ſubiectum, ſcilicet cadauer: nec eſt verum, quòd ſola illa accidentia generentur conſequutiuè, quæ ſequuntur formam, ſed multa accidentia ſequuntur compoſitum ex neceſſitate materiæ, quæ ſunt, licet non incompaſſibilia: aliqualiter tamen oppoſita ipſi formæ, vt patet de ſe. Et ideo dico, quòd figura, & ſimilia ſequuntur cadauer ex neceſſitate materiæ, quia ſcilicet agens naturale non poteſt tam citò diſpoſitiones per tot tranſmutationes radicatas corrumpere totaliter, & ideo ſimiles diſpoſitiones ſequuntur: & quia non ſunt facientes pro forma geniti, ideò ad corruptionem properatur.

Accidentia inſequentia materiã *Et quia vnaquaque res indiuiduatur ex materia & collocatur in genere vel ſpecie per ſuam formam, ideo accidentia quæ conſequuntur materiam ſunt accidentia indiuidui, ſecundum quæ etiam indiui-*

dua

dua eiuſdem ſpeciei differunt ad inuicem. Accidentia verò, quæ conſequuntur formam: ſunt propriæ paſſiones vel generis vel ſpeciei, vnde in ueniuntur in omnibus participantibus naturam generis vel ſpeciei: ſicut riſibile conſequitur in homine formam, quia riſus contingit ex aliqua apprehenſione animæ hominis.

ſunt accidentia indiuidui, in ſequentia autẽ formam, ſunt propriæ paſſiones.

Hic ponitur ſecunda diuiſio accidentium, quæ talis eſt, Accidentium alia ſunt accidentia indiuidui, alia ſunt accidentia generis vel ſpeciei.

Duplex autem inter iſta differẽtia ponitur. Prima eſt, quòd accidentia indiuidui conſequuntur compoſitum ratione materiæ principaliter: accidentia verò ſpeciei vel generis ſequuntur compoſitum ratione formæ. Secunda eſt, quòd accidentia indiuidui ſunt ea, penes quæ attenditur differentia inter particularia eiuſdẽ ſpeciei. Accidentia verò ſpeciei ſiue generis ſunt communia neceſſariò omnibus indiuiduis illius ſpeciei vel generis. Exemplum, maſculinum, & fœmininum ſunt accidentis indiuidualia: ſequuntur enim materiam, & penes ipſa differunt Sortes & Berta. Riſibile autem eſt accidens ſpecificum: ſequitur enim intellectiuam apprehenſionem, & omnibus hominibus neceſſariò conuenit. Aſſignatur quoque radix proximæ differentiæ, cum dicitur, quòd materia eſt principium indiuiduationis, forma autem eſt, per quam res in genere vel ſpecie collocatur. Ex hoc enim quod materia eſt cauſa eſſe indiuiduális vt ſic, ſequitur quòd ſit etiam radix accidentium conſequentium ipſum eſſe indiuiduale: ac per hoc accidentia indiuidui ſunt quæ conſequuntur materiam, ex eo quòd forma eſt principium eſſe generici & ſpecifici, oportet quòd etiam ſit cauſa proprietatum & accidentium conſequentium ſpeciem vel genus: & ſic accidentia ſpeciei ſiue generis ſequuntur formam. Secundæ verò differentiæ ratio eſt quia cum tam in forma ſpecifica quàm generica cõueniant omnia contenta ſub eis, oportet etiam proprietates earum omnibus eſſe communes. Cùm autem penes materiam differant indiuidua, accidentia quoque materialia oportet eſſe ea, ſecundum quæ ipſa particularia inter ſe differunt, vt effectus proportionabiliter propriis reſpondeant cauſis.

Accidunt hic duo dubia circa literam. Primum eſt qualiter ſit verum, quòd accidentia ſequentia materiam ſint ea penes quæ differunt indiuidua in eadem ſpecie, quandoquidem quantitas ſequitur materiam, & tamen eſt communis omnibus indi-

diuiduis corporis & inferiorum.

T. cap. 25. 7. Meta. T. 17. Secundum dubium eſt, qualiter verificetur quod accidentia ſequentia materiam non ſint paſſiones generis, vel ſpeciei; cùm maſculinum & fœmininum ſequantur materiam:& tamen paſſiones animalis, vnde & animale in eorum diffinitione ponitur, ſicut ſubiectum in diffinitione paſſionis, vt 10. Meta. tex. com. 15. habetur. Similiter quantitas videtur eſſe paſſio corporis de prædicamento ſubſtantiæ:& tamen ſequitur materiam.

Quomodo penes accidētiā ſequentia materiā, indiuidua. Ad euidentiam primi ſcito, verba illa ſcilicet accidentia ſequentia materiam ſunt ea ſecundum quæ indiuidua differunt, non eſſe intelligenda vniformiter, ſed difformiter. Indiuidua enim differunt penes accidentia materialia dupliciter, vel quia vnum eorum habet vnum, & reliquum aliud: vel quia vtrunque habet idem, ſed alio & alio modo. Verbi gratia, Sortes & Berta differunt penes maſculinum & fœmininum, ex eo quod ille habet maſculinitatem, illa fœminitatem. Differunt quoque penes ſuas quantitates: non ex eo quod ille ſit quantus & illa non, ſed ex eo quod non eodem modo ſunt quanti: nunquam enim inueniuntur duo quanta omnino ſimilia: ſitibus ſiquidem proprijs differre neceſſe eſt. Quantitas ergo licet ſit communis omnibus indiuiduis, quia tamen non vniformiter eis conuenit, eſt ſecundum quam indiuidua inter ſe differunt ſecundo modo, & hoc ſufficit.

Paſſiones generum duplices. Ad intelligentiam ſecundi notandum, quòd paſſiones generum ſunt duplices. Quædam conuenientes eis ratione formæ genericæ:& quædam ratione materiæ. Illa quæ ſequuntur formam, vocatæ ſunt hic paſſiones generum: & non illæ quæ ſequuntur eorum materiam, propterea quia natura generica ex ſua forma eſt talis & non ex materia: animal enim eſt animal ex ſua forma, & non ex ſua materia. Vnde cùm in propoſito animalis, paſſio ratione formæ ſit ſenſibilitas, & ratione materiæ maſculineitas vel fœmineitas: diuerſis rationibus moti Ariſto.

10. meta. in Metaphyſi. & Sanct Thom. hic diuerſimodè locuti ſunt. Quia

T. ca 25. enim eſt paſſio animalis ratione materiæ, ideo vocata eſt ibi

7. metap. paſſio: quia autem non ratione formæ, ideo hic non eſt dicta

T. cap. 7. paſſio.

& 19. Similiter dicendum eſt de quantitate, quia ſequitur corpus ratione materiæ: ſequitur enim ipſum ſecundum id, quod eſt in potentia diuiſibile, quod non eſt niſi materia, vt indiuiſibilitas rerum immaterialium oſtendit. Et nota quod hæc ſecunda

da diuiſio accidentium non differt à prima per membra diuidentia: eadem enim huius & illius membra, ſed ſecundum rationem, quia illa diuiſio accepta eſt penes primas earum radices, materiam ſcilicet & formam, iſta autem penes ſubiecta, quibus appropriantur, ſcilicet genus, ſpeciem, & indiuiduum.

Sciendum etiam eſt, quòd aliquando accidentia ex principiis eſſentialibus cauſantur ſecundum actum perfectum, ſicut calor in igne, qui ſemper actu eſt calidus. Aliquando verò ſecundùm aptitudinem tantũ ſed complementum accipiunt accidentia ex agente exteriori: ſicut diaphaneitas in aere, quæ completur per corpus lucidum exterius: & in talibus aptitudo eſt accidens inſeparabile: ſed complementum quod aduenit ex aliquo principio, quod eſt extra eſſentiam rei, vel quod non intrat conſtitutionem rei, eſt ſeparabile, ſicut moueri, & huiuſmodi.

Hic ponitur tertia diuiſio accidentium. Quædam cauſantur ex principiis eſſentialibus ſubiecti ſecundum actum perfectum, quædam ſecundum aptitudinem tantum. Illa accidentia vocat cauſari ſecundum actum perfectum ex eſſentialibus principiis, quæ ſecundum ſuas actualitates ex intrinſecis principiis ſubiecti in ipſo fluunt: vt calor in igne. Illa verò dicit cauſari ſecundum actum imperfectum, ſeu aptitudinem tantùm, quæ non ſecundum ſuas actualitates, ſed ſecundum quaſdam inchoationes ex principiis eſſentialibus ſubiecti in ipſo fluunt, vt moueri ſurſum in igne ex principiis eius cauſatur ſecundùm ſui inchoationem, puta leuitatem. Differunt autem, quia prima & ſecundùm ſuas aptitudines, & ſecundùm ſe inſeparabilia ſunt à ſubiectis: ſecunda verò ſecundum ſe quidem ſunt ſeparabilia, ſecundum autem ſuas aptitudines non poſſunt ſeparari. Ab igne enim neque aptitudo ad calorem neque calor ipſo remanente: motus autem ſurſum non ſemper ineſt igni, ſed aptitudo ad motum ſurſum, puta leuitas eſt inſeparabilis ab ipſo: & cauſa horum eſt, quia in illis ipſa actualitas accidentis ex ſolis principiis eſſentialibus fluit: in iſtis verò aptitudo tantum ex ſolis principiis eſſentialibus fluit: ipſa autem actualitas aliunde expectatur ex aliquo, ſcilicet extrinſecè concurrente, vel agendo vel non prohibendo: vt patet in exem- *T.c.69.*
plo dato de motu ſurſum, qui non ineſt igni, niſi in aliquo con- *Prima Se*
currente extrinſeco remouente ſcilicet prohibens, & diapha- *cundæ, q.*
neitas non eſt actu in aere, niſi concurrente extrinſeco illumi- *10. artic.*
nante: lumen enim eſt actus diaphani ſecundum actum, vt dici- *1. & 2.*
tur 2. de anima, tex. commen. 69.

Profundiorem autem huius diuiſionis cauſam elicio ex prima ſecundæ; q. 10. art. 1. ad ſecundum, quòd ſcilicet ideo aliqua accidentia oriuntur ex principiis eſſentialibus inſeparabiliter ſecundùm actum completum, aliqua autem ſeparabiliter ſecundùm actum completum, & inſeparabiliter ſecundùm aptitudinem: quia illa ſequuntur rei actualitatem, iſta verò potentialitatem. Quod ſic intelligo, quia vnumquodque agit ſecundum quod eſt actu: patitur autem ſecundùm quod eſt in potentia ex ſufficiente ei actualitate procedit quod accidens in ſe complerè producat, & per oppoſitum ex inſufficiente actualitate, & conſequenter potentialitate ex qua omnis ſufficientia eſt, prouenit quòd res habet accidens in ſe ſecundum aptitudinem tantùm: & quòd ab illo expectet actualitatem ſeu quòd accidens ſeparabile ſit ſecundùm actualitatem, quod idem eſt.

Amplius cùm eſſe & bonum actualitatem ſequantur, & non eſſe & malum potentiam: ex actualitate rei prouenire neceſſe eſt eſſe accidens perfectum & inſeparabile ſecundum actum & aptitudinem: & per oppoſitum ex rei potentialitate procedere oportet incompletionem accidentis, ſeparabilitatem eius ſecundum actum: eſt enim ſeparabilitas ipſa quoddam non eſſe, cùm nihil aliud ſit, quàm negatio neceſſariæ ſequelæ ſui eſſe completi ad eſſe ſubiecti. Intelligere autem hic vt ſuprà, ſcilicet quòd ex actualitate ſubiecti aptitudo eſt: ex potentialitate autem ſeparabilitas accidentis ſecundum ſuam actualitatem.

Aduertendum verò eſt, quòd ſanct. Thom. paſſiones, quæ dicunt aptitudinem non collocauit ſimpliciter inter accidentia ex eſſentialibus principiis fluentia: ſed potius ipſarum paſſionum & aptitudinem actus quos ſecundum incompletum eſſe aptitudines vocauit. Fecit autem hoc: quia aptitudo de ſe non habet rationem alicuius per ſe producti ſeu producibilis, nullum enim naturale producens intendit aptitudinem, ſed aptum illius: non eſt nanque opus riſibilitate, niſi vt rideatur, vnde & riſibilitas inchoatio quædam riſus eſt: propterea igitur inter effectus eſſentialium principiorum aptitudo non eſt ſimpliciter poſita, ſed actus quia non ipſa, ſed eius actus eſt qui à principiis productiuis intenditur: & quia aptitudo nihil aliud eſt
T. c. 9. quàm inchoatio quædam: inchoatio autem eſt actus imperfe-
T. c. 4. & 17. ctus, ideo accidentia ſecundùm actum incompletum aptitudines

dines vocantur. Antequàm terminemus tractatum de diuerſita te accidentium, quæritur an omne accidens habeat aliquod ſub iectum proprium, aut aliqua accidentia ſint ita communia, quòd nulli propria.

Nū quod uis accidens habeat aliquod ſub iectū proprium.

Eſt autem ratio dubitandi: quia ſi omne accidens eſt proprium alicui, cùm proprium conueniat omni, ſoli, & ſemper: nullum accidens erit ſeparabile ab eo in quo eſt. Ineſſet enim ſoli & ſemper proprio ſubiecto.

Amplius, Sequeretur ſemper corruptionem cuiuſcunque accidentis comitem fieri corruptioni ſubſtantiæ, ſicut corrupto riſibili corrumpitur homo. Patet conſequẽtia, quia corrupto proprio, neceſſe eſt corrumpi illud, cuius eſt proprium: aliter non conueniret ei ſemper: hæc autem experimur eſſe falſa, vt patet in accidentibus communibus & actibus ſecundis.

Ex oppoſito autem, cum omne accidens ſit diffinibile, & in diffinitione cadat ſubiectum, de quo accidens per ſe prædicatur, vt patet primo Poſteriorum, & ſecundo Metaphyſicæ, oportet quòd omne accidens habeat proprium & per ſe ſubiectum: per ſe nanque ſupponit de omni ſemper & neceſſariò.

Ad huius dubitationis euidentiam ſciendum eſt, quòd cùm apud S. Tho. in quæſtione de virtu. q. 1. artic. 3. ſubiectum habeat triplicem habitudinem ad proprium accidens, ſcilicet ſuſtentantis ad ſuſtentatum, potentiæ ad actum & principij ad principiatum: ſicut calor ignis non habet eſſe, niſi ſuſtentetur in igne, & eſt forma accidentalis eius, & oritur ex ipſo: ſecundum quod participat iſtas conditiones, poteſt dici accidentis ſubiectum, & ſecundum quod ab iſtis habitudinibus recedit, poteſt negari accidentis ſubiectum. Vnde propter defectum primæ, quæ principalior eſt, dicitur in primo Poſteriorum, quòd nullum accidens eſt ſubiectiuè in alio accidente: quia videlicet nullum accidens poteſt ſuſtentare aliud, ſed ſola ſubſtantia, quæ eſt ens per ſe, aliis fulcimentum præbet eſſendi.

q. de Virtutibus. q. 1. artic. 3. cap. T. cap. 35.

Quia autem aliquod vnum accidens poteſt comparari ad aliud, vt potentia ad actum, & quandoque vt proximum principium ad principiatum: & ideo conceditur etiam vnum accidens eſſe ſubiectum alterius, quemadmodum ſuperficies dicitur ſubiectum coloris, quia eſt in potentia reſpectu coloris: & dulcedo eſſe in calido & humido, quia cauſatur ex calido & humido.

Poteſt ergo quadruplicem intellectum habere dubitatio

motu.

mota. Primò poteſt intelligi, vt quæratur, an omne accidens habeat proprium ſubiectum vt ſuſtentatiuum. Secundò, an habeat proprium ſubiectum vt potentiam. Tertiò, an habeat proprium ſubiectum vt principium. Quartò, an habeat proprium ſubiectum vt ſuſtentatiuum potentiæ, & principium ſimul.

Si quæſtio ſit ſecundum primum ſenſum, reſpondetur negatiuè: quòd ſcilicet omne accidens habet proprium ſubiectum in ratione ſuſtentantis, vt probant rationes primò inductæ. Multa enim ſunt accidentia, quæ nullum proprium ſuſtentans ſibi vendicant, ſed communiter multis inſunt, vt eorum ſeparatio oſtendit. Separantur nanque à ſubſtantia ſuſtentante ea naturaliter remanente quod de propriis accidentibus dici non poteſt. Eadem quippe ſubſtantia abſque ſui mutatione contraria ſuſtentat, vt dicitur in Prædicamentis.

Si autem iuxta ſecundum ſenſum dubitetur, reſpondetur affirmatiuè: quòd ſcilicet omne accidens habet proprium ſubiectum in ratione propriæ potentiæ, eo quòd quilibet actus reſpicit propriam potentiam: ſicut enim actus reſpicit potẽtiam, ſic talis actus talem potentiam, & actus ſpecificus potentiam ſpecificè: accidens autem omne actus quidem eſt: igitur omne accidens habet propriam potentiam, cuius eſt actus; propter quòd tertio Phyſic. text. Comment. 10. dicitur, potentia ad infirmitatem eſt alia à potentia ad ſanitatem, eo quòd ſanitas eſt aliud ab infirmitate: & 12. Meta. longo proceſſu probatur, principia Prædicamentorum eſſe eadem proportionabiliter: quia cuilibet actui propria reſpondet potentia.

Si autem tertio ſenſu inquiratur, reſpõdetur negatiuè, quòd ſcilicet non omne accidens habet aliquod ſubiectũ proprium in ratione principij proprij: eo quod habere ſubiectum proprium in ratione principij includit fluxum illius accidentis à tali ſubiecto in genere cauſæ efficientis, eo modo, quo duorũ effectuum ordinem inter ſeſe habentium prius eſt cauſa effectiua eius, quod neceſſario primi productionem ſequitur, ſiue illud ſubiectum ſit receptiuum accidẽtis, vt quo, ſiue vt quod: patet quod non omne accidens fluit à ſuo receptiuo effectiuè, ſed multa ſunt, reſpectu quorum receptiuum purè paſſiuè ſe habet: vt patet cùm ſpecies rei ſenſibilis recipitur in medio, ſiue in ſenſu.

Si autem quarto modo intelligatur quæſtio, patet quid dicendum ſit: negatiuè enim reſpondere oportet.

Sed

Sed aduertendum eſt quòd hæc, quæ diximus, intelligi debent de accidentibus, ſcilicet ſeorſum acceptis actibus, & ſeorſum aptitudinibus, loquendo nanq; de accidentibus, vt S. Tho. in litera loquitur: ſcilicet non iudicando actualitates accidentium ſeorſum ab aptitudinibus: dicerem quòd omne accidens ſecundum ſuam radicalem aptitudinem habet aliquod ſubiectum proprium in ratione ſuſtentantis potentiæ & principij, licet non ſecundum ſuam actualitatem, eo quòd aptitudo ad tale accidens non eſt niſi à tali gradu ſubſtantiali fluat mediatè vel immediatè, & conſequenter niſi in tali gradu ſubiectiuè ſuſtentetur immediatè vel mediatè. Verbi gratia, Lumen ſecundum ſuam actualitatem & ſubſtantiam, licet ſit ab extrinſeco, & ſit accidens ſeparabile: tamen ſecundum ſuam inchoationem ſeu radicalem aptitudinem, puta diaphaneitatem, eſt inſeparabile: & fluit à certo gradu ſubſtantiali communi ſuperioribus & inferioribus. Et ſimiliter ſedere licet ſit accidens, per accidens tamen ſecundum ſuam aptitudinem eſt propriũ: & non natum conuenire niſi certo enti, puta animali tali, &c. fluit enim aptitudo ad ſedendum ex ſuis principiis. Similiter & videre licet ſit accidens ſeparabile: radicalis tamen aptitudo ad videndum ſeparari à tali animali non poteſt.

Ex his patet quomodo ad vtranq; partem rationes adductæ verum concludunt diuerſimodè. Nam loquendo de accidentibus ſecundum ſuas eſſentias & actualitates, concluſio rationum primò adductarum conceditur, accipiendo ſubiectum in ratione ſuſtentantis, & principij. In ratione autem potentiæ falſa eſt concluſio, vt dictum eſt. Nec probatio contra hunc applicata ſenſum valet: eo quòd cùm dicitur, quòd proprium conuenit ſoli, omni & ſemper, intelligitur de ipſo proprio non ſecundum ſuam actualitatem, ſed ſecundum aptitudinem. Et ſimiliter cum dicitur quòd ad corruptionem proprij deſinit ſubiectum, intelligitur, ſi corrumpitur ſecundum aptitudinem, non autem ſecundum actum, vniuerſaliter loquendo. Vel dicatur quod inſeparabilitas, & huiuſmodi non conuenit accidenti, vt reſpicit ſubiectum in ratione propriæ potentiæ, ſed vt ſuſtentatiuum & principium. Loquendo autem de accidẽtibus ſecundum ſuas aptitudines, patet quomodo rationes peccant. Dico enim quòd nullum accidens eſt ſeparabile ſecundum aptitudinem radicalem ſaltem, ſed coæuum ſubiecto neceſſario: & quòd corrupto accidente ſecundum talem aptitudinem

poteſt-

poteſt ſubiectum corrumpi. Ratio autem in oppoſitum adducta concludit, quod omne accidẽs habet ſubiectum, de quo per ſe prædicatur ſecundũ ſe, vel ſecundum ſuam aptitudinem. Cum enim eius ſit actus, cuius eſt potentia (vt dicitur in Somno & vigilia) idem ſubiectum erit quod cadit in diffinitionem accidentis, ſecundum aptitudinem & ſecundum actum: ſicut homo debet poni non ſolum in diffinitione riſibilis, ſed riſus. Stant ergo iſta duo ſimul, quod accidens ſecundum ſuam actualitatem non habeat proprium ſubiectum, cui vniuerſaliter ſoli & ſemper inſit: & tamen habeat proprium ſubiectum per quod diffiniri debeat: quia ad hoc ſecundum ſufficit, quod ſecundum ſe vel ſecundum ſuam aptitudinem per ſe de illo ſubiecto prędicetur. Ad primum verò ſufficit accidens ſecũdum ſe tantum non prædicari per ſe de ſubiecto.

Lect. 1.

Accidentia in concreto non ſunt in prædicamẽto, ſed in abſtracto propriè ſunt in prædicamento.

Secundum eſt autem, quòd in accidentibus in alio modo ſumuntur genus differentia & ſpecies, quàm in ſubſtantiis: quia enim in ſubſtantiis ex materia & forma ſubſtantiali fit per ſe vnum, vna quadam natura ex eorum coniunctione reſultante, quæ propriè in Prædicamento ſubſtantiæ collocatur ideo in ſubſtantiis nomina concreta, quæ compoſitum ſignificant, propriè in genere eſſe dicuntur, ſicut genera vel ſpecies, vt homo vel animal: non autem forma vel materia eſt in Prædicamento hoc modo, niſi per reductionem: ſicut principia in genere principiatorum eſſe dicuntur. Sed ex accidente & ſubiecto non fit vnum per ſe: vnde non reſultat ex eorum coniunctione aliqua natura, cui intentio generis vel ſpeciei poßit attribui: vnde nomina accidentium concretiue dicta non ponuntur in Prædicamento: ſicut ſpecies vel genera vt album vel muſicum, niſi per reductionem, ſed ſolùm ſecundum quòd abſtracta ſignificantur, vt albedo & muſica.

In hac tertia parte capituli huius determinatur, quomodo accidentia ſe habeant ad intentiones logicas: & primò, quomodo ſe habent ad eſſe in Prædicamento: deinde vnde ſumantur in eis genus & differentia. Quo ad primum ponit duas concluſiones, ſcilicet, Accidentia in concreto non ſunt propriè in Prædicamento. Et accidentia in abſtracto propriè ſunt in Prædicamento.

Ad quarum euidentiam ſciendum eſt, quod accidentia habent vnum modum eſſendi, ſcilicet eſſe in alio: non enim ſunt niſi inſint alicui. Habent autem duos modos intelligendi, eo quod intellectus eſt natus, ea, quæ ſunt adunata in re, diuidere. Intelliguntur enim quandoque cointelligendo ſibi ſubie-

ctum,

ctum, cui inſunt, & intelliguntur per modum accidentis: eo quòd accidentis eſſe eſt in alio eſſe. Quandoque verò intelliguntur ſolitariè, non cointelligendo, ſcilicet eis ſubiectum, cui ſecundùm rem inſunt; & tunc intelliguntur per modum ſubſtantiæ: eo quòd eſſe per ſe, id eſt ſolitariè ſoli ſubſtantiæ conuenit: accidentia enim ſemper comite egent. Cùm autem modus ſignificandi non fundetur ſuper modo eſſendi, ſed intelligendi, ſicut habent duos modos intelligendi, ſic habent duos modos ſignificandi. Vnde ſignificantur quandoque conſignificando ſubiectum: & tunc ſignificantur per modum accidentis, & vocantur ſignificata in concreto: vt album, nigrũ, &c. Quandoque vero ſignificantur ipſa ſola, abſque ſcilicet ſubiecti conſignificatione: & tunc ſignificantur per modum ſubſtantiæ, & vocantur ſignificata in abſtracto, vt albedo & nigredo. Abſtractum enim & concretum in accidentibus, licet differant in modo ſignificandi, id eſt penes conſignificare ſubiectum, & non conſignificare illud: conueniunt tamen in ſignificatione ipſius formæ accidentalis. Album enim putam qualitatem ſignificat (ſicut in Prædicamentis dicitur) ſicut & albedo: ſed album ſignificat albedinem in ſubiecto, albedo autem ſignificat albedinem abſque illo. Quia igitur accidentia in concreto totum coniunctum important, puta ſicut album albedinem in ſubiecto, coniunctum autem hoc non eſt vnum per ſe, ſed vnum & ens per accidens, id autem quod in prædicamento reponitur, debet importare vnum & ens per ſe, cum predicamenta diuidant ens per ſe, quinto Metaphy. tex. Comment. 14. ideo accidentia in concreto non propriè reponuntur in prædicamento. Et hæc eſt ratio, quia in litera, prima concluſio probatur, quæ ſic formari poteſt. Nullum nomen importans ens & vnum per accidens, eſt propriè in prædicamento, concretum accidentale importat vnum & ens per accidens, ergo nomen concretum accidentale non ponitur in prædicamento propriè & per ſe. Ad declarationem Minoris ponitur differentia inter concretum accidentale & ſubſtantiale in hoc, quòd concretum ſubſtantiale importat compoſitum ex materia & forma, & tale eſt vnum per ſe: & ideo reponitur in prædicamento, vt genus vel ſpecies, accidentale verò importat ex ſubiecto compoſitum & accidente, quod eſt vnum per accidens, ex accidente enim & ſubiecto non fit niſi vnum per accidens, vt dicitur 7. Metaphyſic. & ideo non debet poni, in

Accidentia egent ſemper comite.

In prædicamento ſubſtantiæ.

T. C. 14.

Concretũ ſubſtantiale.

in prædicamento, niſi reductiuè, eo modo quo res impura ad ſuæ puritatem naturæ reducitur.

Et ſic remanet ſecunda concluſio vera, quòd accidentia, ſcilicet in abſtracto, in prædicamento ſpeciei & generis prædicationem ſuſcipiunt: taliter omnino à prædicamentis accidentia ſunt excludenda.

Cùm autem audis abſtractum ſolam formam importare, non ideo hoc dictum putes, quòd abſtractum ſubiectum formæ, ſubiectum formæ à ſe omnino excludat, hoc enim falſum eſt: ſed ideo quia abſtractum ex modo ſuo ſignificandi, quæ ſolo differt à concreto, non includit ſubiectum principaliter, ſed ſecundariò, & ex conſequenti. Quod ex conuenientia & differentia inter ea ex modo ſignificandi perſuaderi poteſt. Conueniunt enim in hoc, quòd tam abſtractum, quàm concretum ex modo ſignificandi importat duo, ſcilicet quod & quo, ſeu ſubiectum & formam. Idem enim importat definitio & definitum, licet alio modo. Diffinitio autem vtriuſque importat vtrunque dictorum, vt exemplariter patet. Simitatem enim dicimus curuitatem naſi, & ſimum naſum curuum. Quòd autem hoc ſit ex modo ſignificandi, ex eo clarum eſt quòd tam abſtractum, quàm concretum puram formam ſignificat, vt in Prædicamentis teſtatur Ariſtoteles. Differunt autem abſtractum & concretum ex veritate modi ſignificandi in hoc, quòd concretum importat ex modo ſignificandi principaliter ſubiectum, & ſecundariò formam. Abſtractum verò principaliter importat formam & ex conſequenti ſubiectum.

Conueniētia inter cōcretum & abſtractum in prædicamēto ſubſtantiæ. Differentia cōcreti & abſtracti accidentiū.

Aduertendum nanque eſt, quòd contrario ordine ſe habent ſubiectum, & forma, ad ſignificationem nominis concreti, & eius modum ſignificandi. Importat enim concretum ratione ſignificationis primò formã, & ſubiectũ non niſi ex conſequenti copula. Quo ad modum verò ſignificandi primò ſubiectum & ex conſequenti formam importat. Cuius ſignum eſt, quod in diffinitione concreti exprimitur primò ſubiectum tanquam genus, quod prima pars eſt diffiniti: & forma ſecundo loco ponitur quaſi differentia. Dicimus nanque quòd ſimum eſt naſus curuus. Abſtractum verò & ex ſignificatione & ex modo ſignificandi primò formam importat, ſecundariò autem ex eo conſequenti ſubiectum. In cuius ſignum in eius diffinitione forma ipſa primò exprimitur vt genus: ſubiectum autem,

ſecun

ſecundariò loco differentiæ: vt patet, cum dicitur, ſimitas eſt curuitas naſi. Oritur autem hæc differentia ex eo, quòd concretum importat habitudinem inter ſubiectum & formam prout incipit à ſubiecto, & terminatur ad formam. Abſtractum verò importat habitudinem inter formam, & ſubiectum prout incipit à forma, & terminatur ad ſubiectum, vt in exemplis datis apparet. Ex hoc enim quòd habitudo importata per concretum, importatur ex modo ſignificandi, vt incipiens à ſubiecto; ſequitur quòd primò importet ſubiectum, à quo incipit, & ſimiliter ex hoc, quòd habitudo importata per abſtractum importatur ex modo ſignificandi, vt incipiens à forma: conſequens eſt vt primò importet formam à qua incipit. Cauſa enim huius diuerſitatis eſt, quia concreta ad compoſita ſignificanda ſunt inuenta: compoſitio autem à ſubiecto oritur. Abſtracta verò inuenta ſunt ad ſignificandas formas apud nos inuentas ſimplices quidem: ſed à quibus denominatio ad ſubiecta deriuatur, vnde & concreta compoſitum qui ſonant, abſtracta verò formas, vt cadentes tamen ad ſubiecta. Non igitur propterea dictum eſt, quòd abſtractum ſolam formam importet: quia nullo modo copulat ſubiectum, ſed quia ex modo ſignificandi compoſitum non locat, nec principaliter importat ipſum ſubiectũ, quemadmodum concretum, ſed extrinſecè tantùm terminum habitudinis formæ ſignificatæ. *Concreta & abſtracta.*

Aduerte hic, quòd de abſtracto, & concreto quomodo ſunt in prædicamento, aliter Metaphyſicus, & aliter Logicus iudicabit. Cùm enim apud Metaphyſicum, qui res ſecundum ſuas eſſentias conſiderat, & non ſecundum modos intelligendi, vel ſignificandi abſtractum, & concretum non differant, eo quòd eadem res abſtractè, & concretè ſit ſignificata; dicet ipſe ſicut abſtractum ita & concretum in genere eſſe. Res enim per ſuam eſſentiã ingreditur, vel egreditur genus Metaphyſicaliter ſumptum, id eſt per rem generis, & non per modum ſignificandi; vnde non dicet Metaphyſicus album ens per accidens, ſed hoc album, vt patet 5. Metap. tex. com. 15. & 14. & 7. eiuſdem text. cõ. 16. Logicus autem, qui non res ſecundum ſuas naturas, ſed ſecundum intentiones adiunctas primis intellectis, ac ſignificatis conſiderat, dicet abſtractum eſſe in genere, concretum verò non: quia res nomine abſtracto ſignificata poteſt denominati ſpecies, vt albedo: & genus, vt color: concretum verò nõ propter alietatem modi ſignificandi, vt dictum eſt. *Apud Metaph. quid ſit in genere.* *T. c. 13.* *T. cap. 6.*

Apud Logicũ quid in genere ponatur. Cauſa autem quare alietas modi ſignificandi hanc veritatem Logico præbeat, eſt quia modus ſignificandi præuenit ſecundas intentiones, & fundat quodammodò ipſas: licet enim tam modus ſignificandi, quàm ſecunda intentio conueniant in hoc quòd ſequantur rem, non ſecundum ſe, ſed vt intellectam: prius tamen rem, vt intellectam ſequitur modus ſignificandi, quàm ſecunda intentio, eo quòd modus ſignificãdi nihil aliud eſt, quàm ſignum modi intelligendi, ſicut vox ſignificans eſt ſignum rei intellectæ: vnde ſicut vox ſignificatiua prius ſequitur rem intellectam, quàm ſecunda intẽtio, ita eius modus ſignificandi modum intelligendi: vt totus ordo pertinentium ad nomina primæ intentionis præcedat ordinem eorum quæ pertinent ad nomina ſecundæ intentionis. Quia igitur ſecundæ intentiones res vt intellectas, & ſignificatas denominant, & non abſolutè, ideo ſtat eandem rem diuerſimodè intellectam, & ſignificatam denominari ſpeciem, &. conſequenter eſſe directè in prædicamento, non eſſe directè in eo, ſicut eadem natura humana ſignificata nomine Hominis, ſpecies eſt, ſignificata verò nomine humanitatis ſpecies non eſt, ſed ſpeciei principium. Vnde in propoſito apud Logicum res, illa, quæ albedinis nomine intelligitur, diuerſimodè ſignificata, in prædicamẽto eſſe affirmatur, & negatur. Si enim in abſtracto ſignificetur, cùm ſic ſpeciei denominationem habeat, in prædicamento reponitur: ſi autem in concreto ſignificetur, cùm ſic ſpeciei, vel generis denominationem non habeat, quia rem extraneam ex modo ſignificandi includit, in prædicamento directè eſſe negatur. Et quia intentio S. Tho. eſt declarare quomodo accidentia ſe habeant ad intentiones logicas, & non ad cuius generis rem pertineant, ideo concretum accidentale à prædicamentis ſeparauit.

Cum his omnibus aduertas, quod aliquid facit rem reponi in prædicamento dupliciter. Vno modo vt ratio reponendi ipſum in prædicamento, alio modo vt conditio ſine qua non. Ratio reponendi rem in genere ſuæ ſpeciei tam apud Logicum quàm apud Metaphyſicum eſt eſſentia illius rei: res enim per ſuam eſſentiam ad genus & ſpeciem definitur: conditio autem ſine qua non eſt modus ipſe ſignificandi. Et in prædicamento, quidem ſubſtantiæ cõditio, ſine qua res nõ ſuſcipit generis vel ſpeciei, &c. denominationem, eſt modus ſignificandi in concreto. In prædicamentis autem accidentium conditio, ſine qua

 non

non eſt modus ſignificandi in abſtracto: propterea cum dictū eſt, concretum accidentale non directè reponi in prædicamento apud Logicum, intellige hoc propter defectum conditionis, ſine qua non & non propter defectum rationis reponendi. Et ſimiliter cùm dicitur, quòd humanitas & vniuerſaliter abſtractum ſubſtantiale non eſt in genere ſubſtātiæ, intellige propter defectum conditionis, ſine qua non, & non rationis reponendi.

Et quia accidentia non componuntur ex materia & forma: ideo non poteſt in eis ſumi genus à materia, & differentia à forma, ſicut in ſubſtantiis compoſitis. Sed oportet vt primum genus ſumatur ex ipſo modo eſſendi ſecundùm quod ens diuerſimodè ſecundùm prius & poſterius de decem generibus prædicatur: ſicut dicitur quantitas ex eo, quòd eſt menſura ſubſtantiæ, & qualitas ſecundùm quā eſt diſpoſitio ſubſtantiæ, & ſic de aliis ſecundum Philoſophum in vndecimo Metaphyſicæ.

In accidētibus non ſumitur genus & differentia à materia, & forma ſed genus ex proprio modo eſſendi quo prædicamentum pars entis conſtituitur ſumitur. c. 6. p. 3.

Hic declaratur vnde in accidentibus ſumantur genus & differentia propoſitionibus tribus. Prima eſt, Genus & differentia non ſumuntur in eis ex materia & forma. Secunda eſt, Primum genus ſumitur ex proprio modo eſſendi, quo prædicamentum ipſum pars entis conſtituitur. Tertia eſt, Differentiæ ſumuntur in accidentibus ex diuerſitate propriorum principiorum. Prima patet ſic, In compoſitum ex materia & forma, non poteſt habere genus ſumptum à materia, & differentiam à forma: ſed accidentia ſunt incompoſita ex materia & forma: igitur non poteſt in eis ſumi genus à materia, & differentia à forma, ſicut fit in ſubſtantiis compoſitis: quod qualiter intelligendum ſit, ſuprà dictum eſt. Secunda patet ſic, Primum genus oportet explicare eſſentiam ſecundùm propriam potentiam, quæ eſt in ea: ſicut vltima differentia debet explicare eſſentiam ſecundùm vltimum actum: ſed eſſentia accidentis ſecundùm modum illum, quo pars entis conſtituitur habet propriam potentiam: ergo ex illo modo ſumendum eſt genus primum.

Intelligendum eſt hic primò ens diuidi per quoſdam modos in prædicamenta: ſicut quodammodò genus in ſpecies per differentias: ita quòd ſicut ſpecies per id quo generis partes efficiuntur in eſſe ſpecifico, conſtituuntur: ita prædicamenta per id, quo partes entis fiunt, in eſſe generaliſſimo conſtituuntur: & ideo modi proprij quibus ens ad quodlibet prædicamentum deſcendit: ſunt illi, penes quos prima genera conſtituta

ſunt. Sunt autem iſti modi per ſubſtantiuum, menſuratiuum, diſpoſitiuum, relatiuum, actiuum, &c. vt dicitur 5 Metaphyſi. tex. com. 14.

Notandum eſt ſecundò, quòd cùm genus ſumatur à re ſecundum id quo habet rationem determinabilis, primum genus ſumendum eſt à re ſecundum id, quo primò habet rationē determinabilis: primò autem habet rationem determinabilis res ſecundum primum ſui gradum concepta.

Primus autem gradus rei is eſt, quem res ex modo illo ſortitur, quo proprium ſibi locum inter partes entis vendicat: & ideo primum genus ſumptum ab illo modo entis importat rem, vt primò determinabilem: & propterea iſta ſe conſequuntur, ſumi à re ſecundum propriam potentiam eius, id eſt ſecundùm id, quo primò habet rationem determinabilis, & ſumi à re ſecundùm modum illum, quo entis pars ſit. Et ſic patet aſſumpta ratio.

In accidētibus ſumuntur differentiæ ſecundum diuerſa illorū propria principia.

Differentiæ verò in eis ſumuntur ex diuerſitate principiorum, ex quibus cauſantur. Et quia propriæ paßiones ex propriis principiis ſubiecti cauſantur, ideo ſubiectum ponitur in diffinitione eorum loco differentiæ, ſi in abſtracto diffiniantur, ſecundùm quod ſunt propria in genere ſicut dicitur, quòd ſimitas eſt naſi curuitas: ſed è conuerſo eſſet ſi eorum diffinitio ſumeretur ſecundum quod concretiuè dicitur, ſi enim ſubiectum in eorum diffinitione poneretur ſicut genus, quia tunc diffinirentur per modum ſubſtantiarum compoſitarum, in quibus ratio generis ſumitur à materia, ſicut dicimus, quòd ſimum eſt naſus curuus: ſimiliter etiam eſt ſi vnum accidens alterius accidentis principium ſit, ſicut principium relationis eſt actio & paßio & quantitas: & ideo ſecundum hæc diuidit Philoſophus relationem in quinto Metaphyſ.

T.c.20. Hîc ponitur tertia propoſitio, ſcilicet quòd differentiæ ſumuntur in accidentibus ex diuerſitate propriorum principiorum: & declaratur à poſteriori. Signum enim, quòd differentiæ ſumantur ex diuerſitate propriorum principiorum eſt, quòd in diffinitione accidentium in abſtracto, quæ propriè habent genus & differentias, ſubiectum ponitur loco differentiæ. Hoc enim non eſſet, niſi accidentia differrent penes ſua propria principia: propterea enim propriæ paſſiones differunt inter ſe: quia principia ſubiecti, ex quibus cauſantur, inter ſe differunt.

Et quia poſſet aliquis ſignum hoc inficiari, dicens quòd ſubiectum proprium quandoq; ponitur in diffinitione proprij

acci

accidentis loco generis & non differentiæ:ideo ad hanc obiectionem excludendam ſubditur, licet econuerſo eſſet, &c.& vult dicere quod licet ita, quòd quandoque ponatur ſubiectum in diffinitione proprij accidentis loco generis & non differentiæ:quia tamen hoc non fit, niſi cum accidens in concreto diffinitur,quod vt ſic non eſt in genere: ideo hoc nõ obſtat noſtræ ſententiæ: quia accidentis differentiam, ſecundũ quòd in prædicamento eſt vnde ſumenda ſit, declarauimus. Cauſa enim,quare in diffinitione accidentis in concreto ſubiectum ponitur loco generis,non eſt ipſa natura accidentis: ita quod ſubiectum eius eſſentia pro genere ſibi vendicet, ſed eſt modus eius ſignificandi: quia enim concretum ex modo ſignificandi importat totum coniunctum, ſcilicet accidens & ſubiectum:ideo per modum rerum diffinitur compoſitarum in quibus genus ſumitur à materia, & differentia à forma: & propterea,Subiectum,cùm ſe habeat vt materia, loco generis ponitur:& natura accidentis,cùm ſe habeat vt forma, loco differentiæ ponitur: & dicitur, ſimum eſt naſus curuus: non ſic autem eſt,cùm diffinitur accidens in abſtracto.Tunc enim ponitur vt genus in quod eſſentia ipſius accidentis determinat ſibi vt genus:& ponitur loco differentiæ id, à quo accidens ſecundum naturam ſuam ſpecificam differentiam trahit, ſcilicet ſubiectum proprium: & dicitur, ſimitas eſt curuitas naſi. Manifeſtum quoque fit hoc ſcilicet ꝙ differentiæ accidentium ſumuntur ex diuerſitate principiorum propriorum, non ſolùm quando accidens immediatè cauſatur à ſubſtantia, ſed etiã quando vnum accidens eſt alterius principium proprium: tunc enim differentias ſortiuntur accidentia cauſata penes diuerſitatem accidentium cauſantium, vt patet de relationibus,quarum differentia attenditur penes ſua fundamenta ſeu cauſas, puta actionem, paſſionem & quantitatem, vt patet ex diuiſione relatiuorum facta ab Ariſtotele quinto Metaphyſi. text.com.20. Et per hoc excluditur obiectio alia, quæ poſſet fieri de ſecunda & tertia paſſione eiuſdem ſubiecti. Poſſet enim aliquis obiicere, quomodò alia eſt differentia ſecundæ paſſionis à differentia primæ, ſi ex principiis ex quibus fluit paſſio, differentia ſumitur, quandoquidem eadem ſunt principia, à quibus fluunt prima & ſecunda. Excluſa enim eſt hæc obiectio per hoc quod dictum eſt, quòd quando vnum accidens eſt principium alterius:differentia poſterioris accidentis

non ex diuerſitate remotorum principiorum, ſed propriorum attenditur: & ideo cum prima paſſio ſit principium ſecundæ, non ſunt eadem propria & immediata principia primæ & ſecundæ.

Sed quia propria principia accidentium non ſemper ſunt manifeſta, ideo quandoque ſumimus differentias accidentium ex eorum effectibus, ſicut congregatiuum & diſgregatiuum viſus dicuntur differentiæ coloris, quæ cauſantur ex abundantia & paucitate lucis, ex qua diuerſæ ſpecies coloris cauſantur. Sic ergo patet, quomodo eſſentia eſt in ſubſtantiis & accidentibus, & quomodo in ſubſtantiis compoſitis & ſimplicibus, & quomodo intentiones Logicæ vniuerſales in eis inueniuntur, excepto primo principio, quod eſt infinitæ ſimplicitatis cui non conuenit ratio generis vel ſpeciei, & per conſequens nec diffinitio propter ſuam ſimplicitatem, in quo ſit finis & conſummatio huius ſermonis.

Quia poſſet tertiò aliquis dubitare de hoc quod dictum eſt, ſcilicet, quòd differentiæ accidentium ſumuntur ex eorũ propriis principiis, ex hoc quòd quandoque ſumimus eorum differentias ab effectibus, ſicut albedinis & nigrodinis differentias dicimus congregare & diſgregare viſum: ideo ad hanc dubitationem tollendam dixit, quòd hoc contingit non ex natura ipſorum accidentium, ſed ex nobis, quibus propria principia accidentium occulta cùm ſint, opus eſt ex effectibus notioribus differentias ſumere, quæ differẽtias veras nobis quodammodo inſinuant, ſicut in exẽplo propoſito liquet. Albedo enim & nigredo differunt à priori ex abundantia & paucitate lucis; lux enim in opaco corpore exiſtens aliqualiter obumbrata, albedinem cõſtituit: valde autem offuſcata nigredinem: à poſteriori autem differunt congregatione & diſgregatione viſus: ex hoc enim contingit diſgregare, quia ibi eſt ſatis de luce, & non econuerſo. Et quia abundantia & paucitas lucis non ita nobis manifeſtæ ſunt, ſicut congregare & diſgregare: ideo loco propriarum differentiarum, congregatiuum & diſgregatiuum ponimus, dicentes, albedo eſt color diſgregatiuus viſus, nigredo verò congregatiuus.

Hîc aduertas, quòd non dixit ſubiectum eſſe differentiam accidentis, ſed ponit loco differentiæ: habent enim proprium genus & propriam differentiam ſui generis, quæ tamen abſque obiecto non poſſunt explicari cõpletè: & ideò omnino oportet ſubiectum in diffinitione accidentis cadere, vt dictum eſt.

Vltimò

Vltimò epilogus fit eorum quæ dicta ſunt:in quorum explicatione meam opinionem ita prolatam eſſe volo,vt ſi ibi veritati conſentanea inuenta non fuerit,& ingenio & ætati venia detur:adoleſcentiam enim adhuc ago. Vbi autem veritatis tramitem ſecuta videbitur, gratiarum debitæ actiones diuo Thomæ habeantur,à quo quicquid veri eſt, didici.

Commentariorum Thomæ de Vio Caietani Cardinalis ſancti Sixti, in librum diui Thomæ Aquinatis de Ente & Eſſentia.

F I N I S.

25

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE

Cav. G. DI GIACOMO
[illegible] Antico
PESCARA
1971